

ເຜີຍລາຍ

ເອື້ອສູດແດນສຍາມ ລ້ຳວ່າງາຍສິລປ໌ ດີຈັບພູມພູມລ້ຳພາ

ສຳນັກງານຄະນະການການສຶກສາຂັ້ນພື້ນຖານ
ກະຫຼວງສຶກສາອຶກ

เชียงราย
เหนือสุดแดนสยาม ล้ำค่างานศิลป์ ถิ่นวัฒนธรรมล้านนา

หนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ศาสนา และวัฒนธรรม
ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

© ลิขสิทธิ์ของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

พิมพ์ครั้งที่ ๑ พุทธศักราช ๒๕๖๑
จำนวนพิมพ์ ๓๖,๐๐๐ เล่ม
ผู้จัดพิมพ์ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
โทรศัพท์ ๐ ๒๒๘๘ ๕๓๓๕
เว็บไซต์ <http://academic.obec.go.th/>
พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
๗๙ ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว
เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐
โทรศัพท์ ๐ ๒๕๖๑ ๔๕๖๗
โทรสาร ๐ ๒๕๗๙ ๕๑๐๑

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.

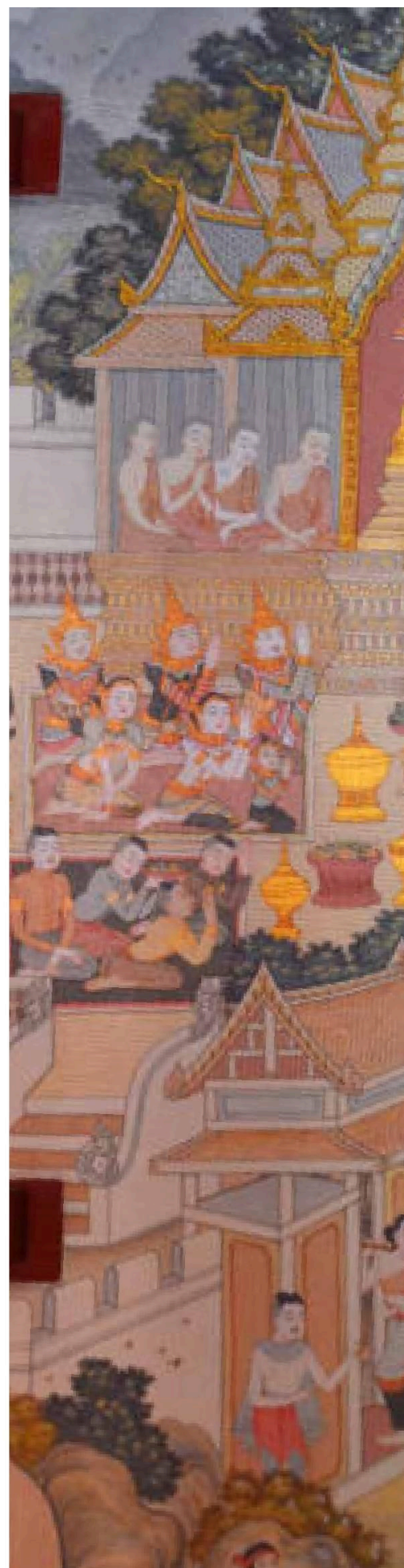
เชียงราย : เหนือสุดแดนสยาม ล้ำค่างานศิลป์ ถิ่นวัฒนธรรมล้านนา.--
กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักวิชาการและ
มาตรฐานการศึกษา, 2561.

204 หน้า.

1. เชียงราย--ประวัติศาสตร์. 2. เชียงราย--ความเป็นอยู่และประเพณี. I. ชื่อเรื่อง.

959.355

ISBN 978-616-395-945-4

คำขวัญ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้จัดทำหนังสือเรื่อง **เชียงรายได้** : เหนือสุดแดนสยาม ล้ำค่างานศิลป์ ถิ่นวัฒนธรรมล้านนา เพื่อเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

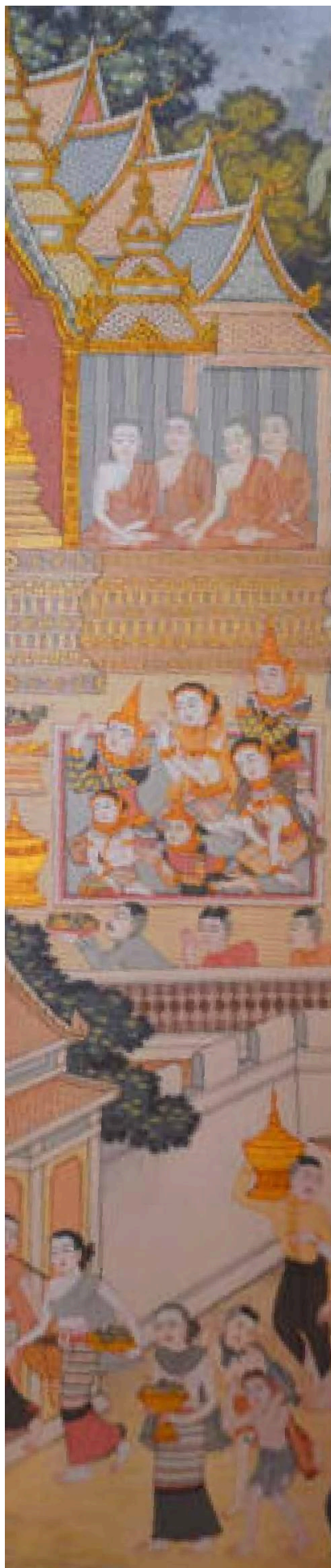
หนังสืออ่านเพิ่มเติมฯ นี้ ได้นำเสนอเรื่องราวอันเป็นประวัติศาสตร์เมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙ พร้อมด้วยพระบรมวงศานุวงศ์เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยียนราษฎรชาวเชียงรายได้ ทรงแก้ไขปัญหาพื้นที่ที่เพาะปลูกพืชเสพติด โดยพระราชทานแนวทางการประกอบอาชีพที่มั่นคงและยั่งยืนแก่ราษฎรชาวไทยภูเขา พระราชทานโครงการพระราชดำริต่าง ๆ เพื่อพัฒนาพื้นฐานชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งด้านการอาชีพ การศึกษา การสาธารณสุข การสาธารณสุขโรค การคมนาคมให้เจริญทัดเทียมจังหวัดอื่น ๆ นอกจากนี้ ยังนำเสนอเนื้อหาที่น่าสนใจ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับจังหวัดเชียงรายได้ ว่าด้วยสภาพภูมิศาสตร์ สังคม และเศรษฐกิจ ประวัติศาสตร์ ศาสนสถานสำคัญ อาทิ วัดเจ็ดยอด (พระอารามหลวง) ขนบประเพณีและวัฒนธรรมของเชียงรายได้ ขนเผ่าหลากชาติพันธุ์ ภูมิปัญญา การแกะสลักไม้ การทอผ้าไทลื้อที่วิจิตรงดงาม ศึกษาวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์และครูบาที่ชาวเชียงรายได้นับถือ และเรียนรู้แบบอย่างการดำเนินชีวิตของบุคคลสำคัญ อาทิ ศิลปินแห่งชาติ สล่าฟ้าบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน แหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ที่น่าสนใจ และปิดเล่มด้วยการพาไปรู้จักอาหารพื้นเมืองที่ขึ้นชื่อของชาวเชียงรายได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรื่อง **เชียงรายได้** : เหนือสุดแดนสยาม ล้ำค่างานศิลป์ ถิ่นวัฒนธรรมล้านนา เล่มนี้จะเป็นประโยชน์แก่การส่งเสริมการเรียนรู้ การสร้างนิสัยรักการอ่านและปลูกจิตสำนึกรักท้องถิ่น ขอขอบคุณหน่วยงานต่าง ๆ คณะผู้จัดทำและผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้มีส่วนร่วมการดำเนินงานจัดทำหนังสือเล่มนี้จนสำเร็จลุล่วงไว้ ณ โอกาสนี้

(นายบุญรักษ์ ยอดเพชร)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

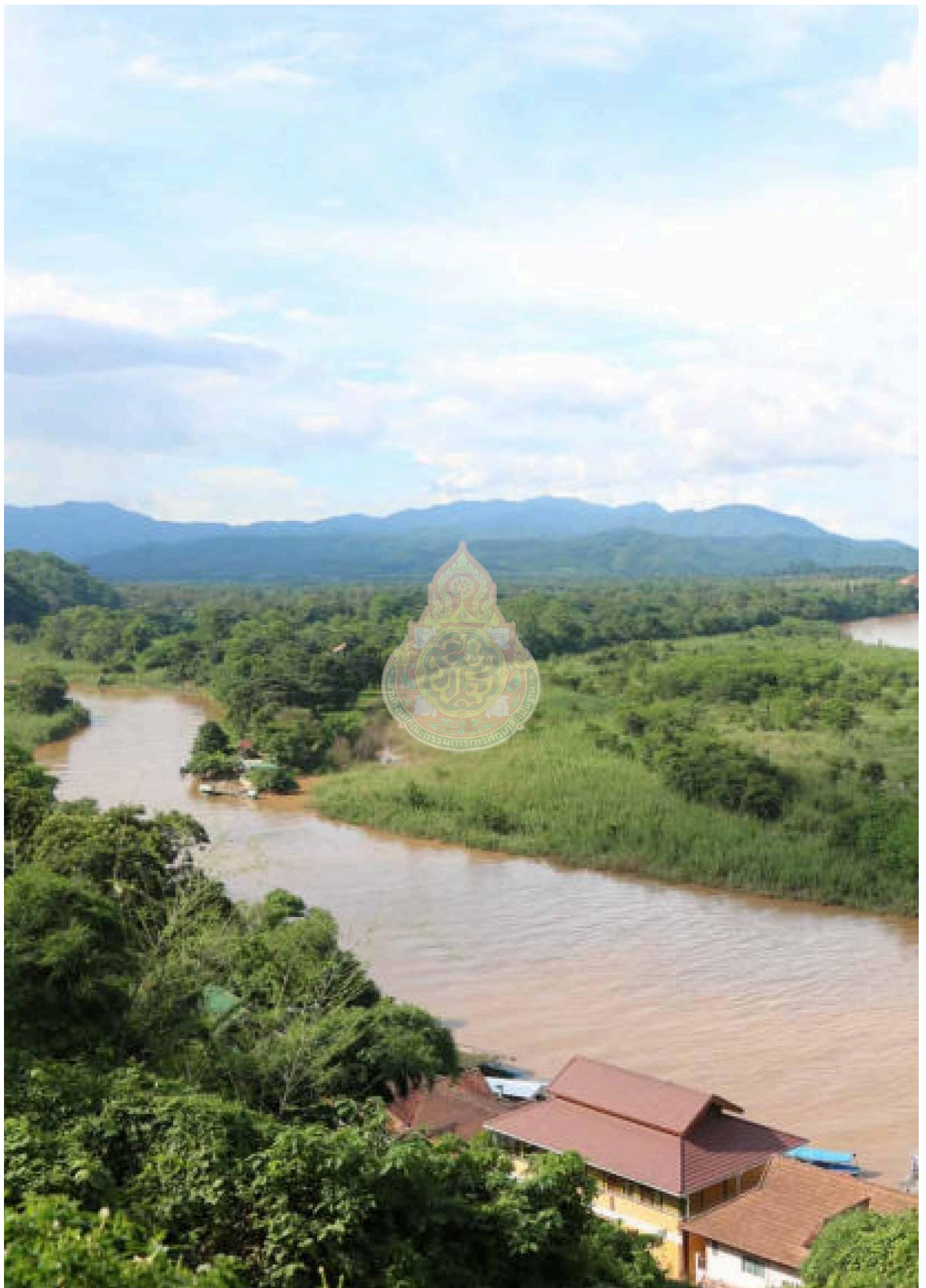

ສາລະພັນ

ເລື່ອງ	ທັງ
ເສຍໄປເຊິ່ງຈະເປັນ	໑
ເຊິ່ງຈະເປັນ : ເສຍໄປສູ່ແຜ່ນດິນສະຫງວນ	໕
ພັດທະນາການທາງປະຫວັດສາດ	໒໕
ພະຍາຍາມຄຸ້ມຄອງຂອງປະຊາກອນທີ່ອາໄສຢູ່ໃນເຂດເຊິ່ງຈະເປັນ	໔໓
ການພັດທະນາ ສັງຄົມພະຍາຍາມ ຂອງປະຊາກອນທີ່ອາໄສຢູ່ໃນເຂດເຊິ່ງຈະເປັນ	໖໔
ພະຍາຍາມສ້າງສັນແລະສິດທິຂອງປະຊາກອນ	໑໐໑
ປະເພນີແລະວິທີການຂອງປະຊາກອນທີ່ອາໄສຢູ່ໃນເຂດເຊິ່ງຈະເປັນ	໑໑໖
ວິທີການເຂົ້າມາສູ່ປະຊາກອນທີ່ອາໄສຢູ່ໃນເຂດເຊິ່ງຈະເປັນ	໑໒໖
ສືບສາສນາພຣະພຸດທະໃນເຂດເຊິ່ງຈະເປັນ	໑໔໓
ພຶດຕິກຳ...ແຜ່ນດິນສະຫງວນແລະແຜ່ນດິນສະຫງວນ	໑໕໓
ອາໄສແຜ່ນດິນສະຫງວນ	໑໖໖
ເຊິ່ງຈະເປັນ...ເຊິ່ງຈະເປັນ	໑໗໓
ລັກສະນະ...ຂອງປະຊາກອນ	໑໘໖

เสาช์เชียงวาช

สำหรับนักเดินทางพอเอยถึงจังหวัดเชียงวาชดินแดนเหนือสุดของประเทศไทย ยากที่จะปฏิเสธที่จะมาเยี่ยมชม ด้วยธรรมชาติที่งดงามและความสงบร่มเย็น พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่สูง ประกอบด้วยภูเขาน้อยใหญ่ มีแม่น้ำหลายสาย เช่น น้ำแม่กก น้ำแม่สาย แม่น้ำรวก แม่น้ำโขง แม่น้ำเหล่านี้มีความสำคัญต่อจังหวัดเชียงวาชอย่างมาก นอกจากจะใช้อุปโภคบริโภคแล้ว น้ำแม่สายและแม่น้ำรวกยังเป็นแนวเขตแดนธรรมชาติระหว่างประเทศไทยกับประเทศเมียนมา แม่น้ำโขงเป็นแนวเขตธรรมชาติระหว่างประเทศไทยกับประเทศลาว ทั้งนี้ ประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านเมียนมาและประเทศลาวมีพรมแดนติดต่อกันเป็นพื้นที่รอยต่อระหว่าง ๓ ประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย ที่บ้านสบรวก อำเภอเชียงแสน ประเทศลาว ที่แขวงบ่อแก้ว และประเทศเมียนมาที่ท่าขี้เหล็กในรัฐฉาน จึงเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่เรียกว่าสามเหลี่ยมทองคำ ลักษณะพื้นที่เป็นรูปสามเหลี่ยมบรรจบกัน

ในอดีตบริเวณดังกล่าวนี้เป็นที่ตั้งของชนกลุ่มน้อย เป็นพื้นที่ปลูกฝิ่นและผลิตยาเสพติดแหล่งใหญ่ เล่ากันว่า ยาเสพติดและฝิ่นจะค้าขายแลกเปลี่ยนด้วยทองคำ จึงเป็นที่มาของชื่อ สามเหลี่ยมทองคำ ปัจจุบันสามเหลี่ยมทองคำ พื้นที่ชายแดนในส่วนของประเทศไทยได้รับการพัฒนาด้วยพระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระเจ้า ได้เปลี่ยนพื้นที่ปลูกฝิ่นและแหล่งผลิตยาเสพติดเป็นแหล่งปลูกชา กาแฟ พืชเมืองหนาว ส่งโครงการหลวง พื้นที่ดังกล่าวจึงเป็นพื้นที่เศรษฐกิจสำคัญของภูมิภาค เป็นแหล่งขนถ่ายสินค้าที่มาจากประเทศเพื่อนบ้าน รวมถึงสาธารณรัฐประชาชนจีน และเนื่องจากเป็นบริเวณที่มีทิวทัศน์สวยงาม บริเวณพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำจึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศไทย

จังหวัดเชียงรายมีประวัติความเป็นมาช้านาน เป็นต้นกำเนิดการตั้งบ้านเมืองของอาณาจักรล้านนา เป็นเมืองลูกหลวงของอาณาจักรล้านนา ตั้งแต่สมัยพญามังราย ทำให้มีศิลปวัฒนธรรมล้านนาเช่นเดียวกับจังหวัดอื่น ๆ ในภาคเหนือของไทย ทั้งด้านภาษา การแต่งกาย ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปกรรมที่ปรากฏในบ้านเรือน และวัดต่าง ๆ มีลักษณะเฉพาะ เป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมล้านนา สืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

พระธาตุดอยตุง ศูนย์รวมจิตใจของคนเชียงรายเป็นปูชนียสถานคู่บ้านคู่เมืองเชียงรายนับพันปี ตั้งอยู่บนยอดดอยตุงที่ตำบลห้วยไคร้ อำเภอแม่สาย ปรากฏในตำนานที่เล่าต่อ ๆ กันมา เช่น ตำนานสิงหนดิกล่าวว่า พระเจ้าอชุตราชแห่งนครโยนกนาคนธ์ได้สร้างพระสถูปบรรจุพระบรมสารีริกธาตุไว้บนยอดดอย และปักตุงตะขาบ ยาว ๑,๐๐๐ วา เป็นที่หมาย จึงได้ชื่อว่าดอยตุงตั้งแต่นั้นมา ในสมัยพญามังราย มีพระเถระผู้ใหญ่ นำพระบรมสารีริกธาตุมาถวาย จึงโปรดฯ ให้สร้างเจดีย์ เพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุอีกองค์หนึ่งให้เหมือนองค์เดิม พระธาตุดอยตุงจึงมีเจดีย์ตั้งคู่กันตั้งแต่นั้นมา

จังหวัดเชียงรายตั้งอยู่จุดเหนือสุดของประเทศไทย จุดเหนือสุดอยู่ในเขตตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย ติดกับประเทศเมียนมา มีความงดงามทางธรรมชาติ ทั้งแม่น้ำ ภูเขา ที่ราบระหว่างภูเขา จนได้รับการขนานนามว่า “เมืองแห่งเจ็ดสายน้ำ สามสิบห้ายอดดอย” มีความสงบร่มเย็น ประชาชนหลากหลายชาติพันธุ์ มีชาวไทยวน ไทใหญ่ ไทเขิน ไทลื้อ และกลุ่มชนท้องถิ่นที่เลือกทำเลอาศัยอยู่บนไหล่เขา วิถีผู้คนที่หลากหลาย เชื้อชาติ เมื่ออยู่ด้วยกันนานเข้าก็หลอมรวมจนกลายเป็นวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวเชียงรายในที่สุด

ด้วยอัตลักษณ์อันดีงามของชาวเชียงราย จึงเป็นเมืองที่มีเสน่ห์สร้างความประทับใจให้กับผู้มาเยือน ไม่ว่าจะเป็นสภาพภูมิอากาศ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติโดยเฉพาะถ้ำหลวง - ขุนน้ำนางนอนที่อำเภอแม่สาย เมื่อกลางปี ๒๕๖๑ นักฟุตบอลเยาวชน ๑๓ คน ทีมหมูป่าอะคาเดมีติดอยู่ในถ้ำ คนทั้งโลกให้ความสนใจติดตามข่าวการช่วยเหลือเยาวชนเป็นเวลาเกือบครึ่งเดือน ทั้งคนไทยและคนต่างประเทศร่วมแรงร่วมใจช่วยเหลือเยาวชนออกจากถ้ำมาได้ด้วยความปลอดภัย หลายคนจึงอยากมาสัมผัสถ้ำหลวง - ขุนน้ำนางนอน ความเอื้ออารีของชาวเชียงราย ความอลังการของงานศิลปะ และมีศิลปินแห่งชาติหลายคน ที่สร้างผลงานเป็นที่ประจักษ์ จนได้สมญานามว่า เมืองแห่งศิลปิน

สำหรับผู้ที่มาเยือนเชียงราย มีสถานที่ที่จะไปท่องเที่ยวทั้งทาง
ธรรมชาติ โบราณสถานและโบราณวัตถุ เป็นจำนวนมาก และที่ไม่ควร
พลาดเยี่ยมชมในการมาเชียงราย คือ พระธาตุดอยตุง พระตำหนักดอยตุง
และสวนแม่ฟ้าหลวง ดอยแม่สลอง ดอยยาวี วนอุทยานภูชี้ฟ้า ดอยผาตั้ง
ดอยหัวแม่คำ ล่องน้ำแม่กก สวนรุกขชาติดอยช้างมูบ ถนนคนเดินเชียงราย
วัดพระแก้ว อนุสาวรีย์พ่อขุนเม็งรายมหาราช วัดร่องขุน พิพิธภัณฑ์บ้านดำ
วัดร่องเสือเต้น ไร่บุญรอด ไร่ชาฉุยฟง ภูฟ้าไท ฯลฯ

สถานที่ที่กล่าวมาทั้งหมด ถ้ามาเยือนเชียงรายครั้งเดียวคงไม่พอ
เชียงรายจึงเป็นเมืองที่มีมนต์เสน่ห์ของภาคเหนือ อากาศที่เย็นสบายใน
ฤดูหนาว ผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์ ยังคงรักษาอัตลักษณ์ของชาวเชียงราย
ไว้อย่างดี การเดินทางเข้าสู่อาณาจักรล้านนาในอดีต ก่อเกิดให้รู้สึกปิติ
ในความยิ่งใหญ่ของล้านนาในอดีต ได้สัมผัสศิลปวัฒนธรรมของ
ชาวเชียงราย สมดังคำขวัญประจำจังหวัด

เขื่อนสุดในสวาม

ชาวแดนสวามแดนขิด

ถิ่นวัฒนธรรมล้านนา

ล้าค่าขะธาตุดอยตุง

เมืองเจ็ดสายน้ำ สามสิบห้ายอดดอย

เริ่มจากเหนือสุดแคว้นแดนสยาม
สายน้ำคั่นเขตคามสองฝั่งใหญ่
คือแม่สายไหลท่ามกลางระหว่างไทย
กับเมียนมาต่างยึดไว้เส้นพรมแดน

แม่โขงไหลลงสู่สุวรรณภูมิ
ผ่านที่ลุ่มแดนดินถิ่นเชียงแสน
สายน้ำคำเลียงนาไร่ไม่ขาดแคลน
ระเรื่อเย็นชบแม่โขงลงบันปลาย

น้ำแม่จันมาไหลหยุดสุดจันจว้า
จากก๊วสะไตเจ้าไหลมาไม่ขาดสาย
น้ำแม่กกสายโลหิตเมืองเชียงราย
กั้นปัจจาผู้มั่งร้ายเขารานรอน

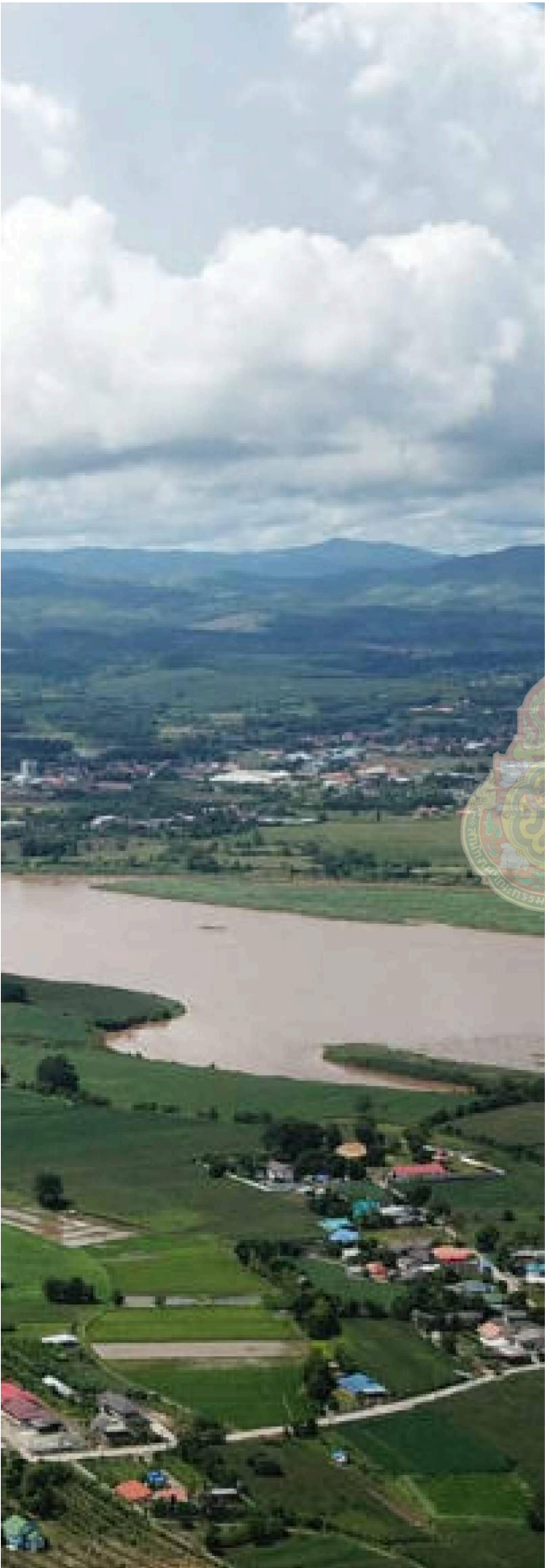
น้ำแม่ลาวไหลมาจากป่าใหญ่
อ้อมคดเคี้ยวยาวไกลจากสิงขร
ทั้งแม่อิงได้แอบอิงถิ่นนาดอน
ย้อมสะท้อนได้มากมายเจ็ดสายน้ำ
ทั้งขุนเขาเงาเงื่อมตระหง่านฟ้า
สูงใหญ่เหนือพสุธาตระหง่านน้ำ
เกิดล้าธารมากมายเกินจดจำ
ต่างซับซ้อนให้ชุ่มชื้นผืนธรณี

ดอยนางนอนทอดร่างอย่างสงบ
ดอยหัวงมกัมขมมองทางหนี
ดอยผาหม่นอันเลื่องชื่อรบไพร
ดอยผาตั้งและยังมีภูชี้ฟ้า

นับรวมได้สามสิบห้าแห่งขุนเขา
ผืนป่าใหญ่แผ่ร่มเงาคลุมล้ำค่า
สมญานามเชียงรายดังร้ายมา
สามสิบห้ายอดดอยเด่นเจ็ดสายน้ำ

อโศก ศรีสุวรรณ

เชียงใหม่ : เมืองสามพรมแดน

เชียงใหม่เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่เหนือสุดของประเทศไทย มีพรมแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ๒ ประเทศ คือ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จึงเป็นหนึ่งใน “สามเหลี่ยมทองคำ” หรือพื้นที่รอยต่อระหว่างสามประเทศ ซึ่งปัจจุบันเป็นแหล่งเศรษฐกิจการค้าและการลงทุนที่สำคัญในภูมิภาคอาเซียน จังหวัดเชียงใหม่ยังมีเอกลักษณ์โดดเด่นทางภูมิศาสตร์เพราะอุดมสมบูรณ์ด้วยป่าไม้และทิวเขาสูงที่วางตัวสลับซับซ้อน เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญของประเทศ มีสันเขา ถ้ำ หินงอก หินย้อย น้ำตก และพุร้อน อันงดงามหลายแห่ง ประกอบกับการมีประวัติความเป็นมายาวนาน เป็นรากฐานแห่งวัฒนธรรมล้านนา ผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์ ทั้งชาวไทยภูเขาเผ่าต่าง ๆ ที่ยังคงรักษาวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ และการส่งเสริมภูมิปัญญาปรากฏในแหล่งศิลปกรรมที่ทรงคุณค่า ก่อให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยเฉพาะในช่วงฤดูหนาวบนยอดดอยหลายแห่งจะปกคลุมด้วยดอกไม้เมืองหนาวแต่งแต้มทิวเขาสูงให้มีสีสันสวยงาม ควบคู่กับอากาศที่หนาวจัดยาวนานและทะเลหมอกในยามเช้า **เชียงใหม่ : เมืองสามพรมแดน** จึงเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีความนิยมอย่างสูงจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ

๖ เชียงราย : เมืองสุดแดนสยาม ล้ำค่าทางศิลป ถิ่นวัฒนธรรมล้ำค่า

ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดเชียงราย

ตราประจำจังหวัด : รูปช้างสีขาวได้เมฆ หมายถึง
นิมิตรของความรุ่งเรืองในอดีต เพราะพญามังรายใช้
ช้างเป็นกำลังสำคัญในการทำศึกปราบศัตรูจนได้ชัยชนะ
และช้างยังเป็นมูลเหตุให้พญามังรายมาก่อร่างสร้างเมือง
ขึ้นที่นี้ด้วย ตามตำนานกล่าวว่า ช้างทรงของพญามังราย
เกิดพลัดหลงไป พญามังราย ออกติดตามไปจนถึงดอยทอง
ริมน้ำกกซึ่งเป็นที่ราบลุ่มอุดมสมบูรณ์ จึงโปรดให้ตั้งเมือง
เชียงรายขึ้น

ธงประจำจังหวัดเชียงราย

ธงประจำจังหวัดเชียงราย : เป็นธงรูปสี่เหลี่ยม
ผืนผ้า พื้นสีฟ้า-ม่วง-ฟ้า แบ่งตามแนวดิ่ง กลางแถบสีม่วง
มีรูปช้างสีขาวและชื่อจังหวัด

ดอกไม้ประจำจังหวัดเชียงราย

ชื่อดอกไม้ : ดอกพวงแสด

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Pyrostegia venusta* (Ker-Gawl.) miers

วงศ์ : Bignoniaceae

ลักษณะชนิดพันธุ์ไม้ : ไม้เลื้อยต่างประเทศ

ชื่ออื่น ๆ : Orange Trumpet, Flame Flower, Fire cracker Vine

ต้นไม้ประจำจังหวัดเชียงราย

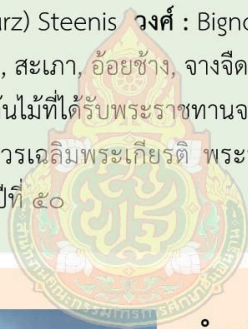
<https://www.nanagarden.com/product/๑๕๒๒๑>

ชื่อพันธุ์ไม้ : กาสะลองคำ

ชื่อวิทยาศาสตร์ : Radermachera ignea (Kurz) Steenis วงศ์ : Bignoniaceae

ชื่ออื่น ๆ : ปีบทอง, แคะเปาะ, สำเภาลามตัน, สะเภา, อ้อยช้าง, จางจืด

ประวัติความเป็นมา : ต้นกาสะลองคำ เป็นต้นไม้ที่ได้รับพระราชทานจากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙ ในพิธีเปิดโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร เนื่องในวโรกาสทรงครองราชย์ปีที่ ๕๐

คำขวัญของจังหวัดเชียงราย

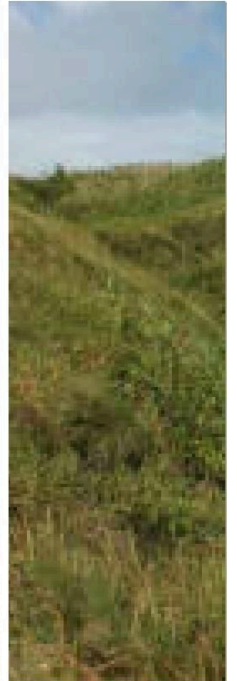
เหนือสุดในสยาม
ชายแดนสามแผ่นดิน
ถิ่นวัฒนธรรมล้านนา
ล้ำค่าพระธาตุดอยตุง

วิสัยทัศน์การพัฒนาจังหวัดเชียงราย ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๔

เมืองแห่งการค้า การลงทุน การเกษตรและการท่องเที่ยว
รุ่งเรืองด้วยวัฒนธรรมล้านนา ประชาอยู่เย็นเป็นสุข

๘ เชียงราย : เจริญสุดแดนสยาม ล้ำค่าทางศิลป์ ถิ่นวัฒนธรรมล้านนา

ลักษณะทางกายภาพ

เชียงรายตั้งอยู่ในภาคเหนือ ที่อยู่เหนือสุดของประเทศไทย ระหว่างละติจูด $19^{\circ} - 20^{\circ} 30'$ เหนือ (อ่านว่า ๑๙ องศา ถึง ๒๐ องศา ๓๐ ลิปดาเหนือ) และลองจิจูด $99^{\circ} 15' - 100^{\circ} 45'$ ตะวันออก (อ่านว่า ๙๙ องศา ๑๕ ลิปดา ถึง ๑๐๐ องศา ๔๕ ลิปดาตะวันออก) อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ ๗๘๕ - ๙๐๐ กิโลเมตร ขึ้นอยู่กับเส้นทางคมนาคมที่ใช้ในการเดินทาง

อาณาเขต

จังหวัดเชียงรายมีพื้นที่ประมาณ ๑๑,๖๗๘ ตารางกิโลเมตร หรือ ๗,๒๙๘,๙๘๑ ไร่ มีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับประเทศเมียนมา และประเทศลาว

ทิศตะวันออก ติดต่อกับประเทศลาว

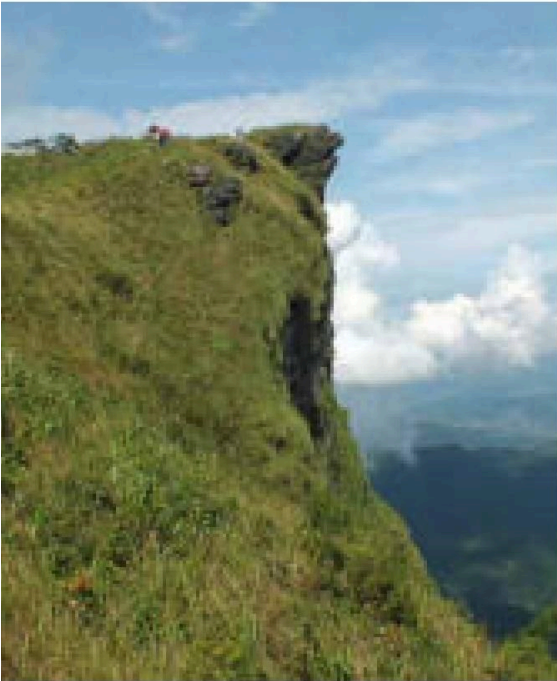
ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดลำปางและจังหวัดพะเยา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดเชียงใหม่และประเทศเมียนมา

จังหวัดเชียงรายมีชายแดนติดต่อกับประเทศเมียนมา เป็นระยะทางประมาณ ๑๕๓ กิโลเมตร และชายแดนติดต่อกับประเทศลาว เป็นระยะทางประมาณ ๑๕๕ กิโลเมตร*

* ข้อมูลจากอักษรานุกรมภูมิศาสตร์ไทย เล่ม ๑ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พิมพ์ครั้งที่ ๕ (แก้ไขเพิ่มเติม)

ลักษณะภูมิประเทศและธรณีวิทยา

เขียงรายมีลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นทิวเขาสูงสลับกับหุบเขา ทิวเขาสำคัญ ได้แก่ **ทิวเขาแดนลาว** เป็นพรมแดนกันประเทศไทยกับเมียนมา มียอดเขาสูงหลายแห่ง เช่น ดอยแม่สลอง ดอยตุง และ **ทิวเขาฝิ่ปันน้ำ** เป็นแหล่งต้นน้ำสำคัญของภาคเหนือ ยอดเขาสำคัญ เช่น ภูชี้ฟ้า ดอยหลวง ดอยแม่โถ (สูงที่สุดของจังหวัด ๒,๐๓๑ เมตร) มีที่ราบสูงเป็นหย่อม ๆ อยู่ระหว่างหุบเขาและที่ราบลุ่มแม่น้ำตลอดสองฝั่งของแม่น้ำสายสำคัญต่าง ๆ เช่น ที่ราบลุ่มน้ำแม่กก ที่ราบลุ่มน้ำแม่อิง ที่ราบลุ่มน้ำแม่ลาว เป็นต้น

ทางด้านธรณีวิทยา จังหวัดเขียงรายจัดเป็นบริเวณที่เปลือกโลกที่ยังไม่สงบตัว มีรอยเลื่อนที่มีการเคลื่อนตัว และการแทรกดันตัวของหินแกรนิต เช่น รอยเลื่อนแม่จัน รอยเลื่อนแม่อิง ทำให้มีปรากฏการณ์แผ่นดินไหวเกิดขึ้นอยู่บ่อย ๆ บริเวณรอยเลื่อนดังกล่าวยังมีพุน้ำร้อนปรากฏตามที่แตกต่างกัน ด้วย

ลักษณะภูมิอากาศ

ภูมิอากาศโดยทั่วไปของจังหวัดเขียงรายเป็นแบบร้อนชื้น และมีฤดู ๓ ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว เช่นเดียวกับจังหวัดอื่น ๆ ในประเทศไทย (ยกเว้นภาคใต้) แต่เนื่องจากจังหวัดเขียงรายมีที่ตั้งห่างไกลจากทะเล จึงได้รับความชื้นน้อยมาก ประกอบกับลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาและป่าไม้ ทำให้ภูมิอากาศแตกต่างกันมากในฤดูร้อนกับฤดูหนาว

ฤดูร้อน จังหวัดเขียงรายมีอากาศร้อนอบอ้าว อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย ๓๑.๑ องศาเซลเซียส ในเดือนเมษายนมีอากาศร้อนที่สุด อุณหภูมิสูงสุดที่เคยวัดได้ ๔๑.๘ องศาเซลเซียส (พ.ศ. ๒๕๕๙) ใน**ฤดูฝน**บริเวณภูเขาสูงมีปริมาณฝนมากกว่าพื้นที่ราบ ฝนตกมากที่สุดในเดือนสิงหาคม ส่วนใน**ฤดูหนาว** อากาศโดยทั่วไปจะหนาวเย็นและแห้งแล้ง อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย ๑๙.๓ องศาเซลเซียส ในเดือนมกราคมจะมีอากาศหนาวเย็นที่สุด อุณหภูมิต่ำสุดที่เคยวัดได้ ๑.๐ องศาเซลเซียส (พ.ศ. ๒๕๔๒)

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดเขียงราย

ทรัพยากรธรรมชาติ

แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำในจังหวัดเชียงรายมีแม่น้ำสำคัญหลายสาย ซึ่งไหลจากภูเขาสูงหลายแห่งลงสู่แม่น้ำโขงทางเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือ แม่น้ำสำคัญที่เอื้อประโยชน์ทางด้านเกษตรกรรม และการอุปโภคบริโภคในจังหวัดเชียงราย ได้แก่

๑. **น้ำแม่กก** เป็นแม่น้ำสายหลักของจังหวัดเชียงราย มีต้นน้ำเกิดจากภูเขาในประเทศเมียนมา ไหลเข้าประเทศไทยที่จังหวัดเชียงใหม่ ผ่านอำเภอเมืองเชียงราย อำเภอเวียงชัย อำเภอแม่จัน อำเภอดอยหลวง อำเภอเชียงแสน และลงสู่แม่น้ำโขงที่บ้านสบกก ตำบลป่าสัก อำเภอเชียงแสน มีความยาว ๑๕๕ กิโลเมตร

๒. **น้ำแม่สรวย** ต้นน้ำเกิดจากดอยแม่วังน้อย ในอำเภอแม่สรวย ไหลลงน้ำแม่ลาว มีความยาว ๕๕ กิโลเมตร

๓. **น้ำแม่ลาว** ต้นน้ำเกิดจากดอยผิบน้ำในอำเภอเวียงป่าเป้า ไหลผ่านอำเภอเวียงป่าเป้า อำเภอแม่สรวย อำเภอพาน อำเภอเมืองเชียงราย และไปบรรจบกับน้ำแม่กก ที่อำเภอเวียงชัย มีความยาว ๒๐๒ กิโลเมตร

๔. **แม่น้ำโขง** เป็นแม่น้ำสายหลักที่แบ่งเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเมียนมา ผ่านอำเภอเชียงของและอำเภอเวียงแก่น ก่อนจะไหลเข้าสู่ประเทศลาว มีความยาว ๔๗ กิโลเมตร (เฉพาะที่ผ่านจังหวัดเชียงราย)

๕. **น้ำแม่ใจ** ต้นน้ำเกิดจากภูเขาในจังหวัดพะเยา เรียกว่า “น้ำแม่ใจ” แล้วไหลลงที่วนพะเยา จากนั้นไหลขึ้นไปทางเหนือเข้าสู่จังหวัดเชียงรายผ่านอำเภอเทิง ไหลลงแม่น้ำโขงที่อำเภอเชียงของ มีความยาว ๑๐๐ กิโลเมตร (เฉพาะผ่านจังหวัดเชียงราย)

๖. **น้ำแม่คำ** ต้นน้ำเกิดจากภูเขาที่แบ่งเขตแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศเมียนมา ไหลผ่านอำเภอแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่จัน และอำเภอเชียงแสน แล้วไหลลงแม่น้ำโขงที่บ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน มีความยาว ๘๔ กิโลเมตร

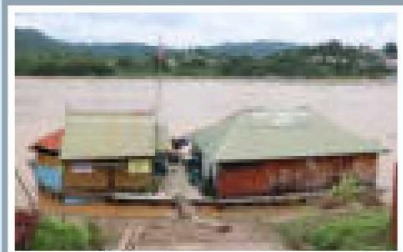
๗. **น้ำแม่สาย** เป็นแม่น้ำสายสั้น ๆ ที่ไหลผ่านประเทศไทย บริเวณอำเภอแม่สาย เป็นเส้นแบ่งเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเมียนมา

๘. **แม่น้ำรวก** ต้นน้ำเกิดจากภูเขาในประเทศเมียนมา ไหลเข้าประเทศไทย ในอำเภอแม่สาย เป็นเส้นแบ่งเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเมียนมา ไหลลงแม่น้ำโขงที่บ้านสบรวก ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน มีความยาว ๔๐ กิโลเมตร (เฉพาะที่ผ่านจังหวัดเชียงราย)

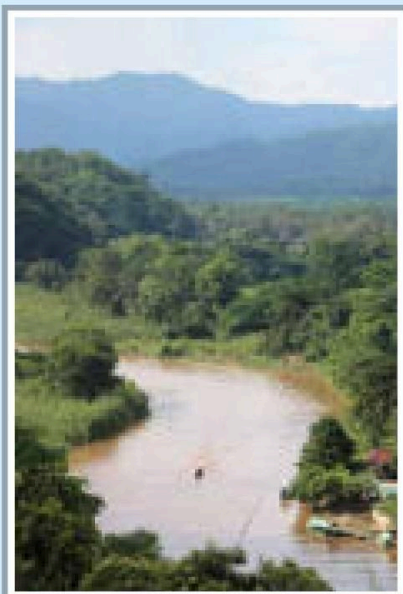
๙. **น้ำแม่จัน** ต้นน้ำเกิดจากดอยสามเส้าน้อย ซึ่งแบ่งเขตแดนประเทศไทยกับประเทศเมียนมา ไหลผ่านอำเภอแม่จัน อำเภอเชียงแสน ไปลงแม่น้ำโขง มีความยาว ๑๐๑ กิโลเมตร ปัจจุบันมีการรูกัลลำนํ้า ทำให้นํ้าแคบและตื้นเขิน ปริมาณน้ำค่อนข้างน้อย

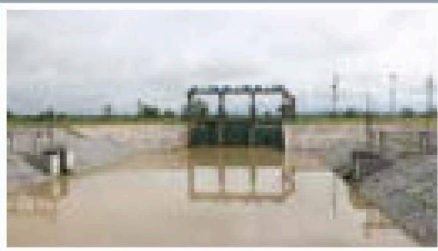
น้ำแม่กก

แม่น้ำโขง

แม่น้ำรวก

ทรัพยากรดิน

ดินในจังหวัดเชียงรยแบ่งออกเป็น ๔ กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

๑. ดินบริเวณที่ราบริมฝั่งแม่น้ำ เป็นดินที่เกิดจากการทับถมของตะกอนที่น้ำพัดพามา มีอายุไม่นานนัก เนื้อดินมีลักษณะเป็นดินร่วนและดินเหนียว

๒. ดินบริเวณที่ราบลุ่มและที่ราบต่ำ เป็นดินที่เกิดจากการทับถมของตะกอนน้ำพัดพา เนื้อดินมีลักษณะเป็นดินโคลนหรือดินเหนียว

๓. ดินบริเวณที่ราบและเนินเขา เป็นดินที่เกิดจากการสลายตัวของหินที่ผุพังกับดินที่เกิดจากตะกอนน้ำพัดพา ลักษณะเนื้อดินค่อนข้างร่วน ระบายน้ำได้ดี พบอยู่ในบริเวณที่ราบเชิงเขา

๔. ดินบริเวณที่ลาดเขาและที่สูง เป็นดินที่เกิดจากการผุพังของหิน เนื้อดินมีทั้งดินละเอียดและดินร่วน ระบายน้ำได้ปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำถึงปานกลาง

ทรัพยากรดินในจังหวัดเชียงรยใช้เป็นพื้นที่เพาะปลูก บริเวณที่ราบลุ่มน้ำทั้งสองฝั่งของแม่น้ำ และพื้นที่ในเขตชลประทาน ครอบคลุมพื้นที่ในทุกอำเภอ ส่วนใหญ่ใช้เป็นพื้นที่ปลูกข้าว รองลงมา คือ พืชไร่ ไม้ผลและไม้ยืนต้น

ป่าไม้

เชียงรยเป็นจังหวัดที่มีป่าไม้อุดมสมบูรณ์ มีพื้นที่ป่าไม้ประมาณ ๕,๑๖๔ ตารางกิโลเมตร หรือ ๓,๒๒๗,๘๘๗ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๒๒ ของพื้นที่ทั้งหมด โดยได้รับการอนุรักษ์เพื่อคุ้มครองป้องกันรักษาพื้นที่ป่าไม้ รวมทั้งระบบนิเวศของพื้นที่ในหลายลักษณะ เช่น อุทยานแห่งชาติวนอุทยาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า ป่าสงวนแห่งชาติสวนพฤกษศาสตร์ พื้นที่ชุ่มน้ำ เป็นต้น

พื้นที่ป่าไม้ที่สำคัญที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงรย

ที่	ชื่อ	ที่ตั้งจังหวัด	พื้นที่ (ไร่)	ความสำคัญ
๑	อุทยานแห่งชาติขุนแจ	เชียงรย	๑๖๘,๗๕๐	แหล่งต้นน้ำ มีความงามของธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ น้ำตก สัตว์ป่า หลายชนิด
๒	อุทยานแห่งชาติดอยหลวง	เชียงรย, ลำปาง, พะเยา	๗๓๐,๙๒๗	แหล่งต้นน้ำ อุดมสมบูรณ์ด้วยป่าไม้หลายประเภท มีน้ำตก ถ้ำสวยงาม
๓	อุทยานแห่งชาติลำน้ำกก	เชียงรย	๔๕๘,๑๑๐	แหล่งต้นน้ำรวมพื้นที่วนอุทยาน ๓ แห่ง ได้แก่ น้ำตกแม่กรณ์ น้ำตกห้วยแก้ว-บ่อน้ำร้อนห้วยหมากเลียม และน้ำตกโป่งพระบาท ที่มีธรรมชาติงดงาม
๔	อุทยานแห่งชาติภูซาง	เชียงรย, พะเยา	๑๗๘,๐๔๙	แหล่งต้นน้ำ มีป่าไม้หลายประเภทและสัตว์ป่าหลายชนิด เช่น เสือผา ถ้ำ กวาง เก้ง และป่าพรุ
๕	เขตป่าสงวนแห่งชาติป่าดอยปุย	เชียงรย	๖๗,๕๐๐	เป็นส่วนหนึ่งของอุทยานแห่งชาติแม่มียม (พะเยา) ป่าไม้ส่วนใหญ่เป็นป่าเต็งรัง และป่าเบญจพรรณ ในหน้าแล้งผืนป่าจะเปลี่ยนมีสีส้มสวยงาม
๖	พื้นที่ชุ่มน้ำแอ่งเชียงแสน	เชียงรย	๓๙,๐๐๐	เป็นที่อยู่อาศัยของพืชและสัตว์หลายชนิด มีความสำคัญตอนกอพยพในฤดูหนาวและนกประจำถิ่น

แหล่งแร่

เชียงรายเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีทรัพยากรแร่สำคัญจำนวนมาก ในอดีตเป็นแหล่งผลิตแร่เศรษฐกิจที่สำคัญเพื่อใช้ในการพัฒนาประเทศ และเป็นสินค้าส่งออกต่อเนื่องเป็นเวลานาน ปัจจุบันการผลิตแร่มีไม่มากนักและบางแห่งได้หยุดกิจการไปแล้ว แต่จังหวัดเชียงรายก็ยังมีศักยภาพในการเป็นแหล่งแร่อยู่หลายชนิด ซึ่งกระจายอยู่หลายบริเวณ

แหล่งทราย ในจังหวัดเชียงราย ส่วนใหญ่เกิดจากการผุพังจากหินตะกอน หินแปรและหินอัคนี และถูกน้ำพัดพามาสะสมตัวกันในบริเวณที่ราบลุ่ม ที่ราบระหว่างหุบเขา และตามลำน้ำ พบทั้งแหล่งทรายบกและแหล่งทรายแม่น้ำที่น้ำแม่กก และน้ำแม่ลาว

หินปูน ส่วนใหญ่ปรากฏอยู่เป็นแนวทิวเขาและแนวภูเขาสูงเล็ก ๆ วางตัวทางตะวันออกเฉียงเหนือ - ตะวันออกเฉียงใต้ ในหลายอำเภอของจังหวัดเชียงราย

ทองคำ เป็นแร่เศรษฐกิจสำคัญตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ส่วนใหญ่นิยมนำไปทำเป็นเครื่องประดับและใช้ในวงการทันตกรรม พบใน ๒ ลักษณะ คือ ในเนื้อหินหรือสายแร่ที่บ้านผาฮี้ อำเภอแม่สาย ดอยกั่วหก ซึ่งเป็นแนวเขาระหว่างอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ อีกลักษณะหนึ่งพบในลานแร่ บริเวณเชิงเขา หรือลำห้วย มีลักษณะเป็นเม็ด พบหลายแห่ง เช่น บริเวณด้านตะวันตกของอำเภอแม่จัน ด้านตะวันออกของอำเภอเมืองเชียงราย เป็นต้น

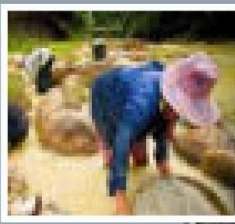
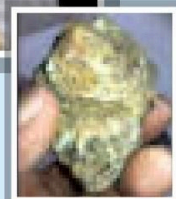
ดีบุก เป็นแร่สำหรับเคลือบโลหะ โลหะผสมต่าง ๆ พบในหลายพื้นที่ ตั้งแต่ด้านตะวันตกไปจนถึงทางใต้ของจังหวัด แต่ปัจจุบันการผลิตแหล่งแร่ดีบุกได้หยุดกิจการไปแล้ว เนื่องจากการหมดไปของแร่และราคาแร่ตกต่ำ แต่จังหวัดเชียงรายยังคงเป็นแหล่งแร่ดีบุกที่สำคัญอยู่

ทั้งสแตน เป็นแร่สำหรับผสมเหล็กกล้าในการทำเครื่องมือ หรืออุปกรณ์ที่ทนความร้อนสูง รวมทั้งการทำสีในอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผา และเครื่องแก้ว แร่ทั้งสแตนที่พบในจังหวัดเชียงรายส่วนใหญ่เป็นแร่ซีไลต์ แหล่งแร่สำคัญได้แก่ แหล่งแร่ซีไลต์ดอยหมอก แหล่งแม่เจดีย์ อำเภอเวียงป่าเป้า แหล่งแม่ยาว อำเภอเมืองเชียงราย ซึ่งปัจจุบันการผลิตแร่ทั้งสแตนได้หยุดกิจการไปแล้ว แต่ยังคงเป็นแหล่งแร่ที่สำคัญอยู่

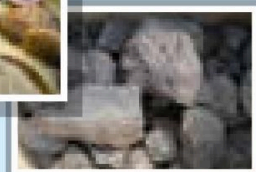
แร่ธาตุต่าง ๆ ในประเทศไทย

ทองคำ

ดีบุก

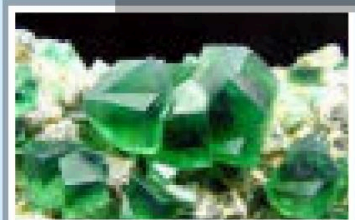
ทั้งสแตน

พลวง

แมงกานีส

ฟลูออไรต์

ไฟโรไฟลไลต์

แบไรต์

พลวง เป็นแร่ใช้ประโยชน์สำหรับทำโลหะผสม เช่น ผสมกับตะกั่ว ดีบุก ทำตัวพิมพ์และโลหะบัดกรี ใช้ในอุตสาหกรรมไม้ขีดไฟ อุตสาหกรรมเครื่องเคลือบ เป็นต้น พบแหล่งแร่พลวงในเขตอำเภอเวียงป่าเป้า และอำเภอแม่สรวย ปัจจุบันได้หยุดกิจการผลิตไปแล้ว แต่ยังคงเป็นพื้นที่แหล่งแร่สำคัญ

แมงกานีส เป็นแร่ที่ใช้ประโยชน์ในอุตสาหกรรมเหล็กกล้า อุตสาหกรรมเคมี อุตสาหกรรมแก้ว เคมีภัณฑ์ ทำปุ๋ย และเวชภัณฑ์ต่าง ๆ แหล่งแร่แมงกานีสอยู่ที่อำเภอพญาเม็งราย

ฟลูออไรต์ เป็นแร่ที่ใช้ประโยชน์ในอุตสาหกรรมผลิตเหล็กกล้า อุตสาหกรรมทำอะลูมิเนียม ทำอุปกรณ์กล้องจุลทรรศน์ และอุตสาหกรรมเคมี พบสายแร่ที่อำเภอแม่สรวย ปัจจุบันได้หยุดกิจการผลิตไปแล้ว แต่ยังเป็นพื้นที่แหล่งแร่อยู่

บอลเคลย์ เป็นดินสำหรับใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมเซรามิก เช่น เครื่องสุขภัณฑ์ ถ้วยชาม กระเบื้องปูพื้นและผนัง พบมากที่อำเภอพาน อำเภอเวียงป่าเป้า

ไฟโรไฟลไลต์ เป็นแร่ที่นำมาใช้ประโยชน์ในอุตสาหกรรมทำอิฐทนไฟ เครื่องปั้นดินเผา เครื่องสุขภัณฑ์ ปูนซีเมนต์ เป็นต้น พบในบริเวณทิวเขาสูงในเขตอำเภอขุนตาล

แบไรต์ เป็นแร่ที่ใช้ประโยชน์สำหรับการเจาะสำรวจน้ำมัน หรือน้ำบาดาล อุตสาหกรรมทำสี แก้ว ยางรถยนต์ ทำยาสำหรับรับประทาน ก่อนเอ็กซเรย์เกี่ยวกับการตรวจกระเพาะและลำไส้ อุตสาหกรรมฟอกหนัง เป็นต้น พบแหล่งแร่แบไรต์ไม่มากนักที่อำเภอป่าแดด ซึ่งอยู่ในบริเวณรอยต่อจังหวัดเชียงรายกับจังหวัดพะเยา

พุน้ำร้อน : ภูมิลักษณะโดดเด่นของจังหวัดเชียงราย

หนึ่งในภูมิลักษณะของจังหวัดเชียงราย คือ การมีพื้นที่บางส่วนตั้งอยู่บนรอยเลื่อนของแผ่นเปลือกโลก ที่เรียกว่า “รอยเลื่อนมีพลัง” คือ กลุ่มรอยเลื่อนเชียงแสน (Chiang Saen Fault Zone) ซึ่งรวมรอยเลื่อนแม่จัน ยาวประมาณ ๑๕๐ กิโลเมตร เริ่มจากประเทศลาว พาดผ่านอำเภอแม่จัน อำเภอเมืองเชียงราย อำเภอแม่สรวย อำเภอพาน และอำเภอเวียงป่าเป้า ไปจนถึงจังหวัดเชียงใหม่ รอยเลื่อน (Fault) ดังกล่าวนี้นี้เกิดจากการเคลื่อนตัวของเปลือกโลก จะทำให้แผ่นดินไหวและพลังงานความร้อนที่อยู่ภายในเปลือกโลกถูกปลดปล่อยออกมา ส่งผลให้จังหวัดเชียงรายมีแหล่งพุน้ำร้อน หรือ “โป่งน้ำร้อน” หลายแห่ง

๑๔ เชียงราย : แหล่งสูดแร่ธรรมชาติ ล้างพิษด้วยดีปลี ถิ่นวัฒนธรรมล้านนา

พุร้อนดังกล่าว เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่น้ำไหลพุขึ้นจากใต้ดิน และมีอุณหภูมิสูงกว่าอุณหภูมิร่างกายมนุษย์ ซึ่งมีแร่ธาตุ รวมทั้งแก๊สรวมอยู่ด้วยกัน จึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจและงดงาม

๑. **พุร้อนป่าตึง หรือโป่งน้ำร้อนห้วยหินฝน** ตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน เป็นบ่อน้ำร้อนตามธรรมชาติที่เกิดจากน้ำฝนไหลซึมตามรอยเลื่อนลงไปถึงชั้นหินอัคนีที่ยังร้อนอยู่ใต้ผิวโลก น้ำจึงปะปนกับแร่ธาตุต่าง ๆ เมื่อความร้อนเพิ่มขึ้นจึงดันให้น้ำร้อนไหลขึ้นมา กลายเป็นโป่งน้ำร้อนที่ร้อนในระดับน้ำเดือดสามารถต้มไข่สุกได้

องค์การบริหารส่วนตำบลป่าตึง และประชาชนได้ร่วมมือกันพัฒนาแหล่งพุร้อน และสภาพภูมิทัศน์ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและจุดพักระหว่างทางไปดอยแม่สลอง

๒. **พุร้อนโป่งพระบาท** ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมืองเชียงราย เป็นพุร้อนตามธรรมชาติ น้ำร้อนผิวดินมีอุณหภูมิประมาณ ๔๘ - ๕๐ องศาเซลเซียส จึงเหมาะเป็นแหล่งอาบน้ำอุ่นตามธรรมชาติ

๓. **บ่อน้ำร้อนผาเสริฐ** ในอุทยานแห่งชาติลำน้กกก ตำบลดอยฮาง อำเภอเมืองเชียงราย เป็นบ่อน้ำร้อนธรรมชาติที่เกิดจากความร้อนใต้ดิน มีน้ำร้อนผุดขึ้นมาตลอดเวลา อุณหภูมิเฉลี่ย ๖๗ องศาเซลเซียส น้ำมีส่วนประกอบของแร่ธาตุหลายชนิด องค์การบริหารส่วนตำบลดอยฮางได้ปรับปรุงภูมิทัศน์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

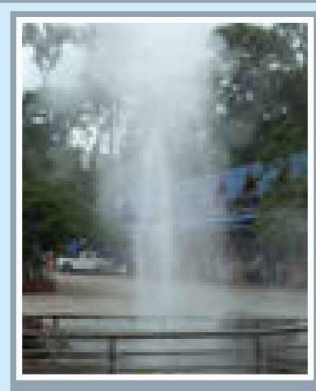
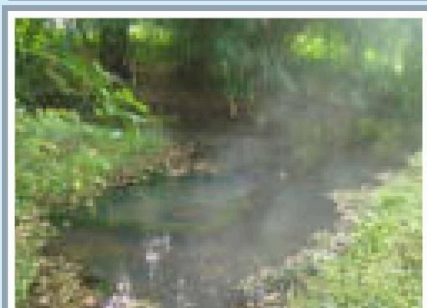
๔. **บ่อน้ำร้อนห้วยหมากเหลี่ยม** ในอุทยานแห่งชาติลำน้กกก ตำบลดอยฮาง เป็นน้ำพุร้อนขนาดเล็กที่มีน้ำร้อนผุดขึ้นมาอย่างช้า ๆ และไหลเป็นห้วย น้ำร้อนมีอุณหภูมิเฉลี่ย ๖๗ องศาเซลเซียส มีส่วนประกอบของแร่ธาตุหลายชนิดในปริมาณที่ไม่เป็นอันตราย

๕. **พุร้อนห้วยทรายขาว** ตำบลทรายขาว อำเภอพาน เป็นน้ำพุร้อนที่มีก๊าซผุดขึ้นมาด้วย จึงมีกลิ่นกำมะถันแต่ไม่มากนัก เหมาะเป็นแหล่งแช่น้ำอุ่นตามธรรมชาติ

๖. **บ่อน้ำร้อนโป่งเทวี** ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า มีพุร้อนผุดออกมาจากพื้นดินตามลำธาร พุ่งนาตามเชิงเขาหลายแห่ง น้ำร้อนมีอุณหภูมิสูงถึง ๙๕ องศาเซลเซียส องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโป่งได้ปรับปรุงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

๗. **บ่อน้ำร้อนแม่ชะจาน** ตำบลแม่เจดีย์ใหม่ อำเภอเวียงป่าเป้า เป็นบ่อน้ำร้อนธรรมชาติที่ตั้งอยู่ใกล้เชิงเขาจำนวน ๓ บ่อ น้ำร้อนอุณหภูมิเฉลี่ย ๘๐ องศาเซลเซียส สามารถต้มไข่สุกได้

๘. **บ่อน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง** ตำบลแม่สรวย อำเภอแม่สรวย เป็นบ่อน้ำร้อนจำนวน ๓ บ่อ ที่มีก๊าซผุดขึ้นมาที่บ่อน้ำร้อนจำนวนมาก มีกลิ่นกำมะถันและแร่ธาตุผสมผสาน น้ำร้อนมีอุณหภูมิสูงประมาณ ๗๕ องศาเซลเซียส เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนที่ใช้ประโยชน์จากแหล่งบ่อน้ำร้อนดังกล่าว เช่น หน่อไม้ที่ได้จากการแช่ในพุร้อน เรียกว่า “หน่อแช่โป่ง” และไข่ต้มพิสดาร ที่ไม่ว่าจะต้มนานเท่าใดไข่ขาวจะสุกเป็นแคว้นเท่านั้น

การคมนาคม

จังหวัดเชียงรามีเส้นทางคมนาคม ๓ รูปแบบ คือ ทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ ดังนี้

๑. ทางบก จังหวัดเชียงรามีทางหลวงแผ่นดินสายสำคัญ ได้แก่

๑.๑ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๑ หรือถนนพหลโยธิน เป็นเส้นทางเดียวกับทางหลวงสายเอเชีย ๒ (Asian Highway ๒) หรือ AH2 ซึ่งสามารถเชื่อมโยงไปยังประเทศอื่น ๆ ในทวีปเอเชียได้

๑.๒ ทางหลวงสายเอเชีย ๓ หรือ AH3 เป็นทางหลวงในโครงการเครือข่ายทางหลวงเอเชียที่เริ่มต้นจากประเทศรัสเซีย ผ่านจีน เมียนมา ลาว และผ่านพรมแดนลาวที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ไปสิ้นสุดที่ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๑ ที่อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย

๑.๓ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๑๑๘ เป็นถนนสายหลักที่เชื่อมโยงระหว่างจังหวัดเชียงราย กับจังหวัดเชียงใหม่ ที่อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

๑.๔ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๑๐๘๙ เป็นถนนสายหลักที่เชื่อมโยงระหว่างจังหวัดเชียงรายกับจังหวัดเชียงใหม่ที่อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

๑.๕ ทางหลวงแผ่นดินที่เชื่อมโยงระหว่างอำเภอ ได้แก่

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๑๐๑๖ ระหว่างอำเภอแม่จัน กับอำเภอเชียงแสน

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๑๐๒๐ ระหว่างอำเภอเมืองเชียงราย กับอำเภอเทิง และอำเภอเชียงแสน

ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๑๐๔๑ ระหว่างอำเภอแม่สาย กับอำเภอเชียงแสน (เส้นทางโลจิสติกส์ระหว่างเมืองการค้าชายแดน)

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๑๑๒๙ ระหว่างอำเภอเชียงแสน กับอำเภอเชียงของ (เส้นทางโลจิสติกส์เชื่อมโยงการขนส่งทางน้ำของท่าเรือเชียงแสนแห่งที่ ๒)

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๑๒๙๐ ระหว่างอำเภอแม่สาย กับอำเภอเชียงแสน (เส้นทางโลจิสติกส์เชื่อมโยงการขนส่งทางน้ำของท่าเรือเชียงแสนแห่งที่ ๒)

๑.๖ ทางหลวงชนบท

ทางหลวงชนบทเป็นเส้นทางคมนาคมที่เชื่อมโยงพื้นที่ระหว่างอำเภอ ตำบล และหมู่บ้านในจังหวัดเชียงราย และพื้นที่เศรษฐกิจตามบริเวณชายแดน ทำหน้าที่เสมือนเส้นทางลัดที่เชื่อมโยงพื้นที่เศรษฐกิจชายแดนให้มีความคล่องตัว สามารถเชื่อมโยงพื้นที่ชานเมืองและพื้นที่ชุมชนชนบทได้สะดวก

๑๖ **เชิงชาย : เขื่อนอุบลรัตน์ ล้ำค่าางาฉิลป์ ถิ่นวัฒนธรรมล้านนา**

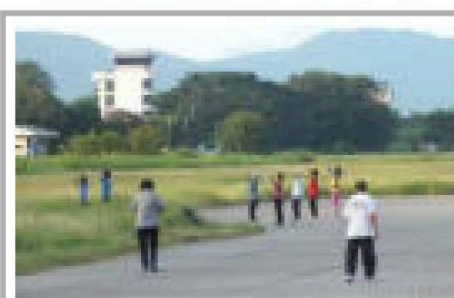

๒. ทางน้ำ จังหวัดเชียงรายมีท่าเรือเพื่อการขนส่งสินค้าขนาดใหญ่ ๒ แห่ง คือ

๒.๑ ท่าเรือเชียงแสนแห่งที่ ๒ เป็นเส้นทางการค้าระหว่าง ประเทศไทยกับประเทศในลุ่มน้ำโขงตอนบน คือ จีน เมียนมา ลาว และ ไทย

๒.๒ ท่าเรือเชียงของ (ท่าเรื่อน้ำลึก) เป็นเส้นทางการค้า ระหว่างประเทศไทย จีน เมียนมา และลาว และเป็นเส้นทางท่องเที่ยว

๓. ทางอากาศ จังหวัดเชียงรายมีท่าอากาศยานแม่ฟ้าหลวง เชียงราย ที่สามารถรองรับทั้งในส่วนของผู้โดยสารและการขนส่งสินค้าทางอากาศที่มี ปริมาณเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง และสามารถเชื่อมโยงต่อไปยังประเทศ เพื่อนบ้าน เช่น จีน และเวียดนาม ได้

ประชากรและการปกครอง

ข้อมูลประชากรจังหวัดเชียงราย เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ พบว่ามีประชากรทั้งสิ้น ๑,๒๘๘,๓๔๘ คน เป็นชาย ๖๒๙,๑๗๓ คน เป็นหญิง ๖๕๙,๑๗๕ คน และมีการแบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๑๘ อำเภอ การปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ๑ แห่ง เทศบาลนคร ๑ แห่ง เทศบาลตำบล ๗๒ แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ๗๐ แห่ง

ตารางที่ ๑ จำนวนประชากรและการแบ่งเขตการปกครองของจังหวัดเชียงราย

ที่	อำเภอ	พื้นที่ (ตร.กม.)	ประชากร (คน)			การแบ่งเขตการปกครอง (หน่วย)					
			ชาย	หญิง	รวม	ตำบล	หมู่ บ้าน	อบจ.	เทศบาล นคร	เทศบาล ตำบล	อบต.
๑	เมืองเชียงราย	๑,๒๑๖.๑	๕๑,๒๐๕	๕๕,๖๑๖	๑๐๖,๘๒๑	๑๖	๒๒๘	๑	๑	๑๐	๕
๒	เวียงชัย	๒๕๘.๘	๑๘,๙๕๘	๑๙,๗๙๑	๓๘,๗๔๙	๕	๗๕	-	-	๕	๑
๓	เชียงของ	๘๓๖.๙	๑๒,๕๗๖	๑๒,๙๗๖	๒๕,๕๕๒	๗	๑๐๒	-	-	๗	๑
๔	เทิง	๘๒๑.๐	๓๗,๘๐๔	๓๘,๐๑๘	๗๕,๘๒๒	๑๐	๑๕๖	-	-	๖	๖
๕	พาน	๑,๐๒๓.๐	๕๖,๖๓๙	๕๕,๒๐๖	๑๑๑,๘๔๕	๑๕	๒๓๔	-	-	๒	๑๔
๖	ป่าแดด	๓๓๓.๓	๖,๐๐๒	๖,๐๓๓	๑๒,๐๓๕	๕	๕๘	-	-	๕	-
๗	แม่จัน	๕๕๑.๐	๓๓,๘๗๗	๓๖,๐๘๑	๖๙,๙๕๘	๑๑	๑๓๙	-	-	๘	๕
๘	เชียงแสน	๕๕๔.๐	๒๓,๗๓๑	๒๔,๖๑๓	๔๘,๓๔๔	๖	๗๐	-	-	๕	๒
๙	แม่สาย	๒๘๕.๐	๓๑,๔๑๕	๓๔,๘๘๕	๖๖,๓๐๐	๘	๘๗	-	-	๔	๖
๑๐	แม่สรวย	๑,๔๒๘.๖๑	๓๙,๔๕๓	๓๘,๘๕๔	๗๘,๓๐๗	๗	๑๒๘	-	-	๓	๖
๑๑	เวียงป่าเป้า	๑,๒๑๗.๐	๓๐,๕๑๕	๓๐,๖๒๙	๖๑,๑๔๔	๗	๙๓	-	-	๔	๕
๑๒	พญาเม็งราย	๖๒๐.๐	๑๓,๗๐๗	๑๓,๗๔๓	๒๗,๔๕๐	๕	๗๑	-	-	๓	๓
๑๓	เวียงแก่น	๕๒๖.๐	๑๗,๙๙๔	๑๗,๔๔๐	๓๕,๔๓๔	๔	๔๑	-	-	๓	๑
๑๔	ขุนตาล	๒๓๔.๐	๖,๙๕๙	๗,๒๒๓	๑๔,๑๘๒	๓	๕๕	-	-	๓	๑
๑๕	แม่ฟ้าหลวง	๖๔๑.๔	๓๘,๑๔๖	๓๘,๓๔๓	๗๖,๔๘๙	๔	๗๗	-	-	-	๔
๑๖	แม่ลาว	๔๐๖.๐	๑๒,๑๕๑	๑๒,๗๒๙	๒๔,๘๘๐	๕	๖๔	-	-	๓	๔
๑๗	เวียงเชียงรุ้ง	๒๖๓.๓	๑๑,๗๙๖	๑๑,๙๕๘	๒๓,๗๕๔	๓	๔๓	-	-	๑	๓
๑๘	ดอยหลวง	๒๒๓.๐	๙,๖๘๘	๙,๕๐๐	๑๙,๑๘๘	๓	๓๓	-	-	-	๓
รวม		๑๑,๑๖๘.๔๑	๖๒๙,๑๗๓	๖๕๙,๑๗๕	๑,๒๘๘,๓๔๘	๑๒๔	๑,๗๕๓	๑	๑	๗๒	๗๐

ที่มา : สถิติจำนวนประชากร กลุ่มงานปกครองจังหวัดเชียงราย พ.ศ. ๒๕๖๑ และสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดเชียงราย

เศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

โครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงรายประกอบด้วยภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม ภาคการค้าและบริการ เนื่องจากเชียงรายเป็นพื้นที่เศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย มีศักยภาพทั้งด้านการท่องเที่ยว การค้าชายแดน การลงทุน และการบริการด้านโลจิสติกส์ โดยกำหนดเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเชียงรายใน ๓ อำเภอ คือ อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของ เนื่องจากมีข้อได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ คือ การตั้งอยู่บนแนวระเบียงเศรษฐกิจเหนือ - ใต้ เชื่อมโยงกับจีนตอนใต้ทั้งทางบกและทางน้ำ โดยอาศัยเส้นทางถนน R3A (ผ่านด่านเชียงของ และประเทศลาว) และ R3B (ผ่านด่านแม่สายและเมียนมา) และทางแม่น้ำโขงผ่านท่าเรือเชียงแสน และสามารถเชื่อมโยงลงมาทางใต้สู่ท่าเรือแหลมฉบังเพื่อออกทางทะเลไปยังภูมิภาคอื่น ๆ

รายได้ส่วนใหญ่ของประชากรในจังหวัดเชียงรายยังมาจากการประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม รองลงมา ได้แก่ การค้าและการบริการ เช่น การขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ จักรยานยนต์ ทางด้านการศึกษาและการผลิตอุตสาหกรรม

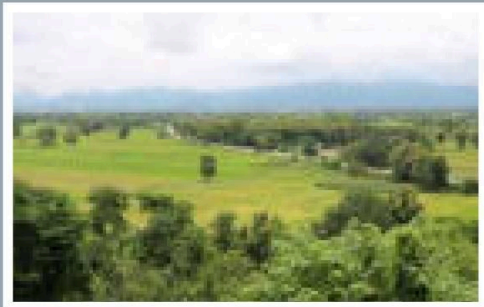
๑. เกษตรกรรม

๑.๑ การเพาะปลูก พืชเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงราย ได้แก่

ข้าว นับเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญอันดับหนึ่งของจังหวัดเชียงราย เนื่องจากมีการเพาะปลูกมากที่สุดในบรรดาพืชเศรษฐกิจทุกชนิด มีทั้งข้าวเจ้า และข้าวเหนียว แหล่งเพาะปลูกสำคัญ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอพาน อำเภอเทิง อำเภอเชียงของ และอำเภอแม่จัน นอกจากนี้ ผลิตภัณฑ์จากข้าว “ข้าวเหนียวเขี้ยววง” ซึ่งเป็นพันธุ์ข้าวพื้นเมืองดั้งเดิมที่ปลูกในอำเภอแม่จัน ยังเป็นสินค้าเกษตรที่มีชื่อเสียง ได้รับการยอมรับโดยทั่วไป

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เป็นพืชเศรษฐกิจรองจากข้าว แหล่งเพาะปลูกสำคัญอยู่ที่อำเภอเวียงป่าเป้า อำเภอเชียงแสน อำเภอเทิง อำเภอแม่สรวย และอำเภอเชียงของ

ลำไย เป็นพืชที่นิยมปลูกกันทั่วไปในจังหวัดเชียงราย มีแหล่งผลิตที่สำคัญ ได้แก่ อำเภอเมืองเชียงราย อำเภอพาน อำเภอแม่จัน อำเภอแม่สรวย อำเภอป่าแดด และอำเภอเทิง ผลผลิตลำไยของจังหวัดเชียงรายจะออกสู่ตลาดในช่วงระหว่างกลางเดือนกรกฎาคมถึงเดือนสิงหาคม แต่จะออกมากที่สุดในเดือนสิงหาคม ผลผลิตลำไยสามารถนำไปอบแห้งและส่งเป็นสินค้าออกสำคัญของภาคเหนือ

ลันจี เป็นพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัดเชียงราย มีแหล่งผลิตที่สำคัญ ได้แก่ อำเภอเมืองเชียงราย อำเภอแม่จัน อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน อำเภอแม่ฟ้าหลวง และอำเภอแม่สรวย ผลผลิตส่วนใหญ่จะส่งเป็นสินค้าส่งออกและแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร

ยางพารา นับเป็นพืชเศรษฐกิจที่รัฐบาลส่งเสริมให้มีการปลูกในพื้นที่ใหม่ แหล่งผลิตสำคัญอยู่ที่อำเภอเทิง อำเภอเวียงชัย อำเภอพาน และอำเภอเชียงรุ้ง

ชา เป็นพืชเศรษฐกิจที่ภาครัฐส่งเสริมให้มีการปลูกเพื่อทดแทนพืชเสพติดในแหล่งผลิตทางภาคเหนือ สำหรับจังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกชามากที่สุดของประเทศและเป็นพืชยุทธศาสตร์หลัก โดยส่งเสริมให้มีการปลูกชาเพิ่มมากขึ้นเพื่อทดแทนพืชอื่น ๆ ที่ให้ผลตอบแทนต่ำ อีกทั้งมีการผลักดันให้จังหวัดเชียงรายเป็นศูนย์กลางผลิตชาของประเทศ แหล่งผลิตสำคัญอยู่ในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่สรวย อำเภอเวียงป่าเป้า และอำเภอเทิง พื้นที่ปลูกส่วนใหญ่เป็นชาอัสสัมร้อยละ ๘๐ ชาจีนร้อยละ ๒๐ ของผลผลิตทั้งหมด

ผลผลิตของชา นอกจากการเก็บยอดใบชา เพื่อส่งเข้าโรงงานเพื่อแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ชาใบแห้งแล้ว ชาวบ้านจะนำใบชาใบที่ ๓-๕ จากยอดมาทำเป็น “เมี่ยง” ซึ่งสามารถนำมาทำอาหารพื้นถิ่นได้หลายรูปแบบ เช่น เมี่ยงหมัก เมี่ยงปรุงรส น้ำเมี่ยง หรือนำไปเป็น “หมอนใบชา” เป็นสินค้าท้องถิ่นได้อีกด้วย

กาแฟ เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญชนิดหนึ่งของจังหวัดเชียงราย โดยจังหวัดเชียงรายเป็นแหล่งปลูกกาแฟพันธุ์อาราบิก้า (Arabica Coffee) มากที่สุดในประเทศ เป็นสายพันธุ์ที่เจริญเติบโตและให้ผลผลิตที่มีคุณภาพดีในพื้นที่ที่มีอากาศหนาวเย็น แหล่งผลิตที่สำคัญอยู่ในเขตอำเภอแม่สรวย อำเภอเวียงป่าเป้า อำเภอแม่ฟ้าหลวง อำเภอเมืองเชียงราย และอำเภอแม่สาย เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟส่วนใหญ่ของจังหวัดเชียงราย เป็นกลุ่มคนผู้ปลูกกาแฟตามวิถีชุมชนบนพื้นที่สูง ด้วยการปลูกต้นกาแฟสายพันธุ์อาราบิก้าภายใต้ร่มเงาของต้นไม้ใหญ่ร่วมกับป่า ตามวิถีชุมชน วนเกษตร และเกษตรแบบผสมผสาน โดยไม่จำเป็นต้องตัดไม้ทำลายป่า

สับปะรด เป็นพืชเศรษฐกิจที่มีลักษณะเฉพาะถิ่นที่มีชื่อเสียง คือ สับปะรดนางแล และสับปะรดภูแล แหล่งผลิตสับปะรดที่สำคัญอยู่ที่อำเภอเมืองเชียงราย อำเภอแม่จัน และอำเภอพาน

๑.๒ การเลี้ยงสัตว์ สัตว์เลี้ยงที่สำคัญ ได้แก่

โคเนื้อ แหล่งผลิตสำคัญอยู่ที่อำเภอเมืองเชียงราย

โคนม แหล่งผลิตสำคัญอยู่ที่อำเภอแม่ลาว

กระบือ แหล่งผลิตสำคัญอยู่ที่อำเภอแม่จัน

สุกร แหล่งผลิตสำคัญอยู่ที่อำเภอเวียงป่าเป้า

ไก่ มีทั้งเลี้ยงแบบฟาร์มและการเลี้ยงแบบครอบครัว
แหล่งผลิตสำคัญอยู่ที่อำเภอพาน

๑.๓ การประมง จังหวัดเชียงรายมีการประมงน้ำจืดตามแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น แหล่งน้ำสาธารณะ “หนองหลวง” ในเขตอำเภอเวียงชัย และอำเภอเมืองเชียงราย และในอ่างเก็บน้ำที่ใหญ่ที่สุดคือ “อ่างเก็บน้ำแม่ต๋ำ” ในอำเภอเวียงชัย ส่วนใหญ่นำมาใช้ในการบริโภคในครัวเรือนและจำหน่ายในชุมชน ส่วนการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดแหล่งใหญ่อยู่ที่อำเภอพาน เนื่องจากมีระบบชลประทานแม่ลาวรองรับ สัตว์น้ำที่เพาะเลี้ยง เช่น ปลานิล ปลาดุก ปลาดุกเทศ ปลานวลจันทร์ ปลายี่สกเทศ กุ้งก้ามกราม และกบ เป็นการผลิตเพื่อจำหน่าย

๒. อุตสาหกรรม

ภาคอุตสาหกรรมของจังหวัดเชียงรายมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัด ส่วนใหญ่เป็นโรงงานขนาดเล็กและโรงงานอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร รองลงมาเป็นอุตสาหกรรมเกี่ยวกับหิน กรวด ดิน หรือทราย ที่ใช้ในการก่อสร้าง โรงงานเกี่ยวกับยาสูบ และโรงงานอุตสาหกรรมโลหะ เช่น โรงงานปูนซีเมนต์ สิ่งทอ เครื่องเรือนและเครื่องตกแต่งอาคาร เป็นต้น

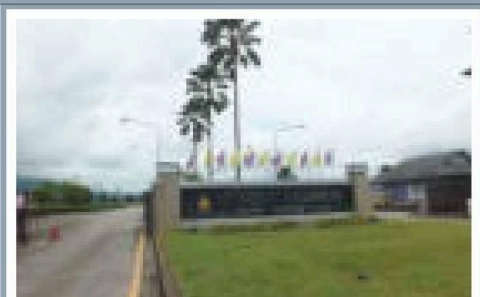
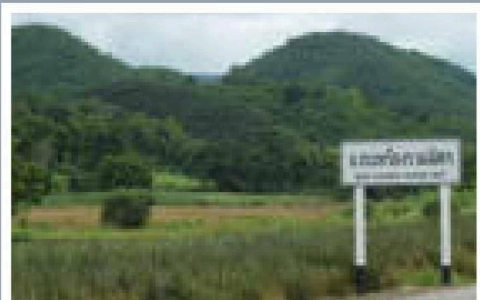
๓. การค้าชายแดน

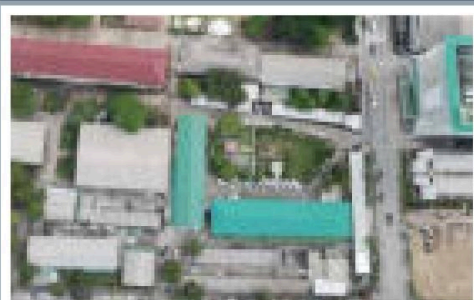
เนื่องจากจังหวัดเชียงรายมีชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ๒ ประเทศ คือ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งเชื่อมโยงไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีน (ทางใต้) ส่งผลให้จังหวัดเชียงรายเป็นประตูการค้าสู่สากล และเป็นจังหวัดส่งเสริมกิจกรรมการค้าชายแดนเพื่อให้มีศักยภาพทางการค้าสูงขึ้น

การค้าชายแดนระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยผ่านด่านชายแดน ได้แก่

๓.๑ ด่านแม่สาย การค้าชายแดนที่เชื่อมต่อระหว่างประเทศไทยกับเมียนมา

๓.๒ ด่านเชียงแสน การค้าชายแดนที่เชื่อมต่อระหว่างประเทศไทยกับลาว

๓.๓ ด้านเชิงของ การค้าขายแดนที่เชื่อมต่อระหว่าง ประเทศไทยกับลาว ซึ่งมีมูลค่าการค้าเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีสะพานมิตรภาพ ไทย - ลาว แห่งที่ ๔ เป็นปัจจัยเอื้ออำนวยความสะดวกทางด้านโลจิสติกส์ กับประเทศเพื่อนบ้าน

๔. การท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวนับเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญของ จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากที่ตั้งมีชายแดนและเส้นทางคมนาคมที่เชื่อมโยง กับประเทศเพื่อนบ้าน ภูมิประเทศอุดมสมบูรณ์ด้วยป่าไม้บนดอยสูงที่ สลับซับซ้อน มีธรรมชาติที่งดงามหลายแห่ง ภูมิอากาศบนทิวเขาสูง มีความหนาวเย็นตลอดปี รวมทั้งเป็นที่อยู่อาศัยของชาวไทยภูเขาที่สืบทอด ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น เป็นแหล่งกำเนิดและอนุรักษ์วัฒนธรรม ล้านนาของชาวไทยในภาคเหนือ ทำให้จังหวัดเชียงใหม่มีแหล่งท่องเที่ยว ทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจำนวนมาก ซึ่งเอื้อต่อการ ประกอบอาชีพทางการค้าและบริการต่าง ๆ

การศึกษา

จังหวัดเชียงใหม่ได้กำหนดยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาสังคมและ ทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้จังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางการศึกษาที่มี คุณภาพและมาตรฐานสากล จึงส่งเสริมและจัดตั้งสถานศึกษาตั้งแต่ระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงระดับอุดมศึกษา

เรียนรู้ : สถานการณ์ภัยธรรมชาติที่จังหวัดเชียงใหม่

สืบเนื่องจากลักษณะทางธรณีวิทยาส่งผลให้จังหวัดเชียงใหม่ มี ภูมิประเทศที่โดดเด่น ทั้งทิวเขาสูง ภูเขา ถ้ำ น้ำตก เิงผา ที่ราบระหว่างภูเขา ที่ลาดเชิงเขา นอกจากนี้ยังเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดภัยธรรมชาติที่มีคุณค่าทาง เศรษฐกิจ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่งดงามแล้ว ยังทำให้จังหวัด เชียงใหม่ประสบภัยพิบัติจากธรรมชาติอยู่เสมอ เช่น

อุทกภัยและดินโคลนถล่ม

ในช่วงฤดูฝน บริเวณทิวเขาสูงของจังหวัดจะมีปริมาณฝนมาก น้ำจะไหลบ่าจากที่สูงลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติอย่างรวดเร็ว แต่เนื่องจากการขยายตัวของชุมชนมีการก่อสร้างอาคารบ้านเรือนและสาธารณูปโภค ต่าง ๆ รุกล้ำแม่น้ำลำคลอง พื้นที่บนภูเขาถูกแผ้วถางเป็นพื้นที่อยู่อาศัย เมื่อเกิดฝนตกหนักติดต่อกันหลายวัน ทำให้เกิดน้ำป่าไหลหลาก ดิน โคลนถล่มและอุทกภัยในบริเวณที่ราบหลายพื้นที่ เช่น อำเภอเมือง เชียงใหม่ อำเภอเชียงแสน อำเภอแม่สาย อำเภอแม่จัน อำเภอเวียงแก่น อำเภอเชียงของ

วาทภัย (พายุฤดูร้อน)

วาทภัยในจังหวัดเชียงรายมักเกิดจากพายุฤดูร้อนในช่วงเดือนมีนาคม - เมษายน เมื่ออากาศร้อนอบอ้าวติดต่อกันหลายวันและมีกระแสอากาศเย็นมากระทบ ทำให้เกิดฝนฟ้าคะนอง พายุลมแรง และอาจเกิดลูกเห็บขึ้นได้

แผ่นดินไหว

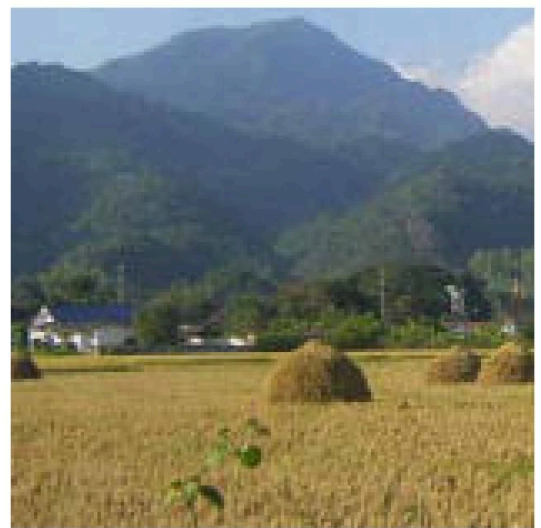
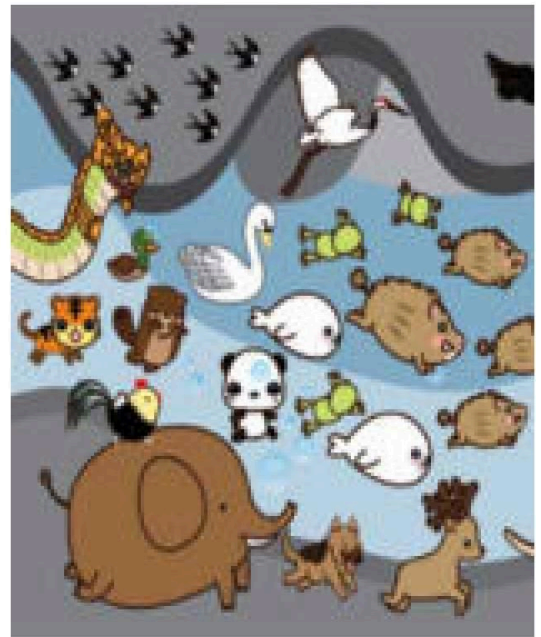
ภัยจากแผ่นดินไหวเป็นภัยธรรมชาติที่รุนแรงและสร้างความเสียหายอย่างมาก เนื่องจากจังหวัดเชียงรายมีลักษณะทางธรณีวิทยา มี “รอยเลื่อน” หลายแห่งพาดผ่าน ส่งผลให้เกิดแผ่นดินไหวอยู่บ่อยครั้งในพื้นที่อำเภอพาน อำเภอแม่สรวย อำเภอป่าแดด อำเภอแม่ลาว อำเภอเวียงชัย และอำเภอพญาเม็งราย ซึ่งได้สร้างความเสียหายแก่โบราณสถาน เช่น พระธาตุหลวง สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ พังทลายลง และอาจทำให้เกิดดินโคลนถล่มตามมาได้

เนื่องจากภัยพิบัติจากธรรมชาติไม่สามารถป้องกันได้ ดังนั้นจึงต้องเรียนรู้ลักษณะภูมิประเทศและธรณีวิทยา เพื่อเตรียมตัวให้พร้อมรับมือ และพยายามหลีกเลี่ยงพื้นที่เสี่ยงภัยที่อาจเกิดภัยธรรมชาติได้

เชียงรายเป็นดินแดนแห่งภูเขา จึงมีถ้ำเล็กถ้ำน้อยตามภูเขามากมาย ใน**วนอุทยานถ้ำหลวง - ขุนน้ำนางนอน**ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าดอยนางนอน มีถ้ำหลวงนางนอนถ้ำนี้มีความลึกและยาวมาก ตั้งอยู่ที่ตำบลโป่งผา อำเภอแม่สาย ปากถ้ำเป็นโถงกว้างใหญ่ มีแนวโพรงหินคดเคี้ยวลาดเอียงลงไปในภูเขา ภายในถ้ำมีหินงอกหินย้อยรูปร่างงดงาม แปลกตา บางแห่งมีน้ำหยดลงมาจากผนังถ้ำด้านบน บางแห่งมีลำธารไหลออกมาจากรอยแยกเป็นแอ่งน้ำ โพรงหินบางแห่งมีขนาดกว้างมาก

โดยปกติถ้ำหลวงจะเปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าชมได้เฉพาะช่วงหน้าแล้ง (เดือนธันวาคม-มิถุนายน) และปิดในช่วงฤดูฝน (เดือนกรกฎาคม-พฤศจิกายน) เนื่องจากมีน้ำไหลท่วมพื้นที่บางส่วนของถ้ำ

ทิวเขานางนอน หรือดอยนางนอน เป็นส่วนหนึ่งของทิวเขาที่เชื่อมต่อกันในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่จัน อำเภอแม่สาย จนถึงชายแดนประเทศเมียนมาทางตะวันตก ทิวเขานี้หากมองจากอำเภอแม่จันจะเห็นเป็นลักษณะเหมือนผู้หญิงนอนหงายเหยียด

หมูป่าไทย

ทีมหมูป่า ปลอดภัย ได้ออกถ้ำ
ด้วยทีมแห่ง คุณธรรม ความช่วยเหลือ
ทั้งโลก ร่วมสมทาน จุนจันเจือ
ทีมหมูป่า จุดเชื้อ แห่งความดี

ขณะโลก มีดมืด เหมือนติดถ้ำ
แต่ดวงเทียน คุณธรรม อร่ามสี
ให้แรงหวัง แรงใจ ในชีวิ
ว่าโลกนี้ ยังมี ความดีงาม

ประเทศไทย กลายเป็น จุดเด่นโลก
ให้ร่วมโคก ร่วมสุข บันบุงข้าม
แลกชีวิต ด้วยชีวิต เฝ้าติดตาม
พิสูจน์ความเข้มข้น แห่งคนจริง

ประเทศไทย ได้นิยามเด่นสำแดง
ดินแดนแห่ง มนุษยธรรม เลิศล้ำยิ่ง
เมื่อโลกไร้ ที่ซึ่ง จะพึงพิง
มนุษยชาติ จะไม่ทิ้ง ไม่ทอดกัน

ความก้าวหน้า ทั้งหลาย ในแหล่งหล้า
ต้องก้าวหน้า กันด้วย ช่วยกันนั้น
มิใช่การ ก้าวหน้า เพื่อฆ่าฟัน
หมูป่าไทย ให้ของขวัญ แก่โลกแล้ว!

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

ภายในถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน

เหตุการณ์นักฟุตบอลเยาวชนและครูผู้ฝึกสอนรวม ๑๓ คน เข้าไปท่องเที่ยวในถ้ำหลวงเมื่อ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๑ แต่ไม่สามารถออกมาได้เพราะกระแสน้ำไหลท่วมปิดทางออก หน่วยงานทุกภาคส่วน รวมทั้งอาสาสมัครและผู้เชี่ยวชาญทั้งคนไทยและต่างประเทศได้ร่วมมือกันจนสามารถช่วยผู้ประสบภัยออกจากถ้ำได้โดยปลอดภัย เหตุการณ์ครั้งนี้ได้รับความสนใจ กล่าวขานถึง ชื่นชมและประทับใจไปทั่วโลก

เชียงราย

งามเอยงามแหล่งหล้า
งามดอยดินถิ่นนาเหนือสุดสยาม
เมืองอุดมร่มเย็นบนเขตคาม
ปฐมบทแห่งนิยามความรุ่งเรือง
เป็นแหล่งก่อกำเนิดเกิดตำนาน
สิงหนวัติกุมารตันเค้าเรื่อง
พร้อมไพร่พลมุ่งหน้ามาสร้างเมือง
นามกระเดื่องเมืองโยนกนาคพันธุ์
วันหนึ่งสืบค้นหามาตามเหตุ
เกิดอาเพศจนพสุธาไหวสั่น
เวียงโยนกก็ถึงคราน่าอัศจรรย์
ทรุดล่มกล่มพลันเป็นหนองไป
ชาวนอกเมืองมุ่งหน้าหนีอาเพศ
ไปสุดเขตโขงคามแม่น้ำใหญ่
ร่วมก่อร่างสร้างสำเร็จเป็นเวียงไชย
เกิดเมืองใหม่ เวียงเปิกษา มาช้านาน
ก่อนเชียงแสนมีแคว้นใหญ่หรือเขต
ปู่จ้าวเข้าครองประเทศขึ้นสืบสาน
ดั่งบันทึกในมาลีชินกรณปการ
จนสืบสาวยาวนานถึงเชียงราย
ต้นกำเนิดแหล่งหล้าอารยธรรม
เมืองแห่งเจ็ดสายน้ำความหลากหลาย
มีสามสิบห้ายอดดอยเรียงราย
เส้นทางสายเผ่าพงศ์วงศ์ล้านนา
วัดพระธาตุดอยตุงอันศักดิ์สิทธิ์
กับหลากหลายชีวิตแห่งวงศา
วัดร่องขุนคู่บ้านตระการตา
เมืองได้ฟ้าสุดสยามนามเชียงราย

อโศก ศรีสุวรรณ

พัฒนาการทางประวัติศาสตร์

เชียงรายเป็นจังหวัดที่มีประวัติความเป็นมาเก่าแก่จังหวัดหนึ่งของประเทศไทย ปรากฏหลักฐานจำนวนมาก ทั้งทางด้านโบราณคดี และประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะตำนาน นิทานพื้นบ้าน ขนบธรรมเนียม ประเพณี ร่องรอยศิลปกรรมในโบราณสถานและโบราณวัตถุ สะท้อนถึง ความสำคัญของดินแดนแห่งนี้ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับพื้นที่ใกล้เคียง ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์และ **สมัยสร้างบ้านแปงเมือง** ที่บรรพบุรุษ ของชาวเชียงรายได้ร่วมกันสร้างสรรค์ความเจริญรุ่งเรือง สถาปนาเมืองและ แวนแคว้นปกครองตนเองอย่างเป็นอิสระขึ้นหลายแห่งตามบริเวณที่ราบลุ่ม แม่น้ำที่อุดมสมบูรณ์ ก่อกำเนิดแคว้นโยนกโบราณ ซึ่งต่อมาได้พัฒนาการ เป็นอาณาจักรล้านนาที่มั่นคงและเข้มแข็ง ทั้งด้านการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม มีอาณาเขตกว้างขวางครอบคลุมดินแดนที่ปัจจุบัน คือกลุ่มจังหวัดในภาคเหนือของประเทศไทย เป็นเวลายาวนานเกือบ ๓๐๐ ปี แล้วค่อย ๆ เสื่อมอำนาจลงจนตกเป็นเมืองประเทศราชของอาณาจักรพม่า และอาณาจักรอยุธยา ชาวล้านนาพยายามที่จะ **ฟื้นม่าน** หรือต่อต้าน อำนาจการปกครองของพม่าเป็นเวลายาวนาน ภายหลังจึงสามารถฟื้นฟู และสร้างเมืองขึ้นใหม่ใน **สมัยเก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง** อาณาจักรล้านนา ได้ปกครองตนเองในฐานะเมืองประเทศราชขึ้นตรงต่อกรุงเทพมหานคร สืบต่อมา จนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาล ที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์) พระองค์ได้ปฏิรูปการปกครอง ยกเลิกเมือง ประเทศราช และเปลี่ยนการปกครองหัวเมืองต่าง ๆ เป็นแบบมณฑล เทศาภิบาล เมืองต่าง ๆ ในอาณาจักรล้านนาจึงเปลี่ยนฐานะเป็นหัวเมือง ในราชอาณาจักรไทย และจังหวัดในภาคเหนือของประเทศไทยสืบต่อมา จนถึงทุกวันนี้

เขียนรายสมัยก่อนประวัติศาสตร์

ในพื้นที่จังหวัดเชียงรายพบหลักฐานทางโบราณคดี เช่น เครื่องมือหิน ภาชนะดินเผา เครื่องมือเหล็กและสำริด (โลหะผสม) กระเจียว อยู่หลายแห่ง เช่น ที่ราบเชิงดอยกิตติ ที่ราบเชิงดอยจำปี ที่ราบเชิงดอยคำ และที่ราบลุ่มแม่น้ำ ซึ่งแสดงถึงการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์สมัยก่อน ประวัติศาสตร์ รู้จักเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ ผลิตเครื่องปั้นดินเผา มีการติดต่อและแลกเปลี่ยนสินค้ากับชุมชนอื่น ๆ และพัฒนาขึ้นเป็นชุมชน ขนาดใหญ่ ขุดคูน้ำทำคันดิน มีผู้นำชุมชน สร้างบ้านเมืองเป็นแว่นแคว้น เช่น บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำโขง ที่ราบลุ่มน้ำแม่อิง ที่ราบลุ่มน้ำแม่กก การตั้งถิ่นฐานดังกล่าวนี้ปรากฏในตำนานพื้นบ้านจำนวนมาก

เสียงรายในตำนานพื้นบ้าน : ยุคสร้างบ้านแปงเมือง

เชียงรายเป็นจังหวัดที่มีตำนานพื้นบ้านจำนวนมาก เป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ความเป็นมาของเมือง และสถานที่สำคัญที่เล่าสืบทอดต่อกันมาหลายชั่วอายุคน ข้อมูลย่อมมีความคลาดเคลื่อนไปจากเดิม อาจมีเนื้อหาบางส่วนขาดหาย หรือเพิ่มเติมขยายความ โดยเฉพาะในเรื่องอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ต่าง ๆ ตามความเชื่อในท้องถิ่น ต่อมาจึงได้มีการเรียบเรียงจดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๐ ผู้เรียบเรียงหรือคัดลอกตำนานมักเป็นพระภิกษุสงฆ์ที่มีความรู้ เนื่องจากวัฒนธรรมล้านนามีประเพณีทานธรรม คือ การทำบุญด้วยการถวายคัมภีร์ให้วัด จึงเกิดความนิยมคัดลอกตำนานถวายวัดเพื่อให้พระภิกษุใช้เทศน์ เรื่องราวในตำนานจึงเป็นที่รับรู้ในหมู่สาธุชน นอกจากนี้บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำหลายแห่งของจังหวัดเชียงรายพบร่องรอยของเมืองโบราณ เช่น คูเมืองคันดิน กำแพงเมือง โบราณวัตถุ แม้จะตรวจสอบอายุแล้วก็ไม่เก่าแก่เกินกว่าพุทธศตวรรษที่ ๑๙ (ประมาณ พ.ศ. ๑๘๐๑-๑๙๐๐) แต่ก็ยังเป็นหลักฐานที่สนับสนุนเรื่องราวในตำนานพื้นบ้านที่กล่าวถึงกลุ่มชนหลากหลายชาติพันธุ์ ได้อย่างพอเพียงเข้ามายุ่งร่วมกับชาวพื้นเมืองในบริเวณที่ราบอันอุดมสมบูรณ์อย่างต่อเนื่อง

เครื่องมือหินกะเทาะสมัยหินเก่า
พบบริเวณริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเชียงแสน

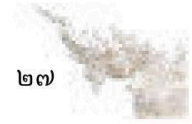

รูปแบบขวานหินขัดแบบไม่มีบ่าสมัยหินใหม่

ชวานหินขัดแบบมีป่าสมัยหินใหม่

เศียรพระพุทธรูปที่หน้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เชียงแสน

ภาชนะดินเผา

กลองมโหระทึกสำริด พบที่หนองเขียว
โรงเรียนจันจว้าวิทยา อําเภอมะนัง

กำแพงเมืองเชียงแสน อําเภอเชียงแสน

ตำนานเมืองสุวรรณโคฒคํา

ตำนานเมืองสุวรรณโคฒคํา เป็นตำนานที่นักประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเชื่อว่าเป็นยุค “สร้างบ้านแปงเมือง” ที่เก่าแก่ที่สุดของจังหวัดเชียงรายนําในตำนานกล่าวย้อนหลังไปถึงเรื่องการกําเนิดแผ่นดิน ว่า พญานาคชื่อ “ศรีสัตนาคนหุต” (พระยาศรีสัตนาคนหุต) ได้ขุดควักทางน้ำผ่านที่ต่าง ๆ ทำให้เกิดที่ราบเชียงแสน (ตั้งอยู่ทางเหนือของจังหวัดเชียงรายนํติดต่อกับแม่น้ำโขงและเขตประเทศลาว) ส่วนทางน้ำคือ แม่น้ำชลนที (แม่น้ำโขง) ต่อมาจึงมีการตั้งเมืองหลายแห่งบนที่ราบสองฝั่งแม่น้ำโขง เช่น แคว้นโพธิสารหลวงของพวกกล่อม เมืองสุวรรณโคฒคําบริเวณปากน้ำแม่กก เมืองอุโมงคเสลาที่เชิงเขาต้นน้ำแม่กก ภายหลังเมืองสุวรรณโคฒคําปกครองโดยผู้นำที่ปราศจากคุณธรรมทำให้พญานาคเกลียดชัง จึงขุดควักเมืองสุวรรณโคฒคําจนกล่อมจมหายสิ้น

นักประวัติศาสตร์ท้องถิ่นหลายท่านได้วิเคราะห์ตำนานเมืองสุวรรณโคฒคํา และเชื่อว่านําในตำนานเป็นเรื่องราวของการสร้างบ้านเมืองในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงและน้ำแม่กก ในตำนานยังสะท้อนความเชื่อของกลุ่มชนในเรื่องพญานาค และประเพณีการจุดโคมเพื่อบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น พระรัตนตรัย เทวดา ครุฑ และนาคเพื่อให้คอยช่วยเหลือ ซึ่งประเพณีตามความเชื่อนี้ยังคงมีอยู่จนถึงทุกวันนี้

ตำนานสิงหนดิ

ตำนานสิงหนดิ เป็นประวัติความเป็นมาและการสร้างบ้านแปงเมืองของเจ้าสิงหนดิ โดยพญานาคชื่อว่า “พันธุนาคราช” ได้แปลงตัวเป็นพราหมณ์เพื่อชักชวนเจ้าสิงหนดิมาตั้งเมืองในบริเวณที่เป็นแคว้นสุวรรณโคฒคําเดิม และได้เกณฑ์บริวารสร้างแนวกำแพงดินล้อม

รอบบริเวณเมืองจนแล้วเสร็จ เจ้าสิงหนวัติจึงพาบริวารตั้งบ้านเรือนอยู่ ณ ที่นั้น และตั้งชื่อเมืองใหม่ว่า “เมืองนาคพันธุสิงหนวัตินคร” ต่อมา ภายหลังได้มีการเรียกชื่อเมืองนี้หลายชื่อ เช่น “โยนกนครหลวง” “โยนกนาคพันธุนคร” “นครโยนกเชียงแสน”

ราชวงศ์สิงหนวัติปกครองโยนกนครสืบต่อมาจนล่มสลายลง ในตำนานระบุว่า เป็นเพราะชาวเมืองจับปลาไหลเผือกยักษ์ได้ในน้ำแม่กกแล้ว นำมาถวายเจ้าผู้ครองนครซึ่งได้สั่งแล่เนื้อแจกจ่ายให้แก่ชาวเมือง ทำให้เกิด อาเพศขึ้น เกิดแผ่นดินไหวรุนแรงจนทำให้โยนกนครถล่มลงเป็นหนองน้ำ ใหญ่

ตำนานสิงหนวัติเป็นเรื่องการก่อสร้างเมืองในบริเวณที่ราบลุ่มน้ำ แม่สาย แม่กก และแม่น้ำโขง และผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์อาศัยอยู่ร่วมกัน ในพื้นที่ดังกล่าว ความเชื่อของท้องถิ่น และการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ในดินแดนนี้ปรากฏเป็นตำนานการสร้างพระบรมธาตุ และการปฏิสังขรณ์ สถานที่สำคัญในพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก

ตำนานเมืองหิรัญนครเงินยาง

ตำนานเมืองหิรัญนครเงินยาง เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติ ความเป็นมา และการสร้างบ้านแปงเมืองของราชวงศ์มังราย ซึ่งปรากฏในตำนาน หลายฉบับ เช่น ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ตำนานเมืองเชียงแสน เนื้อหาจาก ตำนานเริ่มต้นจากปฐมกษัตริย์ของราชวงศ์คือ ลวจักราช ได้จัดตั้งดอยตุง และสร้างเมืองหิรัญนครเงินยางขึ้นในบริเวณที่ราบเชียงแสน หลังจากนั้นได้ สร้างเมืองหลายเมืองในบริเวณที่ราบลุ่มน้ำแม่กก

ลวจักราชได้ส่งราชบุตรไปสร้างบ้านแปงเมืองตามที่ต่าง ๆ ประเพณีสร้างบ้านแปงเมืองดังกล่าวนี้กระทำต่อเนื่องสืบต่อกันมา ทำให้ ราชวงศ์ลวจักราชเป็นต้นราชวงศ์ของเมืองต่าง ๆ ทางภาคเหนือของไทย ในสมัยของเจ้าลาวเมง ทรงมีพระชายานามว่า “นางเทพคำข้าย” (นางอ๊ว มิ่งจอมเมือง) ธิดาท้าवरุ่งแก่นชายเจ้านครเชียงรุ่ง ซึ่งได้ประสูติราชบุตรนาม ว่า “เจ้ามังราย” เมื่อ พ.ศ. ๑๗๘๒ ภายหลังพญามังรายได้ครองเมืองหิรัญ นครเงินยาง และได้ขยายอำนาจรวบรวมหัวเมืองต่าง ๆ ไว้ในอำนาจ

เนื่องจากเรื่องราวของพญามังรายที่ปรากฏในตำนานพื้นเมือง มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์สนับสนุนจำนวนมากจึงได้รับการยอมรับ ว่าเป็นความจริงในประวัติศาสตร์ มิใช่เรื่องเล่าขานที่เต็มไปด้วยอิทธิฤทธิ์ ปาฏิหาริย์เช่นตำนานอื่น ๆ อย่างไรก็ตามเนื้อหาส่วนใหญ่ในตำนานเมือง หิรัญนครเงินยางยังคงเป็นเรื่องราวการสร้างบ้านแปงเมืองและความเชื่อของ กลุ่มคนพื้นเมืองที่ผสมผสานแนวคิดในพระพุทธศาสนา การนับถือผีสง เทวดา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่ยังคงสืบทอดต่อมาจนถึงปัจจุบัน

การแกะสลักไม้ ณ วัดจำเมือง บนดอยงามเมือง อำเภอมือเชียงราย

พระบรมราชานุสาวรีย์พญามังราย วัดจำเมือง

สร้างเมืองเชียงราย พ.ศ. ๑๘๐๕

ในตำนานได้เล่าถึงการสร้างเมืองเชียงรายว่าขณะที่พญามังรายไปประทับอยู่ ณ เมืองลาวกู่เต้า เผอญช้างมงคลของพระองค์พลัดหลงไปพญามังรายตามรอยเท้าช้างไปจนถึงดอยจอมทองริมแม่น้ำแมกก ทรงเห็นภูมิประเทศเป็นชัยภูมิดี จึงให้สร้างกำแพงเมืองล้อมรอบดอยจอมทองไว้ ขนานนามเมืองที่สร้างขึ้นใหม่ว่า “เมืองเชียงราย” เมื่อ พ.ศ. ๑๘๐๕ หลังจากนั้นได้เสด็จมาประทับที่เมืองเชียงราย เมืองเชียงรายจึงเป็นเมืองราชธานีแทนเมืองหิรัญนครเงินยาง พญามังรายได้สร้างความมั่นคงทางการเมืองด้วยการขยายอำนาจอย่างต่อเนื่อง ทรงสร้างเมืองขึ้นใหม่หลายแห่งและย้ายที่ประทับเสมอ นอกจากเมืองเชียงรายในบริเวณดอยจอมทองริมแม่น้ำแมกกแล้ว ทรงสร้างเมืองฝางในบริเวณต้นน้ำแมกกและน้ำแม่ฝางขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๑๘๑๖ เวียงกุมกามในบริเวณลุ่มน้ำแม่ปิง เมื่อ พ.ศ. ๑๘๓๗ และ “นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่” ในระหว่างเชิงดอยสุเทพกับน้ำแม่ปิง โดยพญามังรายได้เชิญพญางำเมืองแห่งเมืองพะเยาและพ่อขุนรามคำแหงแห่งกรุงสุโขทัยมาร่วมพิจารณาชัยภูมิและวางผังเมือง พญามังรายสถาปนาเมืองเชียงใหม่เป็นราชธานีเมื่อ พ.ศ. ๑๘๓๙ ถือเป็นการเริ่มต้นสมัยก่อสร้างอาณาจักรล้านนา

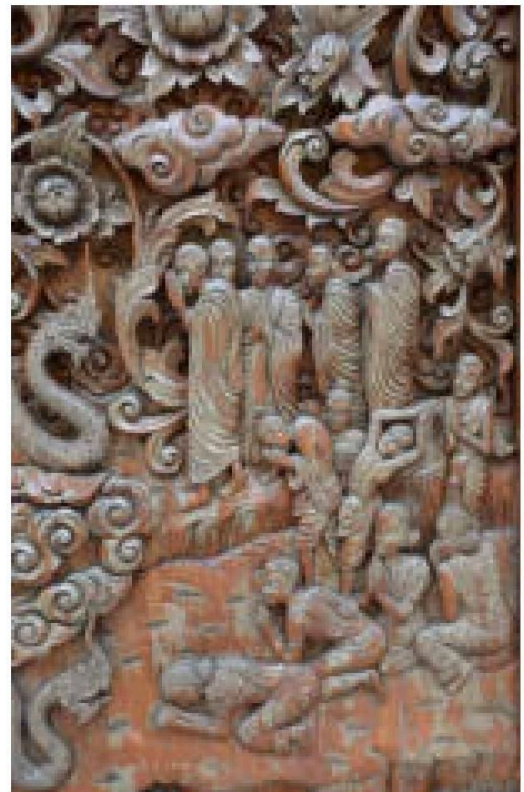
เชียงรายในสมัยราชวงศ์มังราย

อาณาจักรล้านนาในสมัยราชวงศ์มังรายถือเป็นอาณาจักรไทยที่มีความเจริญในทุก ๆ ด้าน ทางด้านการปกครอง พญามังรายได้ทรงรวบรวมกฎหมายที่เรียกว่า “มังรายศาสตร์” เพื่อใช้เป็นหลักในการปกครองบ้านเมือง ใช้ภาษาพูดที่เรียกว่า “คำเมือง” และมีตัวอักษรเขียนที่เรียกว่า ตัวอักษรธรรมล้านนา หรือ “ตัวเมือง” มีศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ โดยเฉพาะทางด้านการวรรณกรรม และศิลปกรรมในพระพุทธศาสนาที่โดดเด่นจนถึงทุกวันนี้

รายพระนามของกษัตริย์ที่ปกครองอาณาจักรล้านนา
ในช่วง พ.ศ. ๑๘๓๙-๒๑๒๑

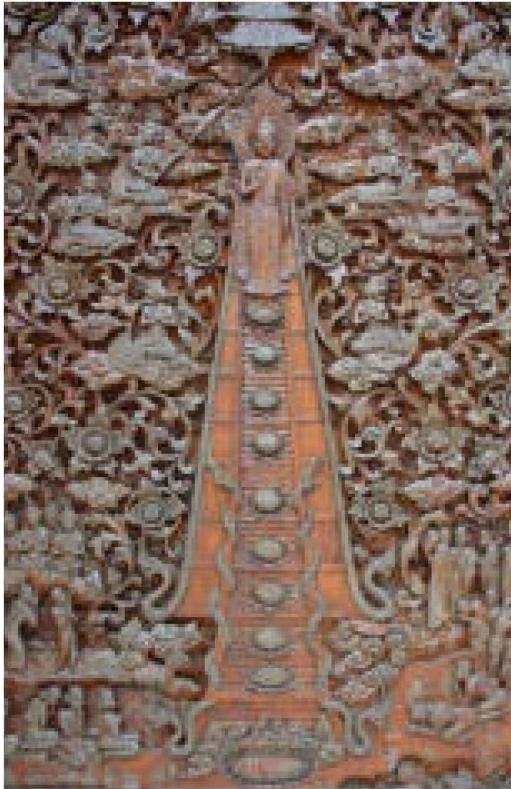
ลำดับ ที่	พระนาม	ช่วงเวลาที่ปกครอง (พ.ศ.)
๑	พญามังราย	๑๘๓๙-๑๘๕๔
๒	พญาไชยสงคราม	๑๘๕๔-๑๘๖๘
๓	พญาแสนภู	๑๘๖๘-๑๘๗๗
๔	พญาคำฟู	๑๘๗๗-๑๘๗๙
๕	พญาผายู	๑๘๗๙-๑๘๙๘
๖	พญาเกือนา	๑๘๙๘-๑๙๐๘
๗	พญาแสนเมืองมา	๑๙๐๘-๑๙๔๕
๘	พญาสามฝั่งแกน	๑๙๔๕-๑๙๘๔
๙	พระเจ้าติโลกราช	๑๙๘๔-๒๐๓๐
๑๐	ท้าวยอเมือง หรือพญาออดเชียงราย	๒๐๓๐-๒๐๓๘
๑๑	พญาแก้ว หรือพระเมืองแก้ว	๒๐๓๘-๒๐๖๘
๑๒	พระเมืองเกษเกล้า หรือพญาเกษตรราช	๒๐๖๘-๒๐๘๑
๑๓	ท้าวชายคำ	๒๐๘๑-๒๐๘๖
	พระเมืองเกษเกล้า (ครั้งที่ ๒)	๒๐๘๖-๒๐๘๘
๑๔	พระนางจิริประภาเทวี	๒๐๘๘-๒๐๘๙
๑๕	สมเด็จพระเชษฐาธิราช	๒๐๘๙-๒๐๙๐
	ไม่มีกษัตริย์ปกครองอาณาจักรล้านนาในช่วง (๔ ปี)	๒๐๙๐-๒๐๙๔
๑๖	พญาเมกุสิสุทิวังค์ (ท้าวแม่กุ)	๒๐๙๔-๒๑๐๗
	(ใน พ.ศ. ๒๑๐๑ อาณาจักรล้านนาตกเป็นเมืองขึ้นของพม่า)	
๑๗	พระนางวิสุททิเทวี	๒๑๐๗-๒๑๒๑

ที่มา : สรัสวดี อ๋องสกุล (๒๕๓๙)

พญามังรายผู้สถาปนาเมืองเชียงราย
ใน พ.ศ. ๑๘๐๕

พญแสนภูผู้สถาปนาเมืองเชียงแสน
ใน พ.ศ. ๑๘๗๐

พัฒนาการของเมืองต่าง ๆ ในพื้นที่ของจังหวัดเชียงรายปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงตามศูนย์อำนาจทางการเมืองของอาณาจักรล้านนา มาโดยตลอด โดยเฉพาะเมืองเชียงรายและเมืองเชียงแสน ยังคงเป็นเมือง สำคัญของอาณาจักรล้านนาทั้งด้านการเมืองการปกครองและเศรษฐกิจ

สมัยก่อร่างสร้างอาณาจักรล้านนา (พ.ศ. ๑๘๓๙-๑๘๙๘)

ตั้งแต่สมัยพญามังรายจนถึงสมัยพญาผายู (ลำดับที่ ๑-๕) เป็นช่วงราชวงศ์มังรายตอนต้น หรือช่วงการก่อร่างสร้างอาณาจักร ล้านนาให้มีความมั่นคงเป็นปึกแผ่น ภายหลังที่พญามังรายได้ย้าย ราชธานีมาอยู่ที่นครเชียงใหม่ เมืองเชียงรายมีความสำคัญในฐานะ เป็นเมืองอุปราชหรือลูกหลวง (เมืองที่ปกครองโดยพระโอรสหรือพระ ราชบุตรที่มีฐานะจะครองอาณาจักรต่อไป) กล่าวคือพญามังรายได้ ส่งขุนครามหรือพญาไชยสงคราม ราชบุตรของพระองค์ไปครองเมือง เชียงราย ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการควบคุมหัวเมืองตอนบน (เมืองต่าง ๆ ที่รวมอยู่ในแคว้นโยนกโบราณมาแต่ก่อน) รวมทั้งเป็นกำลังสำคัญในการ สร้างความมั่นคงให้อาณาจักร ขณะที่เมืองเชียงใหม่เป็นราชธานีและ ควบคุมหัวเมืองตอนล่าง

ในช่วง พ.ศ. ๑๘๕๔-๑๘๗๐ เมืองเชียงรายได้เป็นเมืองที่ประทับ ของกษัตริย์อีกครั้งหนึ่งเนื่องจากเมื่อพญาไชยสงครามได้ขึ้นเป็นกษัตริย์ ครองเมืองเชียงใหม่ ได้ย้ายมาประทับที่เมืองเชียงรายตลอดรัชสมัยของ พระองค์ โดยให้พญาแสนภูครองเมืองเชียงใหม่

พญาไชยสงครามสิ้นพระชนม์ที่เมืองเชียงราย เมื่อ พ.ศ. ๑๘๖๘ พญาแสนภูได้ครองราชย์สืบต่อมาและเสด็จไปประทับอยู่ที่เมืองเชียงราย โดยให้พญาคำฟูพระราชนุตรครองเมืองเชียงใหม่

ในราว พ.ศ. ๑๘๗๐ พญาแสนภูได้สร้างเมืองขึ้นใหม่ในบริเวณ เมืองโบราณ “เงินยางศรีเชียงแสน” และตั้งชื่อเมืองที่สร้างขึ้นใหม่ว่า “เวียง เชียงแสน” ตามพระนามของพระองค์ แล้วย้ายมาประทับที่เวียงเชียงแสน ตลอดพระชนม์ชีพ เนื่องจากเมืองเชียงแสนมีชัยภูมิที่เหมาะสมทั้งด้าน ยุทธศาสตร์และการค้า สามารถติดต่อกับเมืองที่อยู่รอบ ๆ ได้สะดวก เช่น เมืองเชียงราย เมืองฝาง เมืองเชียงตุง เมืองเชียงรุ่ง และเมืองเชียงของ เมืองเชียงแสนจึงกลายเป็นเมืองสำคัญแทนเมืองเชียงรายสืบต่อมา

พ.ศ. ๑๘๗๗ พญาคำฟูขึ้นครองราชย์เป็นกษัตริย์ล้านนาและเสด็จ มาประทับที่เมืองเชียงแสนเหมือนเช่นพระบิดา และโปรดให้พญาผายูครอง เมืองเชียงใหม่ จนสิ้นสมัยพญาคำฟู ใน พ.ศ. ๑๘๗๙

ในช่วง พ.ศ. ๑๘๗๐-๑๘๗๙ เมืองเชียงแสนได้เป็นเมืองที่ประทับ ของกษัตริย์ และมีบทบาทในการควบคุมหัวเมืองต่าง ๆ ทางเหนือ

เมื่อพญาผายูได้ครองเมืองเชียงใหม่ พระองค์มิได้เสด็จมาประทับที่เมืองเชียงแสน หรือเมืองเชียงรายอีก แต่ประทับอยู่ที่เมืองเชียงใหม่จนตลอดพระชนม์ชีพ เนื่องจากทรงประทับอยู่ที่เมืองเชียงใหม่มาโดยตลอด และหัวเมืองตอนบนมีความมั่นคงแล้ว พระองค์ได้แต่งตั้งพญาเกือนา ราชบุตรองค์ใหญ่ปกครองเมืองเชียงแสน และให้ท้าวมหาพรหมราชบุตรองค์รองปกครองเมืองเชียงราย

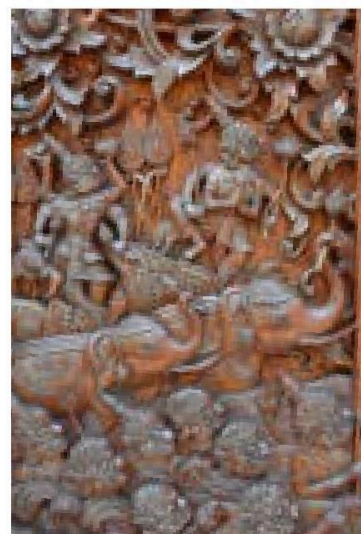
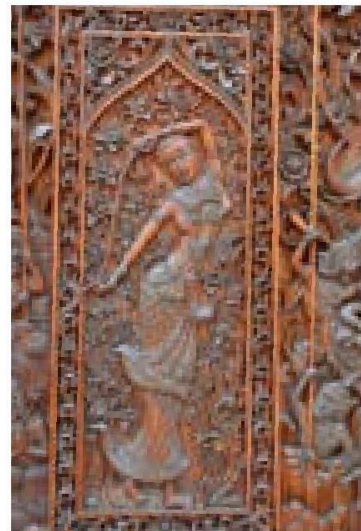
ใน พ.ศ. ๑๘๔๘ พญาเกือนาได้เป็นกษัตริย์ล้านนา พระองค์ประทับที่เมืองเชียงใหม่สืบต่อมา และแต่งตั้งให้ท้าวมหาพรหมผู้เป็นอนุชาไปปกครองเมืองเชียงราย เมืองเชียงแสน และเมืองฝาง

สมัยอาณาจักรล้านนาเจริญรุ่งเรือง (พ.ศ. ๑๘๔๘-๒๐๖๘)

ตั้งแต่สมัยพญาเกือนาจนถึงสมัยพระเมืองแก้ว อาณาจักรล้านนามีความเจริญรุ่งเรือง มีความมั่นคงทั้งทางด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เมืองเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางการค้า มีพ่อค้าต่างเมืองจากอยุธยาและมาละตะมะเดินทางมาค้าขาย เป็นสมัยที่พระพุทธศาสนาเถรวาทแบบลังกาวงศ์เจริญรุ่งเรืองอย่างมาก พระภิกษุจากหัวเมืองใกล้เคียงพากันเดินทางมาศึกษาพระไตรปิฎกและภาษาบาลีที่เมืองเชียงใหม่ นอกจากนี้ พระเถระหลายรูปได้แต่งวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีคุณค่าจำนวนมาก

ในช่วงที่อาณาจักรล้านนาเจริญรุ่งเรืองนี้ เมืองเชียงราย และเมืองเชียงแสน รวมทั้งเมืองสำคัญอื่น ๆ ในพื้นที่ใกล้เคียง เช่น เมืองฝาง ยังคงเป็นเมืองสำคัญรองจากเมืองเชียงใหม่ เป็นเมืองที่มีความเข้มแข็งทางไพร่พลสามารถแย่งชิงอำนาจทางการเมืองกับเมืองเชียงใหม่หลายครั้ง รวมทั้งเป็นฐานกำลังในการทำศึกป้องกันอาณาจักร และขยายอำนาจทางการเมืองของอาณาจักรล้านนาสืบต่อมา

เมื่อพญาเกือนาสิ้นพระชนม์ ขุนนางเมืองเชียงใหม่ได้อภิเษก **พญาแสนเมืองมา** พระราชบุตรของพญาเกือนาขึ้นครองเมืองเชียงใหม่ ทำให้เกิดปัญหาการแย่งชิงราชสมบัติ ระหว่างเมืองเชียงรายซึ่งเป็นเมืองลูกหลวงกับเมืองเชียงใหม่ที่เป็นราชธานี ท้าวมหาพรหมซึ่งเป็น “พญาเชียงราย” ได้ยกทัพมาตีเมืองเชียงใหม่ แต่กองทัพเมืองเชียงใหม่ต้านทานไว้ได้ ท้าวมหาพรหมได้ขอความช่วยเหลือจากอยุธยา ยกทัพมาโจมตีเมืองลำปาง แต่ไม่สำเร็จต้องถอยไปอยู่กรุงศรีอยุธยาระยะหนึ่ง ก่อนไปประทับอยู่ที่เมืองกำแพงเพชร ต่อมาท้าวมหาพรหมได้นำพระพุทธรูปสำคัญจากเมืองกำแพงเพชรมาถวายพญาแสนเมืองมา จึงได้รับการอภัยโทษและได้กลับไปครองเมืองเชียงรายดังเดิม หลังจากที่ท้าวมหาพรหมสิ้นพระชนม์ พญาแสนเมืองมาได้ให้ “เจ้าเย็กมกาม” ราชบุตรองค์ใหญ่ เป็น “พญาเมืองเชียงราย” ครองเมืองเชียงรายในฐานะเป็นลูกหลวงสืบต่อมา เมื่อพญาแสนเมืองมา

สิ้นพระชนม์ ขุนนางเมืองเชียงใหม่พร้อมใจกันอภิเษก เจ้าสามฝั่งแกน พระราชบุตรองค์เล็กของพญาแสนเมืองมาขึ้นครองราชย์ ทำให้เกิดสงครามแย่งชิงราชสมบัติระหว่างเมืองเชียงรายได้กับเมืองเชียงใหม่ขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ท้าวเย็กคุมกามได้ยกทัพจากเมืองเชียงรายได้ไปโจมตีเมืองเชียงใหม่แต่ไม่สำเร็จ ท้าวเย็กคุมกามต้องไปพึ่งกองทัพของกรุงสุโขทัยแต่ก็ไม่สำเร็จอีก ในที่สุดท้าวเย็กคุมกามต้องลี้ภัยไปอยู่กรุงสุโขทัย (ต่อมาได้เป็นเจ้าเมืองเล็ก ๆ ที่ “เมืองซาก” ริมฝั่งแม่น้ำยม)

ปัญหาการแย่งชิงราชสมบัติดังกล่าว พญาสามฝั่งแกนจึงไม่โปรดให้ราชบุตรองค์สำคัญมาปกครองเมืองเชียงรายได้ หรือเมืองเชียงแสนอีก ให้ “เจ้าขุนเจ็ด” ครองเมืองเชียงรายได้ “เจ้าขุนซ้อย” ราชบุตรองค์ที่สืบครองเมืองฝาง และ “เจ้าจ้าว” ราชบุตรองค์ที่สืบครองเมืองเชียงแสน อย่างไรก็ตาม ปัญหาการแย่งชิงราชสมบัติยังเกิดขึ้นในปลายสมัยของพระองค์ เมื่อท้าวลก ราชบุตรองค์ที่หกของพระองค์ยึดอำนาจการปกครองได้สำเร็จ และส่งพญาสามฝั่งแกนไปประทับอยู่ที่เมืองสาด ท้าวลกได้ขึ้นเป็นกษัตริย์ทรงพระนามว่า เจ้าพญาติโลกราช หรือ พระเจ้าติโลกราช

ในสมัย**พระเจ้าติโลกราช** ปัญหาการแย่งชิงราชสมบัติและการขยายอำนาจทางการเมือง ทำให้เกิดศึกสงครามระหว่างอาณาจักรล้านนากับอาณาจักรอยุธยาหลายครั้ง ต่างผลัดกันแพ้ชนะไม่สามารถเอาชนะกัน ได้เด็ดขาด จนกระทั่งต้องเลิกรบกันเอง พระเจ้าติโลกราชยังคงทำสงครามขยายอาณาเขต ในสมัยนี้อาณาจักรล้านนาได้เมืองน่านและเมืองแพร่เป็นเมืองขึ้น ทำสงครามกับอาณาจักรล้านช้าง และได้หัวเมืองต่าง ๆ ในสิบสองปันนาและหัวเมืองไทใหญ่เป็นเมืองขึ้น และกวาดต้อนชาวไทใหญ่มาวัวที่เมืองเชียงใหม่จำนวนมาก

เมืองเชียงรายได้ยังมีฐานะเป็นเมืองลูกหลวงสืบต่อมา จนถึงสมัยเจ้าบุญเรืองพระราชบุตรของพระเจ้าติโลกราชเป็นเจ้าเมืองเชียงรายได้ ได้พยายามชิงราชสมบัติแต่ไม่สำเร็จ เมืองเชียงรายได้และเมืองเชียงแสนถูกลดฐานะและความสำคัญกลายเป็นเมืองที่มีขุนนางปกครองสืบต่อมา

ภายหลังพระเจ้าติโลกราชสิ้นพระชนม์ ขุนนางเมืองเชียงใหม่ได้สนับสนุนให้**เจ้ายอดเชียงรายได้** ราชบุตรของเจ้าบุญเรืองราชบุตรองค์เล็กของพระเจ้าติโลกราชครองราชย์ ในสมัยของพระองค์ขุนนางเมืองเชียงใหม่มีอำนาจสูงมาก ทรงครองราชย์เพียง ๘ ปี ก็มีความขัดแย้งกับขุนนาง จึงถูกบังคับให้ออกจากราชสมบัติ จากนั้นขุนนางเมืองเชียงใหม่ได้สนับสนุนให้**เจ้าเมืองแก้ว** พระราชบุตรของเจ้ายอดเชียงรายได้เป็นกษัตริย์ต่อมา

ในสมัยพระเมืองแก้วพระพุทธศาสนาเถรวาทแบบลังกาวงศ์เจริญรุ่งเรืองสืบต่อมาจากสมัยพญากือนา พญาสามฝั่งแกนและพระเจ้าติโลกราช จนถึงว่าสมัยนี้เป็น “ยุคทองแห่งพระพุทธศาสนาเถรวาทในล้านนา”

มีการสร้าง การบูรณปฏิสังขรณ์วัด และพระพุทธรูปเป็นจำนวนมาก รวมทั้งการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาของ พระเถระล้านนา

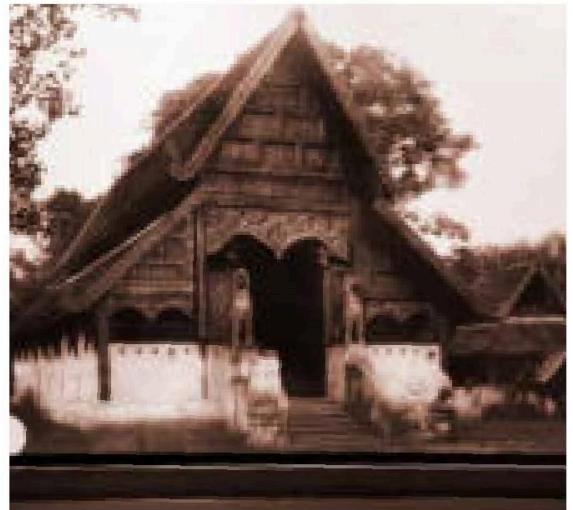
พระเมืองแก้วสิ้นพระชนม์ใน พ.ศ. ๒๐๖๘ บรรดาขุนนางได้อัญเชิญ **พระเมืองเกษเกล้า** พระอนุชาของพระเมืองแก้วเป็นกษัตริย์ล้านนา

สมัยอาณาจักรล้านนาเสื่อมอำนาจ (พ.ศ. ๒๐๖๘ - ๒๑๐๑)

ตั้งแต่สมัยพระเมืองเกษเกล้า จนถึงสมัยพญาเมกุฏิสุทธีวงศ์ เป็นช่วงเวลาที่อาณาจักรล้านนามีปัญหาการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองอย่างรุนแรง กษัตริย์ราชวงศ์มังรายมาจากเมืองต่าง ๆ เข้ามาปกครองจึงขาดฐานอำนาจทางการเมืองในนครเชียงใหม่ เช่น พระเมืองเกษเกล้ามาจากเมืองน้อย สมเด็จพระเชษฐาธิราชมาจากหลวงพระบาง พญาเมกุฏิมาจากเมืองนายน ขุนนางในเมืองเชียงใหม่และเจ้าเมืองต่างสะสมอำนาจ เกิดความขัดแย้งระหว่างกษัตริย์กับขุนนาง และระหว่างราชธานีกับหัวเมืองต่าง ๆ เป็นผลให้อาณาจักรอ่อนแอลง เมื่อเกิดปัญหาภายนอกซึ่งเกิดจากการรุกรานของอาณาจักรอื่น ได้แก่ อยุธยา รัฐไทใหญ่ และพม่า อาณาจักรล้านนาจึงไม่สามารถปกป้องอาณาจักรได้ และสูญเสียอำนาจทางการเมืองในที่สุด

ในสมัยพญาเมกุฏิอาณาจักรล้านนาเผชิญศึกหลายครั้ง เริ่มด้วยสมเด็จพระเชษฐาธิราชแห่งล้านช้างได้นำทัพมายึดเมืองเชียงแสน และโจมตีเมืองเชียงราย แต่เมืองเชียงรายสามารถป้องกันเมืองไว้ได้ ทัพล้านช้างจึงถอยทัพกลับไป ศักดิ์สำคัญในสมัยนี้คือศึกพม่า เนื่องจากพญาเมกุฏิเคยครองเมืองนายนมาก่อน จึงสนับสนุนหัวเมืองไทใหญ่ต่อต้านพม่า ประกอบกับความเสื่อมของอาณาจักรล้านนาซึ่งเกิดจากความแตกแยกทางการเมืองและการขาดความสามัคคี ทำให้อาณาจักรล้านนาไม่สามารถต้านทานกองทัพอันเข้มแข็งของพม่าได้ ดังนั้น เมื่อพระเจ้าบุเรงนองแห่งหงสาวดีตีได้เมืองนายน และเมืองไทใหญ่อื่น ๆ แล้วได้ยกทัพมาล้อมเมืองเชียงใหม่ไว้เพียง ๓ วัน ก็สามารถเข้ายึดเมืองเชียงใหม่ได้อย่างง่ายดาย

อาณาจักรล้านนาที่พญามังรายก่อร่างสร้างขึ้น สามารถขยายอำนาจจนเป็นอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ สร้างสรรค์ศิลปะ วัฒนธรรม และวรรณกรรมเป็นที่ยอมรับของทุกแว่นแคว้น และดำรงความเป็นอิสระยาวนานเกือบ ๓๐๐ ปี จึงตกเป็นเมืองประเทศราชของพม่าใน พ.ศ. ๒๑๐๑ พระเจ้าหงสาวดีได้ให้พญาเมกุฏิปกครองนครเชียงใหม่ดั้งเดิม โดยมีขุนนางพม่าและกองทัพบพม่าควบคุมอยู่ที่นครเชียงใหม่ ส่วนเมืองเชียงราย เชียงแสน ผาง และเมืองอื่น ๆ ยังคงมีขุนนางล้านนาปกครองตามเดิม

เชียงรายสมัยเมืองประเทศราชของพม่า

ในช่วงแรก พม่าต้องการให้อาณาจักรล้านนาเป็นฐานกำลังไพร่พล และเสบียงอาหารเพื่อขยายอำนาจไปยังอาณาจักรอยุธยา และอาณาจักรล้านช้าง พม่าจึงให้เมืองต่าง ๆ ปกครองตนเอง แต่เนื่องจากการเกณฑ์กำลังไพร่พลและเสบียงอาหาร รวมทั้งการปกครองที่ใช้อำนาจกดขี่สร้างความไม่พอใจให้กับผู้นำล้านนาที่ปกครองหัวเมืองต่าง ๆ พญาเมกุฎิจึงคบคิดกับเจ้าเมืองเชียงแสนร่วมกันแข็งเมืองและขับไล่กองทัพพม่าออกจากล้านนา พระเจ้าบุเรงนองจึงยกทัพมาปราบปรามเมืองเชียงใหม่อีกครั้งหนึ่ง จับตัวพญาเมกุฎิ พญากรมเจ้าเมืองเชียงแสน ขุนนางและนักปราชญ์ราชบัณฑิต รวมทั้งช่างฝีมือไปไว้ ณ กรุงหงสาวดี แล้วแต่งตั้งพระนางวิสุทธิเทวีขึ้นครองนครเชียงใหม่ใน พ.ศ. ๒๑๐๗ โดยให้ข้าหลวงพม่ากำกับเมืองต่อไป

สำหรับเมืองเชียงแสน พม่าเห็นความสำคัญของเมืองเชียงแสน ในฐานะเมืองควบคุมเส้นทางการค้าในแม่น้ำโขง ระหว่างเมืองเชียงรุ่ง (สิบสองพันนา) และนครหลวงพระบาง (อาณาจักรล้านช้าง) ในฐานะเมืองที่ตั้งอยู่ในชัยภูมิที่ดี เหมาะเป็นป้อมปราการป้องกันข้าศึก พม่าจึงให้ความสำคัญกับเมืองเชียงแสนมากกว่าเมืองอื่น ๆ ทำให้เมืองเชียงแสนกลายเป็นที่ตั้งมั่นของกองทัพพม่าควบคุมหัวเมืองต่าง ๆ ที่อยู่ทางเหนือ

ในสมัยพระนางวิสุทธิเทวี พม่าได้เกณฑ์ไพร่พลจากเมืองเชียงใหม่ และหัวเมืองต่าง ๆ เพื่อโจมตีอยุธยา ได้กรุงศรีอยุธยาเป็นเมืองขึ้นใน พ.ศ. ๒๑๑๒ และโจมตีล้านช้างใน พ.ศ. ๒๑๑๕ พระนางวิสุทธิเทวีถือเป็นเชื้อสายราชวงศ์มังรายองค์สุดท้ายที่ครองอาณาจักรล้านนา เพราะภายหลังจากพระนางวิสุทธิเทวีสิ้นพระชนม์ใน พ.ศ. ๒๑๒๑ พม่าได้แต่งตั้งเชื้อพระวงศ์ และขุนนางพม่ามาปกครองอาณาจักรล้านนาโดยตรง

ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๑๒๑-๒๓๑๗ ผู้ปกครองนครเชียงใหม่ล้วนเป็นเชื้อพระวงศ์หรือขุนนางพม่า แสดงว่าพม่าต้องการผนวกดินแดนล้านนาให้เป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักร ส่งผลให้วัฒนธรรมประเพณีพม่าเข้ามาผสมผสาน และมีอิทธิพลต่อสังคมล้านนาหลายด้าน ทั้งด้านศิลปกรรม ความเชื่อ การแต่งกาย อาหาร รวมทั้งพุทธศาสนิกายแบบพม่าที่เรียกว่า “นิกายมาน” ซึ่งไม่ได้รับความนิยมในล้านนาก็

เมื่อพระเจ้าบุเรงนองสวรรคต อาณาจักรพม่าเริ่มอ่อนแอลง บรรดาเมืองขึ้นต่าง ๆ พยายามแข็งเมือง สมเด็จพระนเรศวรซึ่งเป็นพระมหาอุปราชแห่งกรุงศรีอยุธยาได้ประกาศเอกราชใน พ.ศ. ๒๑๒๗ พม่าพยายามปราบปรามหลายครั้งแต่ไม่สำเร็จ ทั้งนี้พม่าได้เกณฑ์ไพร่พลจากเมืองเชียงใหม่ และหัวเมืองล้านนาโจมตีกรุงศรีอยุธยา แต่ต้องพ่ายแพ้ทุกครั้ง ความเข้มแข็งของอยุธยาทำให้แว่นแคว้นต่าง ๆ พยายามแยกตัวเป็นอิสระจากการปกครองของพม่าและหันมาพึ่งอาณาจักรอยุธยาแทน

พ.ศ. ๒๑๓๙ เจ้ามั่งนรธาขอเจ้านครเชียงใหม่ขอเป็นไมตรีกับ
กรุงศรีอยุธยา หัวเมืองบางเมือง เช่นเมืองเชียงแสนแยกเป็นแคว้นแคว้น
อิสระไม่ขึ้นกับนครเชียงใหม่ ความขัดแย้งระหว่างเมืองต่าง ๆ
และการแย่งชิงอำนาจของขุนนางในเมืองเชียงใหม่เป็นสาเหตุให้กองทัพ
พม่ายกมาตีหัวเมืองต่าง ๆ ในล้านนาอีก กวาดต้อนพระราชวงศ์และขุนนาง
ล้านนาไปกักขังไว้ ณ กรุงอังวะและแต่งตั้งให้ขุนนางที่ฝักใฝ่กับพม่า เป็น
“เจ้าฟ้าเมืองเชียงแสน” มีอำนาจเหนือเมืองเชียงแสน เชียงราย เชียงตุง ผาง
เทิง และเมืองอื่น ๆ ส่วนเชียงใหม่ถูกปล่อยให้ร้างหลายปีต่อมา
ผู้คนจึงค่อย ๆอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานช่วยกันฟื้นฟูกลับมาเป็นเมืองอีกครั้งหนึ่ง
พม่าได้เปลี่ยนแปลงการปกครองหัวเมืองล้านนา โดยแยกล้านนา
ออกเป็น ๒ แคว้น หัวเมืองล้านนาตอนเหนือให้ขุนนางชั้นสูงของพม่า
ในตำแหน่ง “เมียวหนุ่น” ปกครองอยู่ที่เมืองเชียงแสนขึ้นตรงต่อกรุงอังวะ
และนครเชียงใหม่มีเชื้อราชวงศ์พม่าปกครองเป็นอีกแคว้นหนึ่ง มีขอบเขต
อำนาจเฉพาะเมืองเชียงใหม่และลำพูนเท่านั้น ในช่วงเวลานี้พม่าปกครอง
และควบคุมไพร่พลเมืองอย่างเข้มงวด

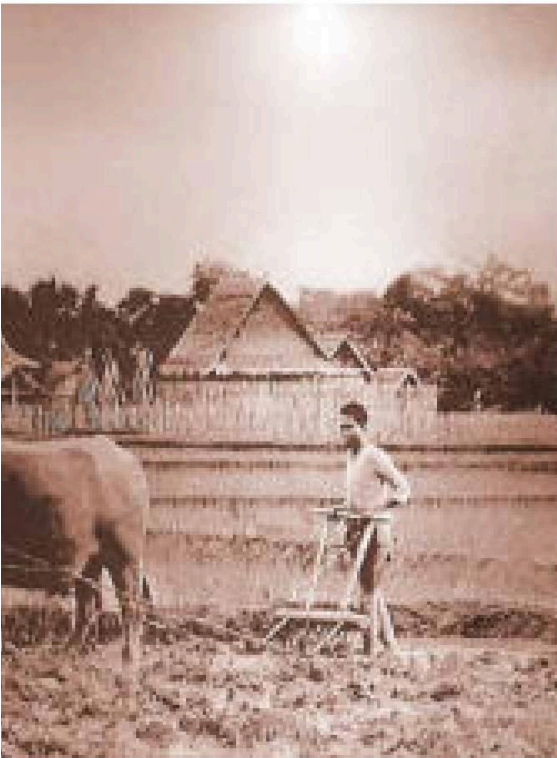
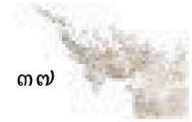
ในช่วงที่พม่ามีการเปลี่ยนแปลงอำนาจทางการเมือง แต่หัวเมือง
ต่าง ๆ ของล้านนากลับแตกแยก ไม่สามารถรวมตัวกันสร้างความเข้มแข็ง
เป็นอิสระจากพม่าได้ ในระหว่าง พ.ศ. ๒๓๐๘-๒๓๐๙ พม่าเร่งรัดเสบียง
อาหาร ทรัพย์สิน และเกณฑ์ไพร่พลเมือง เพื่อทำสงครามกับอยุธยา สร้าง
ความเดือดร้อนให้ไพร่พลเมืองล้านนาอย่างมาก

พ.ศ. ๒๓๑๐ กรุงศรีอยุธยาเสียกรุงครั้งที่ ๒ ให้แก่พม่า หลังจากนั้น
เกิดศึกสงครามระหว่างจีนกับพม่า พม่าเกณฑ์ผู้คนและเสบียงอาหาร
ไปรบกับจีนอีก เป็นการเพิ่มความทุกข์ยากให้แก่ชาวล้านนาอย่างต่อเนื่อง
ในช่วงเวลานี้ ชาวล้านนาพยายาม “พินม่าน” เพื่อให้เป็นอิสระจากพม่า
แต่ไม่สำเร็จ

ภายหลังสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงกอบกู้เอกราช และ
รวบรวมบ้านเมืองให้เป็นปึกแผ่นได้แล้ว ทรงมีนโยบายที่จะขับไล่กองทัพ
พม่าออกจากอาณาจักรล้านนา พ.ศ. ๒๓๑๗ กองทัพกรุงธนบุรีด้วยความ
ร่วมมือของเจ้ากาวิละ เจ้าเมืองลำปาง และพญาเจ้าบ้าน ขุนนางเมือง
เชียงใหม่ สามารถขับไล่พม่าจากเมืองเชียงใหม่ได้สำเร็จ กองทัพพม่าต้อง
ถอยไปอยู่ที่เมืองเชียงแสน สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงแต่งตั้งให้
พญาเจ้าบ้านเป็นพระยาวชิรปราการครองเมืองเชียงใหม่ ส่วนเจ้ากาวิละ
ได้ครองเมืองลำปาง และทรงมอบอาญาสิทธิให้เจ้าเมืองทั้งสองปกครอง
บ้านเมืองของตนเองในฐานะเมืองประเทศราชของกรุงธนบุรี

พ.ศ. ๒๓๑๘ กองทัพพม่าพยายามยึดเมืองเชียงใหม่คืนหลายครั้ง
พระยาวชิรปราการพยายามป้องกันเมืองอย่างเข้มแข็ง แต่เนื่องจาก

ที่มาภาพจาก : พิพิธภัณฑ์ภาพเจียงฮาย
องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย

จำนวนผู้คนมีน้อยและขาดแคลนเสบียงอาหาร จึงไม่สามารถรักษาเมืองไว้ได้ ต้องถอยไปตั้งมั่นที่เมืองลำปางและพยายามตั้งเมืองขึ้นใหม่ แต่หลังจากที่พระยาวิชิตปราการสิ้นชีวิตลง เมืองเชียงใหม่ถูกปล่อยให้ร้างเป็นเวลายาวนานเกือบ ๒๐ ปี และในช่วงเวลาดังกล่าวนี้นพม่ายังคงมีอำนาจควบคุมเมืองเชียงแสน เชียงราย และหัวเมืองฝ่ายเหนืออยู่ การ “ฟื้นฟูเมือง” จึงสำเร็จเฉพาะหัวเมืองทางใต้เท่านั้น

เชียงรายในยุค “ฟื้นฟูเมือง” และยุค “เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” (พ.ศ. ๒๓๑๗-๒๓๘๖)

หลังจากที่พระยาวิชิตปราการเมืองเชียงใหม่ และเจ้าแผ่นดินกาวิละเมืองลำปางร่วมกับกองทัพสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชแห่งกรุงธนบุรี ขับไล่กองทัพพม่าได้สำเร็จใน พ.ศ. ๒๓๑๗ ถือเป็นจุดเริ่มต้นของยุคฟื้นฟูเมือง หรือยุคแห่งความพยายามเป็นอิสระจากพม่า แต่เป็นการเริ่มต้นสงครามระหว่างเมืองต่าง ๆ ของอาณาจักรล้านนาที่แตกแยกเป็นฝ่ายพม่า กับฝ่ายไทย

การฟื้นฟูเมืองต่าง ๆ ในล้านนาเรียกว่า “ยุคเก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” เริ่มจากเมืองในกลุ่มหัวเมืองฝ่ายใต้ เจ้ากาวิละได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้านครเชียงใหม่ร่วมกับญาติวงศ์ในกลุ่มเจ้าเจ็ดตน ได้กวาดต้อนผู้คนจากเมืองต่าง ๆ และส่งคนไปเกลี้ยกล่อมผู้นำชาวล้านนาในเมืองเชียงราย เมืองฝาง เมืองพะเยา รวมทั้งเมืองอื่น ๆ ในหัวเมืองฝ่ายเหนือให้มารวมอยู่ที่นครเชียงใหม่ ทำให้ไพร่พลเมืองเชียงใหม่เพิ่มขึ้น (พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๓๓๙) จึงฟื้นฟูและตั้งเมืองเชียงใหม่ขึ้นได้ นอกจากนี้ยังมีการฟื้นฟูขนบธรรมเนียมประเพณีล้านนาขึ้นมาใหม่ และทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้ชาวเมือง

พม่าได้ดำเนินการตอบโต้ด้วยการแต่งตั้งเจ้าเมืองที่ฝักใฝ่พม่าให้เป็นใหญ่ในล้านนา และทำศึกกับเมืองเชียงใหม่ แต่เจ้ากาวิละปราบปรามได้ใน พ.ศ. ๒๓๔๗ กองทัพผสมจากกรุงเทพฯ และล้านนา โจมตีเมืองเชียงแสน ซึ่งเป็นป้อมปราการและฐานที่มั่นสุดท้ายของพม่าได้สำเร็จ เจ้ากาวิละจึงกวาดต้อนผู้คนและเสบียงอาหารมายังเชียงใหม่

พ.ศ. ๒๓๔๗-๒๓๘๔ เมืองเชียงราย เมืองเชียงแสน เมืองเชียงของ เมืองเทิง และเมืองอื่น ๆ ทางเหนือของล้านนาอยู่ในสภาพเมืองร้างเป็นเวลาเกือบ ๔๐ ปี แต่เนื่องจากเมืองเหล่านี้มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ เป็นเมืองป้อมปราการ เมืองหน้าด่านทางเหนือ และเมืองสำคัญทางการค้าทางกรุงเทพมหานครจึงให้ความสนับสนุนและช่วยฟื้นฟูเมืองร้างดังกล่าว นอกจากนี้ในช่วง พ.ศ. ๒๓๘๐-๒๓๘๖ บ้านเมืองมีความสงบต่อเนื่องกัน ทำให้มีประชากรอพยพเคลื่อนย้ายจากพม่า จีน ลาว เข้ามาตั้งถิ่นฐาน

๓๘ **เชิงราย : เจริญสุดแดนสยาม ล้ำค่าวงศิลาป้ ด้ชัฒชรรธมล้ำชวา**

อยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก เจ้าเมืองเชียงใหม่และญาติวงศ์ในตระกูลเจ้าเจ็ดตน จึงเป็นผู้นำในการฟื้นฟูเมืองเหล่านี้ขึ้นใหม่ เพื่อให้สามารถควบคุมกำลังคน และสร้างความมั่นคงให้แก่อาณาจักรล้านนา

พ.ศ. ๒๓๘๔ เจ้าเมืองน่านได้ตั้งเมืองเชียงของขึ้น เพื่อให้เป็นเมือง หน้าด่านป้องกันการรุกรานจากพม่า

พ.ศ. ๒๓๘๖ เจ้านครเชียงใหม่ได้ตั้งเมืองเชียงรายขึ้นใหม่ โดยนำ ครัวเชียงใหม่ และครัวจากเมืองไทใหญ่ เช่น เมืองสาด เมืองเชียงตุง เมือง เลน ทั้งชาวไทใหญ่ ไทลื้อ ไทจีนเข้ามาช่วยกันฟื้นฟูเมืองเชียงราย การ สร้างเมืองเชียงรายใช้เวลานานหลายปี และมีอุปสรรคหลายด้าน ทั้งจาก ภัยธรรมชาติ เช่น พายุลูกเห็บ แผ่นดินไหว และในขณะนั้นอาณาจักรไทย ทำสงครามเชียงตุงถึง ๓ ครั้ง แต่ทุกครั้งเชียงรายถูกใช้เป็นจุดพักไพร่พล ของอาณาจักรไทย ทำให้ต้องเผชิญกับภาวะสงครามไปด้วย

เชียงรายภายใต้การปกครองของเจ้านายเชื้อสายเจ้าเจ็ดตน

เมืองเชียงรายเมื่อแรกตั้งมีฐานะเป็นเมืองบริวารของเมืองเชียงใหม่ โดยมีเจ้าหลวงธรรมลังกา ซึ่งเป็นเจ้านายเชื้อสายเจ้าเจ็ดตนเป็นเจ้าหลวง เมืองเชียงรายคนแรก ได้รับพระราชทานสัญญาบัตรว่า “พระยารัตน อาณาเขต” เมื่อบ้านเมืองสงบ เริ่มมีผู้คนจากต่างเมืองเข้ามาตั้งถิ่นฐานในบริเวณ ที่ราบลุ่มแม่น้ำที่อุดมสมบูรณ์ มีผู้นำชุมชนปกครองกันเอง ใน พ.ศ. ๒๔๑๓ ชาวพม่า ลื้อ จีน เมืองเชียงตุงอพยพมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่เมืองเชียงแสน ไม่ยอมอยู่ใต้บังคับบัญชาเมืองเชียงราย เจ้านครเชียงใหม่จึงยกทัพขับไล่ ให้ออกจากเมืองเชียงแสน ทำให้เมืองเชียงแสนกลายเป็นเมืองร้าง ใน พ.ศ. ๒๔๒๔ เมืองเชียงแสนได้รับการจัดตั้งขึ้นเป็นเมือง โดยเจ้าอินตะ ได้รับพระราชทานสัญญาบัตรเป็นพระยาราชเดชดำรงเป็นเจ้าเมืองเชียงแสน คนแรก ต่อมาได้มีการจัดตั้งเมืองอื่น ๆ ขึ้นอีกหลายเมือง

รายนามเจ้าผู้ครองเมืองเชียงรายในสมัยเจ้านายเชื้อสายเจ้าเจ็ดตน

ลำดับ ที่	พระนามของเจ้าหลวง ในตำแหน่ง “พระยารัตนอาณาเขต”	ปีที่ครองเมือง (พ.ศ.)
๑.	เจ้าธรรมลังกา	๒๓๘๖-๒๔๐๗
๒.	เจ้าอุ่นเรือน	๒๔๐๗-๒๔๑๙
๓.	เจ้าสุริยะ	๒๔๒๐-๒๔๓๓
๔.	เจ้าเมืองไชย หรือเจ้าน้อยมหาชัย	๒๔๓๓-๒๔๔๒

สะดือเมืองเชียงราย ณ ดอยจอมทอง เชื่อกันว่า พญามังรายได้สร้างสะดือเมืองขึ้นพร้อมกับการ สร้างเมืองเชียงรายใน พ.ศ. ๑๘๐๕

สะดือเมืองเชียงรายวัดกลางเวียง อำเภอเมืองเชียงราย
สร้างขึ้นในสมัยเจ้าอนุเรือน เจ้าหลวงองค์ที่ ๒
ของเมืองเชียงรายใน พ.ศ. ๒๔๑๗

เครื่องถ้วยเวียงกาหลง

เครื่องถ้วยเวียงกาหลง เป็นภาชนะเครื่องเคลือบดินเผาที่งดงาม และผลิตขึ้นในเมืองโบราณเวียงกาหลง อายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๒๐-๒๒ ซึ่งเป็นช่วงที่อาณาจักรล้านนาเจริญรุ่งเรือง จนถึงสมัยอยู่ใต้การปกครองของพม่า เนื่องจากพื้นที่บริเวณเมืองโบราณเวียงกาหลงมีแหล่งดินดำที่มีคุณภาพเหมาะสมในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่มีความบางเบา เนื้อดินมีความละเอียดและความเหนียว ยืดหยุ่นและสามารถปั้นรูปได้ง่าย ลวดลายสะท้อนถึงความเชื่อในวัฒนธรรมล้านนา ทำให้เครื่องถ้วยเวียงกาหลงมีความงดงาม เป็นเอกลักษณ์ทั้งด้านลวดลาย น้ำเคลือบ และความบางเบา และมีความสำคัญในฐานะสินค้าออกสำคัญของอาณาจักรล้านนา ต่อมาเวียงกาหลงได้ล่มสลายลง อาจเพราะภัยจากสงครามหรือภัยจากธรรมชาติ ทำให้การผลิตเครื่องถ้วยเวียงกาหลงต้องยุติลงไปด้วย เหลือเพียงร่องรอยของเตาเผา และเศษชิ้นส่วนเครื่องถ้วยที่ชาวบ้านเก็บไปขายให้ชาวต่างชาติที่นิยมสะสมโบราณวัตถุ

การผลิตเครื่องเคลือบดินเผาเวียงกาหลงในปัจจุบัน

เครื่องเคลือบดินเผาเวียงกาหลงในปัจจุบันจัดเป็นเซรามิกประเภทสโตนแวร์ ที่วิธีการผลิตต้องเผาด้วยความร้อนสูง มีลักษณะเฉพาะในเรื่องของดิน สี ลวดลาย และน้ำเคลือบที่เป็นวัตถุดิบจากธรรมชาติ การผลิตเชื่อมโยงกับความเป็นมาและพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของอาณาจักรล้านนาที่เคยเจริญรุ่งเรืองในอดีต

ผู้นำในการศึกษาและทดลองผลิตเครื่องเคลือบดินเผาเวียงกาหลงหรือสล่าตัน อิจิตตัง (นายช่างตัน อิจิตตัง) ประธานกลุ่มเครื่องเคลือบดินเผาเวียงกาหลง สามารถผลิตเครื่องเคลือบที่บางและมีน้ำหนักเบา อันเป็นเอกลักษณ์ของเครื่องเคลือบดินเผาเวียงกาหลง จนผลิตภัณฑ์ได้รับการคัดเลือกให้เป็นผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับ ๔ ดาว เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๖ ได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

การเริ่มศึกษา คัดค้นสูตรการผลิตจากวัตถุดิบตามธรรมชาติและเทคนิคการผลิต รวมทั้งการก่อตั้ง “กลุ่มเครื่องเคลือบดินเผาเวียงกาหลง” อันเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวบรวมองค์ความรู้เพื่อพัฒนาการผลิตเครื่องเคลือบดินเผาเวียงกาหลง เป็นผลให้ สล่าตัน อิจิตตัง ได้รับการเชิดชูเกียรติ เป็น “ครูช่างศิลปหัตถกรรม” ประจำปี ๒๕๕๗ จากศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (องค์การมหาชน) ได้รับรางวัลและยกย่องจากสถาบันต่าง ๆ

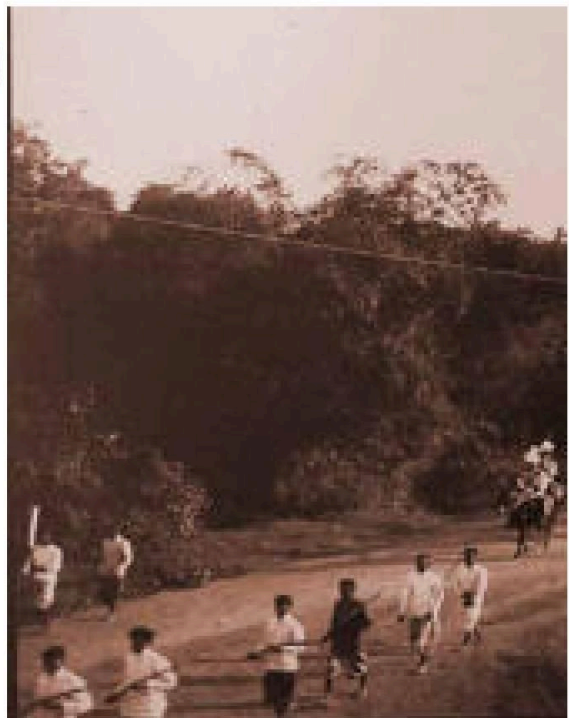
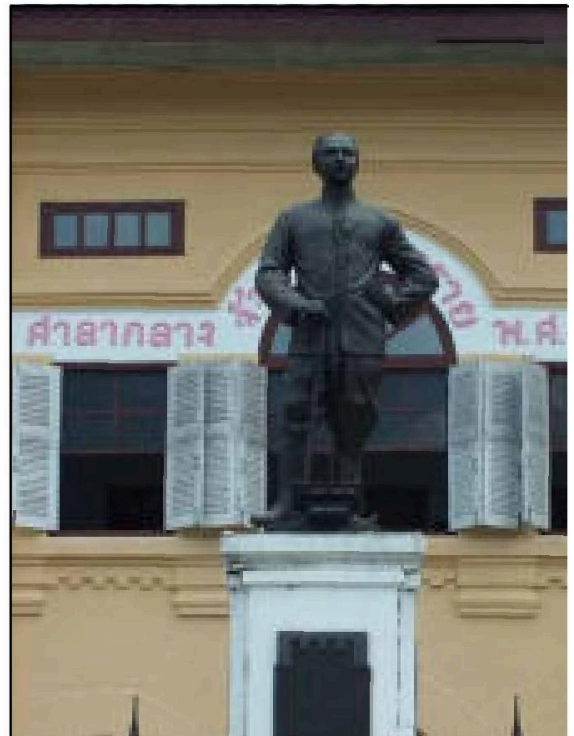

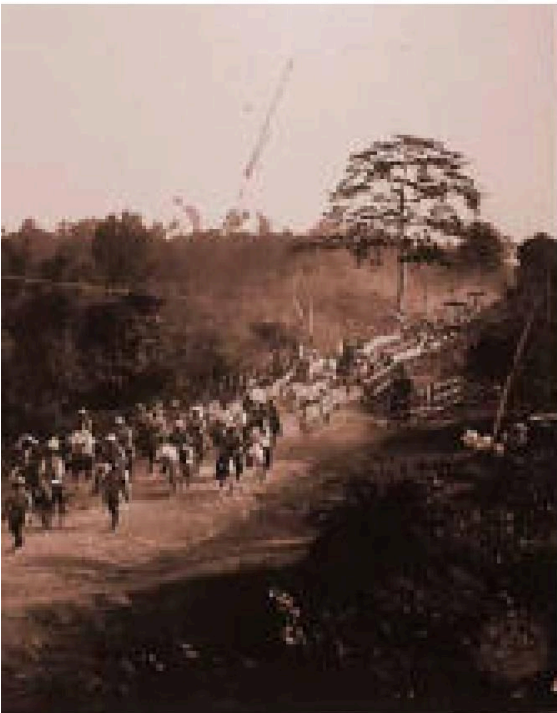
เชียงรายในยุคปฏิรูปการปกครองในมณฑลพายัพ (พ.ศ. ๒๔๓๖-๒๔๗๖)

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นยุคสมัยการปรับปรุงประเทศตามแบบตะวันตก โปรดเกล้าฯ ให้มีการปฏิรูปการปกครอง ด้านการปกครองหัวเมืองได้ยกเลิกการปกครองเมืองประเทศราช โดยจัดตั้งการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาล เพื่อสร้างความเป็นหนึ่งเดียวกันของประเทศ และรักษาเอกราชของชาติไว้ไม่ให้ตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศจักรวรรดินิยม เช่น ประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ พม่าและมาเลเซียตกเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษ ลาว กัมพูชา และเวียดนามตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศส

สาเหตุสำคัญที่ทำให้ราชอาณาจักรไทยยกเลิกระบบเมืองประเทศราชของอาณาจักรล้านนาไทยมาจากปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ภายหลังเมื่ออังกฤษได้พม่าเป็นเมืองขึ้น อาณาเขตของอาณาจักรล้านนาติดต่อดินแดนที่อังกฤษครอบครอง คนในบังคับอังกฤษได้เข้ามาสัมพันธ์กับอาณาจักรล้านนามากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาในเรื่องสัมปทานป่าไม้ที่เจ้าเมืองและเจ้านายเป็นผู้อนุญาตให้คนในบังคับอังกฤษเข้ามาทำกิจการป่าไม้ เมื่อไม่มีราคาสูงขึ้น จึงเกิดการแข่งขัน เกิดเป็นกรณีฟ้องร้องต่อกงสุลอังกฤษและรัฐบาลไทยที่กรุงเทพมหานครจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีปัญหาความวุ่นวายในหัวเมืองชายแดนที่เรียกว่า หัวเมืองเงี้ยวทั้งห้า ต่างพยายามแยกตัวเป็นอิสระ มีการรบพุ่งกันเสมอ เกิดโจรผู้ร้ายชุกชุม รัฐบาลอังกฤษจึงขอให้รัฐบาลไทยจัดการปกครองหัวเมืองชายแดนเพื่อให้มีความปลอดภัย

พ.ศ. ๒๔๓๖ รัฐบาลกลางที่กรุงเทพมหานครได้จัดตั้งมณฑลลาวเฉียงขึ้น (ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นมณฑลพายัพ) โดยรวมหัวเมืองต่าง ๆ ได้แก่ เมืองเชียงใหม่ ลำปาง ลำพูน แพร่ น่าน โดยมีพระยาทรงสุรเดช (อ้น บุนนาค) ดำรงตำแหน่งข้าหลวงใหญ่ในมณฑลลาวเฉียง ศูนย์กลางการปกครองอยู่ที่เมืองเชียงใหม่ ซึ่งสร้างความไม่พอใจแก่เจ้านายที่เสียอำนาจรวมทั้งในเรื่องการจัดเก็บภาษีอากรอย่างเข้มงวด หัวเมืองต่าง ๆ ได้ต่อต้านการปกครองในมณฑลพายัพ เกิดเป็นกบฏเงี้ยวเมืองแพร่ขึ้น ใน พ.ศ. ๒๔๔๕ เมื่อถูกปราบก็ถอยร่นเข้ามาอยู่ที่เมืองเชียงแสน เชียงราย และเชียงของ ซึ่งเจ้าหลวงเมืองเชียงรายและกลุ่มมิชชันนารีชาวอเมริกันได้ร่วมกันปราบพวกเงี้ยวให้แตกพ่ายจากเมืองเชียงราย กบฏเงี้ยวเป็นเหตุการณ์ที่ทำให้รัฐบาลกลางเข้าจัดการปกครองมณฑลพายัพได้เต็มที่ด้วยการใช้กำลังทหารปราบปรามพวกกบฏ และลงโทษเจ้านายและผู้ปกครองเมืองที่มีส่วนร่วมกับกบฏออกจากตำแหน่ง ผลจากการปราบกบฏเมืองแพร่ทำให้เจ้านายหัวเมืองต่าง ๆ ในล้านนายอมรับอำนาจส่วนกลางที่กรุงเทพมหานคร

กระบวนเสด็จฯ ของสมเด็จพระเจ้า
เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิจ
ในคราวเสด็จตรวจราชการมณฑลพายัพ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๕

สำหรับเมืองเชียงรายและเมืองอื่น ๆ ในลุ่มน้ำกก เช่น เมืองฝาง เมืองเวียงป่าเป้า เมืองแม่สาย อยู่ในมณฑลพายัพภาคเหนือ เริ่มมีบทบาทความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากเป็นเมืองที่ติดต่อกับหัวเมืองพม่าที่อยู่ในการปกครองของอังกฤษ และเป็นเมืองสำคัญทางการค้าระหว่างหัวเมืองทางเหนือ เมืองเชียงตุง เมืองในมณฑลยูนนานของจีน (พวกอ๋อ) เมืองหลวงพระบาง (ลาว) กับหัวเมืองฝ่ายใต้ ประกอบกับจำนวนประชากรในเมืองเพิ่มขึ้นมาก มีชาวตะวันตกเดินทางเข้ามาติดต่อค้าขาย และตั้งถิ่นฐานเพื่อเผยแผ่คริสต์ศาสนา รัฐบาลกลางจึงได้ส่งข้าหลวงและข้าราชการจากกรุงเทพฯ มาประจำเมืองเชียงราย ซึ่งมีอำนาจปกครองเมืองฝาง เมืองเวียงป่าเป้า เมืองเชียงแสน และเมืองแม่สรวย ทำให้เมืองเชียงรายมีฐานะแตกต่างจากหัวเมืองอื่นในมณฑลพายัพ ทั้งนี้เพื่อให้กำกับราชการได้ตรงไม่ต้องผ่านความเห็นชอบจากเจ้าเมืองเชียงใหม่ โดยเฉพาะทางด้านการติดต่อกับชาวต่างประเทศ

พ.ศ. ๒๔๕๓ ได้มีการปรับปรุงการปกครองหัวเมืองเชียงราย โดยยกเมืองเชียงราย เมืองเชียงแสน เมืองฝาง เมืองเวียงป่าเป้า เมืองพะเยา เมืองเชียงคำ เมืองเชียงของ ตั้งเป็นเมืองจัตวา เรียกว่า เมืองเชียงราย (ต่อมาเปลี่ยนเป็นจังหวัดเชียงรายในสมัยรัชกาลที่ ๖) ขึ้นอยู่กับมณฑลพายัพ โดยจัดแบ่งการปกครองเมืองเชียงรายออกเป็น ๑๐ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองเชียงราย อำเภอเมืองเชียงแสน อำเภอเมืองฝาง อำเภอเวียงป่าเป้า อำเภอเมืองพะเยา อำเภอแม่ใจ อำเภอดอกคำใต้ อำเภอแม่สรวย อำเภอเชียงคำ อำเภอเชียงของ ขึ้นตรงต่อกรุงเทพมหานคร (พ.ศ. ๒๔๖๐ อำเภอเมืองพะเยาได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นจังหวัดพะเยา) การจัดการปกครองมณฑลพายัพจึงได้ประสบความสำเร็จ

หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตย ใน พ.ศ. ๒๔๗๕ ได้ยกเลิกระบบมณฑลเทศาภิบาล ใน พ.ศ. ๒๔๗๖ มณฑลพายัพจึงสลายตัว เชียงรายจึงมีฐานะเป็นจังหวัดที่มีพัฒนาการสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน

ธ เสมอทรงส่องฟ้า แดนไทย
หัวเมืองล้านนาใน เขตด้าว
ปฏิรูปหลอมรวมใจ ไพร่ฟ้า เชียงราย
มณฑลพายัพอะคร้าว ขอบแคว้น สยามินทร์
ชาวชนพึงแซ่ซ้อง เปรมปรีดี
ราชกิจบรมราชจักรี ยิ่งล้ำ
ธ เสด็จเป็นราชพลี เสกสร้าง เมืองแอ
โครงการหลวงแหล่งน้ำ มากพัน รำพัน

เป็นเมืองชายขอบแคว้นแดนประเทศ
อาณาเขตเหนือสุดในสยาม
เมืองหน้าด่านการศึกบุกรุกเขตคาม
อยู่ในนามแคว้นล้านนามาเนิ่นนาน
เมื่อหลอมรวมไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน
จากท้องถิ่นเป็นมณฑลคนเรียกขาน
จังหวัดหนึ่งในเหนือสุดอย่างทางการ
นามเรียกขาน เชียงราย สายสัมพันธ์
บันทึกแห่งบรมวงศาคราเสด็จ
เยือนประเทศท้องถิ่นพระทัยมั่น
ทรงประทานโครงการสารพัน
เชียงรายนันได้เข้มแข็งพึ่งแรงตน
โครงการหลวงหลากหลายในตำริ
ทรงสติพระปรีชาด้วยเหตุผล
ให้ล้าลึกศึกษาพึงพาตน
ดั่งบันดลในผลผลิตทรงติดตาม
ปัจจัยหลักตระหนักในหทัยล้ำ
สร้างแหล่งน้ำไว้ทั่วเทศเขตสยาม
แผ่นดินดำนน้ำชุ่มทุกเขตคาม
ทั้งวิวัฒนาการเสด็จเยือน

อโศก ศรีสุวรรณ

พระมหากรุณาธิคุณของบอมาววงศ์อักโก ที่มีต่ออั้งฮวดเซียงราย

เซียงรายเคยเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านนาที่ยิ่งใหญ่ ดำรงความเป็นรัฐอิสระที่มีความเจริญรุ่งเรืองยาวนานกว่า ๓๐๐ ปี ที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นทางด้านภูมิทัศน์และศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะทางด้าน ภาษา การแต่งกาย และขนบธรรมเนียมประเพณี ที่สืบทอดต่อกันมายาวนาน

การทำให้เซียงรายเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรไทย เป็นหนึ่งในจังหวัดภาคเหนือของประเทศไทย มีความผูกพันเป็นหนึ่งเดียวกันกับคนไทยทั้งประเทศ และมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องเจริญรุ่งเรืองสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการดำเนินกุศโลบายของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์ รวมทั้งพระบรมวงศานุวงศ์ในราชวงศ์จักรีที่มีต่อชาวเซียงรายสืบต่อมาจนถึงทุกวันนี้

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปฏิรูปการปกครองหัวเมืองประเทศราชล้านนา ได้ทรงดำเนิการอย่างค่อยเป็นค่อยไป ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้**สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ** (ต่อมาได้เสด็จขึ้นครองราชย์สืบต่อเป็นรัชกาลที่ ๖ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว) เสด็จมาเยือนเมืองเซียงราย ใน พ.ศ. ๒๔๔๘

เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๔๘ เสด็จพระราชดำเนินมาหยุดประทับรอขบวนรับเสด็จเข้าเมืองเซียงรายซึ่งตั้งรอที่วัดเจ็ดยอด ดังได้ทรงพรรณนาไว้ในพระราชนิพนธ์ลิลิตพาว์ว่า

ถึงวัดเจ็ดยอดใกล้	เมืองเซียง รายแฮ
ขบวนจัดตั้งรายเรียง	เรียบแล้ว
แห่นาเสด็จเข้าเวียง	บ่มีเนิน
ทรงอัครดำเพริดแพรว	อย่างเอื้องตามถนนฯ

และเมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๔๘ เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมถ้าพระดังปรากฏในลิลิตพาว์ว่า

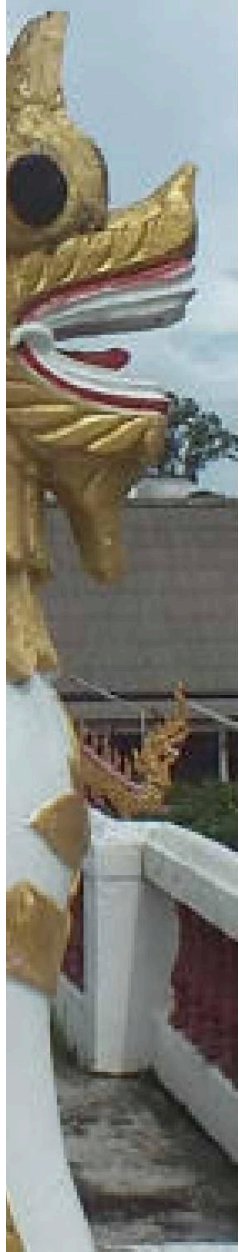
รุ่งเช้า ๕ ทรงคช	ลดเลื่อนริมฝั่งน้ำ
ไปเนินเดิรลู่ถ้า	พระพร้อมนามขนาน ฯ

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี
เสด็จทอดพระเนตรลำน้ำโขงที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๗) พระองค์พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ได้เสด็จเยือนจังหวัดเชียงราย ในระหว่างวันที่ ๑๕-๑๙ มกราคม พ.ศ. ๒๔๖๙ โดยได้ทรงมอบพระแสงราชศัสตราวุธประจำจังหวัด สำหรับประกอบพระราชพิธี ถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา และพระราชทานเครื่องยศแก่ข้าราชการ เพื่อสร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน นอกจากนี้โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งสถานีวิทยุโทรทัศนรับส่งข่าวระหว่างกรุงเทพฯ-เชียงราย ที่ดอยจอมแก้ว อำเภอพาน อันเป็นการเริ่มต้นทางด้าน เทคโนโลยีในจังหวัดเชียงรายเป็นครั้งแรก

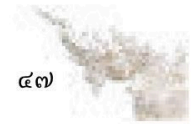
๔๖ **เสียงอาบ : เจริญสุขและสหาย ล้ำค่าทางศิลปะ ถิ่นวัฒนธรรมล้านนา**

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี
พระบรมราชินี เสด็จพระราชดำเนินเยือนจังหวัดเชียงราย
เมื่อวันที่ ๑๕ - ๑๙ มกราคม พ.ศ. ๒๔๖๙

ขบวนรถยนต์พระที่นั่งของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
เสด็จข้ามน้ำแม่กก เมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม พ.ศ. ๒๔๖๙

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร พระองค์พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์ ได้เสด็จเยี่ยมราษฎรในพื้นที่จังหวัดเชียงรายหลายครั้ง

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรจังหวัดเชียงรายครั้งแรก เมื่อวันจันทร์ที่ ๑๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๑

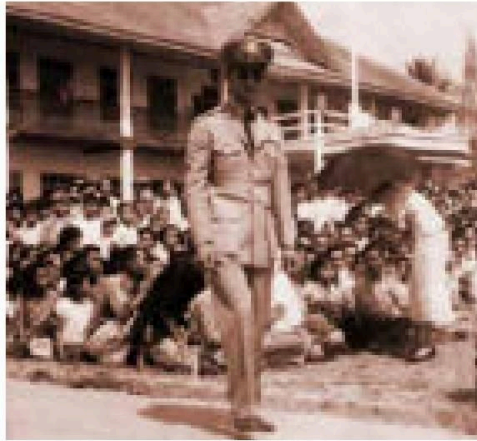

๑๐ มีนาคม ๒๕๐๑ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินเยือนอำเภอเมืองเชียงราย และอำเภอแม่สรวย

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ ๙) พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินเยือนจังหวัดเชียงรายครั้งแรก ในระหว่างวันที่ ๑๐-๑๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๑ และเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่ข้าราชการและราษฎรได้มีโอกาสเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอย่างใกล้ชิด หลังจากนั้น พระองค์และพระบรมวงศานุวงศ์ได้เสด็จเยี่ยมเยียนราษฎรชาวเชียงราย อีกหลายครั้ง ได้ทรงทอดพระเนตรสภาพความเป็นอยู่ของราษฎร ทำให้ทรงทราบถึงปัญหาความเดือดร้อนของราษฎร รวมทั้งปัญหาของจังหวัด เชียงราย ที่เกิดจากการบุกรุกทำลายป่า การขาดแคลนสาธารณูปโภคพื้นฐาน การเป็นพื้นที่ปลูกพืชเสพติด และปัญหาอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม พระองค์จึงได้มีพระราชดำริให้จัดตั้ง โครงการพัฒนาขึ้นหลายลักษณะ

พุทธศักราช ๒๕๐๑

๑๑ มีนาคม ๒๕๐๑ เสด็จฯ เยี่ยมค่ายทหารบกจังหวัดเชียงราย
และเยี่ยมราษฎรที่ว่าการอำเภอแม่จัน อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย

๑๓ มีนาคม ๒๕๐๑ เสด็จฯ เยี่ยมราษฎรที่
อำเภอพาน จากนั้นจึงเสด็จไปสถานีประมง
กว๊านพะเยา (ปัจจุบันเป็นจังหวัดพะเยา)

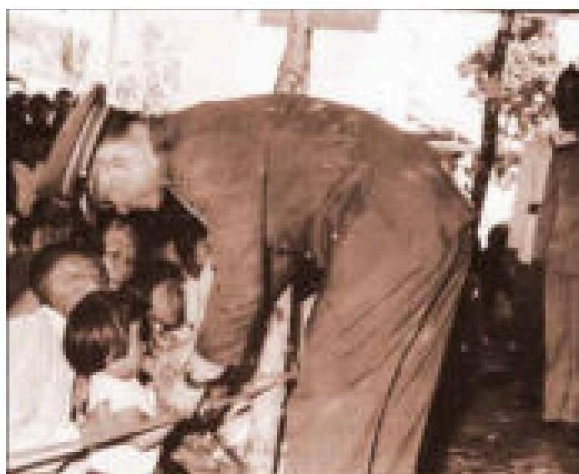
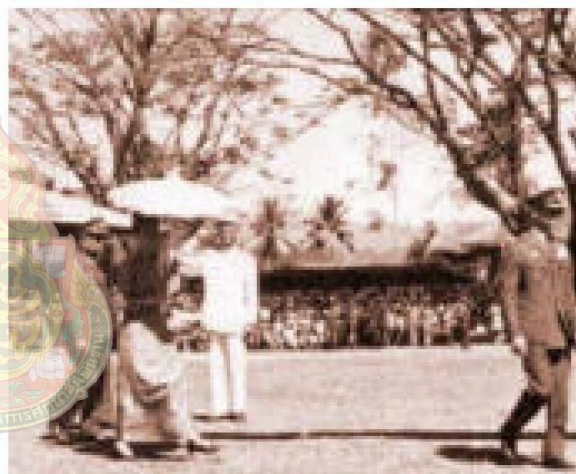
๕๐ **เชียงดาว : เจริญสุดแดนสยาม ล้ำค่างานศิลป์ ถิ่นวัฒนธรรมล้านนา**

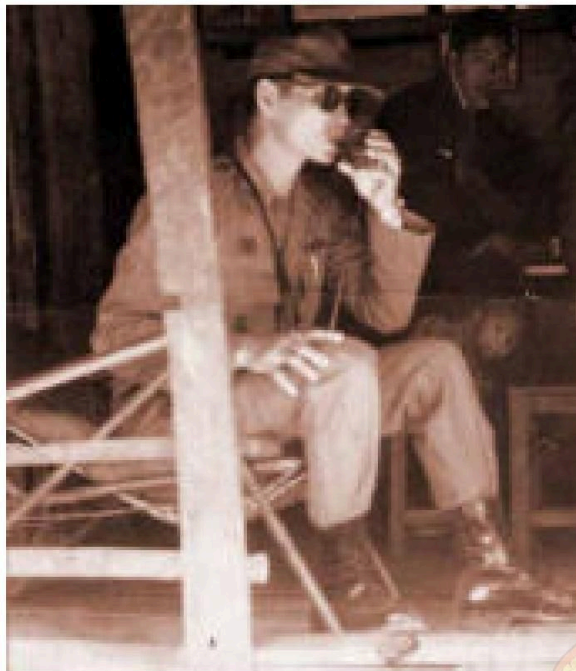
๒๐ สิงหาคม ๒๕๐๙ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรและฐานปฏิบัติการตำรวจตระเวนชายแดน อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

๗ มกราคม ๒๕๑๑ เสด็จฯ โรงเรียนสามัคคีวิทยาคม เพื่อโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระพุทธรูป “พระพุทธรูปวราราชปิตर” ให้แกจังหวัดเชียงราย

๒๕ มกราคม ๒๕๑๒ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯบำเพ็ญพระราชกุศลบวงสรวงสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และทรงเยี่ยมราษฎร อำเภอมะนวย

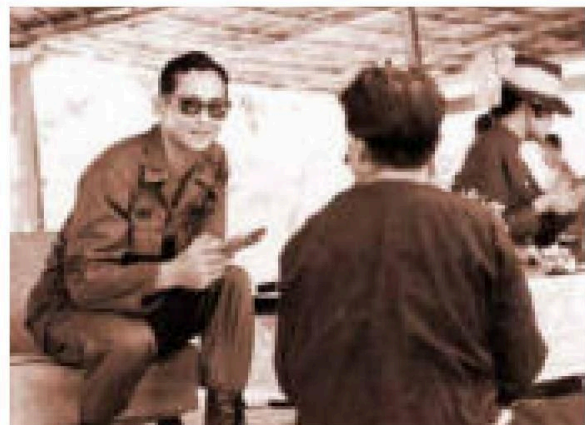
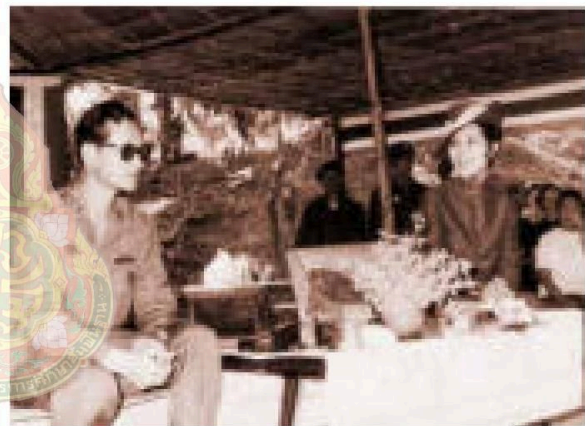
๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๓ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงเสวยพระสุธารสชาติที่บ้านผาหมี่ ตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย

๑. โครงการหลวง

สืบเนื่องจากแนวพระราชดำรินี้ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ที่จะช่วยเหลือชาวไทยภูเขาที่ตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ลุ่มและทุรกันดารให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เลิกตัดไม้ทำลายป่าและการทำไร่เลื่อนลอย เลิกปลูกฝิ่น แล้วหันมาปลูกพืชเมืองหนาว ด้วยการ “ช่วยเขาให้ช่วยตนเอง” โดยเริ่มจัดตั้งขึ้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ก่อนจนถึงปัจจุบันได้มีการจัดตั้ง “ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง” ในจังหวัดเชียงรายจำนวน ๗ แห่ง ดังนี้

๑.๑ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงสะโงะ (บ้านดอยสะโงะ ตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน) จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๒ ภายหลังที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้เสด็จเยี่ยมราษฎรชาวไทยภูเขาที่หมู่บ้านดอยสะโงะ ตำบลศรีดอนมูล ได้ทอดพระเนตรความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่ยากจน การคมนาคมไม่สะดวก จึงโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งศูนย์พัฒนาโครงการหลวงขึ้น เพื่อพัฒนาและส่งเสริมอาชีพแก่เกษตรกร การฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม

๑.๒ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่ปู้หลวง (เดิมตั้งอยู่ที่บ้านแม่ปู้หลวง ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ปัจจุบันอยู่ที่อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่) จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๓ เพื่อส่งเสริมพัฒนาอาชีพเกษตรกรพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรในด้านสังคม การศึกษา สาธารณสุข การพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๓ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ เยี่ยมราษฎรที่บ้านผาหมี อำเภอแม่สาย ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดเชียงราย และบ้านแสนใจ ตำบลแม่สลองใน อำเภอแม่จัน (ปัจจุบันคือพื้นที่อำเภอแม่ฟ้าหลวง)

๕๔ **เชิวงอถ : ເຜີ້ອສຸດແດສສາວ ລ້ວ່າວາສຸດີລ໌ ດີ້ວັດທະອອວລ້າວ**

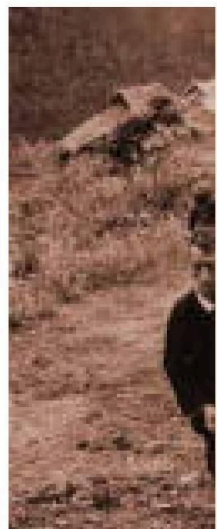
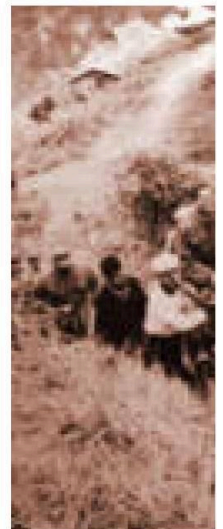

๗ มกราคม ๒๕๑๔ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร (ต่อมาเสด็จขึ้นครองราชย์เป็นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร) ณ ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดเชียงราย อำเภอแม่จัน (ปัจจุบันคือศูนย์พัฒนาราชภูมิจังหวัดเชียงราย)

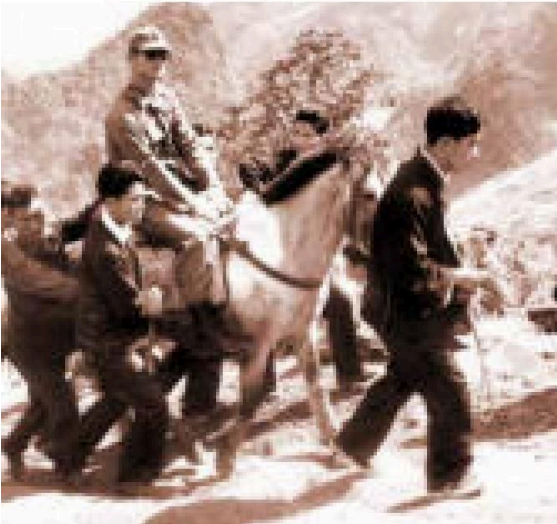

๕๖ **เสด็จ : เสด็จออกแสดงนาม ล้ำค่าทางศิลปะ ถิ่นวัฒนธรรมล้านนา**

๒๓ ธันวาคม ๒๕๑๔ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จฯ เยี่ยมราษฎร
ที่บ้านผาหมี อำเภอแม่สาย (ครั้งที่ ๒) ทรงม้าทอดพระเนตรพื้นที่โดยรอบของหมู่บ้านผาหมี

๑.๓ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยโป่ง (ตำบลแม่เจดีย์ใหม่ อำเภอเวียงป่าเป้า) จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๕ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาอาชีพเกษตรกร ลดปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าและการทำไร่เลื่อนลอย พัฒนาชีวิตและความเป็นอยู่ของราษฎร รวมทั้งให้ชาวไทยภูเขาที่มีจิตสำนึกในความเป็นไทย มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

๑.๔ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยน้ำขุน (หมู่ที่ ๑๖ ตำบลท่าก้อ อำเภอแม่สรวย) จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๖ เพื่อเป็นแหล่งปลูกไม้ผลของมูลนิธิโครงการหลวง แหล่งถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับเกษตรกร แหล่งฟื้นฟูและอนุรักษ์ต้นน้ำลำธาร และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎร

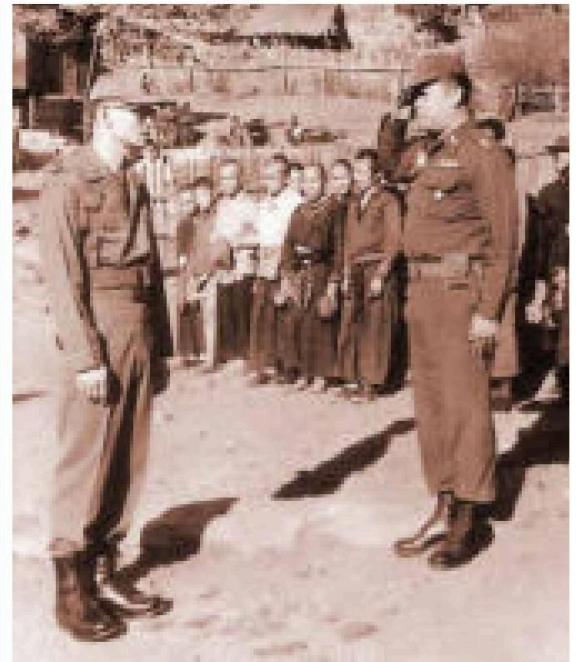
๑.๕ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยแล้ง (หมู่ที่ ๑๕ บ้านปอกลาง ตำบลปอ อำเภอเวียงแก่น) จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๙ เพื่อพัฒนาและส่งเสริมอาชีพแก่เกษตรกรแบบยั่งยืน การฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่เกษตรกร

๑.๖ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงผาตั้ง (หมู่บ้านผาตั้งบนทิวเขาผาหม่น) อำเภอเวียงแก่น จัดตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๐ เพื่อพัฒนาและส่งเสริมอาชีพแก่เกษตรกร

๑.๗ ศูนย์พัฒนาโครงการห้วยน้ำริน (บ้านห้วยน้ำริน ตำบลแม่เจดีย์ใหม่ อำเภอเวียงป่าเป้า) จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๒ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกร อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ยังได้โปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูป เพื่อแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรซึ่งเกษตรกรปลูกได้เป็นจำนวนมากจนเกิดภาวะผลผลิตล้นตลาดและราคาตกต่ำ โรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูปในจังหวัดเชียงราย ตั้งอยู่ที่บ้านป่าห้าว ตำบลป่าซาง อำเภอแม่จัน เริ่มดำเนินการตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๗ เดิมตั้งอยู่ภายใต้โครงการอาหารสำเร็จรูปในพระบรมราชานุเคราะห์ชาวเขา เพื่อเป็นตลาดรองรับผลผลิตผักและผลไม้เมืองหนาว ปัจจุบันโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูปมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมราษฎรและชาวไทยภูเขาทางด้านการเพาะปลูก มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการส่งพืชผักให้โรงงาน และพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัว

พ.ศ. ๒๕๓๕ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้โครงการหลวงจดทะเบียนเป็น “มูลนิธิโครงการหลวง” เพื่อให้เป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ที่ถาวรมั่นคง สามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีระบบบริหารงานได้คล่องตัว มีประสิทธิภาพและเกิดผลดียิ่งขึ้นในอนาคต

๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๙

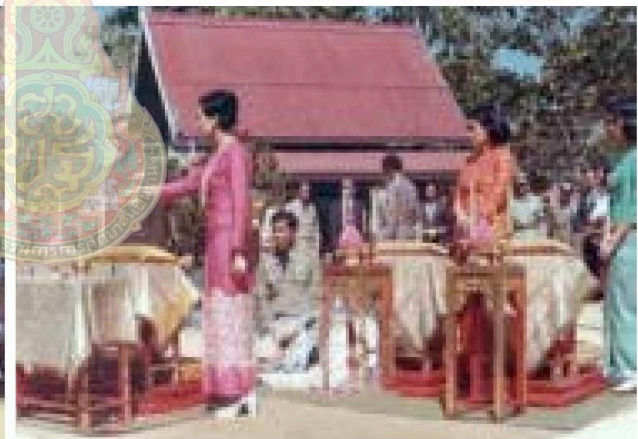
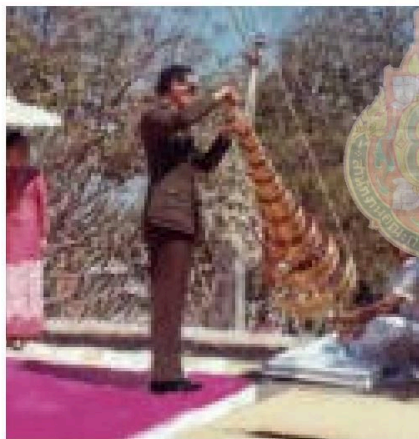
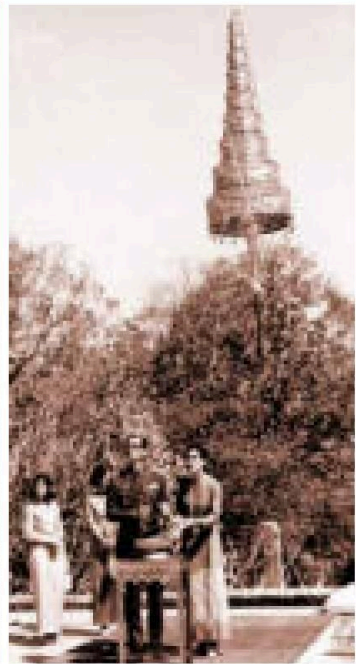
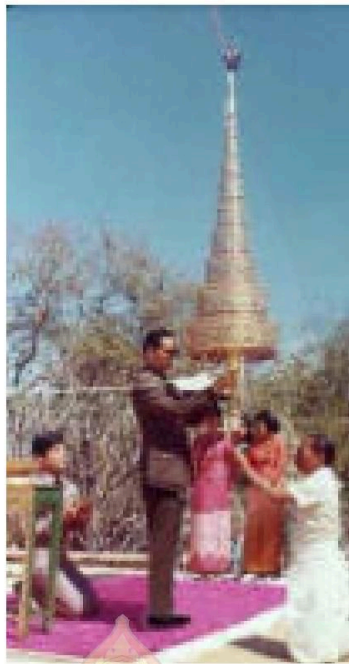
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
เสด็จฯ เยี่ยมราษฎรที่ อำเภอแม่จัน

๒. โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

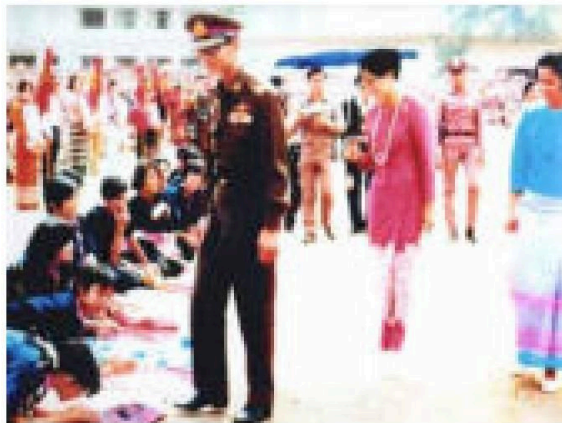
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นโครงการที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงเป็นผู้ริเริ่มวางแผนการพัฒนาร่วมกับราษฎรในพื้นที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเสนอแนะให้ทางรัฐบาลเข้าร่วมดำเนินงานตามแนวพระราชดำริ โดยมีหน่วยงานของภาครัฐทั้งทหาร ตำรวจ และพลเรือน เข้าดำเนินงานโครงการสำหรับพื้นที่จังหวัดเชียงรายมีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริจำนวนมาก ส่วนใหญ่เป็นการแก้ปัญหาของพื้นที่ในเรื่องการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้งและน้ำท่วมในฤดูฝน การฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการประกอบอาชีพของเกษตรกรและชาวไทยภูเขา

๒.๑ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ

สืบเนื่องจากการเสด็จเยี่ยมราษฎรในพื้นที่ และการที่ราษฎรได้กราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทาน โครงการจัดสร้างแหล่งน้ำสำหรับการอุปโภคบริโภคของราษฎร การเพาะปลูก บรรเทาอุทกภัยในฤดูฝน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับโครงการจัดหาแหล่งน้ำเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยกรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นหน่วยงานรับผิดชอบ

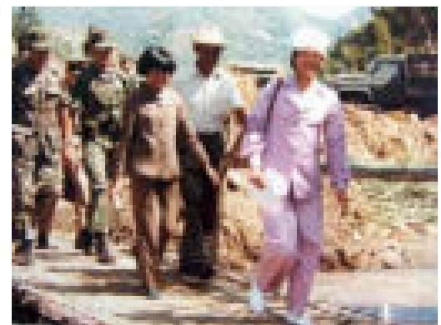
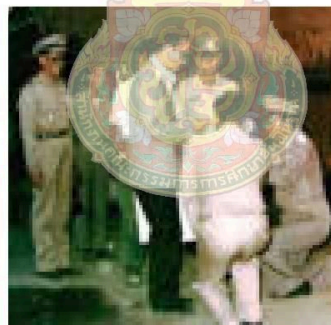
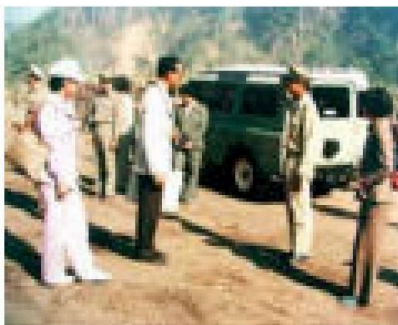
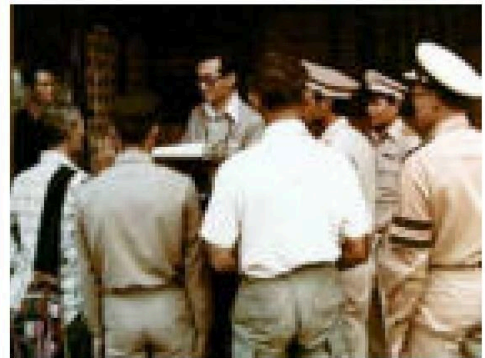
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุตา และสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ ทรงยกฉัตรพระธาตุจอมกิตติ ณ วัดพระธาตุจอมกิตติ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

๖ มีนาคม ๒๕๑๙ เสด็จฯ พระราชทาน
ธงประจำรุ่นแก่ลูกเสือชาวบ้าน
จังหวัดเชียงราย และทรงเยี่ยมราษฎร
ณ โรงเรียนสามัคคีวิทยาคม อำเภอ
เมืองเชียงราย

๒.๒ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริด้านการฟื้นฟูและ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

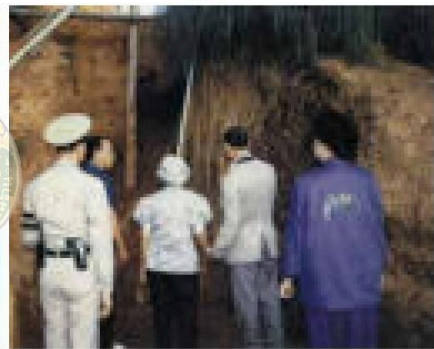
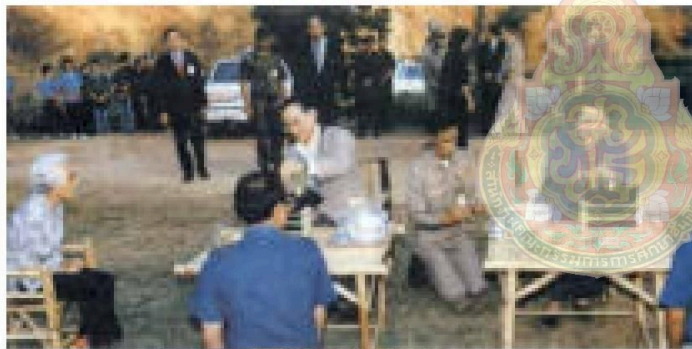
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถ
บพิตร สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และพระบรมวงศานุวงศ์ ทรงให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะฟื้นฟูป่าต้นน้ำทางภาคเหนือของประเทศไทย
ที่ค่อย ๆ ถูกบุกรุกทำลายอย่างรวดเร็ว จึงมีพระราชหฤทัยมุ่งมั่นที่จะแก้ไข
ปรับปรุงและฟื้นฟูป่าไม้ให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์ ซึ่งจะเอื้อต่อการอนุรักษ์
แหล่งต้นน้ำลำธาร ป้องกันอุทกภัยและโคลนถล่ม และการพัฒนาคุณภาพ
ชีวิตของราษฎร จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ดำเนินโครงการอันเนื่อง
มาจากพระราชดำริด้านการฟื้นฟู และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม

พ.ศ. ๒๕๒๒ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จฯ พร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ณ บ้านปางสา อำเภอมะจัน ทรงประชุมร่วมกับผู้นำหมู่บ้านต่าง ๆ ซึ่งขอพระราชทาน พื้นที่ในทุ่งโป่งป่าแขมเป็นพื้นที่ทำนา และทรงรับสั่งให้กรมชลประทาน สร้างฝายเพื่อส่งน้ำเข้าที่นา

៦២ ទីសាស្ត្រាចារ្យ : ឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី លោក ហ៊ុន សែន ជាមួយ លោក ហ៊ុន សែន ជាមួយ លោក ហ៊ុន សែន

(๑) โครงการพัฒนาตอยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี (บริเวณพระตำหนักตอยตุง ถนนห้วยไคร้-พระธาตุดอยตุง ตำบลเทอดไทย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย)

โครงการพัฒนาตอยตุงประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาการบุกรุกทำลายป่าและการทำไร่เลื่อนลอย ด้วยการปลูกพืชเศรษฐกิจทดแทนการปลูกฝิ่น เช่น กาแฟตอยตุง แมคคาเดเมีย ทางด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงของชาติ ผลิตรัณฑ์ตอยตุงซึ่งเกิดจากการทำงานของราษฎรชาวไทยภูเขาและไทยพื้นที่ราบ นับเป็นผลสำเร็จในการสร้างงานเพื่อแก้ปัญหาความยากจน ยุติกระบวนการปลูกฝิ่นและการผลิตสิ่งเสพติดในพื้นที่ ราษฎรมีรายได้สม่ำเสมอ สามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้อย่างพอเพียง ไม่ต้องไปประกอบอาชีพค้าสิ่งเสพติดและการค้ามนุษย์ ทางด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พื้นที่ดอยตุงเปลี่ยนสภาพจากป่าที่ทำลายจนโล่งเตียนเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์เนื่องจากการปลูกป่าทดแทนและป่าเศรษฐกิจ ประสบความสำเร็จในการฟื้นฟูทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

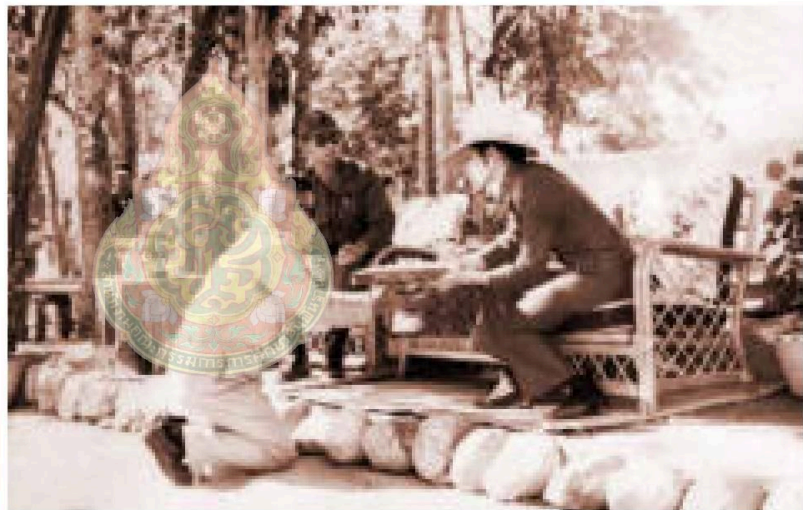
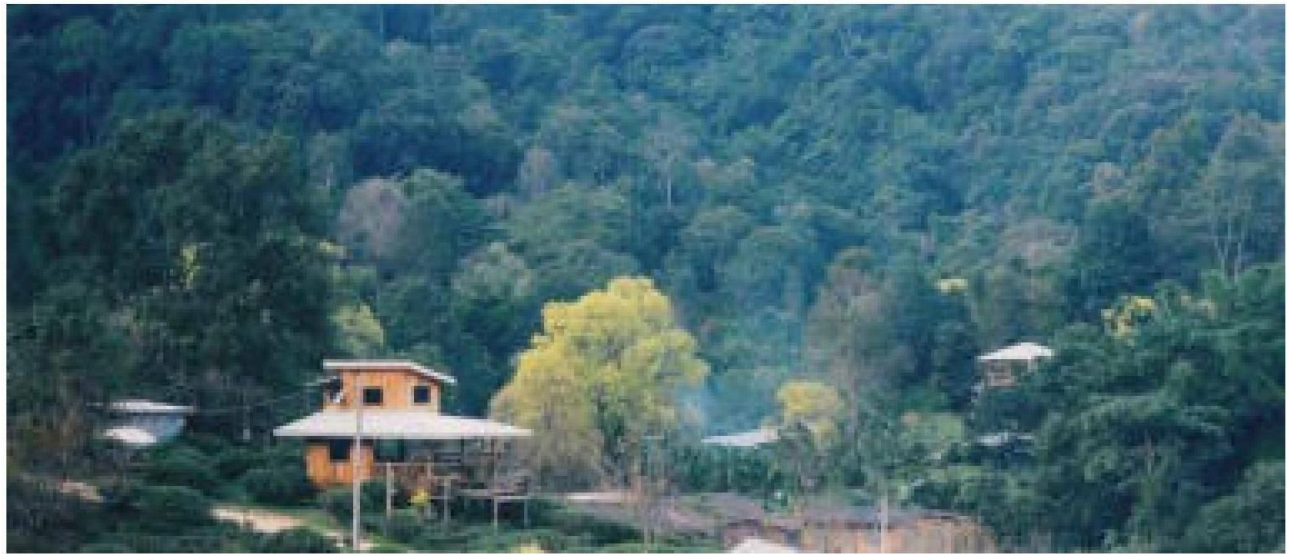
(๒) โครงการป้องกันการชะล้างการพังทลายของดิน (โครงการศึกษาพัฒนาหญ้าแฝก ในโครงการพัฒนาตอยตุง) พ.ศ. ๒๕๓๔ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้ทรงศึกษาเรื่อง การใช้หญ้าแฝกในการอนุรักษ์ดินและน้ำ ทรงมีพระราชดำริให้หน่วยงานราชการ และภาคเอกชนนำหญ้าแฝกมาทดลองปลูกเพื่อป้องกันการพังทลายของหน้าดิน ผลการทดลองปรากฏว่า หญ้าแฝกสามารถป้องกันการพังทลายของหน้าดินได้ดีอย่างยิ่ง เมื่อสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทรงทราบพระราชโอรสจึงทรงมีพระราชดำรินำหญ้าแฝกมาทดลองปลูก เพื่อแก้ปัญหาสภาพเสื่อมโทรมและรักษาธรรมชาติอันงดงามของดอยตุงไว้ โดยให้ดำเนินการศึกษาและพัฒนาหญ้าแฝก ตามแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานไว้

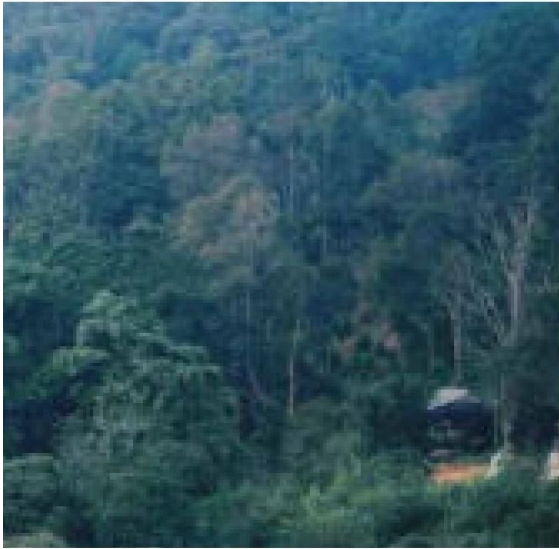
ผลของการดำเนินงานตามโครงการดังกล่าว นอกจากจะส่งผลต่อการแก้ปัญหาการพังทลายของหน้าดินและการรักษาความชุ่มชื้นในดินแล้ว ยังทำให้หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐบาลภาคเอกชนและรัฐวิสาหกิจได้ติดต่อขอหญ้าแฝก เพื่อขยายโครงการไปยังพื้นที่ต่าง ๆ

៦៤ ទីបង្គោល : ទេវតាស្រីព្រះនាង តាវ៉ាបាទីលី ព័រដ៍ប្រាសាទបាវ៉ាបា

(๓) โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ตามพระราชดำริตำบล ป่าแดด อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนิน เยี่ยมราษฎร ณ บ้านห้วยห้วยไซ ตำบลป่าแดด อำเภอแม่สรวย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ทรงเห็นปัญหาความเดือดร้อนของราษฎรที่มีฐานะ ยากจน ไม่มีพื้นที่ทำกิน ให้จัดตั้งหมู่บ้านในลักษณะ “บ้านเล็กในป่าใหญ่” ในพื้นที่ต้นน้ำแม่ตาช้าง ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ กรมป่าไม้ เพื่อให้คนสามารถอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างมี จิตสำนึกในการร่วมพิทักษ์ป่าและฟื้นฟูสภาพป่าที่ถูกทำลายให้กลับคืนสู่ ความอุดมสมบูรณ์ รักษาความสมดุลระบบนิเวศนียั่งยืน

พ.ศ. ๒๕๔๓ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณให้นำราษฎรชาวไทยภูเขาเผ่าอาข่าจากบ้าน ร่มฟ้าทอง ตำบลปอ อำเภอเวียงแก่น และจากบ้านห้วยสะลัก ตำบลป่าแดด อำเภอแม่สรวย เข้ามาอยู่ในโครงการ อันเป็นการสนองพระราชดำริ ที่จะให้ชาวบ้านจะเป็นผู้ทำนุบำรุงรักษาป่าและอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข และยั่งยืน ทั้งนี้ได้นำมโนนาแนวพระราชดำริ “ป่าเปียก” ของพระบาทสมเด็จพระ ปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มาพัฒนาพื้นที่ด้วยการก่อสร้างฝาย ต้นน้ำแบบผสมผสาน เพื่อเก็บกักน้ำชะลอความชุ่มชื้นและกักเก็บตะกอน ได้บางส่วน ซึ่งเป็นการฟื้นฟูป่าไม้และใช้ทรัพยากรน้ำให้เกิดประโยชน์ สูงสุดไปด้วยกัน

(๔) โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคง พื้นที่ดอยยาว-ดอย ผาหม่น-ดอยผาจิ บ้านร่มฟ้าทอง หมู่ที่ ๑๘ ตำบลปอ อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จ พระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรบ้านร่มฟ้าทอง ตำบลปอ อำเภอเวียงแก่น เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๓ และทรงทราบถึงปัญหาในพื้นที่ดอยยาว ดอยผาหม่น และ ดอยผาจิ ทั้งด้านการประกอบอาชีพของราษฎร การบุกรุกทำลายพื้นที่ ป่าไม้และแหล่งต้นน้ำลำธาร จึงทรงพระกรุณาฯรับโครงการพัฒนาเพื่อ ความมั่นคงพื้นที่ดอยยาว ดอยผาหม่น และดอยผาจิ จังหวัดเชียงราย ไว้เป็น โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยทรงมอบให้กองทัพภาคที่ ๓ เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ เพื่อสนองพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้า สิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในการช่วยเหลือราษฎรอาสาสมัครชาวเขา และราษฎรอาสาสมัครกองหนุนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ส่งเสริมให้ราษฎร สามารถยังชีพด้านการเกษตร อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ เพื่อให้เป็น แหล่งต้นน้ำลำธารที่สมบูรณ์ นอกจากนี้สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรม ราชินีนาถ ยังให้จัดตั้งโครงการศิลปาชีพบ้านร่มฟ้าทอง ประกอบด้วยกลุ่ม ทอผ้า กลุ่มปักผ้าลายชาวเขา กลุ่มหัตถกรรมเครื่องเงินและกลุ่มเจียรไน หยก เพื่อให้ความรู้และสร้างงานให้ราษฎรในพื้นที่ดังกล่าว

**(๕) โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ
บ้านธารทอง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย**

สืบเนื่องจาก พ.ศ. ๒๕๔๖ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ได้เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรพื้นที่ป่าสงวนกึ่งภูเขาซึ่งเดิมชาวไทยภูเขาเผ่าม้งได้ตั้งบ้านเรือนและทำมาหากินมาก่อน ต่อมาได้เกิดความขัดแย้งกับราษฎรในพื้นที่ราบ ทางราชการจึงได้อพยพชาวไทยภูเขาเผ่าม้งไปอยู่ที่บ้านธารทอง อำเภอเชียงแสน แต่ก็ยังคงประสบปัญหาพื้นที่ไม่เพียงพอ จึงมีการบุกรุกทำลายป่าต้นน้ำลำธาร และการแพร่ระบาดของสิ่งเสพติด ความทราบถึงสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ จึงได้ทรงมีพระราชดำริให้จัดตั้งสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริบ้านธารทอง เพื่อฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำลำธาร และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากร

การดำเนินงานของสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามแนวพระราชดำริ จึงมีการฟื้นฟูสภาพป่าและระบบนิเวศน์ ด้วยการจ้างงานราษฎรเพื่อให้มีรายได้ประจำ และให้สถานีฯ เป็นแหล่งเรียนรู้แก่ราษฎรด้านการปลูกไม้ผล ไม้ดอก และพืชผักปลอดสารพิษ รวมทั้งจัดหาตลาดเพื่อการจำหน่ายผลผลิตของราษฎรที่เข้าร่วมโครงการด้วย

โครงการพระราชดำริ “สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูง” เพื่อฟื้นฟูป่าไม้และระบบนิเวศน์ในจังหวัดเชียงรายมีหลายแห่ง เช่น

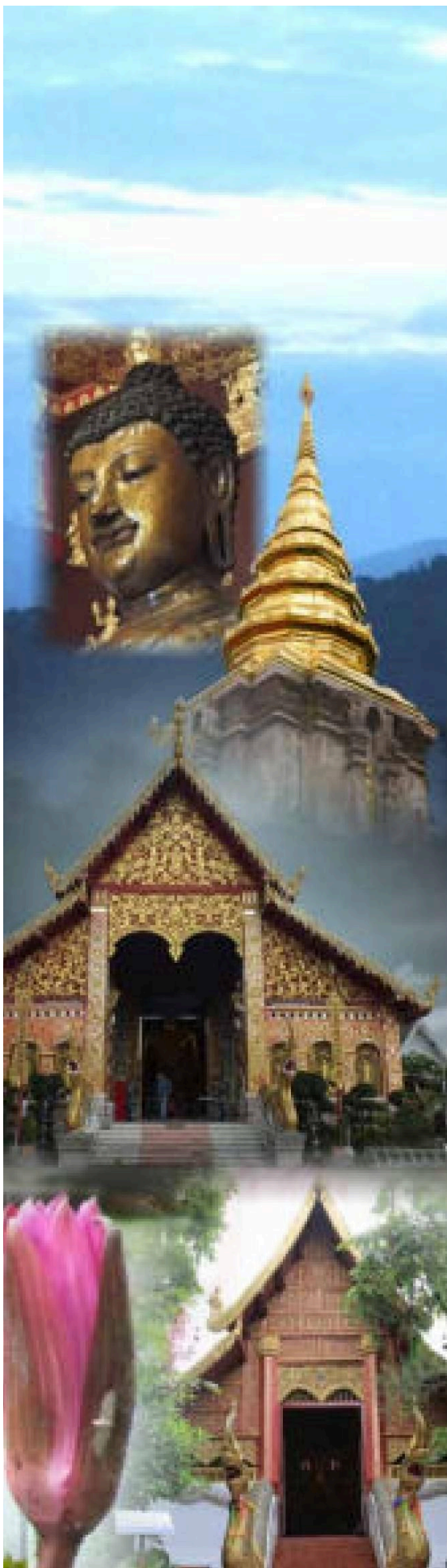
- โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ ดอยบ่อ ตำบลแม่ยาว อำเภอเมืองเชียงราย
- โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ บ้านปางขอน ตำบลห้วยชมภู อำเภอเมืองเชียงราย
- โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ บ้านห้วยหยวก ตำบลป่าไผ่และตำบลแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง

พระราชกรณียกิจนานัปการที่พระมหากษัตริย์ พระบรมราชินี และพระบรมวงศานุวงศ์ ในราชวงศ์จักรีได้อุทิศพระวรกาย พระราชทรัพย์ ส่วนพระองค์ พัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวเชียงราย ทั้งราษฎรในพื้นที่ราบ และชาวไทยภูเขา อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะป่าต้นน้ำลำธาร ดิน และน้ำ สนับสนุนและส่งเสริมทางด้าน สาธารณสุข การศึกษา การศาสนา ก่อประโยชน์และคุณค่า เพื่อให้ราษฎร ดำรงชีวิตอย่างสุขสงบ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นที่บรมราชวงศ์ จักรีมี่ต่อจังหวัดเชียงราย สถาบันพระมหากษัตริย์จึงเป็นที่เคารพสักการะ เหนือเกล้าเหนือกระหม่อมของปวงชนชาวไทยทุกคน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้

กวางพะยะ สักการะพะยะธาต ขบขุทธศิลปศาสตรลัษฆาฉะเียงราย

พระพุทธรูปเจริญตั้งมั่นในเียงรายมาช้านาน พร้อมกับยุค
“สร้างบ้านแปงเมือง” ของอาณาจักรล้านนา พุทธศาสนสถาน และศาสนวัตถุ
ยังมีความเกี่ยวเนื่องกับความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ คตินิยม และ
ความเชื่อที่สืบทอดจากบรรพบุรุษที่ผสมผสานทางวัฒนธรรมจากกลุ่มชน
หลายชาติพันธุ์ ความศรัทธาในพระพุทธรูปของชาวเียงราย
ปรากฏหลักฐานในตำนาน นิทาน พงศาวดาร เรื่องเล่าขานในชุมชน
รวมทั้งภูมิปัญญา ความสามารถในการฝีมือเชิงช่าง และจินตนาการของ“สล่า”
ชาวล้านนา ก่อให้เกิดการสร้างสรรค “พุทธศิลป์” จำนวนมาก พุทธศิลป์
ในวัดที่เียงรายนับเป็นหนึ่งในศาสตร์ของศิลปกรรมล้านนาที่งดงาม
มีอัตลักษณ์โดดเด่น และมีวิวัฒนาการสืบต่อมาจนถึงทุกวันนี้

วิถีชีวิตของชาวเียงรายยังคงรักษาขนบประเพณีดั้งเดิมของ
บรรพชน ทั้งแนวคิดในเรื่องของอันิจจังจากการสร้างวัดหรือพระวิหาร
จะได้ผลบุญอันยิ่งใหญ่ ทำให้กษัตริย์และเจ้าผู้ครองนครล้านนาให้ความสำคัญ
กับการสร้างและทำนุบำรุงพระพุทธรูปอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริม
ให้วัดมีความสำคัญยิ่งไม่เฉพาะบทบาทหน้าที่ของการเป็นสถานที่ประกอบ
กิจกรรมทางศาสนาของชาวพุทธ เป็นที่พำนักของพระภิกษุสงฆ์ สามเณร
เป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นสถานที่ฝึกอบรม และปฏิบัติธรรมของ
พุทธศาสนิกชน และที่พบปะสังสรรค์ของผู้เฒ่าผู้แก่ในท้องถิ่นเท่านั้น แต่วัด
ในเียงรายหลายแห่งยังคงความสำคัญในฐานะศูนย์รวมแห่งความศรัทธา
ความสามัคคี แหล่งเรียนรู้ แหล่งศิลปกรรม วัฒนธรรม และภูมิปัญญา
ของอาณาจักรล้านนาที่ทรงคุณค่า อันเป็นความภูมิใจของชาวเียงราย
ซึ่งร่วมกันอนุรักษ์ และทำนุบำรุงพระพุทธรูปสืบต่อมาจนถึงทุกวันนี้

กราบพระที่พระอารามหลวง

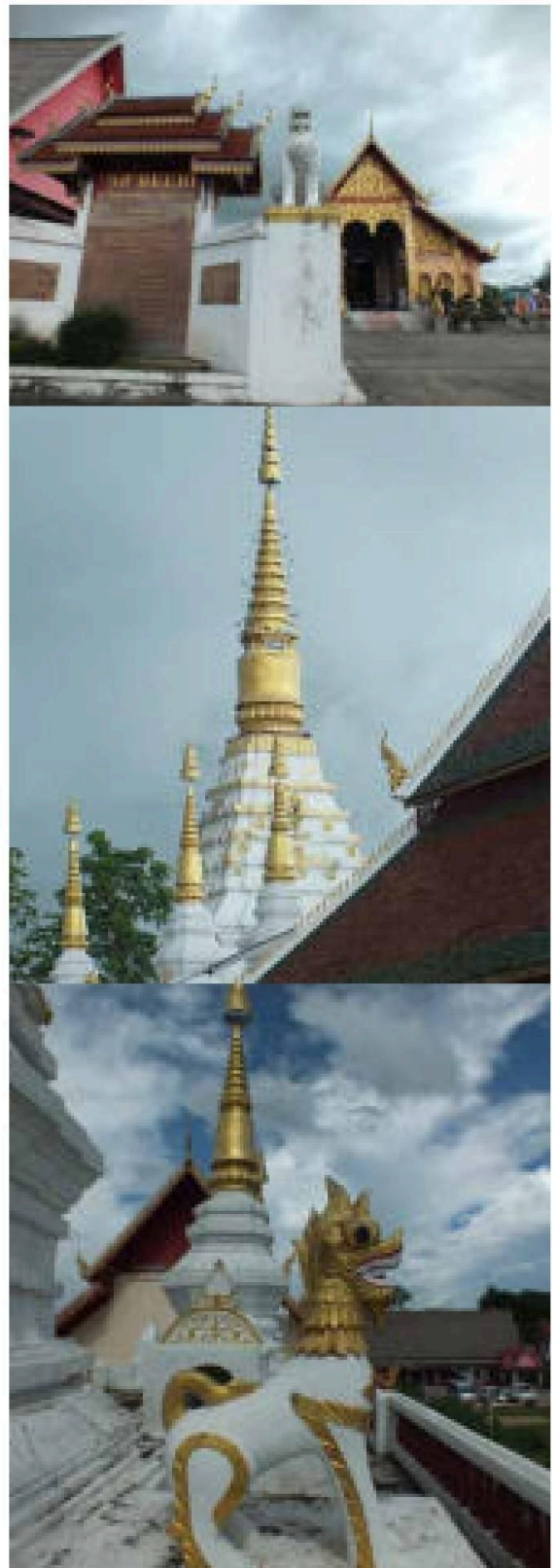
วัดสำคัญของจังหวัดเชียงรายที่ชาวไทยควรไปเยี่ยมเยียนสักการะ กราบพระพุทธรูป เพื่อความเป็นสิริมงคลแห่งชีวิต ร่วมเรียนรู้ และชื่นชม ศิลปะวัฒนธรรมล้านนา ได้แก่

วัดเจ็ดยอด (พระอารามหลวง)

ที่ตั้ง เลขที่ ๑๘ ถนนเจ็ดยอด ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย

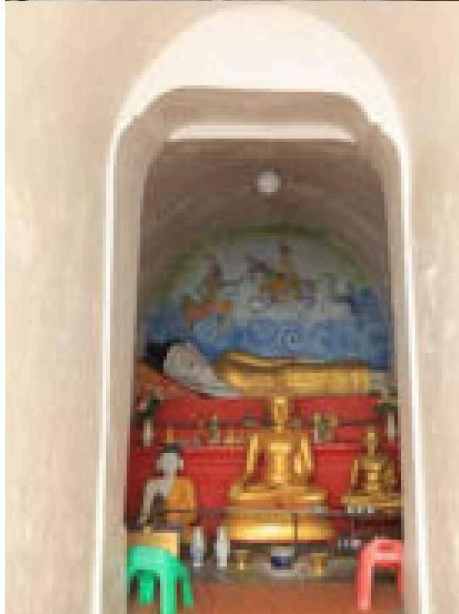
ประวัติความเป็นมา วัดเจ็ดยอดเป็นวัดที่ได้รับการสถาปนาขึ้นใหม่พร้อม ๆ กับเมืองเชียงรายในยุค “เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” บนพื้นที่วัดโบราณหลายวัดที่เชื่อว่าสร้างขึ้นตั้งแต่สมัยอาณาจักรล้านนาเจริญรุ่งเรืองภายหลังเมืองเชียงรายถูกทิ้งให้รกร้างเป็นเวลานานหลายทศวรรษ (พ.ศ. ๒๓๔๗-๒๓๘๖) ต่อมาได้มีกลุ่มคนจากพื้นที่ใกล้เคียง ทั้งที่อยู่ในการปกครองของพม่า จีน และลาว อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานปะปนรวมกัน ตั้งเป็นชุมชนขนาดเล็กกระจายอยู่ทั่วไป ทำให้พระเจ้ามโหตรประเทศเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ให้เจ้าธรรมลังกา เจ้าราชวงศ์เชียงใหม่ นำคณะสงฆ์และครัวเรือนจากเมืองต่าง ๆ มาช่วยกันสร้างบ้านแบ่งเมืองเชียงรายขึ้นใหม่

ครูปาคันธะ คนธวีโส พระภิกษุที่ร่วมเดินทางมากับครัวเรือนที่อพยพในครั้งนั้นได้เป็นผู้นำชักชวนชาวบ้านแผ้วถางพื้นที่ที่เป็นซากวัดเก่าแก่มีแนวกำแพง ฐานวิหาร ฐานเจดีย์ ซากวัดโบราณ ปรากฏเป็นวัดร้างที่มีพระธาตุ ๗ องค์ จึงเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้านนั้นว่า “บ้านเจ็ดยอด” ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๘๗ และร่วมกันบูรณปฏิสังขรณ์วัดขึ้นใหม่เพื่อให้เป็นวัดประจำหมู่บ้าน สร้างพระธาตุเจดีย์เจ็ดยอด พร้อมให้ชื่อวัดว่า “วัดเจ็ดยอด” ตามชื่อวัดโพธารามหรือวัดเจ็ดยอดที่นครเชียงใหม่ ซึ่งเป็นวัดที่พระเจ้าติโลกราชแห่งอาณาจักรล้านนาทรงอุปถัมภ์ให้เป็นสถานที่สังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ ๘ เมื่อ พ.ศ. ๒๐๒๐ แต่การบูรณปฏิสังขรณ์ในระยะแรกคงกระทำได้ไม่มากนัก ในเวลาต่อมาครูปาเจ้าอินทจักรเป็นผู้นำในการปฏิสังขรณ์ซ่อมแซมเจดีย์วัดเจ็ดยอดขึ้นใหม่เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐ ใช้เวลาถึง ๘ ปี จึงแล้วเสร็จในพ.ศ. ๒๔๖๙ ส่วนพระอุโบสถสร้างขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๗๑ วัดเจ็ดยอดได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ ๒๗ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๗ และได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญ เมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๑

วัดเจ็ดยอดเป็นสถานที่ที่พระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรีได้เคยเสด็จพระราชดำเนินถึง ๒ พระองค์ คือพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวครั้งดำรงพระอิสริยยศ “สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร” ได้เสด็จแทนพระองค์ประพาสสมณทพายัพเมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ และพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงพระราชศรัทธาเสด็จพระราชดำเนินมาถวายผ้าพระกฐินเมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๓

พระธาตุเจ็ดยอด

พระธาตุเจ็ดยอดเป็นพระเจดีย์เจ็ดองค์ ตั้งอยู่รวมกันบนฐานไพทีก่ออิฐถือปูน อาคารชั้นเดียว มีรูปลักษณะคล้ายคลึงกับพระวิหารเจ็ดยอด ณ เมืองเชียงใหม่ พระเจดีย์ประธานประดิษฐานอยู่กึ่งกลางลาน ล้อมรอบด้วยเจดีย์บริวารอีก ๖ องค์ เป็นเจดีย์ทรงระฆังก่ออิฐถือปูนสีขาว ตั้งแต่ช่วงบัวปากกระชังขึ้นไปปิดทอง ส่วนยอดปักฉัตรทองฉลุสลักลาย ที่ฐานพระเจดีย์องค์ใหญ่ตั้งสิ่งปูชนียวัตถุ ๒ ข้าง ผนังด้านข้างของพระธาตุเจ็ดยอดก่อซุ้มจระนำประดิษฐานพระพุทธรูปนั่งในซุ้มกลาง และพระพุทธรูปยืนในซุ้มซ้ายและขวา ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปไสยาสน์ ด้านหลังเขียนภาพจิตรกรรมเป็นเรื่องพระพุทธประวัติตอนเจ้าชายสิทธัตถะเสด็จออกมหาภิเนษกรรม (เสด็จออกบวช) มีพญามารชื่อว่า “วสวัตติมารอิราช” ปรากฏกายอยู่ (นักปราชญ์บางท่านตั้งข้อสังเกตว่าเป็นสื่อธรรมหมายถึง “กิเลสมาร” ที่จะขวางกั้นมิให้ประสบความสำเร็จ)

พระอุโบสถ

พระอุโบสถวัดเจ็ดยอด (พระอารามหลวง) สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๑ เป็นอาคารก่ออิฐถือปูนศิลปกรรมแบบล้านนา หลังคา ๒ ชั้น เพดานปรากฏจิตรกรรมฝาผนังอยู่หลายแห่ง เพดานกลางเป็นลวดลาย ทักขาประจำวัน (เทวดาพระเคราะห์ประจำวัน) ด้านหน้าวิหารเป็นรูปยันต์ หรือล่องอักษรเป็นอักษรล้านนาเพื่อป้องกันอันตรายจากภัยพิบัติต่าง ๆ และเพื่อความเป็นสิริมงคล ด้านอื่น ๆ เป็นเรื่องทศชาติ (ประวัติของ พระโพธิสัตว์ ๑๐ ชาติ ก่อนตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า) รูปนูนมาถือพระซุรค์ เมฆลาล่อแก้ว และรามสูรแผงศร

ภายในพระอุโบสถประดิษฐานพระประธาน เป็นพระพุทธรูป ปางมารวิชัย ก่ออิฐถือปูนปิดทอง ศิลปะพื้นเมืองล้านนา มีนามว่า “พระศรี สัตตมณี” ประดิษฐานบนฐานกลีบบัวหงาย บนฐานชุกชีหน้าพระประธาน ประดิษฐานพระพุทธรูปนั่งปางมารวิชัย ๔ องค์ ปางสมาธิ ๑ องค์ มีอัครสาวก นั่งประนมมือ อยู่ทางด้านซ้ายและขวาของพระประธาน มีธรรมาสโนโบราณ และตุ้พระธรรม

ประวัติเจ้าอาวาส วัดเจ็ดยอด (พระอารามหลวง) ปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๖๑)

ชื่อ

ดร.พระครูปริยัติโกวิท (ฉายา โกวิท)

วิทยฐานะ น.ธ. เอก, ป.ธ. ๔ พธ.บ., ศน.ม., Ph.D.

ปัจจุบันดำรงตำแหน่งพระครูสัญญาบัตร

เจ้าอาวาสพระอารามหลวง ชั้นตรี (จล. ขต.) พ.ศ. ๒๕๕๒

บรรพชา

วันที่ ๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๗

วัดไชยনারายณ์ ตำบลเวียงชัย อำเภอเวียงชัย

จังหวัดเชียงราย พระอุปัชฌาย์ คือ พระพุทธิวงศวิวัฒน์

วัดพระแก้ว ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย

อุปสมบท

วันที่ ๑๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๓

ณ วัดไชยনারายณ์ ตำบลเวียง อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

พระอุปัชฌาย์ คือ เจ้าอธิการแก้ว สุตตธัมโม

วัดไชยনারายณ์ ตำบลเวียง อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

ประวัติการศึกษา

- พ.ศ. ๒๕๑๔ สอบไล่ได้ น.ธ.เอก สำนักเรียน วัดเจ็ดยอด อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย

- พ.ศ. ๒๕๒๙ สอบไล่ได้ ป.ธ.๔ สำนักเรียน วัดเจ็ดยอด อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย

- พ.ศ. ๒๕๔๔ สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย

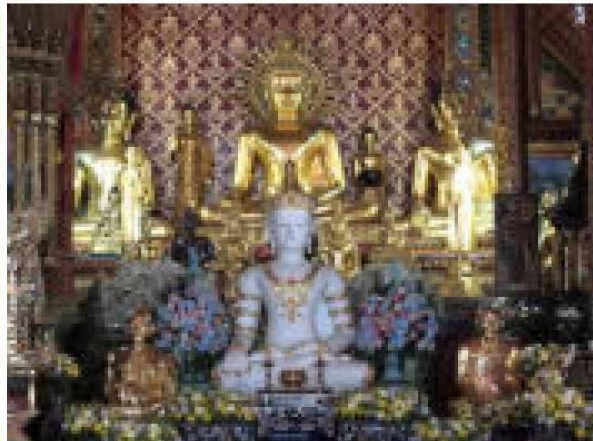
- พ.ศ. ๒๕๔๗ สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) สาขาพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพะเยา

- พ.ศ. ๒๕๔๗ สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพครู (ปว.ค.) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพะเยา

- พ.ศ. ๒๕๕๒ สำเร็จการศึกษาปริญญาโท ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (ศน.ม.) สาขาพุทธศาสนาและปรัชญามหาวิทยาลัยมหาเมฏราชวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่

- พ.ศ. ๒๕๕๗ สำเร็จการศึกษาปริญญาเอก Social Sciences Philosophy (Ph.D.) Magadh University, Bodh-gaya India

วัดพระสิงห์ (พระอารามหลวง)

ที่ตั้ง เลขที่ ๔๘๒/๒ ถนนสิงห์ไคล ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย
ประวัติความเป็นมา วัดพระสิงห์เป็นวัดเก่าแก่ไม่ปรากฏหลักฐานการสร้างและชื่อวัดที่ชัดเจน สันนิษฐานว่าสร้างมาตั้งแต่สมัยเจ้ามหาพรหมพระอนุชาของพญากือนาครองเมืองเชียงราย และเป็นที่ประดิษฐานพระสิงห์ “หรือพระพุทธรูปสิงห์” พระพุทธรูปสำคัญของประเทศไทย ทำให้วัดนี้เรียกกันว่า “วัดพระสิงห์” ตั้งแต่นั้นมา

วัดพระสิงห์เป็นวัดที่ได้รับการบูรณะขึ้นใหม่พร้อม ๆ กับการสร้างเมืองเชียงรายใน พ.ศ. ๒๓๘๖ พระภิกษุสงฆ์ที่เดินทางมากับครัวเรือนนำโดย “ครูบาริยะ” ได้เข้ามาตั้งหลักแหล่งอยู่ที่วัดพระสิงห์และร่วมกันฟื้นฟูเมืองเชียงราย พร้อมกับการสร้างวิหารวัดพระสิงห์ขึ้นมาใหม่

พระอุโบสถ

พระอุโบสถวัดพระสิงห์ในปัจจุบันเป็นพระอุโบสถหลังใหม่สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๓ โครงสร้างเดิมเป็นไม้เนื้อแข็งและได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์ให้มีสภาพสมบูรณ์ รูปทรงอ่อนช้อยงดงามตามแบบสถาปัตยกรรมล้านนา ตกแต่งลวดลายแกะสลักไม้ปิดทอง เป็นความงดงามทางศิลปกรรมและงดงามทางด้านจิตใจและความศรัทธาของบรรพบุรุษที่ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างขึ้น เอกลักษณะโดดเด่นของอุโบสถวัดพระสิงห์คือบานประตูขนาดใหญ่ที่แกะสลักเป็นเรื่องราวสะท้อนปรีชาธรรม โดยอาจารย์ถวัลย์ ดัชนี ศิลปินแห่งชาติ เป็นผู้ออกแบบ เป็นสัญลักษณ์รูปสัตว์ ๔ ชนิด คือ ช้าง นาค ครุฑ และสิงโต แทน ดิน น้ำ ลมและไฟ มีลายไทยเป็นส่วนประกอบ ด้วยฝีมือของสล่า (ช่าง) ฝีมือดี สล่าอำนาย บัวงาม ทำให้บานประตูคู่หน้าพระอุโบสถวัดพระสิงห์ เป็นพุทธศิลป์ที่งดงามยิ่ง

พระประธานในพระอุโบสถเป็นพระพุทธรูปสำริด ศิลปะล้านนาปางมารวิชัย ที่ฐานมีอักษรธรรมล้านนาเป็นปรีชาธรรมในทางพระพุทธศาสนาจารึกอยู่

วิหารแก้ว และพระพุทธรูปทองคำ

วิหารแก้ววัดพระสิงห์สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๑ ฐานพระวิหารก่ออิฐถือปูน ตัววิหารสร้างด้วยไม้ตะเคียนทองทั้งหลัง เพื่อเป็นที่ประดิษฐานพระสิงห์ บันไดทางขึ้นก่อด้วยอิฐฉาบปูนเป็นรูปตัวหงา ที่เรียกว่า “หางวัน” ด้านหน้าของพระวิหารแก้วเป็นไม้ตะเคียนทองแกะสลักปิดทองเป็นลวดลายต่าง ๆ

ภายในวิหารแก้วประกอบด้วยโขนปราสาทเป็นที่ประดิษฐานพระสิงห์บริเวณโดยรอบประกอบด้วยไม้แกะสลัก และปูนปั้นเป็นรูปเทวดา และสัตว์ป่าหิมพานต์ ที่จะเฝ้าปกป้องรักษาองค์สัมมาสัมพุทธเจ้า

พระสิงห์ หรือพระพุทธรูปทองคำ เป็นพระพุทธรูปสำริดปิดทองปางมารวิชัย ศิลปะเชียงแสน ราวพุทธศตวรรษที่ ๒๑ มีพุทธลักษณะสง่างามอย่างมาก ชาวเชียงรายให้ความเคารพอย่างสูง ถือเป็นพระพุทธรูปที่สำคัญ มีความศักดิ์สิทธิ์ มีมหิทธานุภาพสามารถยังความสงบร่มเย็น และเป็นมิ่งขวัญของชาวล้านนาทุกยุคสมัย จนถึงว่า พระพุทธรูปทองคำ หรือพระสิงห์ คือ พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองของจังหวัดเชียงราย

วัดพระแก้ว (พระอารามหลวง)

ที่ตั้ง ถนนไตรรัตน์ ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย

ประวัติความเป็นมา วัดพระแก้ว เป็นวัดโบราณเก่าแก่ เดิมชื่อวัดป่าเยี้ยะ หรือวัดป่าญะ เนื่องจากบริเวณวัดมีไม้เี้ยะ ซึ่งเป็นไม้ไผ่พันธุ์พื้นเมืองคล้ายไม้ไผ่สีสุกขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก ไม่ปรากฏหลักฐานว่าสร้างขึ้นตั้งแต่สมัยใด ใน พ.ศ. ๑๙๗๗ ได้เกิดฟ้าผ่าองค์พระเจดีย์ทำให้พบพระพุทธรูปปูนปั้นลงรักปิดทองอยู่ใน จึงนำมาประดิษฐานไว้ในวิหาร ต่อมาปูนบางแห่งได้หลุดกะเทาะออกจนแลเห็นเนื้อแก้วสีเขียวภายใน เมื่อกะเทาะปูนออกจึงพบพระพุทธรูปทำด้วยแก้วมรกตที่มีพุทธลักษณะงดงามมาก เจ้าเมืองเชียงรายจึงแจ้งไปยังพญาสามฝั่งแกน เจ้านครเชียงใหม่ซึ่งให้อัญเชิญไปยังนครเชียงใหม่ จากนั้นพระแก้วมรกตได้ไปประดิษฐานยังที่ต่าง ๆ หลายแห่ง ในระยะเวลาที่แตกต่างกันได้แก่ ลำปาง เชียงใหม่ หลวงพระบาง เวียงจันทน์ กรุงเทพมหานคร และในที่สุดจึงได้มาประดิษฐานอยู่ ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม กรุงเทพมหานคร จนถึงปัจจุบันนี้

การพบพระแก้วมรกต ทำให้ “วัดป่าเยี้ยะ” ได้รับการขนานนามใหม่ว่า “วัดพระแก้ว” ตั้งแต่นั้นมา

พระอุโบสถ และพระเจ้านันทวง

พระอุโบสถวัดพระแก้ว สร้างขึ้นในตำแหน่งของวิหารหลังเดิม เป็นศิลปกรรมแบบล้านนา คล้ายกับพระอุโบสถวัดเชียงทองที่หลวงพระบาง มีลักษณะที่เรียกว่า “แม่ไก่กอกไข่” คือหลังคา ๒ ชั้น ชายคาลาดต่ำดูคล้ายแม่ไก่กางปีกกอกไข่ สูงระดับไม่เกินสายตา มุงกระเบื้องดินเผา ประดับช่อฟ้า ใบระกา หน้าบันและบานประตูหน้าต่างเป็นไม้สักแกะสลักประดับลายรดน้ำปิดทองภายในพระอุโบสถประดิษฐาน “พระเจ้านันทวง” ซึ่งเป็นพระพุทธรูปสำริด ปางมารวิชัย ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นพระพุทธรูปขนาดใหญ่ที่งดงามที่สุดองค์หนึ่งในประเทศไทย พระพุทธรูปองค์นี้เดิมประดิษฐานที่วัดพระเจ้านันทวง (ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย) ต่อมาเมื่อสภาพเป็นวัดร้าง จึงอัญเชิญไปประดิษฐานที่วัดดอยงำเมือง จนถึง พ.ศ. ๒๕๐๔ พระพุทธรังศ์วิวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดพระแก้วขณะนั้น ได้อัญเชิญพระเจ้านันทวงมาประดิษฐานเป็นพระประธานในวัดพระแก้วจนถึงปัจจุบัน

ในพระอุโบสถยังประดิษฐานพระพุทธรูปสมัยเชียงแสน และพระ
อัครสาวก คือ พระโมคคัลลาน์ และพระสารีบุตร มีอักษรพื้นเมืองจารึกว่า
ฝ่ายองค์เมืองได้สร้างถวายไว้ในพระพุทธศาสนา

พระเจดีย์วัดพระแก้ว

พระเจดีย์วัดพระแก้วองค์ปัจจุบันเป็นเจดีย์ที่บูรณปฏิสังขรณ์ขึ้น
ใหม่ เป็นเจดีย์ทรงกลม ฐานแปดเหลี่ยม สร้างขึ้นในตำแหน่งของพระเจดีย์
เดิมที่ค้นพบพระแก้วมรกต

หอพระหยกเชียงราย

หอพระหยกเชียงรายสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๔ เพื่อประดิษฐาน
“พระพุทธรตนการ นวตวิสาณสูตรมงคล” หรือ “พระหยกเชียงราย”
ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร
โปรดเกล้าฯ ประกอบพิธีพุทธาภิเษกพระหยกเชียงราย ณ วัดพระศรี-
รัตนศาสดาราม พระหยกเชียงรายประดิษฐานอยู่ภายในบุษบกซึ่งทำด้วย
ไม้สักแกะสลักลวดลายและลงรักปิดทองประดับกระจก มีฉัตร ๗ ชั้น
ทำด้วยเงินแท้ลงรักปิดทอง เรียกว่า ฉัตรเงิน ฉัตรทอง

ผนังด้านในโดยรอบหอพระหยกตกแต่งด้วยแผ่นหยก มีภาพเขียน
ฝีมือของสล่า (ช่าง) ล้านนา บอกเล่าเหตุการณ์การสร้างพระหยกเชียงราย
และประวัติความเป็นมาของพระแก้วมรกต

สักการะพระธาตุ

พระธาตุจอมทอง
อำเภอเมืองเชียงราย

พระธาตุจอมกิติ
อำเภอเชียงแสน

พระธาตุจอมหมอกแก้ว
อำเภอแม่ลาว

พระธาตุจอมฝ่อ
อำเภอเวียงป่าเป้า

พระธาตุจอมแจ้ง
อำเภอแม่สรวย

พระธาตุจอมแว่
อำเภอฟาน

พระธาตุจอมจ้อ
อำเภอเทิง

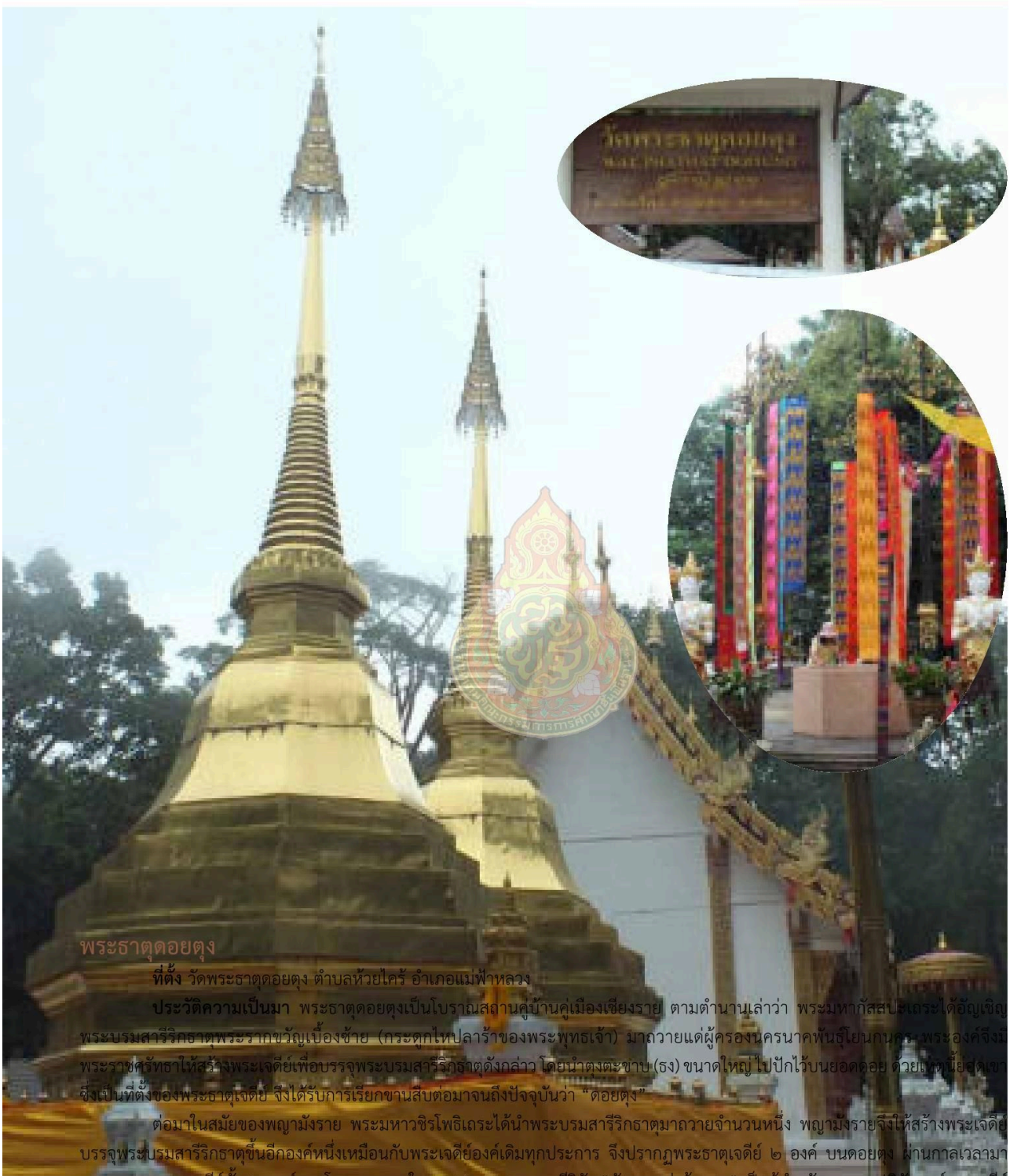
พระธาตุจอมสัก
อำเภอเมืองเชียงราย

พระธาตุในวัฒนธรรมล้านนา หมายถึงสถานที่เก็บพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า ชาวล้านนาจึงยึดถือพระธาตุเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีอิทธิฤทธิ์ และปาฏิหาริย์ เป็นที่พึ่งและคุ้มครองตนเอง ความเชื่อนี้สืบทอดมาแต่โบราณ สะท้อนอยู่ในตำนานและนิทานพื้นบ้าน เช่น ตำนานพระธาตุจอมทอง อันเป็นต้นกำเนิดของการสถาปนาพระธาตุเจดีย์เพื่อให้เป็นหลักอันเป็นมงคลแห่งราชธานี โดยได้มีการสร้างพระธาตุ “จอม” หลายแห่งขึ้น

ความเชื่อในเรื่องความเป็นสิริมงคล อันเป็นอานิสงส์แห่งการบูชาพระธาตุนี้ทำให้เกิดเป็นประเพณีสักการะบูชาพระธาตุเก้าจอมอันศักดิ์สิทธิ์ที่ตั้งอยู่บนที่สูง เช่น เนินเขา หรือภูเขา เป็นเจดีย์ที่สร้างครอบทับเจดีย์โบราณที่มีอายุเก่าแก่กว่า ๕๐๐ ปีขึ้นไป และเป็นเจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า หรือพระอัครสาวก รูปแบบสถาปัตยกรรมเป็นพุทธศิลป์ล้านนา และมีมงคลนามที่เรียกว่า “จอม” นำหน้า

พระธาตุจอมจันท์
อำเภอแม่จัน

พระธาตุตอดดง

ที่ตั้ง วัดพระธาตุตอดดง ตำบลห้วยไคร้ อำเภอแม่ฟ้าหลวง

ประวัติความเป็นมา พระธาตุตอดดงเป็นโบราณสถานคู่บ้านคูเมืองเชียงราย ตามตำนานเล่าว่า พระมหากัสสปเถระได้อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุพระรากขวัญเบื้องซ้าย (กระดูกไหปลาร้าของพระพุทธเจ้า) มาถวายแด่ผู้ครองนครนาคพันธุโยนกนคร พระองค์จึงมีพระราชศรัทธาให้สร้างพระเจดีย์เพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุดังกล่าว โดยนำตงตะขาบ (งู) ขนาดใหญ่ ไปปักไว้บนยอดตอด ด้วยเหตุนี้ยอดพระเจดีย์จึงเป็นที่ตั้งของพระธาตุเจดีย์ จึงได้รับการเรียกขานสืบต่อมาจนถึงปัจจุบันว่า “ตอดดง”

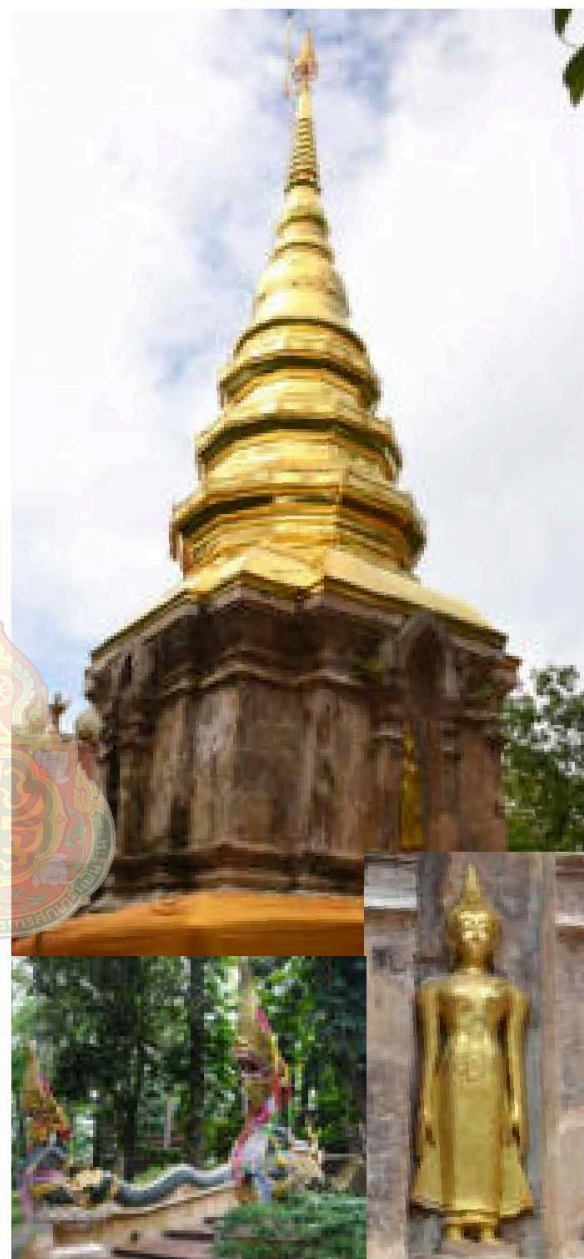
ต่อมาในสมัยของพญามังราย พระมหาวชิรโพธิเถระได้นำพระบรมสารีริกธาตุมาถวายจำนวนหนึ่ง พญามังรายจึงให้สร้างพระเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุขึ้นอีกองค์หนึ่งเหมือนกับพระเจดีย์องค์เดิมทุกประการ จึงปรากฏพระธาตุเจดีย์ ๒ องค์ บนตอดดง ผ่านกาลเวลามายาวนานพระธาตุเจดีย์ทั้งสององค์ทรุดโทรมลงมาก ใน พ.ศ. ๒๔๗๐ ครูบาศรีวิชัย “นักบุญแห่งล้านนา” เป็นผู้นำศรัทธาบูรณปฏิสังขรณ์พระเจดีย์ธาตุตอดดง ต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๑๖ ได้มีการบูรณปฏิสังขรณ์ใหม่อีกครั้ง โดยสร้างครอบพระธาตุองค์เดิมไว้ภายใน เพื่อให้รูปแบบของพระเจดีย์ธาตุเจ้าตอดดงมีความเป็นเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมล้านนา เนื่องในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร

พระธาตุดอยจอมทอง

ที่ตั้ง วัดพระธาตุดอยจอมทอง ตำบลเวียง อำเภอเมือง เชียงราย

ประวัติความเป็นมา เป็นพระธาตุเก่าแก่เชื่อกันว่ามีมาก่อนที่พญามังรายจะสถาปนาเมืองเชียงรายขึ้นใน พ.ศ. ๑๙๐๕ ตามตำนานสิงหนดิ และพงศาวดารโยนกว่า พระเถระชาวเมืองสะเทิมได้นำพระบรมสารีริกธาตุมาแสวงบุญถึงโยนกนครไชยบุรีศรีเชียงใหม่ ได้ถวายพระบรมสารีริกธาตุแก่พระเจ้าฟ้างคราช ซึ่งได้แบ่งพระธาตุประทานแก่พญาเรือนแก้ว ซึ่งได้บรรจุลงในสถูปบนดอยทองขนานนามว่า “พระธาตุดอยจอมทอง” ต่อมาเมื่อพญามังรายเห็นดอยจอมทองมีชัยภูมิที่เหมาะสมเป็นราชธานี จึงสร้างกำแพงล้อมรอบดอยจอมทองไว้ ขนานนามเมืองว่าเมืองเชียงราย แปลว่า เมืองของพญามังราย นับเป็นราชธานีแห่งแรกของอาณาจักรล้านนา และให้สร้างเจดีย์ครอบเจดีย์ดอยจอมทองเดิมไว้ เพื่อให้เป็นสิริมงคลแห่งเมืองสืบมา เชื่อว่าอานิสงส์แห่งการสักการะพระธาตุดอยจอมทอง ทำให้มีมี เจริญด้วยโภคทรัพย์ นานา และมีบริวารมากมาย

พระธาตุจอมกิตติ

ที่ตั้ง วัดพระธาตุจอมกิตติ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน

ประวัติความเป็นมา เป็นพระธาตุเก่าแก่ ตามตำนานว่า พระเจ้าฟ้างคราชได้แบ่งสารีริกธาตุให้พระเจ้าพรหม ซึ่งนำไปประดิษฐานไว้ที่ดอยจอมกิตติต่อมาเจดีย์พระธาตุทรุดโทรมมาก เจ้าฟ้าเฉลิมเมืองเจ้าเมืองเชียงแสนได้ร่วมกับชาวเมืองบูรณปฏิสังขรณ์พระธาตุขึ้นใหม่ใน พ.ศ. ๒๒๓๗

เชื่อว่า อานิสงส์แห่งการสักการะพระธาตุจอมกิตติจะทำให้มียศถาบรรดาศักดิ์ ลาภยศ มีผู้คนสรรเสริญ

พุทธศิลป์ล้านนา

วัดต่าง ๆ ของจังหวัดเชียงราย ถือเป็นแหล่งรวมผลงานศิลปกรรม ที่นับเป็น “พุทธศิลปศาสตร์” ที่ทรงคุณค่า น่าเรียนรู้เป็นอย่างยิ่ง คำว่า **พุทธศิลป์ล้านนา** หมายถึง ผลงานการสร้างสรรค์ศิลปกรรมที่เกี่ยวข้อง ถึงความศรัทธาในพระพุทธศาสนา สะท้อนถึงเอกลักษณ์ทาง วัฒนธรรมของกลุ่มคนไทย ที่เรียกตนเองว่า “ชาวไทวน” (หรือไทโยนก) ที่อาศัยอยู่ในดินแดนล้านนาทางภาคเหนือของประเทศไทย ด้วยถิ่นฐานดั้งเดิมของล้านนาเริ่มต้นที่เชียงแสนจึงนิยมเรียกงาน ศิลปกรรมเหล่านี้ว่า “ศิลปะเชียงแสน” ต่อมาภายหลังเมื่อพญามังราย และกษัตริย์องค์ต่อ ๆ มา ได้ขยายอำนาจครอบคลุมแว่นแคว้นต่าง ๆ รวมเป็นอาณาจักรล้านนา ศิลปะเชียงแสนจึงรวมกับศิลปะสกุลช่างอื่น ๆ เช่น สกุลช่างหริภุญไชย (ลำพูน) สกุลช่างเชียงใหม่ ซึ่งได้มีการเปลี่ยนแปลง ผสมผสานกับวัฒนธรรมอื่น และพัฒนาการสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน

สถาปัตยกรรม

สถาปัตยกรรม หมายถึง ผลงานศิลปะที่แสดงออกทางด้านสิ่งก่อสร้าง รวมทั้งการกำหนดผังของบริเวณเพื่อก่อให้เกิดความสวยงามและประโยชน์ในการใช้สอย สถาปัตยกรรมล้านนาที่สำคัญ ได้แก่ รูปแบบของพระอุโบสถ พระวิหาร และเจดีย์

พระวิหารและพระอุโบสถ

รูปแบบของพระวิหารและพระอุโบสถในวัฒนธรรมล้านนามีลักษณะคล้ายคลึงกัน เพียงแต่พระอุโบสถจะมีใบเสมาล้อมรอบเป็นเครื่องหมายเขตบริสุทธิ เพื่อการประชุมสังฆกรรมในการอุปสมบทพระสงฆ์ และพิธีกรรมอื่น ๆ ในพระวิหารและพระอุโบสถเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปอันเปรียบเสมือนตัวแทนของพระพุทธเจ้า ซึ่งประทับเป็นประธานในการประชุมกิจของสงฆ์หรือพิธีกรรมทางศาสนา

ในวัฒนธรรมล้านนา มักสร้างวิหารหลายหลังภายในเขตพุทธาวาสวิหารที่ใช้เป็นประธานของวัดจะมีขนาดใหญ่ เรียกว่า “วิหารหลวง” และมักวางไว้ด้านหน้าพระเจดีย์ธาตุในแนวเดียวกัน แบบแผนของวิหารล้านนาสะท้อนขนบประเพณีของท้องถิ่น เช่น รูปทรงอ่อนช้อย หลังคาโค้งอ่อนงดงาม รูปแบบของวิหารมี ๒ ลักษณะ คือ วิหารโถง (ไม่มีผนังด้านข้าง) นิยมทำเป็นแผงไม้ป้องกันแสงแดดและฝน โครงสร้างหลังคาด้านข้าง เรียกว่า “แผงน้ำย่อย” มักตกแต่งด้วยภาพ และการลงรักปิดทอง ประดับบริเวณแผงไม้ภายในวิหาร นิยมประดับด้วยลวดลายทองสวยงาม ส่วนวิหารปิด (มีผนังทั้งสี่ด้าน) มีหน้าต่าง และช่องแสงโดยรอบ บริเวณภายในมักมีภาพจิตรกรรมฝาผนัง หรือลวดลายปิดทอง

รูปแบบของพระวิหารและพระอุโบสถเป็นอาคารรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ภายในแบ่งพื้นที่ใช้สอยเป็น พื้นที่ของพระสงฆ์ พื้นที่ของฆราวาส และพื้นที่ด้านในสุดมักทำเป็นแท่นยกพื้นสูง เรียกว่า ชุกชี เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูป บางแห่งทำเป็น “อุโมงค์โขง” หรือ ชุมโขง และ “เจดีย์ทรงปราสาท” สำหรับประดิษฐานพระพุทธรูป

โครงสร้างของพระวิหารและพระอุโบสถ ส่วนฐานของอาคารมักยกพื้นก่อด้วยอิฐฉาบปูนหรือเป็นไม้สักทั้งหลัง หรือครึ่งปูนครึ่งไม้ ส่วนเครื่องบนหลังคามักสร้างด้วยไม้ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะ อันเป็นเอกลักษณ์ของล้านนา เรียกว่า **โครงสร้างไม้แบบมาต่างใหม่** เป็นสถาปัตยกรรมอาคารที่มีหลังคาซ้อนลดหลั่นกัน มุงด้วยกระเบื้องดินเผา (กระเบื้องขอ) หรือแป้นเกล็ด (หลังคาแผ่นไม้) ใช้ลิ้มไม้เป็นตัวยึด ไม่มีการใช้ตะปู ทำให้สามารถรื้อเพื่อย้ายไปประกอบที่อื่นได้ หน้าต่างแคบเล็กเพื่อรักษาความอบอุ่นภายในอาคาร ด้านหน้าอาคารประกอบด้วยราวบันไดนาคหรือสิงห์คู่ ซึ่งองค์ประกอบตกแต่งพระวิหารและพระอุโบสถมีคติความเชื่อต่าง ๆ และเพิ่มความงดงามมากขึ้น

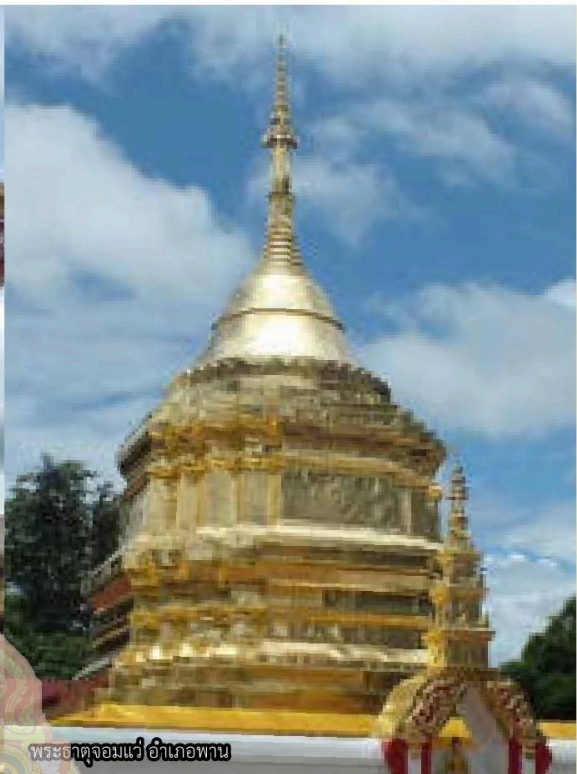

ส่วนประกอบของพระอุโบสถ/พระวิหารล้านนา
(พระอุโบสถวัดพระธาตุจอมจันทร อำเภอมะจันท์ จังหวัดเชียงราย)

พระธาตุจอมจ้อ อำเภอเทิง

พระธาตุจอมแห่ อำเภอพาน

พระเจดีย์ พระธาตุ หรือพระเจดีย์ธาตุ

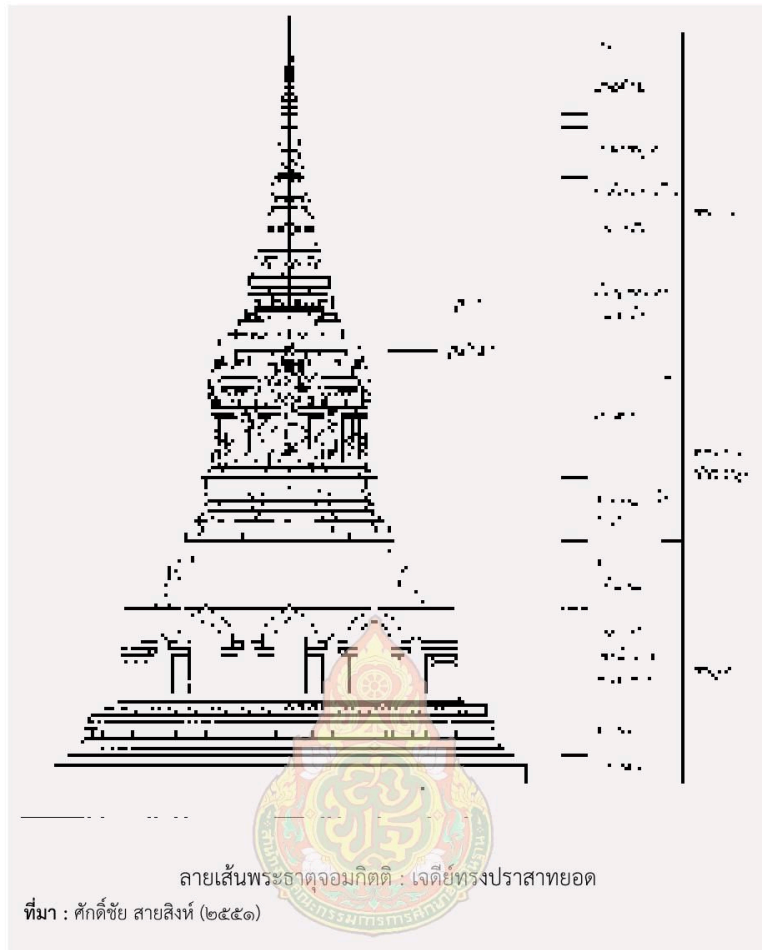
พระเจดีย์ พระธาตุ หรือพระเจดีย์ธาตุ ในล้านนา โดยทั่วไปเป็นองค์ประธานของวัด รูปแบบของพระเจดีย์หรือพระธาตุล้านนา แบ่งได้เป็น ๒ แบบ คือ เจดีย์ทรงปราสาทยอด และเจดีย์ทรงระฆัง

เจดีย์ทรงปราสาทยอด หมายถึง เจดีย์ที่มีเรือนเกตุ และส่วนยอดหรือเรือนยอดเป็นเจดีย์ทรงระฆัง หรือมีเจดีย์จำลองเล็ก ๆ ประดับส่วนฐานของเจดีย์กลมเหนือเรือนธาตุ ทั้งสี่มุมเป็นเจดีย์ห้ายอด ส่วนเรือนธาตุอยู่ในผังสี่เหลี่ยมประดับด้วยซุ้มจระนำประดิษฐานพระพุทธรูป เช่น เจดีย์วัดป่าสักเชียงใหม่ เจดีย์พระธาตุสองพี่น้อง เวียงเชียงใหม่ พระธาตุจอมกิตติ อำเภอเชียงใหม่

เจดีย์ทรงระฆัง เป็นเจดีย์ที่แพร่หลายมากในอาณาจักรล้านนา มีรูปทรงเป็นเจดีย์ทรงระฆัง ซึ่งมีชุดฐานบัวเป็นฐานรองรับองค์ระฆัง ส่วนยอดมีด้านฉัตร นิยมประดับด้วยทองจังโก (แผ่นสำริดบุรอบองค์เจดีย์) และประดับฉัตร

พระธาตุจอมหมอกแก้ว อำเภอแม่ลาว

จิตรกรรมฝาผนังวัดเจ็ดยอด

จิตรกรรม

จิตรกรรม หมายถึง ผลงานศิลปะที่แสดงออกด้วยการวาด ระบายสี และการจัดองค์ประกอบความงามอื่น ๆ เพื่อสื่อถึงความคิด ความเชื่อ และความงามตามจินตนาการของผู้สร้าง

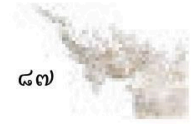
งานจิตรกรรมล้านนาส่วนใหญ่นิยมเขียนขึ้นเพื่อเป็นพุทธบูชา ภาพผนังโบสถ์ วิหาร พระสถูป เรียกว่า จิตรกรรมฝาผนัง ซึ่งเขียนขึ้นด้วยเทคนิคและวิธีการเฉพาะ มีลักษณะพิเศษเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง และมักสร้างขึ้นจากความคิดและจินตนาการ โดยอาศัยสภาพแวดล้อม ความคิดความเชื่อของสังคม ที่ได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนา บางผลงานสะท้อนความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ จารีตประเพณี เหตุการณ์สำคัญ แล้วนำมาดัดแปลงแต่งเติมจนเป็นศิลปะที่มีรูปแบบและความงามเป็นเอกลักษณ์

ภาพพระพุทธรูป เป็นสัญลักษณ์แทนพระพุทธเจ้า เพื่อเป็นรูปเคารพ ในกรณีที่มีการประกอบพิธีกลางแจ้ง ซึ่งสามารถเคลื่อนย้ายได้ง่าย เช่น การนำมาบูชาในประเพณีทำบุญอุทิศให้บรรพบุรุษ

จิตรกรรมฝาผนังวัดพระสิงห์

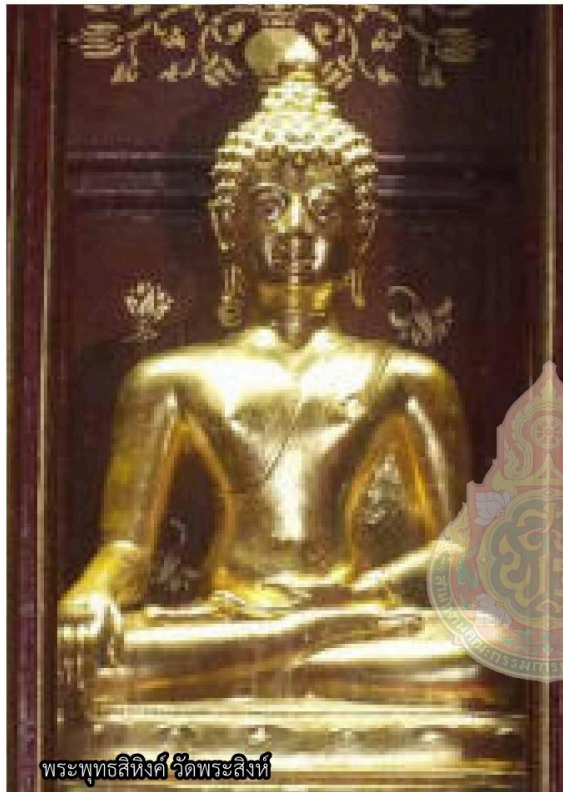

จิตรกรรมลายคำ หรือปิดทองล่องชาด เป็นงานเขียนภาพหรือลวดลายบนพื้นรัก เมื่อเขียนเสร็จแล้วจะเช็ดรักปิดทอง เอนำร่องออกเหลือส่วนที่เป็นลวดลายทองบนพื้นดำหรือแดง ภาพที่นิยมทำได้แก่ ภาพต้นศรีมหาโพธิ์ด้านหลังพระประธาน ภาพอดีตพุทธ (พระพุทธเจ้าในปางก่อน) ภาพหม้อบुरुณะขมูระ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความสมบูรณ์

ประติมากรรม

ประติมากรรม หมายถึง ผลงานศิลปะที่แสดงออกด้วยการปั้น แกะสลัก การหล่อและการประกอบเป็นรูปทรงในวัสดุต่างๆ เช่น ไม้ หิน โลหะ เพื่อให้สื่อถึงสภาพสังคม วัฒนธรรม รวมถึงจิตใจของมนุษย์ ประติมากรรม ล้วนที่สำคัญคือ การสร้างพระพุทธรูป งานปูนปั้น และงานเครื่องไม้แกะสลัก

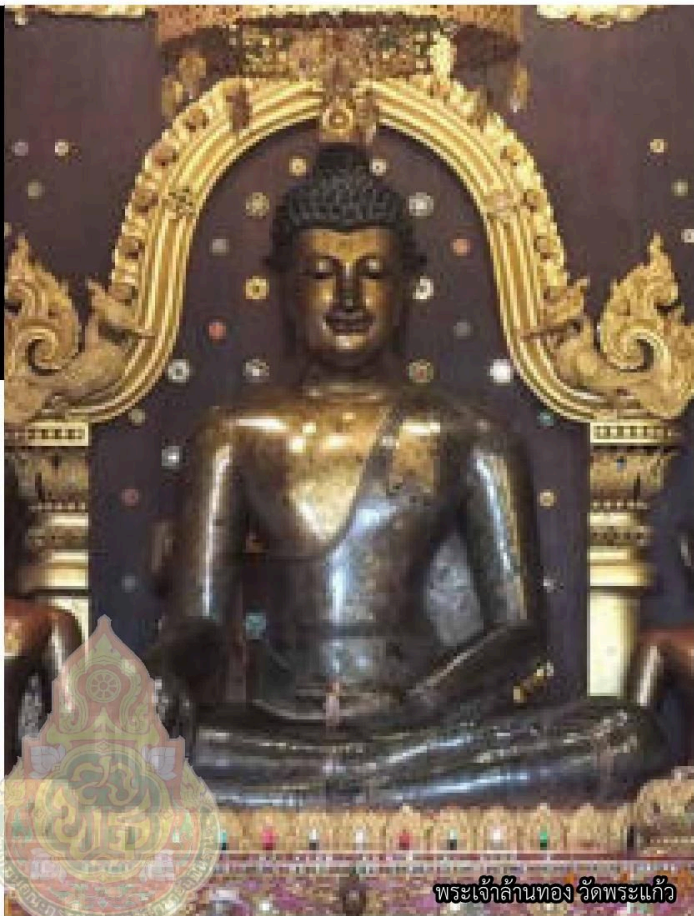

พระพุทธรูปสิงห์ วัดพระสิงห์

พระพุทธรูป

ในระยะแรกพระพุทธรูปล้านนา อาจได้รับอิทธิพลจากศิลปะปาละ จากอินเดีย ซึ่งรับจากเมืองพุกามของพม่า และศิลปะทริภุญไชย (ลำพูน) ส่วนใหญ่นิยมเรียกว่า “เชียงแสนสิงห์หนึ่ง” หรือ พระพุทธรูปแบบสิงห์หนึ่ง ลักษณะสำคัญของพระพุทธรูปคือ พระพุทธรูปประทับนั่งขัดสมาธิเพชร พระวรกายอวบอ้วน พระพักตร์กลม อมยิ้ม พระหนุเป็นปม ขมวดพระเกศาใหญ่ พระรัศมีเป็นต่อมกลม หรือลูกแก้วคล้ายดอกบัวตูม ชายสังฆาฏิสั้นเหนือพระถัน สันนิษฐานว่าคติการสร้างพระพุทธรูปประทับนั่งขัดสมาธิเพชรนี้ มีความสัมพันธ์กับคติการสร้างพระพุทธรูปสิงห์ ที่เกิดขึ้นในราวต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๐ ทำให้พระพุทธรูปที่สร้างขึ้นในสมัยนั้นและต่อมานิยมเรียกว่า “พระสิงห์” สืบต่อมา ตัวอย่างพระพุทธรูป “สิงห์หนึ่ง” ที่วัดอามตย์ ตำบลเวียง อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย

พระเจ้าล้านทอง วัดพระแก้ว

ส่วน “เชียงแสนสิงห์สอง” หรือ “พระพุทธรูปสิงห์สอง” เป็นพระพุทธรูปที่รับอิทธิพลของศิลปะสุโขทัย ลักษณะสำคัญคือ พระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับนั่งขัดสมาธิราบ พระพักตร์รูปไข่ พระขนงโค้ง พระนาสิกโด่ง พระโอษฐ์ยิ้ม ริมฝีปากเป็นคลื่น ขมวดพระเกศาเล็ก พระรัศมีเป็นเปลว พระอังกาบกว้าง บั้นพระองค์เล็ก ชายสังฆาฏิยาวลงมาจรดพระนาภี ตัวอย่างพระพุทธรูป “สิงห์สอง” คือ พระพุทธรูปสำริดขนาดใหญ่ที่วัดดงสนุก ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน ส่วนพระพุทธรูปปางมารวิชัยขนาดเล็กพบที่วัดป่าสักน้อย ตำบลป่าสัก อำเภอเชียงแสน ปัจจุบันเก็บรักษาอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เชียงแสน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ประติมากรรมปูนปั้น

งานปูนปั้นศิลปะล้านนาประดับในศาสนสถานมีหลายลักษณะ เช่น ลวดลายประติมากรรมในพระพุทธรูป เทวตา บุคคลและสัตว์ต่างๆ ที่ซุ้มประตูโขง ส่วนประกอบของพระวิหาร และพระอุโบสถ

งานปูนปั้นซึ่งเป็น “พุทธศิลป์ล้านนา” ที่โดดเด่นคือ ประติมากรรมรูปสัตว์ซึ่งประดิษฐ์ขึ้นจากจินตนาการ ความเชื่อจากตำนานหรืออุดมคติ ส่วนใหญ่เป็นสัตว์ป่า หิมพานต์ สัตว์ในจักรราศี หรือสัตว์ในวรรณคดี หรือนิทานชาดกที่กล่าวถึงโลกมนุษย์ โลกบาดาล และสวรรค์ โดยได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาพราหมณ์ ฮินดู และพุทธปะปนกัน เป็นเหตุให้ช่างและศิลปินคิดค้นตัวสัตว์ที่มีรูปร่างลักษณะ แปรคลั่งงดงามแตกต่างกันไป สัตว์เหล่านี้ต่างมีความหมาย ในเชิงสัญลักษณ์และคติความเชื่อที่ผู้สร้างต้องการให้เป็นสื่อธรรม น้อมนำความศรัทธาทางพระพุทธศาสนา

นาค

นาคมีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาช้านาน ถือเป็นสัตว์ที่เป็นผู้ปกป้องพระพุทธเจ้า ในทางศิลปกรรมมีประติมากรรมนาคอยู่ในศิลปะอินเดียก่อนกำเนิดพระพุทธศาสนา ตำนานเรื่อง “พญานาค” แพร่หลายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น พม่า ลาว โดยเฉพาะในอาณาจักรล้านนา ปรากฏตำนานหลายเรื่อง แสดงอิทธิฤทธิ์ของพญานาค ทั้งทางด้านดี และด้านร้าย เช่น ช่วยสร้างเมืองและถล่มเมือง เป็นต้น มักนิยมนิยมนาคที่ทอดตัวตามราวบันได ซึ่งมีความหมายถึง สะพาน หรือ ทางเดินสู่สวรรค์ ซึ่งยังคงนิยมสืบต่อมาจนถึงทุกวันนี้

นอกจากราวบันไดแล้ว ประติมากรรมนาคยังเป็นส่วนประกอบอื่นๆ ของสถาปัตยกรรมวัดด้วย อันเป็นสื่อธรรมถึงการปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนสืบต่อไป

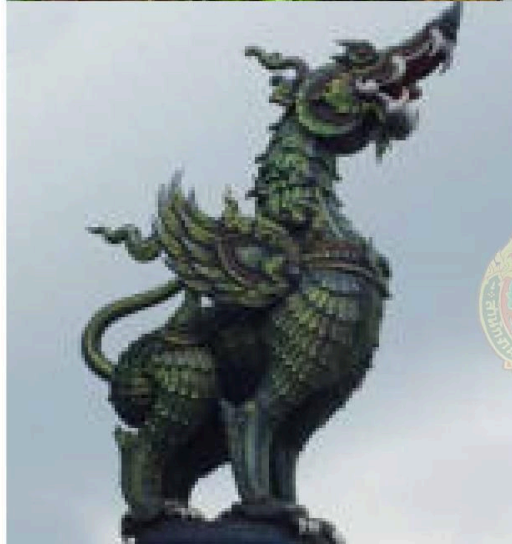
มกร

มกรเป็นสัตว์ในนิทาน สร้างขึ้นตามจินตนาการของศิลปิน พบในศิลปกรรมอินเดียมาช้านาน มกรถือเป็นสัญลักษณ์แห่งความอุดมสมบูรณ์ และน้ำ ส่วนหัวมักจะทำเป็นรูปจระเข้ (หรือสัตว์อื่น ๆ เช่น สิงห์ ช้าง) ท่อนตัวและหางจะเป็นปลา บางครั้งจะมีการเพิ่มปีกเข้าไปด้วย ทำให้มกรเป็นสัญลักษณ์ของ ดิน น้ำ และฟ้า ประกอบเข้าด้วยกัน

พุทธศิลปกรรมล้านนา ที่ปรากฏรูปมกร จะควบคู่กับนาครวบันได เรียกว่า “มกรคายนาค” หรือ “ตัวเหรา” ในวัดหลายวัดที่เชียงราย ผู้รู้หลายท่านอธิบายว่าเป็นสื่อธรรมว่า แม้ “นาค” จะมีอิทธิฤทธิ์ปานใดเมื่อเข้ามาสู่ดินแดนพระพุทธศาสนาแล้ว จะต้องมียศถากำกับไว้เช่นเดียวกับ “มกรกำกับนาค” นั่นเอง

๙๒ **สิงห์** : พระอิศวรและพระนารายณ์ ล้วนว่าวาชคิลป์ ถิ่นวัชระธรรมาลัษฐา

สิงห์

สิงห์เป็นสัตว์ที่ปรากฏในงานศิลปกรรมทั่วไป และนิยมแพร่หลายในศิลปะอินเดีย ซึ่งถือว่า สิงห์เป็นสัญลักษณ์แห่งอำนาจและความกล้าหาญ เช่น พระเจ้าอโศกมหาราชแห่งอินเดีย ผู้ซึ่งอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา ใช้สิงห์บนยอดเสาหินเป็นสัญลักษณ์ แม้ในตำนานสิงหนพาทในพงศาวดารลังกา กล่าวถึง การสร้างรูปปั้นสิงห์ไว้ที่หน้าประตูวัด หรือมณฑลเพื่อเป็นการไล่บาป ความเชื่อนี้มีอิทธิพลต่อพระพุทธศาสนาในประเทศพม่า ทำให้มีรูปปั้นสิงห์ปรากฏอยู่ในวัด แล้วอาจแพร่หลายเข้ามาในล้านนา ในช่วงที่ล้านนาตกเป็นเมืองประเทศราชก็เป็นได้ อย่างไรก็ตาม สิงห์เป็นสัญลักษณ์ของการปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนาเช่นกัน นอกจากนี้ยังมีสัตว์ที่เกี่ยวข้องกับสิงห์อีกมาก เช่น

คชสีห์ เป็นสัตว์ในป่าหิมพานต์ที่มีตัวเป็นสิงห์ หัวเป็นช้าง ประติมากรรมคชสีห์ที่เก่าแก่ที่สุดในล้านนาอยู่ที่เจดีย์วัดป่าสักเชียงใหม่

นรสิงห์ เป็นมนุษย์ครึ่งสัตว์ คือมีใบหน้ารูปคน แต่ลำตัวเป็นสิงห์ เชื่อว่านรสิงห์เป็นคติความเชื่อที่มาจากตำนานสิงหนพาท ในพงศาวดารลังกา และตำนานการสถาปนาพระพุทธศาสนา ในพม่าว่าพระเถระ จำแลงตัวเป็น “นรสิงห์” ทำให้ยักษ์หวาดกลัวเลยหลบหนีไป นรสิงห์มักจะอยู่บริเวณหน้าวัด เพื่อคอยปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนา ส่วนยักษ์ ก็ปรากฏในพุทธศิลปกรรมล้านนาเช่นกัน

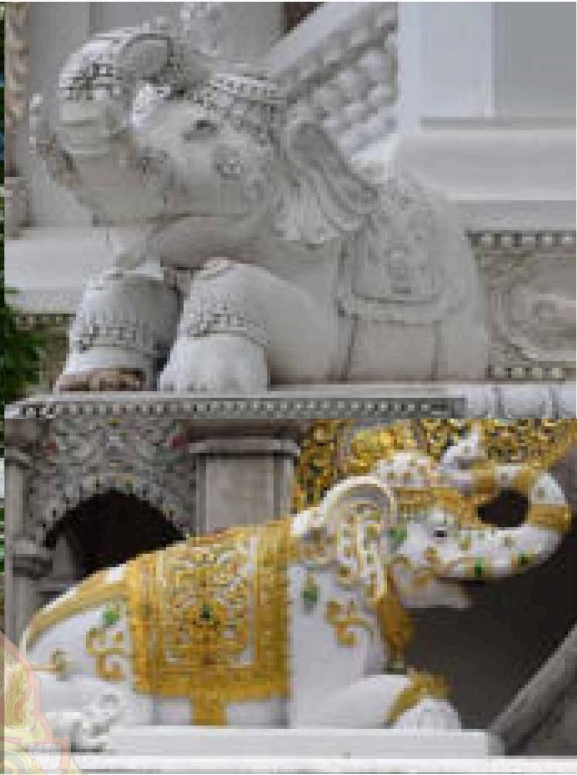

มอม เป็นสัตว์สมระหว่างนาก แมว และสิงห์ กล่าวกันว่าในสมัยก่อนชาวบ้านใช้มอมในการแห่ขอฝน นอกจากนี้ยังเชื่อว่าเป็นสัตว์ที่มีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้า ถือเป็นหนึ่งในสัตว์ที่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา โดยตั้งจิตอธิษฐานว่า ในชาติต่อไปจะขอเกิดในภพภูมิของมนุษย์ เพื่อให้สามารถบวชในพระพุทธศาสนาได้ ความเชื่อดังกล่าวนี้นี้จึงมีการสร้างมอมไว้ในวัด หรือติดรูปสัตว์ต่าง ๆ เช่น จระเข้ พญานาค ตะขาบ ไว้ในธงในประเพณีของล้านนา การสร้างตัวมอมบางครั้งสร้างเป็นกลุ่มเล่นทางเป็นวงกลม เป็นสื่อธรรมหมายถึง อายุตะนะ ๖

หงส์

เป็นสัตว์ในปาทิมพานต์ชนิดหนึ่ง เป็นสัตว์มงคล เชื่อว่าเป็นราชาแห่งสัตว์ปีกทั้งปวง และพญาหงส์จะช่วยปกป้องรักษาให้พ้นจากอันตรายได้ในตำนานและชาดกในพระพุทธศาสนา มีเรื่องราวเกี่ยวกับหงส์ ว่าเป็นอดีตชาติของพระพุทธเจ้า หรือเป็นสัญลักษณ์ของมงคล ๑๐๘ ประการ เช่น ปรากฏอยู่ในรอยพระบาทในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ระบุว่าหงส์เป็นพาหนะของพระพรหม ความเชื่อเรื่องหงส์แพร่หลายในดินแดนล้านนาค้นมาแล้ว จึงมีประติมากรรมรูปหงส์ประดับอยู่หลายแห่ง เช่น เสาหงส์ ชุ่มประตู่โขง และสันหลังคาวहार เพื่อให้คุ้มครองศาสนสถานจากอันตรายที่เกิดจากเบื้องบน และเชื่อว่าหงส์เป็นสัตว์ที่สามารถไปสุโลกหน้าและนำบุญกุศลไปสู่ผู้ล่วงลับได้

นกยูง

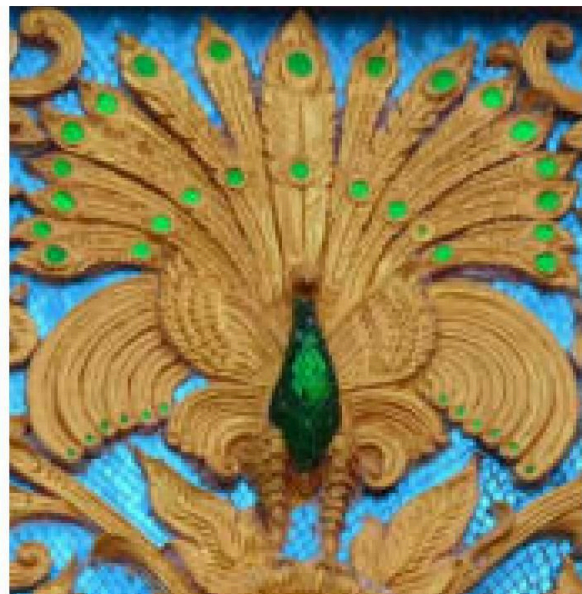
นกยูงเป็นสัตว์มงคลปรากฏในศิลปกรรมอินเดียมาช้านาน โดยเชื่อว่าหางของนกยูง มีลักษณะรัศมีของพระอาทิตย์ ราชวงศ์ของอินเดียยังถือเอานกยูงเป็นตราสัญลักษณ์ ส่วนในพระพุทธศาสนา ปรากฏนกยูงในชาดกที่เป็นอดีตชาติของพระพุทธเจ้า นกยูงจึงเป็นสัญลักษณ์แทนพระพุทธศาสนา ความเชื่อดังกล่าวทำให้พุทธศิลป์ล้านนามีนกยูง เป็นสัตว์มงคลรวมอยู่กับสัตว์อื่น ๆ ด้วย

งานศิลปกรรมปูนปั้นประดับศาสนสถานศิลปะล้านนา ที่ปรากฏในวัดของเชียงราย มีเป็นจำนวนมาก ถือเป็นมรดกช่างศิลป์ที่มีคุณค่า และมีความงามสะท้อนความคิดความเชื่อของผู้คนในสังคมแต่ละยุคแต่ละสมัย สมควรแก่การอนุรักษ์และสืบสานความรู้ไว้สืบไป

ช้าง

เป็นสัตว์มงคลที่มีบทบาทสำคัญในสังคมไทย และศิลปกรรมไทยมาช้านาน ถือเป็นสัญลักษณ์ของความแข็งแรง ความอดทน และความฉลาด เป็นสัตว์ที่มีความสัมพันธ์กับพระพุทธเจ้า ในฐานะเป็นผู้ค้ำจุนพระพุทธศาสนา ในพุทธศิลป์ล้านนาจึงมีประติมากรรมช้างรวมอยู่กับสัตว์มงคลอื่น ๆ

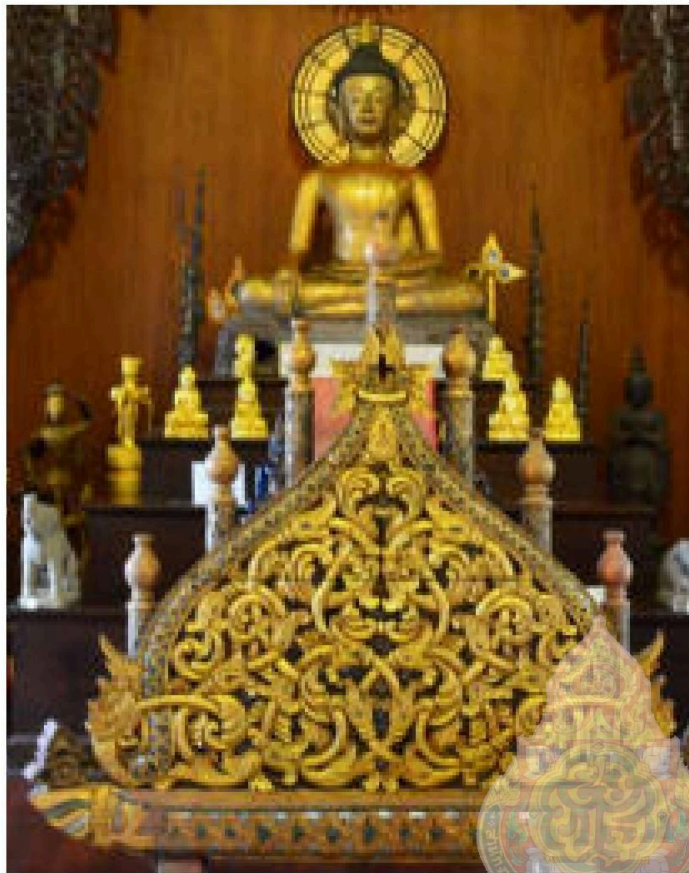

งานเครื่องไม้แกะสลัก

งานศิลปกรรมที่ทำบนเนื้อไม้ ด้วยวิธีการสลัก ฉลักหรือจำหลัก ให้เป็นรูปร่างลวดลายด้วยเครื่องมือต่าง ๆ ช่าง (สล่า) ต้องมีความรู้ความชำนาญเฉพาะตัว เพราะต้องใช้ความประณีตในการถ่ายทอดรูปแบบและลวดลายบนพื้นไม้ “เครื่องมือจำหลัก” เป็นงานที่ช่างล้านนาทำกันมาแต่โบราณ เพราะไม้เป็นวัสดุที่มีอยู่มากในท้องถิ่น ส่วนใหญ่มักเป็นส่วนประกอบตกแต่งสถาปัตยกรรม เช่น บานประตู หน้าบัน คันทวย ซ่อฟ้า หางหงส์ ของโบสถ์ วิหาร และลวดลายประดับสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น ธรรมาสัน สัตตภัณฑ์ ตุ้มสลักไม้ หรือตุ้มกระด้าง ตลอดจนจำหลักเป็นประติมากรรมลอยตัว

งานเครื่องมือจำหลักอาจมีการตกแต่งด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความงดงามยิ่งขึ้น เช่น การลงรักปิดทอง ซึ่งจะมีส่วนช่วยเคลือบเนื้อไม้ป้องกันการเสื่อมสลายที่อาจเกิดจากฝน ลม แสงแดด และแมลงกัดกินเนื้อไม้ การตกแต่งด้วยทองยังช่วยให้งานมีคุณค่าเพิ่มขึ้น เหมาะแก่การเคารพบูชาอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีการตกแต่งด้วยการระบายสีและการประดับกระจก ซึ่งจะทำให้เกิดความแวววาวเมื่อต้องแสงอาทิตย์และงดงามขึ้น

สัตตภัณฑ์

สัตตภัณฑ์ ใช้เป็นเชิงเทียนสำหรับตั้งไว้บูชาพระประธานในวิหารของล้านนาทั่วไป เป็นเครื่องประกอบพิธีทางศาสนาของล้านนา นิยมสร้างเป็นรูปทรงสามเหลี่ยมหรือรูปโค้งคล้ายหัวเตี๋ย มีขนาดใหญ่ถึงใหญ่มาก บนยอดมีที่สำหรับปักเทียนจำนวน ๗ เล่ม มีระดับความสูงลดหลั่นกันลงมา สื่อถึงภูเขาทั้ง ๗ ที่ตั้งรายล้อมเขาพระสุเมร ตามคติจักรวาล และยังหมายถึงองค์ประกอบในการเป็นพุทธะ ๗ ประการ คือ สติ ธัมมวิจย วิริยะ ปิติ ปัสสัทธิ สมาธิ และอุเบกขา รูปลักษณ์ของสัตตภัณฑ์จะประกอบด้วยนาค ๗ ตัว กอดเกี่ยวประสานกันไปมา เชิงรูปสามเหลี่ยม หรือรูปโค้งแบบล้านนา โดยทั่วไปสร้างขึ้นจากไม้แกะสลักเป็นลวดลายต่าง ๆ อย่างหนาแน่นเต็มพื้นที่ นอกจากนิยมทำเป็นลายนาคเกี่ยวหรือพญานาคพันกันหลายตัวแล้ว ยังนำลวดลายพรรณพฤกษามาจัดวางผสมผสานไว้อย่างลงตัวและงดงามด้วย

รูปลักษณ์ของสัตตภัณฑ์แต่ละวัดเป็นสิ่งสะท้อนถึงความศรัทธา วิธีการออกแบบ และตกแต่งอย่างสุดฝีมือของช่างล้านนา เนื่องด้วยสัตตภัณฑ์เป็นงานพุทธศิลป์ที่มีความสำคัญซึ่งวางไว้บริเวณด้านหน้าพระประธาน ความงดงามที่ปรากฏจึงเป็นความภาคภูมิใจและเป็นหน้าเป็นตาของวัด พุทธศาสนิกชนที่เข้าร่วมพิธีกรรมก็ย่อมสัมผัสได้ถึงความงดงามของสัตตภัณฑ์ไปพร้อมกันด้วย

ขันแก้วทั้งสาม

ขันแก้วทั้งสาม หมายถึง พานที่ใช้ใส่ดอกไม้ธูปเทียนบูชาสักการะพระรัตนตรัย ซึ่งมีความหมายถึง พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ การทำขันแก้วทั้งสามขึ้นมาสำหรับวัดต่าง ๆ นั้น เป็นกุศโลบายของชุมชนสมัยโบราณที่ต้องการให้ชาวบ้านนำดอกไม้ธูปเทียนมาวางรวมกันไว้ ณ จุดเดียวกัน สื่อถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ตรงกับคำว่า เอกฉันท์ พร้อมใจเป็นหนึ่งใน “เอกสามัคคี” หรือพร้อมกันเป็นหนึ่งเดียว

ขันแก้วทั้งสามบางแห่งทำเป็นพานกลมทรงสูง มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๑๘-๒๐ นิ้ว ความสูงจากพื้นประมาณ ๓๐ นิ้ว นิยมทาสีด้วยรักและชาด ปิดทอง และเขียนลวดลายรดน้ำอย่างงดงาม วิธีการประเคนนั้นเมื่อถึงเวลาประกอบพิธีให้พระเพื่อรับศีลหรือสวดมนต์ถวายไทยทานนั้น ผู้แทนของทายิกาคนใดคนหนึ่ง จะยกเอาขันแก้วทั้งสามไปวางไว้หน้าพระพุทธรูปประธานโดยการประเคน คือนำขันแก้วแต่ละกับฐานชุกชีหรือแท่นแก้วเบา ๆ ถือว่าเป็นการประเคนและวางไว้ตรงนั้น กราบ ๓ หน เป็นเสร็จพิธีการประเคนขันแก้วทั้งสาม

ขันแก้วทั้งสาม
เป็นพานวางดอกไม้ธูปเทียน
สำหรับบูชาสักการะพระรัตนตรัย

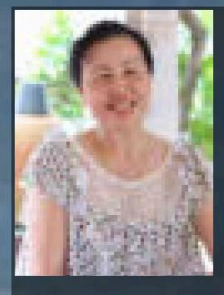
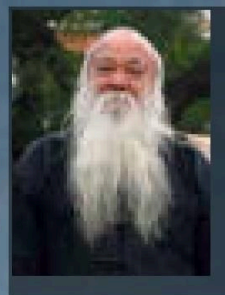
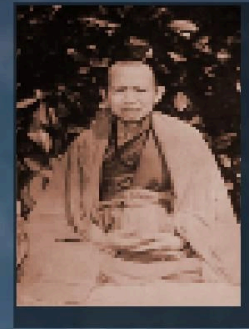
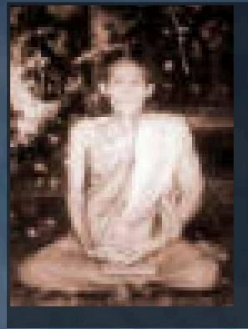
ธรรมาสน์โบราณภายในพระอุโบสถวัดเจ็ดยอด
(พระอารามหลวง) เชียงราย

ธรรมาสน์

ธรรมาสน์ คือ อาสนะที่จัดไว้ให้พระภิกษุนั่งแสดงธรรม มักจะยกระดับขึ้นสูงกว่าระดับสายตาของผู้นั่งฟัง ลักษณะของธรรมาสน์จะแตกต่างกันไปตามท้องถิ่น แต่โดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นทรงปราสาทมากกว่าทรงอื่น วัสดุที่ใช้ทำส่วนใหญ่สร้างด้วยไม้ ประดับประดาด้วยลวดลายและเทคนิคการประดับต่าง ๆ กัน ธรรมาสน์จะตั้งอยู่ในวิหารทางด้านขวาของพระประธาน และอยู่ทางด้านซ้ายของอาสนสงฆ์ การสร้างธรรมาสน์นอกจากใช้เป็นที่แสดงธรรมของพระสงฆ์แล้ว ในความเชื่อของชาวล้านนา ยังเชื่อว่า การสร้างธรรมาสน์ถวายยังเป็นการทำบุญให้สำหรับตนเองในภายภาคหน้า เป็นการถวายทานให้กับผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว เป็นการคำจุนพระพุทธศาสนาและมักสร้างตามปีเกิด เช่น เชื่อว่าคนที่เกิดปีชวาลให้สร้างธรรมาสน์จะได้กุศลมาก

งานพุทธศิลป์ต่าง ๆ ในศาสนสถานของจังหวัดเชียงราย ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงความซาบซึ้งและความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของชาวเชียงรายที่สืบเนื่องยาวนานเคียงคู่กับประวัติศาสตร์ของบ้านเมือง แม้บ้านเมืองจะมีความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและการปกครอง แต่จังหวัดเชียงรายก็มิได้ว่างเว้นจากช่างพื้นบ้านผู้ชำนาญงานศิลป์แขนงต่าง ๆ ยังคงดำรงรักษาและสืบทอดขนบงานศิลป์จากอดีตไว้ ทั้งที่เป็นการอนุรักษ์งานศิลป์ตามแบบแผนแต่โบราณ และการรังสรรค์ศิลปะสมัยใหม่ที่ประยุกต์หรือนำรูปแบบงานศิลป์โบราณมาผสมผสานเข้าไว้อย่างมีเอกลักษณ์ เป็นศิลปกรรมร่วมสมัยที่คนทั่วไปทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติสามารถเข้าถึงและเข้าใจได้ ทำให้จังหวัดเชียงรายได้รับการยกย่องว่าเป็นเมืองแห่งศิลปะและศิลปิน เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ศิลปะจำนวนมาก เช่น ชั่วศิลปะ พิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ รวมทั้งศิลปินที่ได้รับการยกย่องทั้งในระดับชาติและระดับโลกก็มีมากมายหลายท่าน จนอาจกล่าวว่า “คนเชียงรายนั้นเป็นศิลปินโดยสายเลือด” อย่างแท้จริง

พระอริยสงฆ์ และศิลปินแห่งชาติ

ความรู้เรื่องของพระพุทธศาสนา สถาปัตยกรรมและความเจริญทางเศรษฐกิจจะเกิดขึ้นแก่บ้านเมืองได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีบุคคลที่ประชาชนให้ความเลื่อมใส ศรัทธาและเป็นที่รักของคนในท้องถิ่น เชียงรายเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีบุคคลซึ่งเป็นที่รักและเคารพ ได้ทำคุณประโยชน์ให้แก่ท้องถิ่นไว้อย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นพระอริยสงฆ์ที่ประชาชนเคารพศรัทธา ศิลปินแห่งชาติสาขาต่าง ๆ นักการเมือง นักปกครอง นักธุรกิจ

บทความนี้ขอยกตัวอย่างพระอริยสงฆ์ และศิลปินแห่งชาติผู้ทำคุณประโยชน์ให้แก่ประชาชนในจังหวัดเชียงราย ควรค่าแก่การยกย่องเป็นแบบอย่างให้เยาวชนและประชาชนได้ศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และเป็นแรงบันดาลใจให้ปฏิบัติตนเป็นคนดีของสังคม เสียสละ ทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมและประเทศชาติต่อไป

พระอริยสงฆ์

สมเด็จพระพุฒาจารย์ (สุวรณ์ สุวณฺโณโชโต)

(สุวรณ์ สุวณฺโณโชโต)

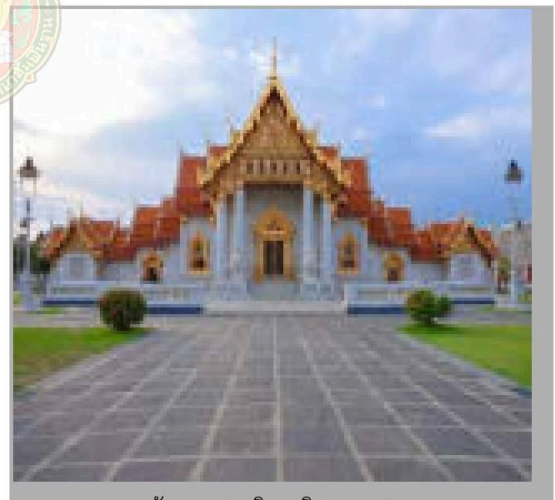
สงฆ์เหล่าใด ผู้ถึงพร้อมด้วยศีลาจารวัตร
อันงดงาม บริสุทธิ์ บริบูรณ์ในพระธรรมวินัย
ย่อมดำรงฐานะสังฆปาตักข์แห่งพระมหากษัตริย์
ผู้ประเสริฐ และย่อมดำรงฐานะเนืองนาบุญอันเลิศของเหล่าพุทธศาสนิกชน
คุณสมบัติอันน่าสรรเสริญเหล่านี้ ประชุมรวมอยู่ในพระมหาเถระ
ผู้เป็นปฐมสมเด็จพระญาณสังวร มงคลนามว่า สมเด็จพระพุฒาจารย์

ที่มา : <https://www.Kalayanamitra.org>

สมเด็จพระพุฒาจารย์ (สุวรณ์ สุวณฺโณโชโต) เป็นพระมหาเถระรูปแรกของล้านนาที่ได้รับพระราชทานสถาปนาเป็นสมเด็จพระราชาคณะชั้นสุพรรณบัฏ ผู้อุทิศแรงกายแรงใจทำหน้าที่เสาหลักแห่งสังฆมณฑลอย่างสุดความสามารถ ผลงานการเผยแผ่ธรรมะของท่านมีชื่อเสียงขจรขยายไปไกลทั้งในประเทศและต่างประเทศ

พระผู้อุปถัมภ์การศึกษาของพระสงฆ์และสร้างความศรัทธา สู่พุทธศาสนิกชน

สมเด็จพระพุฒาจารย์ (สุวรณ์ สุวณฺโณโชโต) เป็นปูชนียิกษุที่เห็นการณ์ไกลในการที่จะพัฒนาเยาวชนที่เป็นอนาคตของชาติให้เป็นผู้มี “ความรู้คู่คุณธรรม” ท่านจึงให้การอุปถัมภ์และสนับสนุนโครงการอบรมธรรมทายาท บรรพชา อุปสมบทหมู่ให้แก่แก่นักเรียน นิสิต นักศึกษาจากทั่วประเทศ ให้การช่วยเหลือพระสงฆ์ในเรื่องศาสนกิจต่าง ๆ กลุ่มชนชาวเขาที่อาศัยอยู่ในถิ่นทุรกันดาร ซึ่งท่านเปรียบเสมือนเทียนเล่มแรกที่ส่องสว่างท่ามกลางความมืดในจิตใจของกลุ่มชนชาวเขา ทำให้กลุ่มชาวเขาเกิดความเลื่อมใสศรัทธา จึงได้ประกาศตนเป็นพุทธมามกะ และนำบุตรหลานมาบรรพชาอุปสมบทเป็นจำนวนมาก

วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม

นอกจากนี้ ท่านยังได้เผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังดินแดนต่าง ๆ โดยเดินทางไปปฏิบัติศาสนกิจในต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนให้พระภิกษุในปกครองได้มีการศึกษาในระดับสูงถึงปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอกจำนวนมาก ทั้งยังสนับสนุนพระภิกษุไปเป็นพระธรรมทูตในต่างประเทศ ผลงานสำคัญของท่าน คือ เป็นประธานอุปถัมภ์สร้างวัดพุทธรังสิณ รัฐไมอามี สหรัฐอเมริกา และเป็นประธานอุปถัมภ์สร้างวัดศรีนครินทรบารมราชชนนี ณ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์

ประวัติ

สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (สุวรรณ สุวณฺณโชโต) มีนามเดิมว่า คำอ้าย เวียงมูล เกิดเมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๖๓ ที่บ้านนางแล ตำบลนางแล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย บิดาชื่อนายจี้ วงศ์เรืองศรี มารดาชื่อนางขันแก้ว เวียงมูล

บรรพชาเป็นสามเณรเมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ ณ วัดนางแล โดยมีพระครูสุตาลังการ วัดกลางเวียง ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย เป็นพระอุปัชฌาย์ ด้วยความใฝ่รู้และเป็นผู้มีปัญญาเฉลียวฉลาด ท่านจึงได้รับการคัดเลือกให้เข้าศึกษาต่อในกรุงเทพมหานคร โดยอาศัยอยู่กับพระธรรมโกศาจารย์ กิตติโสภณมหาเถระ เจ้าคณะมณฑลพายัพ ซึ่งจำพรรษาอยู่ ณ วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร และได้รับการเปลี่ยนชื่อใหม่ว่า “สุวรรณ”

อุปสมบท ณ วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม เมื่อวันที่ ๒๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ โดยมี พระพรหมมุนี (ต่อมาได้โปรดสถาปนาขึ้นเป็นสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก) เป็นพระอุปัชฌาย์ พระสรภณกวี (คอน นนทิโย ต่อมาเป็น พระมงคลวัตรกวี) เป็นพระกรรมวาจาจารย์ พระราชเทวี (ดอกไม้ อุดตภทฺโท) เป็นพระอนุสาสนาจารย์ และได้ฉายาจากพระอุปัชฌาย์ว่า **สุวณฺณโชโต**

การศึกษา

พ.ศ. ๒๔๙๐ สอบได้เปรียญธรรม ๗ ประโยค ณ สำนักเรียนวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม

พ.ศ. ๒๔๙๓ รับปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (สาขาสังคมศาสตร์) จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สมณศักดิ์

พ.ศ. ๒๔๘๙ เป็นพระครูปลัดสัสดิพัฒน์พรหมจริยคุณ ตำแหน่งพระครูปลัดฐานานุกรมของพระพรหมมุนี (สมเด็จพระสังฆราชกิตติโสภณมหาเถระ) เจ้าอาวาสวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม

พ.ศ. ๒๔๙๐ เป็นพระครูปลัดสัมพิพัฒน์สุตาจารย์ ตำแหน่งพระครูปลัดฐานานุกรมของสมเด็จพระวันรัต (ปลัดกิตติโสภณมหาเถระ) เจ้าอาวาสวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม

พ.ศ. ๒๔๙๓ เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญในราชทินนาม ที่พระกิตติวงศ์เวที

พ.ศ. ๒๔๙๗ ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์ ขึ้นเป็นพระราชาคณะชั้นราช ในราชทินนามเดิม

พ.ศ. ๒๕๐๑ ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์ ขึ้นเป็นพระราชาคณะชั้นเทพ ที่พระเทพกิตติมุนี

พ.ศ. ๒๕๐๕ ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์ ขึ้นเป็นพระราชาคณะชั้นธรรม ที่พระธรรมกิตติโสภณ

พ.ศ. ๒๕๑๖ ได้รับพระบรมราชโองการโปรดสถาปนาขึ้นเป็นพระราชาคณะเจ้าคณะรอง ชั้นหิรัญบัฏในราชทินนาม พระพุทธวิงศมุนี

พ.ศ. ๒๕๓๒ ได้รับพระบรมราชโองการโปรดสถาปนา ขึ้นเป็นสมเด็จพระราชาคณะ ที่ราชทินนามจารึกในสุพรรณบัฏว่า “สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ จุฬาลงกรณรังษฤษฎี กิตติโสภณวรางกูร วิบูลศีลาจารวิมล ศิริชนพหุหิตเสี ตรีปิฎกวราภรณ์ อุดมมหาคณปธานาดิศร บวรสังฆาราม คามวาสี อรัญวาสี” สถิต ณ วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม

สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (สุวรรณ สุวณฺณโชโต) อาพาธและมรณภาพ เมื่อวันที่ ๒๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๗ สิริอายุได้ ๗๔ ปี ๓ เดือน ๑๗ วัน

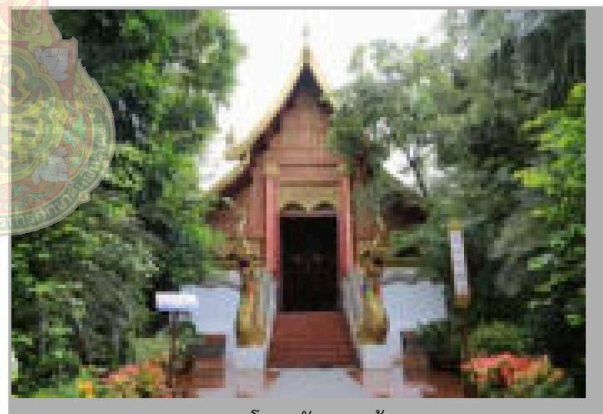
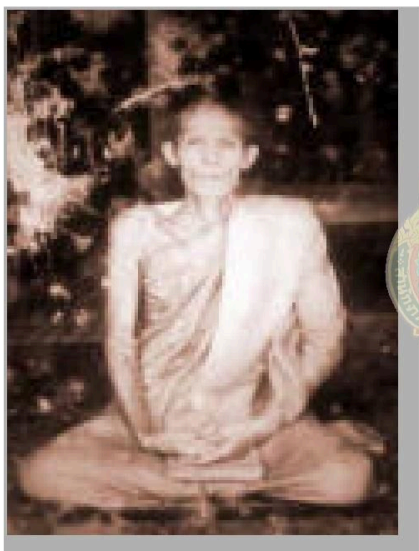
พระพุทธรังษีวิวัฒน์

(วงศ์ ทานวิโส)

พระมหาเถระผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสและ
เจ้าคณะจังหวัดเชียงราย ผู้มีความตั้งใจศึกษาพระธรรมวินัย
ทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติ ครองตนให้อยู่ใน
ธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด เป็นที่เลื่อมใสและศรัทธาของ
ประชาชนจังหวัดเชียงรายอย่างมาก ส่งผลให้การ
เผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นไปอย่างกว้างขวาง

พระพุทธรตนกร นวตวิสาสนสรณ์มงคล
หรือพระหุกเชียงราย

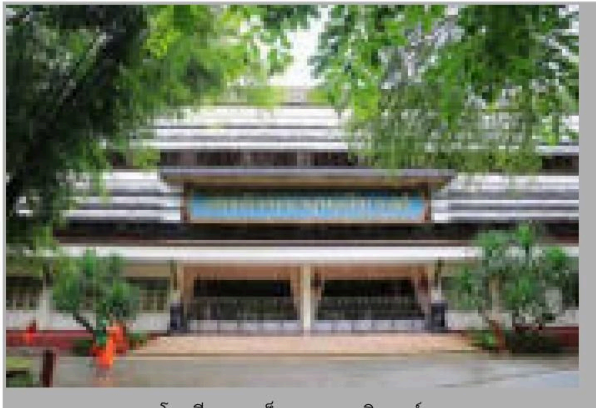

พระอุโบสถวัดพระแก้ว

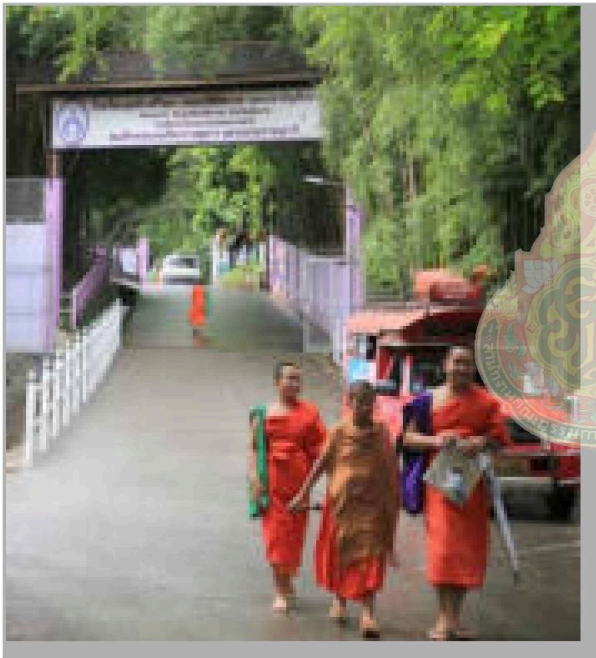
พระผู้ปฏิบัติพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด พร้อมกับความสำคัญของการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน

พระพุทธรังษีวิวัฒน์ (วงศ์ ทานวิโส) เป็นพระผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบในฐานะเจ้าอาวาสวัดพระแก้ว และเจ้าคณะจังหวัดเชียงรายอย่างเต็มความสามารถและปฏิบัติกิจของสงฆ์อย่างเคร่งครัด โดยปกครองดูแลคณะสงฆ์ให้มีความสามัคคีและปฏิบัติกิจของสงฆ์ให้มีความเรียบร้อย พัฒนาวัดพระแก้วด้วยการก่อสร้างถาวรวัตถุต่าง ๆ บูรณะซ่อมแซมสิ่งชำรุดทรุดโทรมให้มีความสง่างามและเจริญขึ้นจนได้รับการยกย่องเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างในปี พ.ศ. ๒๕๑๐ และได้รับการยกฐานะเป็นพระอารามหลวงเมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ ท่านได้สร้างโรงเรียนสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา) ซึ่งเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรมแห่งแรกของจังหวัดเชียงราย และตั้งมูลนิธิตุลาวิวัฒน์

นอกจากนี้ ท่านยังดูแลและพัฒนาวัดอื่น ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้แก่ชุมชน เช่น การบูรณปฏิสังขรณ์วัดพระธาตุคอกยั้ง วัดจำเมือง วัดพระธาตุคอกยั้งทอง หาทุนทรัพย์สร้างตึกคนไข้โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในจังหวัดเชียงราย

โรงเรียนสมเด็จพระพุทธชินวงศ์
(โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา)

ประวัติ

พระพุทธรังษีวิวัฒน์ (วงศ์ ทานวิโส) นามเดิม คำสุข ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น วงศ์ นามสกุล จันทเลิศ เกิดเมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน พ.ศ. ๒๔๕๒ ที่บ้านศรีบุญเรือง ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

บรรพชาเป็นสามเณร หลังจากเรียนจบชั้นประถมศึกษา ปีที่ ๓ เมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๖ ณ วัดศรีบุญเรือง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

อุปสมบทเมื่อวันที่ ๒๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๖ และ จำพรรษา ณ วัดศรีบุญเรือง ท่านได้ศึกษาพระธรรมวินัย ทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติ ได้น้อมนำแนวพระพุทธศาสนาใช้ในการปฏิบัติกิจของสงฆ์ เป็นการนำธรรมสู่โลกและนำโลกสู่ธรรมไปพร้อม ๆ กัน เผยแผ่ธรรม สร้างความศรัทธาเผยแผ่พุทธศาสนา นำมาซึ่งความสงบร่มเย็นแก่ประชาชนชาวเชียงราย

สมณศักดิ์

- พ.ศ. ๒๔๘๙ ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะอำเภอเมืองเชียงราย และได้รับพระราชทานสมณศักดิ์พระครูสัญญาบัตร เป็นพระครูธรรมวงศ์วิวัฒน์ กระทั่งวันที่ ๑๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๙๓ จึงได้ย้ายไปดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดพระแก้ว
- พ.ศ. ๒๕๐๔ ได้รับสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญที่ “พระพุทธรังษีวิวัฒน์”
- พ.ศ. ๒๕๐๙ ได้รับแต่งตั้งให้เป็นรองเจ้าคณะจังหวัดเชียงราย
- พ.ศ. ๒๕๒๓ ได้รับแต่งตั้งให้เป็นเจ้าคณะจังหวัดเชียงราย

พระพุทธรังษีวิวัฒน์ (วงศ์ ทานวิโส) ยังเป็นพระผู้มีความเชี่ยวชาญด้านอักษรล้านนา สามารถแต่งวรรณกรรมพื้นบ้านได้เป็นอย่างดี และเป็นพระนักเทศน์ที่มีชื่อเสียง โดยเฉพาะการเทศนาชาดก เรื่อง พระเวสสันดร กัณฑ์มหาราช และนครกัณฑ์

พระพุทธรังษีวิวัฒน์ (วงศ์ ทานวิโส) อาพาธและมรณภาพ เมื่อวันที่ ๒๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๙ สิริอายุได้ ๗๖ ปี ๗ เดือน ๑๕ วัน

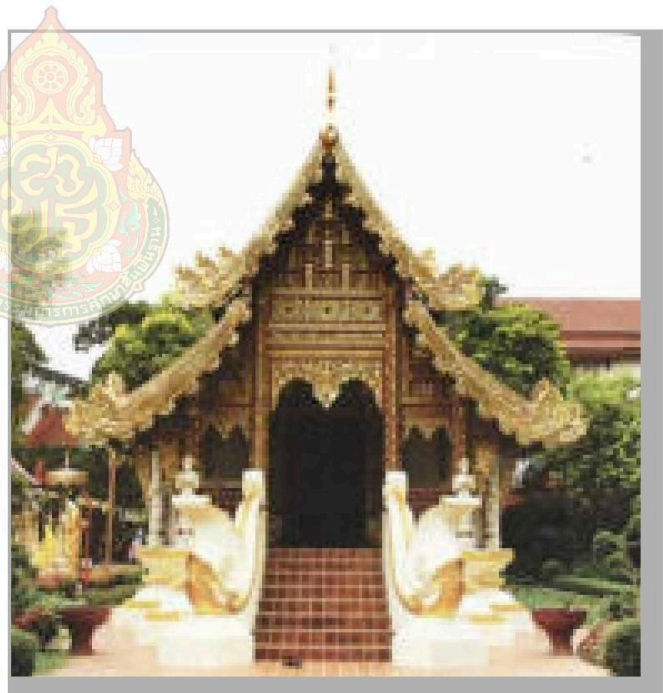
พระเทพสิทธินายก

(จีน ปณฺญารโ)

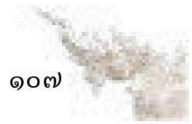
พระมหาเถระแห่งล้านนาที่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส
และเจ้าคณะจังหวัดเชียงราย เป็นพระผู้ปฏิบัติกิจของสงฆ์
ประพฤตินอยู่ในพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด เป็นพระนักปกครอง
นักพัฒนา นักอนุรักษ์ขนบประเพณีของชาวล้านนาให้คงอยู่
คู่กับชาวล้านนา พร้อมเผยแผ่พระพุทธศาสนา
สร้างความสามัคคี ศรัทธา ในหมู่ประชาชนพุทธศาสนิกชน

พระนักปกครอง พร้อมปฏิบัติกิจของสงฆ์อย่าง เคร่งครัด

พระเทพสิทธินายก (จีน ปณฺญารโ) ในฐานะ
เจ้าอาวาสวัดพระสิงห์และเจ้าคณะจังหวัด ท่านปกครองวัด
ที่อยู่ในเขตรับผิดชอบด้วยการตรวจเยี่ยมเป็นประจำ โดย
ให้คำแนะนำในการพัฒนาวัดให้เป็นศาสนสถานที่ควรค่า
แก่การปฏิบัติธรรม และสิ่งที่ท่านถือปฏิบัติมาโดยตลอด
การเป็นพระมหาเถระ คือ การปฏิบัติกิจของสงฆ์โดยการ
ออกรับอาหารบิณฑบาตจากสาธุชนเป็นประจำทุกวัน
นอกจากนี้ ท่านยังมีความเชี่ยวชาญด้านการสอนเจริญ
สมาธิภาวนา การเทศน์และบรรยายธรรม เป็นผู้นำ
การจัดงานบุญประเพณีของชาวล้านนา เช่น เทศน์
มหาชาติในวันเพ็ญเดือน ๑๒ จัดงานสลากภัต (ตานก๋วย-
สลากหลวง) จัดพิธีสืบชะตาเมืองเชียงราย จัดพิธีสงฆ์
พระพุทธสิหิงค์ (พระสิงห์) เป็นต้น

วิหารแก้วที่ประดิษฐานพระสิงห์ (พระพุทธสิหิงค์)

อนุรักษ์และเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สาธารณชน

พระเทพสิทธินายก (ชื่น ปญฺญาโร) เป็นพระสงฆ์ที่ส่งเสริมอนุรักษ์ขนบประเพณีล้านนา เช่น การอนุรักษ์การสวดมนต์ทำวัตรเย็นแบบล้านนาโบราณ การทำบุญตักบาตรและแสดงพระธรรมเทศนาทุกวันธรรมสวนะ รวมทั้งการสวดมนต์ทำวัตรเช้า-เย็น กับคณะสงฆ์โดยท่านเป็นผู้นำสวดเป็นประจำ ส่งผลให้วัดพระสิงห์มีพุทธศาสนิกชนมาปฏิบัติธรรมและเข้าวัดกันมากขึ้น นอกจากนี้ ท่านได้ส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนภาษาล้านนา (ตัวเมือง) แก่พระภิกษุ สามเณรและประชาชนทั่วไป จัดตั้งโรงเรียนศรีปริยัติวิทยากรขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๓ สอนเฉพาะแผนกธรรม ต่อมา พ.ศ. ๒๕๒๔ ได้เปิดการสอนแผนกบาลี ซึ่งท่านเป็นผู้สอนด้วยตนเอง และจัดทำโครงการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานล้านนา ร่วมกับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อให้นักเรียน นักศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าคำสอนต่าง ๆ จากคัมภีร์ใบลาน

พระอุโบสถวัดพระสิงห์

ประวัติ

พระเทพสิทธินายก (ชื่น ปญฺญาโร) นามเดิม ชื่น แก้วประภา เกิดเมื่อวันจันทร์ที่ ๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๒ ที่บ้านต้นป้อ ตำบลหาง อำเภอกิ่ง จังหวัดเชียงราย บิดาชื่อนพอนานวงศ์ แก้วประภา มารดาชื่อ แม่สม แก้วประภา

บรรพชา เมื่อวันที่ ๑๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๙๔ และในวันที่ ๑๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๒ อุปสมบท ณ วัดบุญนาค ตำบลหาง อำเภอกิ่ง จังหวัดเชียงราย โดยมีพระครูวินัย สัทธาคุณ เป็นพระอุปัชฌาย์ พระครูสัทธาวิริติ (บุญมี ขนดิสโร) เป็นพระกรรมวาจาจารย์ พระอธิการสมบุญ จันทรมโน เป็นพระอนุสาวนาจารย์

การศึกษา

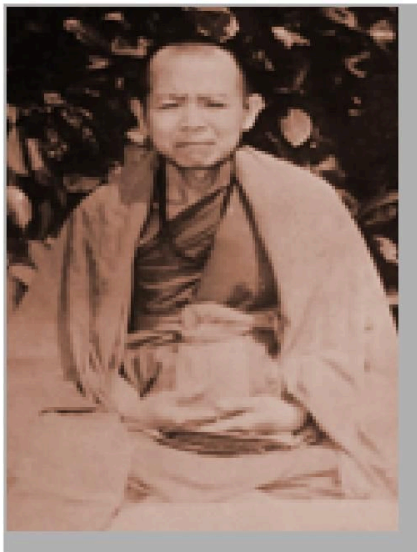
- สอบได้นักธรรมเอก จากสำนักเรียนวัดเจ็ดยอด อำเภอมือง จังหวัดเชียงราย
- สอบได้เปรียญธรรม ๖ ประโยค แผนกบาลี จากสำนักเรียนวัดเจ็ดยอด อำเภอมือง จังหวัดเชียงราย
- จบบาลีศึกษาปีที่ ๒ จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฝายสามัญศึกษา

สมณศักดิ์

- พ.ศ. ๒๕๒๙ เป็นพระครูสัญญาบัตร เจ้าอาวาสวัดพระสิงห์และรองเจ้าคณะอำเภอ ที่พระครูศรีปริยัติวิธาน
- พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่พระสุนทรปริยัติวิธาน
- พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้รับพระบรมราชโองการโปรดสถาปนาขึ้นเป็น เจ้าคณะจังหวัดเชียงราย
- พ.ศ. ๒๕๔๔ เป็นพระราชาคณะชั้นราช ที่พระราชสิทธินายก ดิลกศีลาจารนิฐ มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี
- พ.ศ. ๒๕๕๓ เป็นพระราชาคณะชั้นเทพ ที่พระเทพสิทธินายก ดิลกศีลาจารนิฐ วรกิจจานุกิจจาทร บวรสังฆาราม คามวาสี

พระเทพสิทธินายก (ชื่น ปญฺญาโร) อาพาธและมรณภาพ เมื่อวันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๖๑ สิริอายุได้ ๗๙ ปี ๔ วัน

ครูบาคำหล้า ส่วโร

พระเถระผู้เคร่งครัดในพระธรรมวินัย
เป็นนักบุญผู้พัฒนาศาสนสถาน ซึ่งท่านไม่ได้ศึกษาทางสายสภานี้ตัยกรรม
การก่อสร้าง แต่ท่านได้ศึกษาด้วยตนเองจนสามารถก่อสร้างศาสนสถาน
หรือถาวรวัตถุไว้มากมาย เพื่อเป็นสถานที่ปฏิบัติกิจของสงฆ์
และปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชนและเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้คงอยู่สืบไป

พระผู้บูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานแห่งแผ่นดินล้านนา

ครูบาคำหล้า ส่วโร เป็นนักวิปัสสนากัมมัฏฐาน ท่านได้ออกธุดงค์ไปตามที่ต่าง ๆ ได้พบซากเจดีย์โบราณแห่งหนึ่งสภาพทรุดโทรม ท่านจึงได้สร้างเจดีย์องค์ใหม่ครอบองค์เก่าไว้ และจำพรรษา ณ ที่นี้ พร้อมทั้งสร้างอารามที่พัก นับเป็นศาสนสถานแห่งแรกที่ครูบาคำหล้าได้บูรณะและสร้างขึ้น ตั้งชื่อว่า พระธาตุจอมสักสังวราราม ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย และมีศาสนสถานที่ท่านได้สร้างและบูรณะอีกมากมาย เช่น

จังหวัดเชียงราย : วัดพระธาตุดอยเขาควาย เจดีย์วัดพระธาตุดอยทอง วัดพระธาตุดอยจ้อ พระธาตุดอยจ้อ พระธาตุนครมหาโพธิ์ เจดีย์เด่นหล้าจอมสวรรค์ เจดีย์วัดกู่แก้ว วิหารวัดพระธาตุดอยจอมสวรรค์ วัดพระธาตูปุลาน เจดีย์ป่าตาล

จังหวัดพะเยา : เจดีย์ปู้ขวาง เจดีย์วัดนาข้าว เจดีย์ขุนบง พระธาตุนครวัดพระธาตุเจดีย์คำ วิหารพระเจ้านั่งดิน เจดีย์วัดพระแก้ว เจดีย์และวิหารวัดพระธาตุภูช้าง พระธาตุและวิหารวัดขิงแกง

จังหวัดน่าน : วิหารวัดสะแกิน เจดีย์วัดนาหนูน

สาธารณสมบัติที่ครูบาคำหล้า ส่วโร สร้างคือ สะพานข้ามแม่น้ำพุง ตำบลป่าแงะ อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย

วัดพระธาตุดอยเขาควาย อำเภอเมืองเชียงราย

นามเดิมของ **ครูบาคำหล้า ส่วโร** คือ คำหล้า สุภายศ บิดาชื่อ นายใจ มารดาชื่อ นางน้อย สุภายศ เกิดเมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม พ.ศ. ๒๔๖๐ ขึ้น ๑๑ ค่ำ เดือน ๓ (เดือนห้าเหนือ) ปีมะเส็ง ณ บ้านสันโค้งหลวง ตำบลรอบเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ในวัยเด็กใช้ชีวิตเหมือนเด็กทั่วไป คือ ช่วยบิดามารดาเลี้ยงควายอยู่ตามทุ่งนา มีนิสัยร่าเริง แต่ไม่ชอบรับประทานอาหารที่มีส่วนประกอบของเนื้อสัตว์ ชอบรับประทานผักผลไม้ จึงเป็นเหตุทำให้ไม่ค่อยสบายอยู่เป็นประจำ และใน พ.ศ. ๒๔๖๙ ครูบาศรีวิชัยนักบุญแห่งล้านนา ได้เดินทางกลับจากการไปบูรณะพระธาตุดอยตุง ได้มาพำนัก ณ วัดเชียงยืน (วัดสันโค้งหลวง) บิดามารดาจึงนำเด็กชายคำหล้าไปนมัสการครูบาศรีวิชัยและถวายตัวให้ครูบาศรีวิชัยอบรมสั่งสอน และใน พ.ศ. ๒๔๗๐ บรรพชาเป็นสามเณร โดยมีครูบาศรีวิชัยเป็นองค์ประธานสงฆ์ ตั้งฉายาให้ว่า “ฐิตส่วโร” สามเณรคำหล้าได้ศึกษาพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตลอดถึงการท่องเจ็ดตำนานจนแตกฉานและชอบเทศน์มหาเวสสันดรชาดกจนมีชื่อเสียงลือ

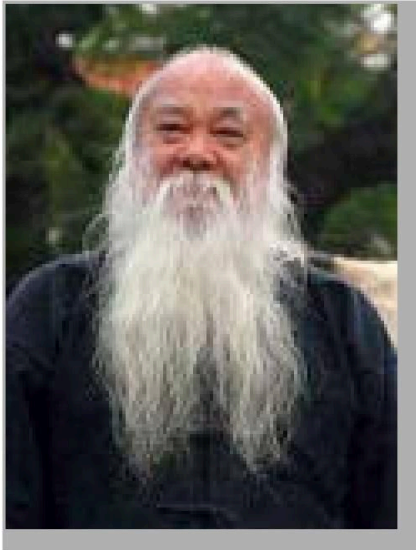
ใน พ.ศ. ๒๔๗๗ สามเณรคำหล้า ได้ธุดงค์ไปศึกษาภาษาบาลีกับครูบาปัญญาที่อำเภอแม่สรวย-เวียงป่าเป้า และจำพรรษาเป็นเวลา ๓ พรรษา แล้วกลับมาจำวัด ณ วัดเชียงยืน ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๑ ได้อุปสมบท ณ วัดมุงเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย โดยมีพระครูพุทธนิสารเวที (แฮด เทววังโส) เจ้าคณะจังหวัดในขณะนั้นเป็นพระอุปัชฌาย์ โดยได้รับฉายาว่า “ส่วโรภิกขุ” ระหว่างที่ท่านอุปสมบทได้ศึกษาและปฏิบัติธรรม อบรมสั่งสอนภิกษุ สามเณร ให้ประพฤติอยู่ในธรรมวินัย เผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นที่เคารพศรัทธาของชาวบ้าน

ครูบาคำหล้า ส่วโร จำพรรษาในสำนักสงฆ์ห้วยขุนสวด บ้านแวนโค้ง ตำบลฝายกวาง จังหวัดพะเยา ซึ่งเป็นสำนักสงฆ์ที่อยู่ในป่าลึกเพื่อบำเพ็ญเพียร และปลาย พ.ศ. ๒๕๓๒ ท่านได้อาพาธและมรณภาพ ในวันที่ ๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๓ สิริอายุได้ ๗๓ ปี ๑๑ เดือน ๗ วัน

ศิลปินแห่งชาติ

ถวัลย์ ดัชนี

ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (จิตรกรรม) พุทธศักราช ๒๕๔๔

“ผมเขียนรูป เหมือนลมหายใจรินผ่านความงามของสุนทรียภาพ
ความลึกลับสุดหยั่งของจินตนาการ พลังขลังเร้นลับเร้าสัมผัส อิมเมจไปด้วย
ความรู้สึกทุกสภาวะอารมณ์ของมนุษย์และสัตว์ ปะลอบประโลมด้วย
ความหวัง หวานครีธา ปลั่งปิติ และขมขื่นชื่นหวาน ตุดันตุดึงอสูรนิมิต
อ่อนโยนเหมือนบุษยามอรุณรุ่ง ร้อนแรงเหมือนเพลิงนรกเรศ จำข่มเย็น
เหมือนน้ำพูนภูเขาสูง ซื่อใสประดุจหยาดน้ำค้างแรกบนแก้มกาเดเวลา
มวลสารปริมาตรของสัน สัมผัสชีวิตโลดแล่นบนท้องทุ่งมโนทัศน์เร้าแรง
ด้วยจิตวิญญาณ สงบระงับ สันติสุขสมถะด้วยสมาธิจิต
จากพุทธปรัชญาประจักษ์”

ที่มา : <https://www.iurbun.in.th/people/rip-thawan-duchaneer/>
ถวัลย์ ดัชนี “ช่างวาดรูป” ผู้นำพุทธปรัชญามาสู่พุทธศิลป์

คำกล่าว ของ ถวัลย์ ดัชนี จิตรกร ช่างเขียนรูปผู้มีชื่อเสียงที่ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติให้เป็นศิลปินแห่งชาติ และมีชื่อเสียงระดับโลกที่ได้รับฉายาว่า “จักรพรรดิแห่งผืนผ้าใบ”

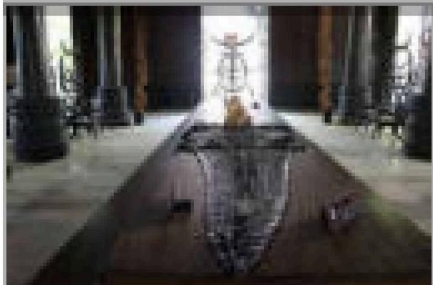
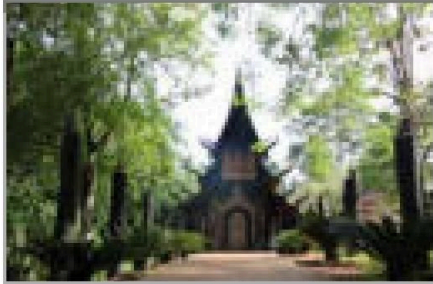
จากความรักศิลปะ สูศิลปินระดับโลก

ถวัลย์ ดัชนี เกิดเมื่อวันที่ ๒๗ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๒ เป็นชาวบ้านนางแล บิดาชื่อนายศรี มารดาชื่อนางบัวคำ (พรหมสา) ดัชนี เริ่มต้นการศึกษาระดับประถมศึกษาที่โรงเรียนเชียงรายวิทยาคมและมัธยมศึกษาที่โรงเรียนสามัคคีวิทยาคม ท่านมีพรสวรรค์ด้านการวาดรูปเหมือนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาโดยสามารถวาดตัวละครเรื่องราวเกียติได้เกือบทุกตัวแต่ละตัวมีความละเอียดสวยงาม หลังจากจบระดับมัธยมศึกษาจึงศึกษาต่อด้านศิลปะที่โรงเรียนเพาะช่างด้วยทุนการศึกษาของจังหวัดเชียงราย ได้รับคัดเลือกเป็นนักเรียนเพาะช่างดีเด่นด้วยฝีมือในการวาดรูปเหมือนจริง ผลงานภาพวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนารามของท่าน ได้รับเลือกให้แสดงในหอศิลป์แห่งชาติ นครโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น และแสดงในนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยแห่งชาติ ประเทศไทย

เมื่อจบจากโรงเรียนเพาะช่างได้เข้าศึกษาต่อที่คณะจิตรกรรม ประติมากรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร และเป็นลูกศิษย์ของศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ท่านได้พัฒนางานภาพวาดเหมือนจริงไปเป็นภาพวาดที่ให้ความรู้สึกประทับใจแบบไทย และหลังจากสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศิลปากรแล้ว ได้รับทุนจากกระทรวงวิทยาศาสตร์ วัฒนธรรมและการศึกษาของรัฐบาลเนเธอร์แลนด์ไปศึกษาด้านศิลปะในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก ระหว่างที่ศึกษาอยู่มีผลงานสร้างสรรค์ที่โดดเด่นเป็นที่ชื่นชอบของวงการศิลปะสากลอย่างกว้างขวาง จึงได้รับเชิญเป็นผู้บรรยายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการประชุมสัมมนาทางศิลปะระดับนานาชาติอยู่เสมอ

มิได้เป็นเพียงจิตรกรเอกระดับโลก แต่เป็นผู้นำพุทธปรัชญามาสู่พุทธศิลป์

ถวัลย์ ดัชนี ได้สร้างสรรค์ผลงานชิ้นเอกหลายชิ้นด้วยกัน แต่ละชิ้นได้นำแนวปรัชญาพุทธศิลป์มาสร้างงานศิลปะไทยร่วมสมัยที่ทรงพลัง ลุ่มลึก แกรงกร้าว งดงามและยังสะท้อนให้เห็นถึงธรรมชาติหลาย ๆ อย่างของมนุษย์โลก และผลงาน “พิพิธภัณฑสถานบ้านดำ” เป็นผลงานทางสถาปัตยกรรมโดยได้รับแรงบันดาลใจในการออกแบบจากการนำปรัชญาทางพุทธศิลป์มาสร้างสรรค์ ซึ่งได้รับการยกย่องในระดับโลกและมีเอกลักษณ์ชัดเจน

บ้านดำ แห่งนี้มีความสำคัญด้านสถาปัตยกรรมซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของถวัลย์ ดัชนี ที่สะท้อนความเพียรอันเป็นเลิศของท่าน ถือเป็นสมบัติล้ำค่าของแผ่นดิน ท่านพุดอยู่เสมอ บ้านที่อยู่อาศัย คือ นวธานี แต่บ้านดำ คือ พิพิธภัณฑ์ของจิตวิญญาณตัวเอง เป็นความรักที่ปรากฏรูปให้ทุกคนได้เห็น

การคิดดี ปฏิบัติดี นำมาซึ่งความสำเร็จ

ถวัลย์ ดัชนี ที่ปรากฏแก่คนทั่วไป เป็นผู้ที่ไม่ยอมรับกระแสวัฒนธรรมทางวัตถุใด ๆ ท่านเป็นคนสมถะ มีงานวาดรูปเป็นกิจนิสัยตลอดชีวิตไม่เคยขัดข้องกับอุปสรรคหรือสิ่งเสียดใด ๆ เป็นคนเปิดเผย ตรงไปตรงมา มองโลกในแง่ดี มีอารมณ์ขัน ท่านศึกษาหลักธรรมในพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง ปฏิบัติตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา ไม่ตั้งหรือหย่อนจนเกินไป ปฏิบัติสมาธิด้วยการทำงานวาดรูป จึงสามารถนำปรัชญาธรรมในพุทธศาสนามาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างงานศิลปะ ดังคำกล่าวที่ว่า “ผมไม่คิดว่าพุทธศาสนาเป็นแนวทางการวาดรูปของผม แต่พุทธศาสนาเป็นลมหายใจเดียวกับผม”

จากงานศิลปะนำไปสู่ประโยชน์ของสังคม

ถวัลย์ ดัชนี ทำงานวาดรูปอย่างสม่ำเสมอ และอุทิศรายได้ส่วนใหญ่เพื่อประโยชน์แก่วงการศิลปะ การศึกษาและการสร้างสรรค์งานต่าง ๆ โดยมีความหวังว่า วันหนึ่งสังคมไทยจะให้ความสำคัญกับศิลปะ และการสร้างสรรค์ให้แก่อนุชนรุ่นหลังได้พบเห็น ซึ่งท่านได้สร้างสรรค์ศิลปะสถาน **พิพิธภัณฑ์บ้านดำ** ให้เป็นสถานที่สำหรับศึกษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของภาคเหนือ โดยเปิดให้ผู้สนใจทั่วไปเข้าเยี่ยมชมได้ทุกวัน

นอกจากนี้ ท่านได้บริจาคเงินจัดตั้งมูลนิธิถวัลย์ ดัชนี และใช้ดอกผลจากกองทุนนี้สนับสนุนการศึกษาด้านพุทธศาสนา ดนตรี กีฬา การแพทย์และทรัพยากรธรรมชาติ

จากผลงานด้านศิลปะและการทำประโยชน์สู่สังคม ถือได้ว่า **ถวัลย์ ดัชนี** เป็นจิตรกรที่สร้างสรรค์มรดกทางวัฒนธรรมและอุทิศการทำงานเพื่อมนุษยชาติอย่างแท้จริง

ถวัลย์ ดัชนี ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๗ สิริอายุได้ ๗๔ ปี ๑๑ เดือน ๖ วัน

เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์

ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (จิตรกรรม) พุทธศักราช ๒๕๕๔

“สิ่งที่เป่าหมายของผมหือการเพียรไปสู่อการหลุดพ้นเท่านั้นเอง
ไม่มีสิ่งใดมากไปกว่านี้ วัตถุประสงค์การประกาศศัทยภาพของผมหือในเชิงโลกธรรม
นือคือความสำเร็จของมนุษย์คนหนึ่งที่เป็นตัวอย่างให้เห็น
ผมหือต้องการหาเงินเพื่อประกาศให้ลูกหลานรู้ว่าถ้ามุ่งมั่นหาเงิน
ธรรมะสามารถจัดสรรให้ได้เหมือนผมหือและประสบความสำเร็จได้
แล้วก็ทิ้งทุกอย่างได้ ผมหือได้ปรารถนาที่จะทำสิ่งเหล่านี้เพื่อตัวเอง
แต่ผมหือทำทั้งหมดเพื่อประเทศชาติ ผมหือทำเพื่อวาง ผมหือไม่ได้ทำเพื่อเอา”

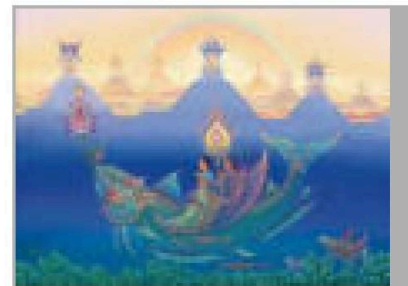
ที่มา : <https://mgdc.com/nhnw2/index.php/person-32.htm/>
เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ (DRAW A PICTURE DRAW YOU LIFE)

คงไม่มีผู้ใดปฏิเสธ หากจะกล่าว่าน้อยคนนักที่จะรู้จักศิลปินผู้มีนามว่า เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่มีชื่อเสียงในระดับโลก ผู้ที่เป็นผู้ให้แก่นคน ชุมชน ประเทศและโลก ซึ่งหากพิจารณาจากผลงานและการกระทำของท่าน จะพบว่าข้อความที่กล่าวมานั้นมิใช่การกล่าวที่เกินจริงแต่อย่างใด

จากความรักศิลปะ สู่อศิลปินระดับโลก

เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ จิตรกรผู้มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับทั้งระดับประเทศและระดับโลก ท่านเกิดเมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๘ เป็นชาวบ้านร้องขุ่น ในวัยเด็กชอบแต่วาดรูป ไม่ตั้งใจเรียน ดังที่ท่านเล่าว่า “พี่ชายเราก็คือชอบวาดรูป พี่เราวาดได้หนึ่งบาท เราเลยเอาอย่างบ้าง พอวาดแล้วชอบ และได้รับคำชมจากเตี้ย เราเหมือนมีตัวตนขึ้นมา และต้องการจะเอาชนะพี่ชายให้ได้ จึงมุ่งมั่นตั้งใจฝึกฝนเขียนภาพทุกวัน ไม่ถึง ๒๐ วัน เราก็คือเอาชนะได้จริง ๆ เพราะพี่ชายเรานาน ๆ จะเขียนภาพสักครั้ง”

ท่านสนใจทุกอย่างที่เป็นภาพวาด แม้แต่รูปที่เขียนด้วยสีถ่านบนฝาบ้านก็เป็นแรงบันดาลใจให้น่าถ่านหุงข้าวมาตำ แล้วใช้สีถ่านพูนกันฝึกเขียนภาพมาตั้งแต่อายุ ๑๑ ปี และเมื่อได้เข้าไปในตัวเมืองเห็นภาพคัทเอาร์ท หน้าโรงภาพยนตร์ ก็เกิดแรงกระตุ้นอยากเรียนรู้ จึงเข้าไปขอช่วยล้างผ้าใบ วังซื้ออาหารให้ เพื่อที่จะได้คลุกคลีกับช่างวาด ท่านตั้งเป้าหมายว่าจะเรียนต่อที่เพาะช่าง แม้ครอบครัวจะไม่สนับสนุนแต่ท่านก็ยื่นกรานที่จะเรียนให้ได้ จนในที่สุดครอบครัวก็ยินยอมให้เข้ามาศึกษาต่อที่เพาะช่าง และมหาวิทยาลัยศิลปากรสมความตั้งใจ ซึ่งท่านต้องใช้ความอดทนอย่างมากต่อความยากลำบาก ดังที่ท่านเล่าว่า ท่านต้องเดินจากบ้านแถวบางยี่เรือมาเรียน เพราะเสียค่ารถที่สามารถซื้อกล้วยรับประทานได้ โดยซื้อกล้วยวันละ ๓ ผล แบ่งกินมือละผล พร้อมกับดื่มน้ำมาก ๆ เพื่อให้อ้อม ท่านกล่าวว่า “...มุ่งมั่นว่าวันข้างหน้าสักวันเราจะเป็นคนที่ยิ่งใหญ่ หากเราเอาชนะใจตัวเองไม่ได้ แล้วจะยิ่งใหญ่ต่อไปได้อย่างไร ดังนั้น ต้องอดทนต่อความยากลำบาก เพราะไม่มีความสำเร็จเกิดขึ้นได้หากไม่มีทุกข์ ไม่ลำบาก”

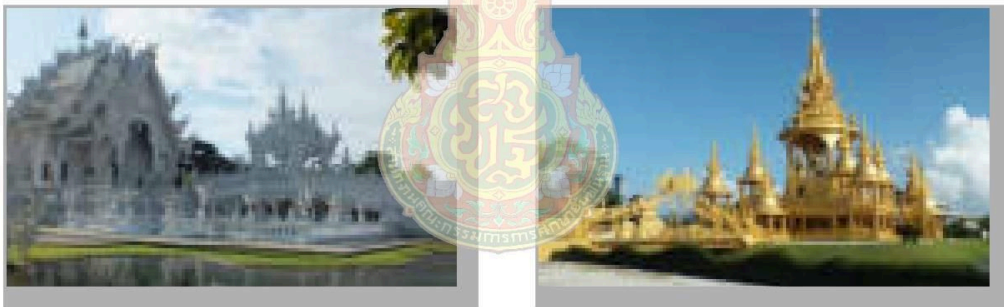
เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ได้สร้างผลงานไว้มากมาย และได้จัดแสดงผลงานทั้งในประเทศและต่างประเทศตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๐ เป็นต้นมา นอกจากผลงานด้านศิลปกรรมแล้ว ท่านยังเป็นประธานก่อตั้งกลุ่ม “ศิลป์ไทย ๒๓” เพื่อด้านอิทธิพล ศิลปะตะวันตก ผลงานสำคัญ ๆ ได้แก่ ภาพจิตรกรรมไทยในพระอุโบสถวัดพุทธประทีป ประเทศอังกฤษ ภาพประกอบ พระราชนิพนธ์ เรื่อง พระมหาชนก ในสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร และการสร้างวัดร่องขุน จังหวัดเชียงราย

มิได้เป็นเพียงศิลปินต้นแบบ แต่ยังเป็นคนต้นแบบในทุกด้าน

หลากหลายการกระทำของ เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ผ่านการสร้าง “วัดร่องขุน” สามารถสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิด ในการดำเนินชีวิตและในการทำงาน ที่สามารถนำมาเป็นแบบอย่างได้เป็นอย่างดี เป็นต้นว่า

สร้างงานเพื่อแผ่นดินเกิด ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ วัดร่องขุน เกิดจากปณิธาน ความมุ่งมั่น ความตั้งใจ ที่ต้องการสร้างไว้ให้เป็นสมบัติของแผ่นดิน ดำรงพระพุทธศาสนา และถวายเป็นศิลปะประจำรัชกาลที่ ๙ ดังคำพูดที่ท่าน กล่าวทั้งน้ำตาในวันที่ทราบข่าวว่ารัชกาลที่ ๙ สวรรคต “วัดร่องขุนคือสิ่งที่ผมทุ่มเทเพื่อพระองค์ท่าน...ผมอยากทำให้มัน ยิ่งใหญ่ที่สุด ให้คนทั้งโลกรู้จักงานศิลปะของยุคสมัยของพระองค์ที่ยิ่งใหญ่ และสิ่งที่ทรงเมตตาทุ่มเทต่อประชาชน”

ท่านสร้างวัดร่องขุนด้วยเงินส่วนตัวที่เป็นรายได้จากการจำหน่ายผลงานศิลปะ และปฏิเสธการรับบริจาคเพื่อความ เป็นอิสระทางความคิดในการออกแบบผลงานทั้งด้านสถาปัตยกรรม ประติมากรรมและจิตรกรรมในวัดร่องขุน

ปัจจัยสู่ความสำเร็จในชีวิตและการงาน ท่านได้แสดงทัศนะว่า “ความยิ่งใหญ่ของคนเราต้องอาศัยองค์ประกอบ หลายอย่างและต้องมีความพร้อมอย่างที่สุด ขาดอะไรไม่ได้เลย ต้องเก่งทุกด้าน และรู้จังหวะ เมื่อเกิดวิกฤตก็ทำให้เป็น โอกาส...และการรู้จักหาจังหวะเวลาในการผลักดันผลงานไปสู่แต่ละขั้น...”

การสร้างวัดร่องขุนของท่านมิได้มุ่งหวังเพียงให้เป็นสมบัติของแผ่นดิน เพื่อพระพุทธศาสนา และเพื่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ตามปณิธานของท่านเท่านั้น แต่ยังมุ่งหวังให้เป็นแหล่งสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนและประเทศชาติ ดังนั้น ในการสร้าง วัดจึงได้มีการวางแผนเป็นอย่างดีตั้งแต่เริ่มแรก และประสบความสำเร็จตามที่ตั้งความหวังไว้ โดยก่อนสร้างวัดท่านได้ทำความ เข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ และกลุ่มลูกค้าซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวจากทุกภูมิภาคของโลก ท่านจึงได้ศึกษาปรัชญาทั้งตะวันตกและ ตะวันออก จนรู้แก่นักท่องเที่ยวชาวจีนซึ่งเป็นลูกค้ากลุ่มใหญ่มีความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์สีขาว และธรรมชาติของมนุษย์ ไม่ว่าจะอยู่ส่วนใดของโลก ส่วนมากยอมทุ่มเททุกอย่างเพียงหวังที่จะได้ดื่มด่ำความสุขจากความงดงามและสุนทรีภาพ นั้นจึง เป็นคำตอบว่า ทำไมวัดร่องขุนจึงเป็นสีขาว และต้องสร้างให้งดงามมีชื่อเสียงในระดับโลก หากใครได้มีโอกาสไปเที่ยวที่ วัดร่องขุนก็จะประจักษ์ว่า การดำเนินงานทุกอย่างภายในวัดมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ที่ตอบสนองความสะดวก และความต้องการของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

บัวเรียว รัตนมณีภรณ์

ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง
(การแสดงพื้นบ้าน-ช่างฟ้อน) พุทธศักราช ๒๕๕๙

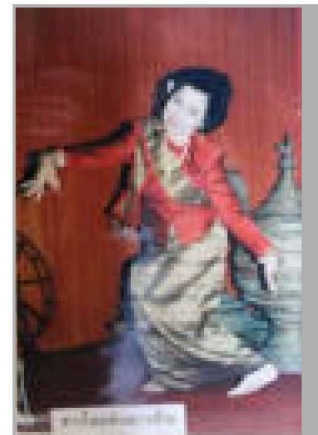
แม่ครูผู้ซึ่งได้รื้อฟื้นความรู้ในการฟ้อนพื้นบ้านหลายอย่าง
เพื่อถ่ายทอดให้กับคนรุ่นใหม่ ปรับปรุงการฟ้อนสาวไหม
เรียบเรียงกระบวนการฟ้อนเชิงลึก เชิงโต เชิงเมือง ฟ้อนตามฟ้อนเทียน
ประดิษฐ์ทำราวฉานนา ให้เป็นเอกลักษณ์ของแม่หญิงฉานนา

หากจะกล่าวถึงการแสดงพื้นบ้านของชาวล้านนา คนส่วนใหญ่จะนึกถึงการฟ้อนซึ่งเป็นศิลปะพื้นบ้านที่มีความงดงามในท่าฟ้อนต่าง ๆ และศิลปินการฟ้อนที่ชาวล้านนารู้จักและยกย่องเป็นแม่ครูแห่งการฟ้อนคือ นางบัวเรียว รัตนมณีภรณ์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (การแสดงพื้นบ้าน-ช่างฟ้อน)

การจดจำและเลียนแบบ สู่การฟ้อนสาวไหม

ขณะที่แม่ครูบัวเรียว อายุประมาณ ๗ - ๘ ขวบ พ่อครูโม (อดีตนักดนตรีและทหารกรมพระราชวังหลังถูกเกณฑ์มารบที่เชียงใหม่ ต่อมาได้รับการอุปการะจากเจ้าอาวาสวัดศรีทรายมูล) ได้ตั้งคณะปี่พาทย์ที่วัดศรีทรายมูลและเกณฑ์เด็กหนุ่มสาวมาหัดเล่นดนตรีปี่พาทย์และฟ้อนรำ แม่ครูบัวเรียวได้ยืนได้เห็นบ่อย ๆ ก็เกิดความสนใจจึงจดจำเลียนแบบท่ารำแล้วนำมาฝึกเอง

ต่อมาพ่อครูกุย สุภาวสิทธิ์ ผู้เป็นบิดา ซึ่งเชี่ยวชาญการฟ้อนดาบ ฟ้อนเชิง (การฟ้อนด้วยมือเปล่าของชายในลีลารำรำเชิงต่อสู้) และฟ้อนมวย เห็นว่าบุตรสาวมีความสนใจการรำรำ จึงได้คิดประดิษฐ์ท่าฟ้อนสาวไหมจากอาภักปฏิกิริยาการทอผ้าฝ้ายของคนสมัยโบราณ นำมาฝึกสอนแม่ครูบัวเรียว และมีโอกาสได้แสดงการฟ้อนสาวไหมได้อย่างงดงามเป็นที่ชื่นชอบของผู้ที่ได้ชมการแสดง แม่ครูบัวเรียวได้ปรับปรุงลีลาการฟ้อนสาวไหมให้กลายเป็นเอกลักษณ์การฟ้อนของชาวบ้านศรีทรายมูลและจังหวัดเชียงราย ต่อมาได้อริ่ฟื้นการฟ้อนพื้นบ้านขึ้นเพื่อถ่ายทอดให้กับคนรุ่นใหม่ ให้มีลีลาอ่อนช้อยงดงามตามแบบหญิงสาวชาวล้านนา

การเผยแพร่และอนุรักษ์ศิลปะการฟ้อน

แม่ครูบัวเรียวได้ปรับปรุงลีลาการฟ้อนพื้นบ้านตามสภาพสังคมวัฒนธรรมที่มีพลวัตอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังอนุรักษ์การฟ้อนต่าง ๆ โดยทำหน้าที่สอน และสาธิตการฟ้อนให้แก่กลุ่มสตรี เด็ก และเยาวชนในจังหวัดเชียงราย และจังหวัดใกล้เคียงอยู่เสมอ การทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจในการอนุรักษ์และสืบสานศิลปะการแสดงพื้นบ้านล้านนาอย่างแพร่หลาย ส่งผลให้ได้รับการยกย่องให้เป็น “แม่ครู” ของชาวล้านนา

จากแม่ครูผู้สอนศิลปะการฟ้อน สู่การเป็นศิลปินแห่งชาติ

แม่ครูบัวเรียวมีความตั้งใจอนุรักษ์และสืบสานศิลปะการแสดงพื้นบ้านล้านนา ท่านจึงเปิดบ้าน “สาวไหม” ซึ่งเป็นบ้านพักของท่าน ถ่ายทอดความรู้ให้แก่แก่นักเรียน นักศึกษาและประชาชนทั่วไปที่มีความสนใจเรื่องศิลปะการแสดงพื้นบ้าน และเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้กับนักศึกษาตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั่วประเทศ ด้วยคุณงามความดีของ แม่ครูบัวเรียว รัตนมณีภรณ์ จึงได้รับการยกย่องเป็น ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (การแสดงพื้นบ้าน-ช่างฟ้อน) พ.ศ. ๒๕๕๙

ประเพณีและพิธีกรรมของชาวไทยล้าชชา

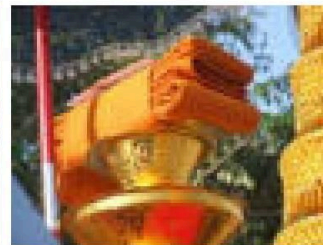
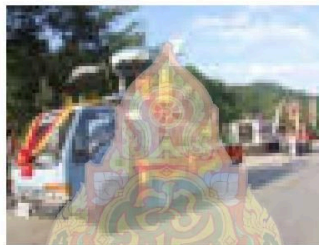
เสียงรายเป็นจังหวัดหนึ่งในดินแดนล้าชชา ที่มีผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์อาศัยอยู่มาเนิ่นนานนับหลายศตวรรษ บรรพบุรุษชาวล้านนาได้สร้างสรรค์วัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง สืบส่งและถ่ายทอดสู่คนรุ่นต่อ ๆ มาอย่างไม่ขาดสาย วัฒนธรรมของชาวเสียงรายนับว่ามีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น โดยเฉพาะวิถีชนเผ่าที่ทุกวันนี้ชาวเสียงรายยังคงดำรงรักษาไว้เป็นอย่างดี

ชาวไทยล้าชชาเป็นชนกลุ่มใหญ่ที่อาศัยอยู่ในดินแดนล้าชชามาเป็นเวลานาน มักเรียกตนเองว่า “คนเมือง” อาศัยอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ทางภาคเหนือของไทย ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง แพร่และน่าน ส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านสันมะนะ ตำบลป่าอ้อดอนชัย อำเภอเมืองเสียงราย

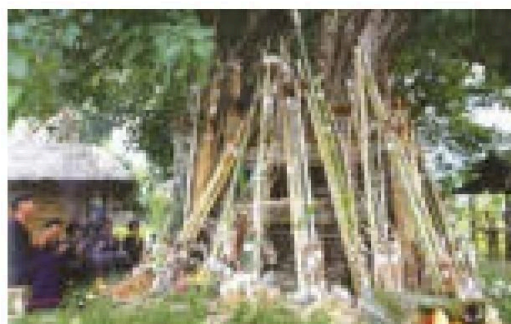

ประเพณีจุดประทีปตีนกา ทำในวันเพ็ญเดือนสิบสอง ตีนกาทำจากด้ายทำเป็นรูปนกกาสีดำ วางในถ้วยที่มีน้ำมันแช่อยู่ ในตอนเย็นของวันเพ็ญเดือนสิบสอง ชาวไทยล้านนาจะมารวมตัวกันที่วัด เมื่อถึงเวลาสมควรจะนิมนต์พระภิกษุมารเทศน์เรื่อง พญากาเผือก เมื่อพระภิกษุเริ่มเทศน์ผู้ทำพิธีจะจุดประทีปตีนกาเพื่อบูชาพระธรรม

ประเพณีทอผ้าพันใจ หรือ ผ้าจุลกฐิน เป็นประเพณีอย่างหนึ่งของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนา นิยมทำตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือนสิบเอ็ด จนถึงกลางเดือนสิบสอง (ประมาณเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคม) เป็นประเพณีที่ต้องมีจิตศรัทธาและความอุตสาหะอย่างสูง จึงเชื่อกันว่าผู้ใดถวายจุลกฐินจะได้รับกุศลบุญอันยิ่งใหญ่ แม่เฒ่าแสงคำ ปงกองแก้ว (ผู้อาวุโสหมู่บ้านหาดทรายทอง ตำบลริมโขง อำเภอเชียงของ) เล่าถึงประเพณีนี้ว่า พิธีจะเริ่มตั้งแต่ช่วงหกโมงเย็นถึงหกโมงเช้าของวันรุ่งขึ้น โดยก่อนทำพิธีจะบอกกล่าวกุศลบุญนี้แก่ท้าวบุตร เทวดา เพื่อช่วยคลบนาคลให้ชาวบ้านสามารถทอผ้าได้เสร็จตามเวลาที่กำหนด จากนั้นจึงเริ่มพิธีทางสงฆ์ แล้วเข้าสู่กระบวนการทอผ้าพันใจ เริ่มจากเก็บดอกฝ้ายมาทียบ (อัด) แล้วนำไปบิดและม้วนให้เป็นหางเพื่อดึงออกมาเป็นเส้นด้าย จากนั้นนำมาปั่น เปีย ต้ม แล้วนวดก่อนที่จะนำไปตากให้แห้ง บางแห่งนำไปไว้ (ย่างกับไฟ) จนแห้งสนิทเสร็จแล้วนำฝ้ายมากวัก และสาวเข้าฟืมทอเป็นผืน นำไปตัดเป็นสบง จีวร สังฆาฏิ และผ้ารัดอก จำนวน ๑ ไตร ก่อนนำไปย้อมสีและถวายเป็นผ้าจุลกฐินในเช้าวันรุ่งขึ้น

พิธีสืบทอด เป็นพิธีกรรมของชาวล้านนาที่สืบทอดกันมาแต่ครั้งโบราณกาล แบ่งเป็น ๓ ประเภทคือ พิธีสืบทอดคน พิธีสืบทอดบ้าน และพิธีสืบทอดเมือง การประกอบพิธีแต่ละประเภทจะแตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ของการสืบทอด และปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมความเชื่อของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ สำหรับชาวไทลื้อบ้านศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ มีพิธีกรรมที่ค่อนข้างแตกต่างไปจากพิธีสืบทอดอื่น ๆ โดยทั่วไป และยังคงรักษาสืบทอดมาถึงปัจจุบันคือ พิธีสืบทอดผู้ป่วยกับตันโพธิ์ เมื่อมีผู้ป่วยพวญาคติพี่น้องจะนำวัน เดือน ปีเกิดมาตรวจตามหลักชะตาโหราศาสตร์ จากนั้นพ่ออาจารย์ก็จะทำพิธีกรรมสืบทอดให้ พ่อคำแดง วงศ์ชัย (ผู้ประกอบพิธี) เล่าว่า พิธีสืบทอดน้อย จะทำที่ตันโพธิ์ในบริเวณวัด เพราะเชื่อว่าตันโพธิ์ใหญ่มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือรุกขเทวดาสงสถิตอยู่ การสืบทอดคนกับตันโพธิ์จึงเปรียบเสมือนเป็นการฝากชีวิตไว้กับเทวดาอารักษ์ให้ช่วยปกป้องรักษา และต่ออายุผู้ป่วยให้ยืนยาวต่อไป สำหรับผู้ป่วยหนักจะต้องทำพิธีสืบทอดใหญ่ โดยนิมนต์พระสงฆ์จำนวน ๕, ๗ หรือ ๙ รูป มาทำพิธีที่บ้าน

พิธีสืบทอดผู้ป่วยกับตันโพธิ์ พิธีกรรมในวิถีพุทธศาสนาของชาวล้านนา

พิธีสู่ขวัญข้าว เป็นวิถีชีวิตที่ชาวล้านนาปฏิบัติสืบต่อกันมาแต่อดีต และแตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ พิธีนี้จะทำช่วงหลังฤดูเก็บเกี่ยว ที่เก็บข้าวเปลือกใส่ยุ้งฉางเรียบร้อยแล้ว โดยเชื่อว่าเป็นการเรียกขวัญข้าวให้มาอยู่กับข้าวเปลือกในยุ้งฉาง เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ข้าวให้เป็นเมล็ดพันธุ์ที่สมบูรณ์ในปีต่อไป และให้มีเพียงพอกต่อการบริโภคตลอดทั้งปี ปัจจุบันพิธีกรรมนี้เริ่มเลือนหายไป เป็นเพียงพิธีกรรมเล็ก ๆ ที่บางครอบครัวยังทำกันอยู่ ซึ่งชุมชนชาวไทลื้อที่บ้านศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ ยังคงรักษาพิธีกรรมนี้ไว้อย่างต่อเนื่องจวบจนปัจจุบัน พิธีสู่ขวัญข้าวจัดที่บริเวณหน้ายุ้งข้าว ผู้เฒ่าผู้แก่จะช่วยกันเตรียมเครื่องประกอบพิธีวางรวมกันในถาด ประกอบด้วยข้าวปลาอาหาร ใบพลู ดอกไม้ ธูปเทียน นอกจากนี้ยังมี น้ำส้มป่อย ถังข้าวสาร หม้อหนึ่งไหข้าว ข้าวเหนียวใส่ในกระติบ รวมทั้งอุปกรณ์เครื่องมือทำมาหากินและผลผลิตทางการเกษตร ผู้เฒ่าผู้แก่ที่เป็นผู้ชายจะช่วยกันसानตาแหลว (เฉลว) นำไปปักรอบยุ้งข้าวทั้ง ๔ ด้าน นำขนไก่มาเสียบติดกับตาแหลว แล้วนำหน่ออ้อยต้นข้าว ต้นข่า ดอกไม้มัดรวมกันกับตาแหลวทั้ง ๔ ด้าน นำด้ายสายสิญจน์โยงรอบยุ้งฉาง เมื่อเตรียมเครื่องประกอบพิธีเสร็จแล้ว ผู้ประกอบพิธีกรรม (ผู้อาวุโสในครอบครัว หรือพ่ออาจารย์) จะเริ่มทำพิธีด้วยการหยิบข้าวสารมาเสี่ยงทาย เมื่อเสี่ยงทายเสร็จแล้ว ผู้ประกอบพิธีก็จะป้อนอาหารขวัญข้าว จากนั้นกีดค้อน ๑ ครั้งเป็นเคล็ดว่าเมล็ดข้าวจะแข็งแรงเหมือนค้อน แล้วนำด้ายสายสิญจน์มามัดถึงข้าวสาร หม้อหนึ่งไหข้าว และกระติบข้าวเหนียวเพื่อให้เจ้าของบ้านมีข้าวกินตลอดปี เสร็จแล้วจึงนำข้าวขวัญไปวางไว้ในยุ้งข้าวเป็นอันเสร็จพิธี และในช่วงเวลา ๓-๗ วันห้ามนำข้าวเปลือกออกจากยุ้งข้าวเด็ดขาด

เครื่องประกอบพิธีสู่ขวัญข้าว

พ่ออาจารย์ทำพิธีสู่ขวัญข้าว

๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๕ เพื่อ
การระดมพระวิมุกตปิณฑนา
นาโดยจัดพิธีกรรมแบบล้าน
าจิกรรรมสมโภชเมือง อาทิ กา
กถึงความมกัตัญญุตเวที แล
านดอกไม้ และเครื่องบูชาสักก
นสิริมงคลแก่ชีวิต นอกจากนี้
จัดงานกาชาดประจำปีของจ

ประเพณีนมัสการและสรงน้ำพระธาตุดอยตุง

ประเพณีมัสการพระธาตุดอยตุงเป็นประเพณีที่ชาวล้านนาปฏิบัติสืบทอดกันมาช้านานตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน โดยจะจัดงานระหว่างวันขึ้น ๑๔ ค่ำ ถึงวันแรม ๑ ค่ำของเดือนสี่ (ไทย) หรือเดือนหก (เหนือ) ในคืนวันขึ้น ๑๔ ค่ำ พระภิกษุและสามเณรจะขึ้นไปพร้อมกันที่วัดพระธาตุดอยตุงน้อย เพื่อทำวัตร สวดมนต์ และทำพิธีสวดเบิก หลังจากนั้นมีการแสดงพระธรรมเทศนากล่าวถึงตำนานและอานิสงส์แห่งพระธาตุดอยตุง รุ่งเช้าวันขึ้น ๑๕ ค่ำ ชาวบ้านจะร่วมกันทำบุญตักบาตร เสร็จแล้วจะพากันขึ้นไปตักน้ำจากบ่อศักดิ์สิทธิ์ เพื่อนำไปเข้าพิธีพุทธาภิเษกก่อนนำไปสรงองค์พระธาตุ และในเวลากลางคืนก็จะฟังสวดเบิก ฟังพระธรรมเทศนาเกี่ยวกับตำนานพระธาตุดอยตุงเหมือนคืนแรก และทำสมาธิ เช้าวันแรม ๑ ค่ำ มีการถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุ หลังจากนั้นก็รับประทานอาหารร่วมกัน ก่อนกลับจะมีการขอขมาลี้ศักดิ์สิทธิ์ ขอขมาและอธิษฐานนำน้ำจากบ่อศักดิ์สิทธิ์กลับไปฝากญาติพี่น้องที่ไม่ได้มาร่วมพิธี

พิธีตานหาแม่ฟ้าหลวง

พิธีตานหาแม่ฟ้าหลวงเป็นพิธีทำบุญอุทิศถวายพระราชกุศลแด่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ที่ชาวเชียงรายคุ้นเคยกับพระนามว่า “แม่ฟ้าหลวง” พระองค์โปรดธรรมชาตุมก และทรงสร้างพระตำหนักดอยตุงด้วยพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวเขาในทุก ๆ ด้าน ส่งผลให้ชาวเขามีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เลิกทำไร่เลื่อนลอย เลิกตัดไม้ทำลายป่า เลิกปลูกฝิ่น ที่ล้วนแต่สร้างปัญหาแก่สังคมและประเทศชาติ ทำให้ปัญหาเหล่านั้นสิ้นไป ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ ชาวเชียงรายทั้งภาครัฐและเอกชนจึงได้จัดพิธีตาน (ทาน) หาแม่ฟ้าหลวงในวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ของทุกปี อันเป็นวันคล้ายวันสวรรคตของพระองค์ ซึ่งเริ่มจัดงานพิธีใน พ.ศ. ๒๕๓๙ และปฏิบัติสืบเนื่องมาจวบจนปัจจุบัน

ในวันพิธี ช่วงเช้ามีพิธีถวายเครื่องราชสักการะตามแบบประเพณีล้านนา ประกอบด้วย ชันดอก ต้นผึ้ง หมากสุม หมากเบ็ง และต้นเทียน โดยจัดที่อุทยานศิลปะและวัฒนธรรม (ไร่แม่ฟ้าหลวง) อำเภอเมืองเชียงราย และในช่วงบ่ายมีพิธีบำเพ็ญกุศลถวาย ณ พระตำหนักดอยตุง อำเภอแม่ฟ้าหลวง

พิธีเลี้ยงผีลวง - เจ้าพ่อปลาบึก

พิธีเลี้ยงผีลวง เป็นพิธีกรรมความเชื่อของผู้คนที่อาศัยอยู่ติดลำน้ำโขง โดยเฉพาะชาวบ้านหาดไคร้ อำเภอเชียงของ พิธีกรรมนี้มีการสืบทอดมาแต่ครั้งโบราณ ซึ่งจะทำพิธีก่อนการล่าปลาบึก เพราะมีความเชื่อว่าปลาบึกเป็นปลานขนาดใหญ่จะมีผีที่ชื่อว่า ผีลวง คอยปกป้องรักษา จึงต้องทำพิธีเช่นสรวงบอกกล่าวขออนุญาตจับปลาบึก ชาวประมงเฉพาะที่ล่าปลาบึกก็จะเริ่มทำพิธีบวงสรวงผีลวงหรือเจ้าพ่อปลาบึกที่ปางปลาริมฝั่งโขง ซึ่งจะต้องสร้างศาลเล็ก ๆ และเตรียมเครื่องประกอบพิธี โดยมีพรานอาวุโสเป็นผู้ทำพิธี

หลังจากทำพิธีเลี้ยงผีลวงเสร็จแล้ว ก็ต้องทำพิธีเลี้ยงผีแม่ย่านางเรือด้วยเครื่องเช่น ๓ อย่างคือ หมู ไก่แดงและไก่ขาว เพราะเชื่อว่าเรือ ๑ ลำจะมีแม่ย่านาง ๓ ตน คือ นางผมหอมอยู่หัวเรือ นางคำฟูอยู่กลางเรือ และนางแก้วอยู่ท้ายเรือ เพื่อขอพรแม่ย่านางเรือให้อำนวยโชคให้ เมื่อล่าปลาบึกได้แล้วก็จะทำพิธีเลี้ยงผีลวงอีกครั้งเป็นการขอบคุณ

พิธีนี้แสดงให้เห็นถึงความสำนึกในคุณค่าของธรรมชาติที่ผู้คนได้อาศัยหล่อเลี้ยงชีวิตมาช้านาน เป็นการดูแลรักษาระบบนิเวศทางธรรมชาติอย่างยั่งยืน トラบเท่าที่ยังคงดำรงรักษาพิธีกรรมนี้อยู่ต่อไป

พิธีตานหาแม่ฟ้าหลวง
เพื่ออุทิศถวายพระราชกุศลแด่
สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

เครื่องบวงสรวงผีลวง

ประเพณีปอยลูกแก้ว

ประเพณีปอยลูกแก้ว (คำว่า “ลูกแก้ว” มีความหมายโดยนัย หมายถึงลูกของพระรัตนตรัย) หรือชาวไทใหญ่เรียกว่า “ปอยสา่งลอง” คือ งานบรรพชาสามเณร เป็นประเพณีของชาวล้านนาที่สืบทอดมายาวนาน แต่ชาวเชียงใหม่หลายชาติพันธุ์ จึงอาจมีรายละเอียดของพิธีแตกต่างกัน ซึ่งส่วนใหญ่มีลำดับขั้นตอนในพิธีคล้ายกัน เริ่มจากการกำหนดวันบรรพชา จากนั้นเจ้าภาพที่เป็นพ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่จะจัดหาเครื่องอัฐบริขาร เป็นต้นว่า สบง จีวร อังสะ บาตร กล่องเข็ม มีดโกน ผ้ากรองน้ำ ลูกประคำ ผ้ารัดเอว (รัดประคด ซึ่งจะมีหรือไม่มีก็ได้) นอกจากนี้จะต้องเตรียมเครื่องสักการะ ประกอบด้วย เทียนบวช พานดอกไม้ ๓ ชุด (ขอบวช ๑ ชุด ขอสรณคมน์และศีล ๑ ชุด และขออุปฌาย์ ๑ ชุด)

ขบวนแห่ลูกแก้วซึ่งมีชายฉกรรจ์ทำหน้าที่เป็นม้ายักฐะให้ลูกแก้วขี่คอ

ในวันงานบรรพชาจะมีพิธีโกนหัว อาบน้ำขมิ้นส้มป่อย ทาแป้งแต่งตัวด้วยชุดที่เตรียมไว้ มีชายฉกรรจ์ที่แข็งแรงทำหน้าที่เป็นม้ายักฐะให้ลูกแก้วขี่คอ บางแห่งอาจใช้ม้าหรือช้างเป็นพาหนะ แห่ไปรอบๆ หมู่บ้าน และขึ้นไปบนบ้านผู้ที่มีอาวุโสเพื่อผูกข้อมือให้พร เมื่อขบวนแห่ลูกแก้วกลับถึงวัดก็จะเปลี่ยนเครื่องแต่งตัวเป็นนุ่งขาวห่มขาวเพื่อเข้าพิธีบรรพชา งานประเพณีปอยลูกแก้วมักจะจัดมหรสพเฉลิมฉลองให้ความบันเทิงผู้ที่มีมาร่วมงานด้วย

ประเพณีปอยลูกแก้วเป็นการทำบุญที่ถือว่ามีอันสืบสันตมาต ถือเป็นโอกาสทำบุญครั้งใหญ่ หากพ่อแม่หรือญาติของลูกแก้วบางคนมีฐานะยากจน ชาวบ้านที่มีฐานะดีก็จะร่วมกันเป็นเจ้าภาพซื้อปัจจัย อัฐบริขาร เลี้ยงภัตตาหารพระภิกษุสงฆ์และผู้ที่มีมาร่วมงาน

พิธี “ปางแปด” เจ้าหลวงเวียงแก่น

เจ้าหลวงเวียงแก่นเป็นกษัตริย์องค์สุดท้ายของเมืองเวียงแก่นหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “เมืองโบราณดงเวียงแก่น” ได้รับการขึ้นทะเบียนจากกรมศิลปากรให้เป็นแหล่งโบราณสถานสำคัญแห่งหนึ่งของประเทศไทย

เจ้าหลวงเวียงแก่นได้สืบทอดประเพณีมั่งรายจนสิ้นพระชนม์ นับแต่นั้นมาเมืองเวียงแก่นก็ถูกทิ้งร้างมาเป็นเวลานาน เพื่อเป็นการรำลึกถึงเจ้าหลวงเวียงแก่น ชาวบ้านบริเวณลุ่มแม่น้ำจาว จึงได้ร่วมใจกันจัดพิธีบวงสรวงพระองค์ในวันขึ้น ๓-๔ ค่ำ ของเดือนแปด (ภาษาถิ่นเรียกว่า ปางแปด) ราวเดือนมิถุนายนของทุกปีที่บริเวณหอเจ้าหลวงเวียงแก่น หมู่บ้านม่วงยายใต้ ตำบลม่วงยาย อำเภอเวียงแก่น ในช่วง ๒ วันที่ทำพิธีจะห้ามชาวบ้านออกไปทำงาน หรือเดินทางไปไหนมาไหน สัตว์ที่ใช้ในการสังเวยจะต้องเป็นหมูหรือควายตัวผู้เท่านั้น โดยจะสับเปลี่ยนหมุนเวียนกัน กล่าวคือใช้หมูประกอบพิธี ๒ ปี แล้วเปลี่ยนมาใช้ควายประกอบพิธี ๑ ปี ผู้เตรียมเครื่องประกอบพิธีคือ พ่อเข้าจ้ำ (ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างชาวบ้านกับดวงวิญญาณเจ้าหลวงเวียงแก่น) นอกจากนี้กลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในพิธีนี้ก็คือ กลุ่มผู้เฒ่าผู้แก่ และกลุ่มวงดนตรีสะล้อซอซึงพื้นบ้าน โดยบรรดาผู้เฒ่าผู้แก่จะมาช่วยกันเตรียมเครื่องประกอบพิธี ประกอบด้วย กรวยดอกไม้ ธูปเทียน กรวยใบพลู หน้าช้าง หน้าม้า ผ้าขาว ผ้าแดง หมากหั่ว และเหล้าขาว

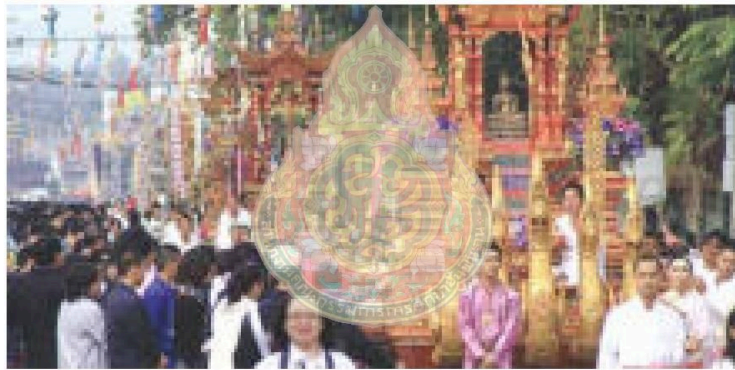

๑๒๔ **เชิงชาย : เจริญสุขแด่สงฆาวง ล้ำค่าวงดาลีป ถิ่นวัฒนธรรมล้านนา**

ตอนเช้าวันขึ้น ๔ ค่ำ เดือนแปด หรือเรียกกันว่า “วันปางหลวง” ชาวบ้านนำดอกไม้และเทียนมาถวายที่หอเจ้าหลวงเวียงแก่น พ่อเจ้าจ๋านำหมูหรือควายมาบอกกล่าวเซ่นไหว้ แล้วให้นำไปฆ่าทำอาหารมาถวายภายหลัง ส่วนกลุ่มวงสะล้อซอซึง ทั้งช่างซอและช่างปี่จะบรรเลงดนตรีอัญเชิญเจ้าหลวงเวียงแก่น และเจ้าเมืององค์อื่น ๆ ให้ลงมาประทับร่างทรง สลับกับการตีฆ้องและกลองตลอดช่วงประกอบพิธีกรรม ชาวบ้านจะเตรียมด้วยสายสิญจน์ และภาชนะบรรจุน้ำสะอาด เพื่อให้เจ้าหลวงร่ายมนต์คาถาปิดเป่าเคราะห์ภัย นำไปให้คนในครอบครัวดื่มกินเพื่อความเป็นสิริมงคล และซักถามเจ้าหลวงเกี่ยวกับอาการเจ็บป่วยของคนในครอบครัว เพื่อรักษาตามความเชื่อต่อไป ต่อจากนั้นพ่อเจ้าจ๋านำอาหารและเครื่องเซ่นไหว้ถวายเจ้าหลวง เมื่อเสร็จพิธีถวายเครื่องบูชา ผู้ชายจะยิงปืน ๑๖ นัด เป็นสัญญาณให้ผู้เข้าร่วมพิธีรับประทานอาหารได้ เสร็จแล้วก็ทำพิธีสู่ขวัญและผูกข้อมือให้กับร่างทรงเพื่อเรียกขวัญกลับคืนมา

พิธีอัญเชิญพระพุทธรูปแวดเวียงเจียงฮาย

เป็นประเพณีที่จัดขึ้นเพื่อความเป็นสิริมงคลของชาวเชียงรายได้เนื่องในวาระสงฆ์ปีเก่า ต้อนรับปีใหม่ โดยช่วงบ่ายวันที่ ๓๑ ธันวาคม ได้อัญเชิญพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่อำเภอเมืองซึ่งประดิษฐานอยู่ในวัดต่าง ๆ มาประดิษฐานบนบุษบกแห่ไปรอบเมืองเชียงรายได้ เพื่อให้อาณาประชาราษฎร์ชาวเชียงรายได้สักการบูชา โปรยข้าวตอกดอกไม้ และในเช้าวันที่ ๑ มกราคม จะมีการตักบาตรรับวันปีใหม่

ขบวนแห่พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์เนื่องในวันสงฆ์ปีเก่า ต้อนรับวันขึ้นปีใหม่

พิธีแห่โคมไฟไผ่ดอก

จัดในวันมาฆบูชาซึ่งตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือนสาม อันเป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่พุทธศาสนิกชนจะเข้าวัดทำบุญตักบาตร ฟังธรรม เมื่อวันมาฆบูชาได้เวียนมาบรรจบครบรอบทุกปี เทศบาลนครเชียงราย ร่วมกับคณะสงฆ์จังหวัดเชียงรายจะจัดงานประเพณีแห่โคมไฟ ไผ่ดอก ขึ้น เพื่อถวายเป็นพุทธบูชาและให้พุทธศาสนิกชนร่วมกันสร้างบุญกุศลสืบทอดพระพุทธศาสนาต่อไป

พิธีนักษัตรเป็งปู้ด

เป็นประเพณีของชาวล้านนาที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาช้านาน โดยมีความเชื่อว่าตอนเที่ยงคืนของวันพุธ ขึ้น ๑๕ ค่ำ พระมหาอุปคุต (พระอรหันต์องค์หนึ่งที่สามารถลดบันดาลโชควาสนา) ได้ออกจากการเข้าฌานสมาบัติที่ได้สะดือทะเล แล้วแปลงกายเป็นสามเณรน้อยออกไปรดสัตว์โลก หากผู้ใดได้ทำบุญตักบาตรพระมหาอุปคุตจะถือว่าเป็นผู้มีบุญ จะมีโชคลาภ ร่ำรวย และเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต ดังนั้น ในวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำที่ตรงกับวันพุธ เทศบาลนครเชียงรายจึงจัดประเพณีตักบาตรวันเป็งปู้ดขึ้น เพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้ทำบุญตักบาตรและสืบทอดประเพณีนี้ให้คงอยู่คู่วัฒนธรรมล้านนาของชาวเชียงรายสืบไป

งานวัฒนธรรมสัมพันธ์การท่องเที่ยวและการค้าในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง จัดขึ้นในเดือนมกราคม ณ บริเวณสนามบินของฝูบิน ๔๑๖ (สนามบินเก่า) อำเภอเมืองเชียงราย เดิมใช้ชื่อว่า “งานวัฒนธรรมสัมพันธ์ลุ่มน้ำโขง” จุดประสงค์ของการจัดงานนี้เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ได้แก่ ไทย ลาว จีน เมียนมา เวียดนาม และกัมพูชา เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวและแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม ประเพณีระหว่างกัน ซึ่งจะส่งผลดีต่อการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายและประเทศไทย เชื่อมโยงเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศ รวมทั้งเป็นการสานสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านให้แน่นแฟ้น เป็นการผูกมิตรไมตรีที่ดีต่อกัน อันจะนำไปสู่การขยายฐานความสัมพันธ์ให้แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น ส่งผลดีทางด้านการค้าการลงทุน การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในประเทศลุ่มแม่น้ำโขง ทั้งในปัจจุบันและอนาคต จึงทำให้เป็นงานที่ยิ่งใหญ่

งานแข่งขันโปโลช้าง

เป็นงานที่ได้รับการจัดอันดับว่าเป็น ๑ ใน ๖ งาน ที่ยิ่งใหญ่ในปฏิทินการท่องเที่ยวของประเทศไทย ต่อเนื่องมาเป็นเวลาหลายปี งานนี้จัดในเดือนมีนาคม ณ อนันตารีสอร์ท บ้านรวมมิตร ตำบลแม่ยาว อำเภอเชียงแสน เดิมงานนี้จัดครั้งแรกที่อำเภอหัวหินใน พ.ศ. ๒๕๔๔ ก่อนที่จะย้ายมาจัดที่จังหวัดเชียงรายใน พ.ศ. ๒๕๔๙ เป็นงานที่จัดขึ้นเพื่อการกุศลที่จะนำเงินไปสมทบสนับสนุนการดำเนินงานของสถาบันคชบาลแห่งชาติที่จังหวัดลำปาง

กิจกรรมในงาน ก่อนเริ่มการแข่งขันพระสงฆ์จะทำพิธีคล้องมาลัยและรดน้ำมนต์ให้กับควาญช้าง และช้างที่เข้าร่วมแข่งขันเพื่อความเป็นสิริมงคล นอกจากการแข่งขันโปโลช้างแล้ว ยังมีขบวนพาเหรดแบบโบราณของภาคเหนือ และการฟ้อนรำของชาวเขา ซึ่งผู้เข้าชมงานไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ

งานเทศกาลลิ้นจี่และของดีเมืองเชียงราย

งานเทศกาลนี้จัดในเดือนพฤษภาคม ณ บริเวณสนามช้างแข่งการทาง เชียงพานน้ำแม่กก อำเภอเมืองเชียงราย เพื่อผลักดันให้จังหวัดเชียงรายเป็นศูนย์กลางตลาดลิ้นจี่และสับปะรด ส่งเสริมให้สับปะรดพันธุ์ฐานแลและภูแลเป็นที่รู้จักมากขึ้น และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดเชียงราย

เกษตรกรนำผลผลิตจากสวนมาจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคโดยตรง

เทศกาลชิมชา ชากระบาน อาหารชนเผ่าดอยแม่สลอง

ในช่วงเดือนธันวาคม ถึงเดือนมกราคมของทุกปี อันเป็นช่วงที่ดอกชากระบานสะพรั่งทั่วทั้งดอยสูงที่บ้านสันติคีรี ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง อีกทั้งที่นี่ยังเป็นแหล่งปลูกชาคุณภาพดี รวมทั้งพืชเมืองหนาวทั้งพืชผัก ไม้ผล และไม้ดอก ในช่วงเวลานี้จึงได้จัดเทศกาลชิมชา ชากระบาน อาหารชนเผ่าดอยแม่สลอง เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มาสัมผัสความงดงามของธรรมชาติ ได้เรียนรู้วิถีชีวิตของชนเผ่ากว่า ๗ ชนเผ่าได้แก่ อาข่า ลาหู่ ลัวะ เมี่ยน ลีซู จินยูนนาน และไทใหญ่ ภายในงานมีกิจกรรมที่น่าสนใจหมุนเวียนกันไป เช่น การออกร้านจำหน่ายสินค้าโอท็อป การประกวดไก่ดำสายพันธุ์ฟ้าหลวง การประกวดร้องเพลง การแสดงวัฒนธรรมของชนเผ่าต่าง ๆ

อาข่า (อีก่อ)

ชนเผ่านี้เรียกตนเองว่า “อาข่า” และต้องการให้คนทั่วไปเรียกตนเองว่า “อาข่า” ไม่ใช่ “อีก่อ” อย่างที่คนไทยเคยเรียกกัน บรรพบุรุษดั้งเดิมอาศัยอยู่ทางตอนใต้ของประเทศจีน ปัจจุบันชนเผ่าอาข่าอาศัยอยู่ในภาคเหนือ ๕ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ ลำปาง ตาก และแพร่ บางส่วนได้อพยพไปอยู่ที่จังหวัดน่าน พะเยา และจังหวัดอื่น ๆ ชนเผ่าอาข่าในประเทศไทยแบ่งออกได้เป็น ๘ กลุ่มดังนี้ กลุ่มอุโลอาข่า กลุ่มลอมืออาข่า กลุ่มผะหมี่อาข่า กลุ่มหน้าคำอาข่า กลุ่มเปี้ยะอาข่า กลุ่มอ้าเค้ออาข่า กลุ่มอ้าจ้ออาข่า และกลุ่มอุฟ้ออาข่า สำหรับจังหวัดเชียงราย อาข่าอาศัยอยู่ในหลายอำเภอ แต่อำเภอที่มีอาข่าอาศัยอยู่มาก คือ อำเภอแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่สรวย อำเภอแม่จัน และอำเภอเมืองเชียงราย

ชนเผ่าอาข่ามีรูปร่างเล็ก แต่แข็งแรง ลำสันมีสีน้ำตาลอ่อนและหยาบกร้าน ผู้หญิงนิยมไว้ผมยาว ลักษณะนิสัยที่สำคัญของชาวอาข่าคือ เคารพและเชื่อถือคำสอนของบรรพบุรุษ เชื่อผู้นำ ประนีประนอม ไม่ชอบความรุนแรง รักความสนุกสนานบันเทิง ชอบสุบยาเส้น ชอบดื่มน้ำชาดื่มเหล้า และกินหมาก

ภาษา

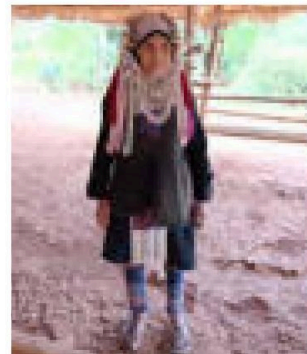
ภาษาของชนเผ่าอาข่าจัดอยู่ในตระกูลพม่า-ทิเบต มีภาษาพูดคล้ายภาษามูเซอและลีซอ แต่ไม่มีภาษาเขียนหรือไม่มีตัวอักษรเป็นของตนเอง

ลักษณะบ้านเรือน

ชนเผ่าอาข่านิยมอาศัยอยู่บนที่สูงหรือภูเขาสูง ปกติจะตั้งหมู่บ้านในพื้นที่ลาดเทหรือตามสันเขาซึ่งมีที่กว้างพอประมาณ เพื่อให้เด็กมีที่เล่นและเพื่อสะดวกในการเลี้ยงม้า วัว แพะ หมู และไก่ นอกจากนี้ต้องมีป่าอยู่รอบ ๆ เพื่อสะดวกในการหาพืชและหาอาหารจากป่า และต้องมีลำห้วยเล็ก ๆ สำหรับเป็นแหล่งน้ำดื่มน้ำใช้อยู่เชิงดอยที่จะสามารถเดินไปตักน้ำขึ้นมาใช้ได้

การตั้งชุมชนของอาข่าจะมีการเลือกทำเลพร้อมทั้งมีการเสี่ยงทายเพื่อให้แน่ใจว่าจุดที่เลือกนั้น ภูตผีบรรพชนและเทพยดาอารักษ์ยินดีและเต็มใจให้ตั้งหมู่บ้าน

ปากทางเข้าหมู่บ้านของชาวอาข่าจะมีการสร้างประตูหมู่บ้านเรียกว่า “ล่อซ่อง” เพื่อป้องกันสิ่งเลวร้ายต่าง ๆ ไม่ให้เข้ามาในชุมชน เนื่องจากชาวอาข่าเกรงกลัวอิทธิฤทธิ์ของภูตผีมาก และเพื่อเป็นการแยกแผ่นดินกันอยู่โดยเด็ดขาด โดยให้มนุษย์อยู่ในหมู่บ้าน ส่วนภูตผีให้อยู่นอกหมู่บ้านในป่า ด้วยเหตุนี้จึงกลายเป็นธรรมเนียมที่ชาวอาข่าจะต้องสร้างประตูหมู่บ้านมาจนถึงทุกวันนี้ โดยสร้างประตูที่ปลายถนนทั้งด้านบนและด้านล่างของหมู่บ้าน ชาวอาข่าที่เคร่งไสยศาสตร์จะต้องเข้าออกหมู่บ้านโดยผ่านทางประตูทุกครั้ง เพื่อลางมลทินของภูตผีที่อาจติดตัวมาจากป่าเขานอกหมู่บ้าน ประตูนี้

ชาวอาข่ามีรูปร่างเล็ก แต่แข็งแรง

การแสดงของหญิงชาวอาข่า ซึ่งแสดงถึงความสนุกสนานรื่นเริง

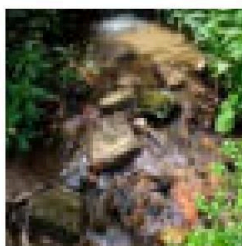
การแสดงของหญิงชาวอาข่าที่เกี่ยวกับวิถีชีวิต

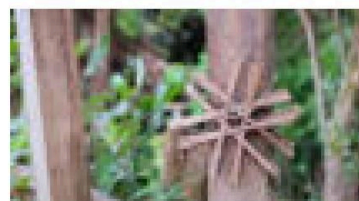
ชาวอาข่านิยมสร้างบ้านอยู่บนที่สูง

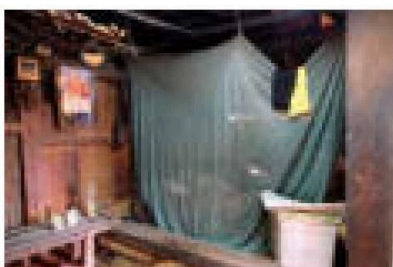
ประตูลั่วบ้านของชาวอาข่า

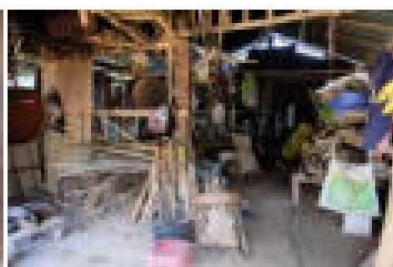
บ่อน้ำคักดีลลิลท์ภายในลั่วบ้าน
ของชาวอาข่า

ชาวอาข่าจะนำไม้ไผ่มาทำเป็นเครื่องหมาย และนำไปติด
บนคานหรือเสาของประตูลั่วบ้าน หรือติดตามต้นไม้
อันเป็นสัญลักษณ์ห้ามคนทั่วไปแตะต้อง

ภายในบ้านของชาวอาข่า

บ้านของชาวอาข่า

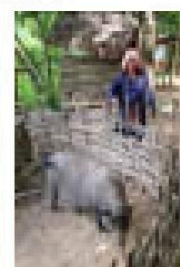
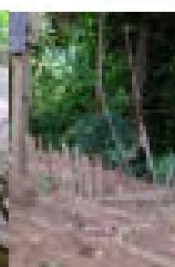
เตาสำหรับต้มน้ำชา

ห้องน้ำของชาวอาข่าจะสร้างอยู่นอกตัวบ้าน

เครื่องดักสัตว์ของชาวอาข่า

การเลี้ยงหมูภายใน
ลั่วบ้านของชาวอาข่า

ถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผู้ใดจะลบหลู่ไม่ได้ หากใครเผลอลบหลู่ จะต้องถูกปรับ และต้องเซ่นไหว้เพื่อขอขมาลาโทษ นอกจากนี้
ในลั่วบ้านยังมีศาสนสถานที่สำคัญเพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรม เช่น ศาลพระภูมิชุมชน บ่อน้ำคักดีลลิลท์ ลานวัฒนธรรม เป็นต้น
ลักษณะบ้านของชนเผ่าอาข่าเป็นบ้านยกพื้นสูงจากพื้นดินประมาณ ๑ เมตร มีบันได ๓-๕ ขั้น ได้ถูกใช้เป็นที่พัก
สัตว์เลี้ยง ไม้ฟืน และเครื่องมือเครื่องใช้ในการเกษตร บ้านสร้างด้วยไม้ไผ่ มีเสาเป็นไม้เนื้อแข็ง ฝาบ้านทำด้วยฟากไม้ไผ่ไม่มีหน้าต่าง
เพราะหลังคาซึ่งมุงด้วยหญ้าคาจะคลุมยาวลงมาจนเกือบถึงพื้นดิน ทำให้ภายในบ้านมืดมิด แต่ก็ช่วยกันลมกันฝนได้อย่างดี
มีเนื้อที่นอกฝาบ้านใต้หลังคาสำหรับนั่งทำงานหรือเก็บของ

ภายในบ้านแบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนของผู้ชายและส่วนของผู้หญิง โดยมีฝาสูงเพียงไหล่กันจากฝาด้านห้องนอนไปถึง
เสากลางบ้าน ส่วนที่ไม่มีฝากั้นเป็นบริเวณที่ใช้กินอยู่และทำงาน บริเวณห้องโถ่งใช้เป็นที่พักสำหรับศาลพระภูมิซึ่งเป็นที่ยึด
วิญญาณของบรรพชนและถือเป็นศูนย์รวมของพิธีการและความเชื่อต่าง ๆ จะตั้งติดฝากั้นกลางบ้านโดยจะอยู่ในส่วนของผู้หญิง
นอกจากนั้นยังมีเตาไฟ ๒ เตา โดยเตาฝ่ายหญิงจะอยู่ด้านใน ใช้สำหรับหุงต้มอาหาร เตาด้านนอกสำหรับต้มน้ำชาไว้เลี้ยงแขก
ส่วนห้องน้ำจะอยู่นอกตัวบ้าน

อาชีพ

อาชีพหลักของชาวอาข่าคือ การทำไร่บนภูเขา พืชหลักที่ปลูกคือ ข้าวไร่สำหรับบริโภค ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ยาสูบ
นอกจากนั้นเป็นพืชที่ปลูกไว้สำหรับการทำพิธีและเป็นอาหาร รวมทั้งเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ หมู ไก่ เป็ด ม้า วัว แพะ และควาย

๑๓๐ **เชิงอรรถ : เชนฮือฮือแดซสชาว ลัว่วางชิลป์ ถิ่นวัฒนธรรมลาวชา**

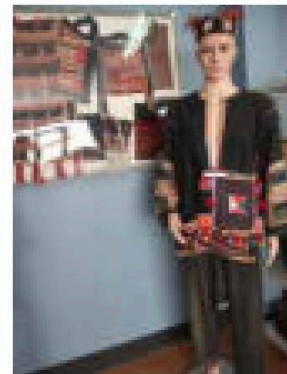
ชาวอาข่าจะทอผ้าใส่เอง
ไม่ได้ทอเพื่อจำหน่าย

การแต่งกายของผู้หญิงชาวอาข่า

ผู้หญิงชาวอาข่าจะห้อยคอด้วย
ลูกปัด และสวมหมวกประดับด้วย
ลูกปัดหลากสี

การแต่งกายของผู้ชายชาวอาข่า

การแต่งกาย

ชนเผ่าอาข่าใช้ผ้าฝ้ายทอเนื้อแน่นย้อมเป็นสีน้ำเงินเข้มและสีดำ ผู้หญิงสวมเสื้อตัวสั้น กระโปรงพลิทสั้น มีผ้าคาดเอวและผ้าพันน่อง ห้อยคอด้วยลูกปัด มีจุดเด่นที่หมวก ซึ่งประดับด้วยลูกปัดหลากสี หมวกที่สวมจะแตกต่างกัน ถ้าเป็นผู้หญิงที่ยังเป็นเด็กหรือวัยรุ่นจะสวมหมวกทรงกลม หากแต่งงานแล้วจะสวมหมวกทรงสูง ผู้หญิงนิยมไว้ผมยาวแต่รวบผมไว้ แล้วใส่หมวกทับ ส่วนผู้ชายสวมเสื้อคอกลม แขนยาว กางเกงขาก๊วยสีเดียวกัน และโกนหัว ไว้ผมเปีย

ประเพณี

ชนเผ่าอาข่ามีประเพณีต่าง ๆ เช่น **ประเพณีไข่แดง** เป็นประเพณีการส่งท้ายปีเก่า ต้อนรับปีใหม่ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าประเพณีชนไข่ **ประเพณีปีใหม่ลูกช้าง** เป็นประเพณีที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงฤดูกาลทำมาหากิน จัดขึ้นประมาณเดือนธันวาคมของทุกปี หลังการเก็บเกี่ยวพืชพันธุ์เสร็จแล้ว **ประเพณีไล่ชิงช้า** จะเริ่มปลายเดือนสิงหาคมหรือต้นเดือนกันยายนของทุกปี ซึ่งกำหนดขึ้นโดยผู้นำประจำหมู่บ้าน เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองก่อนการเก็บเกี่ยวผลผลิต และเพื่อเป็นการขอบคุณเจ้าป่าเจ้าเขาที่ดูแลปกป้องรักษาไร่นา

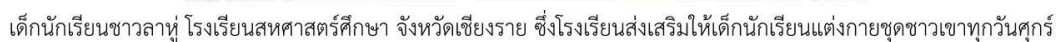
ศาสนา พิธีกรรม และความเชื่อ

ชนเผ่าอาข่าไม่มีคำว่า “ศาสนา” มีแต่คำว่า “บัญญัติอาข่า” ซึ่งครอบคลุมขนบธรรมเนียม ประเพณี และพิธีการทุกอย่างในการดำเนินชีวิต มีความเชื่อในเรื่องผี โชคลาง การเสี่ยงทาย และสิ่งเร้นลับในธรรมชาติเป็นอย่างมาก ชนเผ่าอาข่านับถือผีบรรพบุรุษ ทุกครัวเรือนจะมีหิ้งผีบรรพบุรุษไว้เช่นไหว้ปีละ ๔ ครั้ง รองลงมา ได้แก่ ผีใหญ่ ซึ่งถือว่าเป็นหัวหน้าผีทั้งปวง มีหน้าที่ดูแลทุกข์สุขของชาวบ้าน

พิธีกรรมของชาวอาข่ามี ๔ พิธี ได้แก่ พิธีขึ้นปีใหม่ พิธีเกี่ยวกับการเกษตรก่อนลงมือทำไร่ พิธีทำประตูหมู่บ้าน พิธีบวงสรวงผีใหญ่ พิธีเลี้ยงผีบ่อน้ำเพื่อความอุดมสมบูรณ์ของพืชไร่ พิธีไล่ชิงช้าเพื่อระลึกถึงเทพธิดา ผู้ประทานความอุดมสมบูรณ์ให้แก่พืชผลที่กำลังงอกงาม พิธีกินข้าวใหม่ จัดขึ้นเพื่อฉลองรวงข้าวสุกและขอบคุณผีไร่ พิธีไล่ผีออกจากหมู่บ้าน และพิธีเลี้ยงผีบรรพบุรุษ

การไล่ชิงช้าของชาวอาข่า

ลาหู่ หรือมุเซอ แบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๒ กลุ่ม ได้แก่ มุเซอดำ และมุเซอแดง และกลุ่มเล็ก ๒ กลุ่ม ได้แก่ มุเซอฉีหรือมุเซอกย และมุเซอเหมเล

ភាសា

ลักษณะบ้านเรือน

ตัวบ้านแบ่งออกเป็น ๒ ตอน ตอนหน้าเป็นชานนอกชายคา ตอนหลังเป็นห้องสี่เหลี่ยม มีฝ้าสานรอบทุกด้าน สูงประมาณ ๑ เมตรครึ่ง ทำด้วยไม้ไผ่ลั่น ไม่มีเพดาน ตรงกลางห้องมีเตาไฟ ๑ เตาสำหรับทำอาหาร รอบ ๆ เตาไฟเป็นที่นอน และใช้เป็น ที่ต้อนรับแขกด้วย

บ้านของหัวหน้าหมู่บ้านจะมีขนาดใหญ่กว่าบ้านของลูกบ้านประมาณ ๒ เท่า โดยจะมีห้องนอนของครอบครัว และห้องนอนสำหรับต้อนรับแขก เนื่องจากผู้ไปเยือนหมู่บ้านมักจะไปหาหัวหน้าหมู่บ้านก่อน ดังนั้นจึงมักจะพักค้างอยู่ที่บ้านของหัวหน้าหมู่บ้าน

บ้านของลาหู่ นอกจากจะเป็นที่อยู่อาศัย เป็นที่พักผ่อนหลำนอน เป็นที่ป้องกันลมฟ้าอากาศและความหนาวเย็นแล้ว บ้านยังเป็นทีเก็บสะสมทรัพย์สมบัติ เป็นทีเก็บเมล็ดพันธุ์พืชและผลผลิตต่าง ๆ เป็นทีตัดสินใจคดีความ เป็นทีประกอบพิธีกรรม และยังเป็นสถานที่เก็บศพ บ้านจึงมีความผูกพันอย่างแนบแน่นกับชีวิตความเป็นอยู่ของชาวลาหู่

อาชีพ

อาชีพของชาวลาหู่ ได้แก่ การเกษตร การค้าขาย การเลี้ยงสัตว์ และหาของป่า นอกจากอาชีพหลักอื่น ๆ แล้ว อาชีพสำคัญทีเสริมรายได้ให้แก่ลาหู่ก็คือ การผลิตงานฝีมือ ได้แก่ งานจักสาน งานทอผ้า เย็บปักถักร้อย การทำอาวุธ การตีเหล็ก ซึ่งมีกจะเป็นเครื่องมือเครื่องใช้เพื่อการเกษตร เช่น ขวาน มีด จอบ เคียว เป็นต้น ชาวลาหู่เป็นทีรู้จักกันดีว่าเป็นช่างตีเหล็กฝีมือดี นอกจากนั้นยังมีอาชีพอื่น ๆ เช่น การตัดไม้ การให้บริการ ตลอดจนการนำเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น

การแต่งกาย

ชนเผ่าลาหู่แต่ละกลุ่มจะมีเครื่องแต่งกายที่เป็นลักษณะเฉพาะในด้านสีส่น ผ้าของลาหู่จะใช้สีดำ หรือสีฟ้าและสีแดง ซึ่งขึ้นอยู่กั่ว่าเป็นลาหู่กลุ่มใด และจะมีการตกแต่งด้วยผ้าหลายสีเป็นลวดลายสวยงาม หญิงชาวลาหู่ทุกกลุ่มจะนุ่งซิ่น สวมเสื้อแขนยาว ตัวสั้นแคเอว ตกแต่งด้วยผ้าหลากสีและเครื่องเงิน ส่วนเสื้อผ้าของผู้ชายจะใช้ผ้าสีดำ และใช้ผ้าสีต่าง ๆ เป็นลวดลายสวยงามเหมือนของผู้หญิง

การแต่งกายของหญิงและชายชาวลาหู่

ชุดประจำเผ่าของชาวลาหู่แต่ละกลุ่มย่อยจะมีความแตกต่างกัน แต่ส่วนใหญ่นิยมผ้าพื้นสีดำเป็นหลัก และตกแต่งด้วยผ้าสีแดง สีฟ้า สีเหลือง และสีขาว พร้อมกับเย็บปักลวดลายดอกต่าง ๆ ปัจจุบันชุดแต่งกายประจำเผ่าเหล่านี้จะเห็นได้ชัดในการแต่งกายของผู้หญิง ส่วนผู้ชายบางส่วนจะหันมาแต่งกายตามแบบอย่างของชาวไทยพื้นราบ สำหรับชาวลาหู่ที่นับถือศาสนา เช่น กลุ่มมุเซอดาเกือบทั้งหมด ปัจจุบันไม่นิยมแต่งกายในชุดประจำเผ่าตามประเพณีดั้งเดิม เว้นแต่ในวันสำคัญ เช่น งานแต่งงาน งานฉลองคริสต์มาส และงานปีใหม่ เป็นต้น หรือเมื่อมีการจัดงานแสดงในสถานที่ต่าง ๆ

ประเพณี

ชาวลาหู่มีอิสระในการเลือกคู่ครอง ไม่ชอบแต่งงานกับหญิงสาวบ้านเดียวกัน การแต่งงานและการหย่าของชาวลาหู่ จะต้องมีการฆ่าหมูเพื่อสังเวยแก่ผีที่กลางลานใหญ่ของหมู่บ้าน

ชาวลาหู่มีประเพณีต่าง ๆ เช่น **ประเพณีการแต่งงาน** การจับสาวหรือการหาคู่ของชาวลาหู่จะอยู่ในช่วงเทศกาลปีใหม่ เนื่องจากหนุ่มโสดจะว่าง โดยจะจับกลุ่มกันตระเวนหาสาวหมู่บ้านอื่น ๆ และใช้เด็กเป็นสื่อกลางในการติดต่อ **ประเพณีวันศีล** วันศีลของชาวลาหู่จะตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ และแรม ๑๕ ค่ำ แต่ถ้าเป็นวันศีลในช่วงปีใหม่จะตรงกับวันที่สามของปีใหม่ ซึ่งจะต้องงดการกินเนื้อสัตว์ การล่าสัตว์ และการดื่มเหล้า **ประเพณีฉลองปีใหม่** ชาวลาหู่ไม่มีการกำหนดประเพณีฉลองปีใหม่ทีเฉพาะเจาะจงแน่นอน แต่จะเลือกเวลาทีสมาชิกส่วนใหญ่อยู่ และเสร็จภารกิจจากการทำงาน ทำไร่ ทำสวน ซึ่งอาจเป็นช่วงเดือนกุมภาพันธ์ มีนาคม หรือเมษายน ของแต่ละปีก็ได้ และทุกหมู่บ้านไม่จำเป็นต้องจัดปีใหม่พร้อมกัน เนื่องจากแต่ละหมู่บ้าน มีความพร้อมไม่ตรงกัน

ศาสนา ความเชื่อ และพิธีกรรม

ชาวลาหู่จะนับถือพระเจ้าองค์เดียวกัน ในขณะที่เดียวกันก็มีความเชื่อในเรื่องภูตผีวิญญาณต่าง ๆ ได้แก่ ผีบ้านผีเรือน ผีประจำหมู่บ้าน ผีป่าผีดอย ผีน้ำ ผีพาย ผีฟ้า เป็นต้น ชาวลาหู่มีความเชื่อว่ามีพระเจ้าองค์หนึ่งเป็นผู้สร้างโลกและมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับความเชื่อของคริสต์ศาสนา ดังนั้นจึงทำให้การเผยแพร่คริสต์ศาสนาในชนกลุ่มนี้เป็นไปได้ง่าย ชาวลาหู่ นับถือผี มีบรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นหลัก แต่ปัจจุบันนับถือศาสนาพุทธนิกายมหายานแบบดาไลลามะ และนับถือศาสนาคริสต์มากขึ้น โดยความเชื่อของชาวลาหู่จะมีพิธีกรรมเข้ามาเกี่ยวข้องในการดำรงชีวิต การเกิด เจ็บ และตาย ผู้ที่มีอิทธิพลในหมู่บ้านมากที่สุด ได้แก่ พ่อครู หรือปู่จ้อง ซึ่งชาวลาหู่หลายกลุ่มเชื่อว่าเป็นผู้ทรงเวทมนตร์และเป็นตัวแทนของพระเจ้า ชาวลาหู่ นิยมทำบุญประกอบ พิธีผูกข้อมือ และฆ่าหมูหรือไก่เป็นเครื่องเซ่นสังเวย

มัง

มังเดิมอาศัยอยู่ในประเทศจีน ต่อมาได้อพยพลงมาถึงตอนใต้ของจีนและเขตอินโดจีนในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ และตอนเหนือของประเทศไทยประมาณ พ.ศ. ๒๔๐๐ มังมี ๒ กลุ่ม ได้แก่ มังน้ำเงิน และมังขาว มังไม่ชอบให้เรียกว่าแม้ว โดยถือว่าเป็นการดูถูกเหยียดหยาม

มังตั้งถิ่นฐานอยู่ตามภูเขาสูง หรือที่ราบเชิงเขาในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงรายปัจจุบัน อำเภอที่มีมังอาศัยอยู่มาก คือ อำเภอเวียงแก่น อำเภอเทิง อำเภอเวียงของ อำเภอเวียงป่าเป้า อำเภอพญาเม็งราย และอำเภอเชียงแสน นอกจากนี้ยังอาศัยอยู่ในอีกหลายจังหวัดของประเทศไทย

เด็กนักเรียนชาวมัง โรงเรียนสหศาสตร์ศึกษา จังหวัดเชียงราย

ภาษา

ภาษามัง จัดอยู่ในตระกูลจีน-ทิเบต ไม่มีภาษาเขียน แต่ยืมตัวอักษรภาษาโรมันมาใช้ มังมักจะรับภาษาอื่นมาใช้พูดกัน เช่น ภาษาจีน ยูนนาน ภาษาลาว ภาษาไทยภาคเหนือ เป็นต้น มังสามารถใช้ภาษาเผ่าของตนเองพูดคุยกับมังเผ่าอื่นให้เข้าใจได้เป็นอย่างดี ปัจจุบันมังใช้ตัวอักษรหนังสือละติน (Hmong RPA) ในการเขียนและอ่าน

ลักษณะบ้านเรือน

หมู่บ้านมังจะประกอบด้วยกลุ่มเรือนหลาย ๆ หย่อม แต่ละหย่อมจะเป็นตระกูลเดียวกันหรือเป็นญาติพี่น้องกัน มีบ้านราว ๆ ๗-๘ หลังคาเรือน โดยมีเรือนใหญ่ของคนสำคัญอยู่ตรงกลาง ส่วนเรือนเล็กจะเป็นของลูกบ้านหรือลูกหลาน ตัวบ้านปลูกคร่อมอยู่บนพื้นดินที่ทึบแน่น โดยใช้พื้นดินเป็นพื้นบ้าน ฝาบ้านเป็นไม้แผ่น บ้านมีขนาดใหญ่เพราะเป็นครอบครัวขยาย วัสดุส่วนใหญ่ใช้ไม้เนื้ออ่อน หลังคามุงด้วยหญ้าคาหรือใบจาก เสาคานเป็นไม้เนื้อแข็ง ตัวบ้านไม่มีหน้าต่างเนื่องจากอยู่ในที่อากาศหนาวเย็น กลางบ้านจะเป็นที่ทำงานบ้าน มุมบ้านฝั่งซ้ายมักจะกันเป็นห้องนอนของพ่อแม่กับลูก

การแต่งกาย

มั่งน้ำเงิน

- ผู้ชายสวมเสื้อป้ายสีดำ หรือน้ำเงิน ตัวสั้น ปักลวดลายแขนยาว ขลิบขอบแขนเสื้อด้วยสีฟ้า กางเกงใช้สีเดียวกัน เป้ากางเกงจะกว้างและหย่อนต่ำลงมาถึงหัวเข่า ปลายขาแคบ มีผ้าสีแดงคาดเอว ชายผ้าทั้งสองข้างปักลวดลายห้อยลงมา ส่วนผู้หญิง สวมเสื้อสีดำหรือสีน้ำเงินเข้ม มีลวดลายที่หน้าอก แขนยาว ขลิบที่ปลายแขนด้วยสีฟ้า ปกเสื้อห้อยพับไปด้านหลังปักลวดลาย สวมกระโปรงจีบรอบตัว มีผ้าผืนยาวปักลวดลายห้อยชายปิดกระโปรง ผู้หญิงที่แต่งงานแล้วจะใช้ผ้าพื้นเรียบ ขลิบชายด้วยผ้าสี มีผ้าแดงปักลวดลายที่ชายทั้งสองข้าง และปล่อยเป็นพู่ห้อยลงมา คาดด้วยเข็มขัดเงินทับ พันแข้งด้วยผ้าสีน้ำเงินหรือดำ มวยผมไว้ที่กลางกระหม่อม มีข้อผมมวยพันเสริมให้ใหญ่ขึ้น แล้วใช้ผ้าโพกทับมวยผม ประดับเครื่องเงินและเหรียญเงิน

การแต่งกายของชายและหญิงชาวหมั่ง

มั่งขาว

- ผู้ชาย แต่งกายคล้ายกับมั่งน้ำเงิน แต่ประดับลวดลายน้อยกว่า ที่คอสวมห่วงเงินรอบคอหลายห่วง ส่วนผู้หญิง ส่วนใหญ่จะแต่งตัวคล้ายกับมั่งน้ำเงิน ปัจจุบันนั่งกางเกงทรงจีน สีน้ำเงินเข้มแทนกระโปรง พันมวยผม และกันเชิงผมด้านหน้าให้ดูมีหน้าผากกว้างขึ้น

การแต่งกายของหญิงชาวหมั่ง

ประเพณี

ชาวเขาเผ่าหมั่งมีประเพณีต่าง ๆ เช่น ประเพณีขึ้นปีใหม่หรือประเพณีฉลองปีใหม่ ชาวหมั่งเรียกประเพณีนี้ว่า “น่อเป็โจวฮ์” แปลว่า “กินสามสิบ” โดยถือเอาวันสุดท้าย (เดือนที่ ๑๒) ในทุกปีเป็นวันส่งท้ายปีเก่า ซึ่งจะอยู่ในราวปลายเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคม ในวันดังกล่าว หัวหน้าครัวเรือนของแต่ละบ้านจะประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเพื่อความเป็นสิริมงคลของครัวเรือน ถัดจากวันส่งท้ายปีเก่า ๓ วัน คือ วันขึ้น ๑ ค่ำ ๒ ค่ำ และ ๓ ค่ำ ของเดือนหนึ่ง จัดเป็นวันฉลองปีใหม่อย่างเป็นทางการ ทุกคนจะหยุดงานในช่วงวันดังกล่าว และมีการจัดการละเล่นต่าง ๆ เช่น การเล่นลูกข่าง การตีลูกข่าง การร้องเพลงมั่ง **ประเพณีแต่งงาน** ชาวหมั่งจะไม่แต่งงานกับคนแซ่เดียวกันหรือตระกูลเดียวกันเพราะถือเป็นพี่น้องกัน เมื่อแต่งงานแล้วฝ่ายหญิงจะย้ายเข้ามาอยู่ในบ้านของฝ่ายชาย ผู้ชายหมั่งอาจมีภรรยาได้มากกว่าหนึ่งคน โดยภรรยาทุกคนจะอยู่รวมกันในบ้านของฝ่ายสามี

ศาสนา ความเชื่อ และพิธีกรรม

ชาวหมั่งนับถือวิญญาณบรรพบุรุษ สิ่งศักดิ์สิทธิ์เกี่ยวกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมที่อยู่บนฟ้า ในลำนํ้า และที่ประจำต้นไม้ภูเขา ไร่่นา ฯลฯ ชาวหมั่งจะเซ่นสังเวยสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ เหล่านี้ปีละครั้ง โดยเชื่อว่าพิธีไสยศาสตร์เหล่านี้จะช่วยให้วินิจฉัยโรคได้ถูกต้องและทำการรักษาได้ผล มั่งเชื่อว่าการมีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง ไม่มีโรคภัย คือความสุขอันยิ่งใหญ่ ดังนั้นจึงต้องทำทุกอย่างเพื่อเป็นการรักษาให้หายจากโรคเหล่านั้น

เมี่ยน (เย้า)

ชนเผ่านี้เรียกตัวเองว่า “เมี่ยน” หรือบางครั้งเรียก “อ้าวเมี่ยน” มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “เย้า” เมี่ยนมีเชื้อชาติจีน เดิมอาศัยอยู่ในมณฑลต่าง ๆ ของประเทศจีน ต่อมาได้อพยพเข้าสู่เวียดนามเหนือ

เด็กนักเรียนชาวเมี่ยน โรงเรียนสหศาสตร์ศึกษา จังหวัดเชียงราย

ลาว เมียนมา และไทย โดยชาวเมียนมาที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยมาจากประเทศลาวและเมียนมา ปัจจุบันมีชาวเมียนมาอาศัยอยู่มากในจังหวัดเชียงราย พะเยา น่าน กำแพงเพชร เชียงใหม่ ตาก เพชรบูรณ์ ลำปาง สุโขทัย สำหรับจังหวัดเชียงรายจะมีชาวเมียนมาอาศัยอยู่ในหลายอำเภอ อำเภอที่มีชาวเมียนมาอาศัยอยู่มาก คือ อำเภอเมืองฯ อำเภอเชียงแสน อำเภอเวียงแก่น และอำเภอดอยหลวง

ภาษา

ภาษาเขียนของชาวเมียนได้รับอิทธิพลมาจากจีน เป็นคำเดียวโดด ๆ โดยไม่มีภาษาเขียนเป็นของตนเอง ชาวเมียนที่อยู่ในเมืองไทยส่วนใหญ่พูดภาษาไทยเหนือหรือคำเมือง บางคนพูดภาษาไทยกลางได้ คนที่มีอายุมากพูดภาษาจีนกลางและจีนฮ่อได้

ลักษณะบ้านเรือน

ชาวเมียนนิยมตั้งหมู่บ้านบนไหล่เขา หมู่บ้านของชาวเมียนจะมีจำนวนหลังคาเรือนไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะมีประมาณ ๑๕ หลังคาเรือน และมีการโยกย้ายหมู่บ้านบ่อย ๆ แต่บางแห่งก็ตั้งอยู่อย่างถาวร

บ้านของชาวเมียนจะปลูกบ้านขึ้นเดี่ยวคร่อมดิน ใช้พื้นดินเป็นพื้นบ้าน ฝาไม้ หากวัสดุที่ยังหาไม่ได้ ก็จะใช้ฟากไม้ไผ่ ลักษณะบ้านเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มุงหลังคาด้วยหญ้าคาหรือใบหวาย บางบ้านก็มุงด้วยตองติง ชาวเมียนที่มีฐานะอาจสร้างบ้านยกพื้น มุงหลังคากระเบื้องหรือสังกะสี กันฝาและปูพื้นด้วยไม้กระดาน

ลักษณะบ้านเรือนของชาวเมียน

สองฟากบ้านมีประตูเข้าออกข้างละบาน “ประตูชาย” เปิดเข้าสู่บริเวณรับแขก “ประตูหญิง” เปิดเข้าสู่ครัว ประตูสามเรียกว่า “ประตูใหญ่” อยู่ตรงข้ามกับศาลพระภูมิ เป็นประตูสำคัญเพราะใช้ทำพิธีต่าง ๆ

จำนวนห้องนอนขึ้นอยู่กับจำนวนและอายุของสมาชิกในครอบครัว หญิงสาวในวัยเลือกคู่จะมีห้องเฉพาะตัวอยู่ใกล้ประตูเพื่อความสะดวกในการต้อนรับชายหนุ่มที่มาเยือน

ชาวเมียนให้ความสำคัญกับบ้าน และถือว่าบ้านเป็นสิ่งก่อสร้างที่ศักดิ์สิทธิ์ เพราะกว่าจะสร้างเสร็จก็ต้องกระเทือนธรณีและอาศัยวัสดุต่าง ๆ จากป่า การสร้างบ้านจึงทำด้วยความระมัดระวังเพื่อให้ทุกอย่างถูกต้อง ไม่ผิดพ้องหมองใจภูตผีและเทพยดาทั้งหลาย โชคลาภและนิมิตหมายทุกอย่างจะได้รับการพิจารณาอย่างถี่ถ้วน เมื่อสร้างบ้านเสร็จก็จะรับหาฤกษ์ยกศาลพระภูมิเพื่อให้วิญญาณบรรพบุรุษซึ่งเป็นพระภูมิเจ้าที่ปกปักรักษาทุกคนในบ้านให้ปลอดภัยอันตราย และมีแต่ความสุขความเจริญ

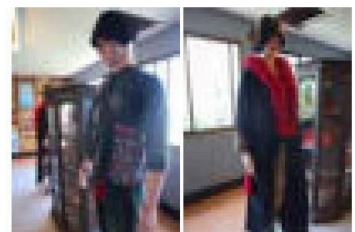
ชาวเมียนจะไม่นำสิ่งใดไปตั้งกีดขวางทางผีระหว่างประตูใหญ่กับศาลพระภูมิ นอกจากนั้นคอกสัตว์หรือสิ่งปลูกสร้างจะต้องพ้นจากบริเวณหลังคาเพื่อให้ผีมังกรน้ำนำโชคลาภมาให้ได้โดยสะดวก

อาชีพ

ชาวเมียนประกอบอาชีพทำไร่เลื่อนลอย พืชที่ปลูก ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด มันฝรั่ง พริก ฝ้าย มันเทศ เป็นต้น นอกจากการเพาะปลูก ชาวเมียนยังเลี้ยงสัตว์ เช่น ม้า หมู ไก่ โดยใช้ม้าในการเดินทางหรือต่างของ ส่วนหมูและไก่จะเลี้ยงไว้เพื่อเซ่นสังเวยผีในพิธีกรรม นอกจากนี้ชาวเมียนยังมีฝีมือในการทำเครื่องประดับเครื่องเงิน เย็บปักถักร้อย ทำมิด จอบ ขวาน เคียว เป็นต้น

การแต่งกาย

ผู้หญิงนุ่งกางเกงสีน้ำเงินปนดำ ด้านหน้าปกคลุมลาย ใส่เสื้อคลุมสีดำยาวถึงข้อเท้า ฝาด้านหน้าตลอด ติดไหมพรมสีแดงที่คอเสื้อรอบคอลงมาถึงหน้าท้อง ฝาด้านข้าง ออกเสื้อถักติดด้วยแผ่นเงินสี่เหลี่ยม ทาผมหงอกด้วยขี้ผึ้งพันด้วยผ้าสีแดง และพันทับด้วยผ้าสีน้ำเงินปนดำ ส่วนผู้ชายนุ่งกางเกงสีดำยาว ขลิบขอบขากางเกงด้วย

การแต่งกายของชายและหญิงชาวเมียน

๑๓๖ **เสียงอาว : เซฮือฮุดแดฮสชาว ลัว่วางฮิลป์ ถั่วฮะฮะฮะฮะฮะ**

ไหมสีแดง สวมเสื้อดำ ออกไข่แบบเสื้อคนจีน ติดกระดุมคอและรักแร้เป็นแนวลงไปถึงเอว เสื้อยาวคลุมเอว ปัจจุบันชาวเมี่ยนเริ่มแต่งกายคล้ายคนไทยพื้นราบมากขึ้น

ประเพณี

พิธีกรรมสำคัญของชาวเมี่ยน ได้แก่ การตั้งครุฑ พิธีกรรมการเกิด การสู่ขวัญ การบวช การแต่งงาน พิธีงานศพ ขึ้นปีใหม่ และวันกรรม วันเจียเจียบเฟย (สารทจีน) พิธีชบตะปุงเมี่ยน

ศาสนา ความเชื่อ และพิธีกรรม

ชาวเมี่ยนนับถือเทพยดา วิญญาณบรรพบุรุษ วิญญาณทั่วไป และมีความเชื่อสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ตลอดจนการนับวัน เดือน ปี สิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน โชคลาง และการทำนาย

ชาวเมี่ยนมีความเชื่อว่าเงินเป็นกุญแจไปสู่ความสำเร็จทั้งในโลกมนุษย์และโลกของวิญญาณ โดยเชื่อว่าขณะที่มีชีวิตในโลกมนุษย์ หากได้จ่ายเงินทำบุญอย่างเพียงพอ เมื่อตายไป วิญญาณจะได้รับการเคารพนับถือจากดวงวิญญาณทั้งหลาย และอาศัยอยู่ในโลกวิญญาณอย่างมีความสุข

ชาวเมี่ยนจะนับถือผี และมีความเชื่อว่ามีผีสิงสถิตอยู่ทุกหนทุกแห่ง เช่น ผีภูเขา ผีต้นไม้ ผีบ้าน ผีป่า นอกจากนี้ยังมีความเชื่ออีกว่าร่างกายคนมีขวัญทั้งหมด ๑๑ ขวัญ ขวัญเหล่านี้จะออกจากร่างกายเมื่อเจ็บป่วย ได้รับอันตราย หรือตกใจ แล้วผีร้ายจะเข้ามาสิงสู่แทน หมอผีจะเป็นผู้ประกอบพิธีเรียกขวัญ และเชิญผีครู ผีบรรพบุรุษ และผีสามด้าว มาช่วยในการเรียกขวัญด้วย

เด็กนักเรียนชาวไทใหญ่ โรงเรียนสหศาสตร์ศึกษา จังหวัดเชียงราย

ไทใหญ่

ชาวไทใหญ่เรียกตนเองว่า “ไต” พม่าเรียกชาวไทใหญ่ว่า “ชาน” หรือ “ฉาน” ส่วนชาวไทใหญ่ที่อยู่ในเขตประเทศจีนจะเรียกตนเองว่า “ไทเหนือ” เนื่องจากอาศัยอยู่ทางเหนือของแม่น้ำคง (แม่น้ำสาละวิน) และเรียกชาวไทใหญ่ในเมียนมาว่า “ไทใต้”

ชาวไทใหญ่ได้อพยพจากตอนใต้ของประเทศจีนเมื่อประมาณศตวรรษที่ ๑๗ เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงราย และเชียงใหม่ สำหรับจังหวัดเชียงรายมีชาวไทใหญ่อาศัยอยู่ในหลายอำเภอ อำเภอที่มีชาวไทใหญ่อาศัยอยู่มาก คือ อำเภอแม่ฟ้าหลวง

ภาษา

ภาษาของชาวไทใหญ่ เป็นภาษาตระกูลไท-กะได ใช้พูดในภาคเหนือของเมียนมา ประเทศไทย และทางตอนใต้ของประเทศจีน ชาวไทใหญ่มีภาษาเป็นของตนเอง และจะตั้งนามสกุลที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า “ลุง” เช่น ลุงดำ ลุงลู่ ลุงคำ ลุงป้าง เป็นต้น

ชาวไทใหญ่อาศัยอยู่ตามที่ราบลุ่มริมแม่น้ำ ตามหุบเขา หมู่บ้านหรือเมืองของชาวไทใหญ่จะมีตั้งแต่ ๒๐ หลังคาเรือน ไปจนถึง ๗๐๐-๑,๐๐๐ หลังคาเรือน ด้านหลังของหมู่บ้านหรือเมืองมักจะเป็นเชิงเขาหันหน้าเข้าสู่ทุ่งนา

ผู้ชายสวมเสื้อโตนุ่งกางเกงขาก๊วย มีผ้าเคียนศีรษะ ส่วนผู้หญิงสวมผ้าซิ่นหรือผ้าถุงยาวคลุมตามุ่ และเป็นแบบหลวม ๆ ปัจจุบันการแต่งกายของผู้หญิงมีการประยุกต์เป็นแบบบริดรูป เสื้อสั้น สบเสื้อก็สลบพับไปคนละด้านข้าง

อาหารที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวไทใหญ่คือ “ถั่วเน่า” มีลักษณะคล้ายกะปิ ซึ่งจะมีการนำไปประกอบอาหารต่าง ๆ เช่น น้ำพริกควัทรายที่ผสมถั่วเน่าเป็นหลัก การทำถั่วเน่าจิ้นลง หรือลูกชิ้นของชาวไทใหญ่ น้ำพริกฟู เป็นต้น

ชาวไทใหญ่มีประเพณีต่าง ๆ เช่น พิธีการดำหัวตามประเพณีดั้งเดิมของชาวไทใหญ่ การแสดงฟ้อนไต การฟ้อนนก ฟ้อนโต การฟ้อนเจิง การฟ้อนดาบกับเครื่องดนตรีโบราณ เช่น ระนาดเหล็ก ข้อง แฉ่ง กลองยาว ฉาบ ตี๋ยอ หรือไวโอลินพม่า

ครอบครัวของชาวไทใหญ่จะเป็นระบบ父เดียวเมียเดียว แต่ในกรณีที่ผู้ชายเป็นชนชั้นปกครอง ผู้ชายสามารถมีเมียได้หลายคน เมื่อแต่งงานแล้ว บ่าวสาวจะออกไปสร้างเรือนหลังใหม่ของตัวเอง แต่ก็อาจพบว่าลูกชายที่แต่งงานแล้วยังอาศัยอยู่กับบิดามารดาได้

ชาวไทยใหญ่นับถือศาสนาพุทธนิกายเถรวาท เด็กชายจะเข้าโรงเรียนวัดตั้งแต่อายุ ๑๐-๑๒ ปี เพื่อเรียนรู้พุทธศาสนา นอกจากการนับถือศาสนาพุทธ ชาวไทใหญ่ยังมีความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ โดยเด็กชายจะสักร่างกายตั้งแต่อายุ ๑๔ ปี ลายสักจะมีความหมายถึงความเป็นชาย และเป็นบุคคลที่สตรีจะเลือกเป็นคู่ครอง นอกจากนั้นยังมีความเชื่อในเรื่องขวัญ เมื่อมีผู้อาวุโสตาย ชาวไทใหญ่จะไม่ร้องไห้เพราะเชื่อว่าการร้องไห้จะทำให้วิญญาณของผู้ตายไม่สงบสุข ชาวไทใหญ่นิยมฝังศพคนตายไว้ที่ป่าช้านอกหมู่บ้าน

ชาวไทยใหญ่จะมีเสื้อบ้านและห่อเสื้อบ้านเพื่อให้ชาวบ้านทุกคนมาประกอบพิธีกรรม เพื่อความเป็นสิริมงคลของหมู่บ้าน และเพื่อความอยู่ดีกินดี พืชพันธุ์เจริญงอกงาม สัตว์เลี้ยงเติบโต ปราศจากโรคภัยต่าง ๆ

ชาวกะเหรี่ยง เรียกตนเองว่า “ปกากะญอ” ซึ่งแปลว่า คน เป็นชนเผ่าที่มีจำนวนมากที่สุดในประเทศไทย เดิมกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ที่มอโกเลีย ต่อมาได้หนีภัยจากการรุกรานของกองทัพจีน อพยพลงมายู่ที่ทิเบต และถอยร่นลงมาตั้งแต่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำแยงซีเกียง ลุ่มน้ำสาละวิน มาถึงคอคอดกระ จังหวัดระนอง สำหรับจังหวัดเชียงราย ชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่มากที่บ้านรวมมิตร ตำบลแม่ยาว อำเภอเมืองฯ อำเภอต๋อยหลวง อำเภอเวียงป่าเป้า และอำเภอแม่สรวย

เด็กนักเรียนชาวกะเหรี่ยง โรงเรียนสหศาสตร์ศึกษา จังหวัดเชียงราย

๑๓๘ **เสียงอาว : เซฮือฮุดแดซฮาว** ลัว่วางซิดลป๋ ถั่วฉั่วซอรรอฉั่วซฮาว

ลักษณะบ้านเรือนของชาวกะเหรี่ยง

ภาษา

กะเหรี่ยงแต่ละเผ่ามีภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นของตนเอง โดยดัดแปลงมาจากตัวหนังสือพม่า ผสมอักษรโรมัน

ลักษณะบ้านเรือน

บ้านเรือนของชาวกะเหรี่ยงนิยมสร้างเป็นบ้านยกพื้นสูง มีชานบ้าน แต่บางส่วนก็ตั้งบ้านเรือนอยู่บนที่ราบ ชาวกะเหรี่ยงจะตั้งถิ่นฐานเป็นหลักแหล่งถาวร ไม่ย้ายถิ่นบ่อย ๆ

บ้านกะเหรี่ยงแต่ละบ้านจะมีห้องเดียว โดยสมาชิกของครอบครัวจะปูเสื่อนอนกันรอบเตาผิงซึ่งอยู่กลางห้อง อาจมีการกั้นบังตาเป็นสัดส่วนให้ลูกสาววัยกำลังโตอยู่รวมกันมุมหนึ่งของห้อง

บ้านกะเหรี่ยงไม่มีหิ้งพระหรือที่บูชา และในหมู่บ้านก็ไม่มีการสักการะศาสนาใด ๆ นอกเหนือไปจากศาลเจ้าที่ เจ้าธาร และสุสานซึ่งอยู่นอกหมู่บ้านเท่านั้น แต่ละบ้านไม่จำเป็นต้องมีครุฑดำขาวของตนเอง เพราะอาจใช้ร่วมกันหลาย ๆ ครอบครัวได้ ยิ่งฉางเก็บข้าวเปลือกและพืชผลจะต้องสร้างต่างหากจากตัวบ้าน แต่จะต้องไม่อยู่หน้าบ้านหรือหลังบ้าน หากบ้านอยู่บนไหล่เขา ยิ่งฉางจะต้องอยู่ต่ำกว่าตัวบ้าน หากสร้างผิดไปจากธรรมเนียมนี้เชื่อกันว่าจะทำให้เกิดการเจ็บป่วยขึ้นในครอบครัว

ธรรมเนียมการสร้างบ้านเรือนของชาวกะเหรี่ยง ญาติข้างมารดาจะอยู่รวมกลุ่มกัน ไม่ควรมีคนอื่นมาสร้างบ้านแทรกกลางให้เสียบ้านเรือนจิตใจ และจะต้องไม่สร้างบ้านสามหลังในลักษณะสามเส้า หากฝ่าฝืนข้อห้ามนี้จะมีเหตุเภทภัยอัปมงคลต่าง ๆ

ชาวกะเหรี่ยงจะถือธรรมเนียมเคร่งครัดในเรื่องการให้คนมานอนพักที่บ้าน หากครอบครัวมีทั้งลูกชายและลูกสาววัยรุ่น ลูกชายจะต้องไปนอนชานบ้านเพื่อนที่ไม่มีพี่หรือน้องร่วมวัยเดียวกัน ส่วนผู้ที่ไม่ใช่สมาชิกของครอบครัวที่มาพักอยู่ด้วยจะต้องนอนนอกชานเสมอ

อาชีพ

กะเหรี่ยงดั้งเดิมจะประกอบอาชีพทำไร่ ทำนาตามป่าเขา ปลูกผักสวนครัวตามฤดูกาล และเลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นอาหารมากกว่าการค้าขาย

การแต่งกาย

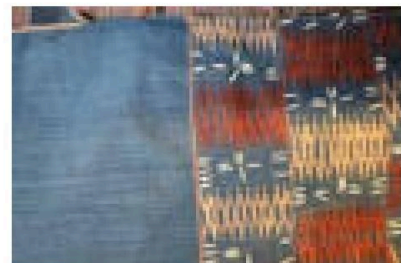
เด็กและหญิงสาวจะสวมเสื้อผ้าเป็นชุดทรงกระสอบ ผ้าฝ้ายพื้นขาว ทอหรือปักประดับลวดลายในท้องถิ่น หญิงที่มีครอบครัวแล้วจะสวมเสื้อสีดำ น้ำเงิน และผ้าถุงสีแดงคนละท่อน ตกแต่งด้วยลูกเดือย หรือทอยกดอก ยกปลาย ส่วนผู้ชายกะเหรี่ยงจะสวมเสื้อตัวยาวถึงสะโพก ตัวเสื้อจะมีการตกแต่งด้วยแถบสี ไม่มีการปักประดับเหมือนเสื้อผู้หญิง นุ่งกางเกงสะดอ นิยมใช้สร้อยลูกปัดเป็นเครื่องประดับ และสวมกำไลเงินหรือตุ้มหู

การแต่งกายของชายและหญิงชาวกะเหรี่ยง

ชุดผู้หญิงโสดชาวกะเหรี่ยง

ชุดผู้หญิงชาวกะเหรี่ยงที่แต่งงานแล้ว

ประเพณี

ชาวกะเหรี่ยงมีประเพณีต่าง ๆ เช่น **ประเพณีปีใหม่** แต่ละหมู่บ้านจะมีงานปีใหม่แต่ละปีไม่ตรงกัน โดยหัวหน้าหมู่บ้านจะเป็นผู้ระบุนวันล่วงหน้า งานปีใหม่ของชาวกะเหรี่ยงเป็นพิธีที่หมายถึงการเริ่มต้นของฤดูกาลเกษตร และอยู่เย็นเป็นสุข **ประเพณีแต่งงาน** การเลือกคู่ครอง ผู้หญิงจะเป็นผู้เลือกเอง โดยเจ้าสาวจะต้องทอเสื้อผ้า กางเกง ยาม ไว้ให้เจ้าบ่าว งานแต่งงานทั้งเจ้าบ่าวเจ้าสาวต้องฆ่าหมูฆ่าไก่เพื่อทำพิธีกรรมบอกผีบรรพบุรุษและเป็นอาหารเลี้ยงแขก หลังจากแต่งงานแล้วฝ่ายชายต้องมาอยู่บ้านฝ่ายหญิง ๑ ฤดูเก็บเกี่ยว ก่อนแยกไปอยู่บ้านใกล้กัน

ศาสนา ความเชื่อ และพิธีกรรม

เดิมชาวกะเหรี่ยงนับถือผี ต่อมาหันมานับถือศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์มากขึ้น แต่ปัจจุบันความเชื่อเดิม ๆ ก็ยังคงมีอยู่ เช่น ความเชื่อเรื่องขวัญ หรือการทำกิจกรรมต่าง ๆ จะต้องมีการเซ่นเจ้าที่เจ้าทาง และบอกกล่าวบรรพชนให้ดูหนุนค้ำจุน ช่วยให้กิจการเจริญก้าวหน้า ทำเกษตรกรรมได้ผลผลิตดี ให้อยู่เย็นเป็นสุข ปกป้องคุ้มครองดูแล และยังเป็นการขอขมาอีกด้วย

ชาวกะเหรี่ยงจะไม่กล้ามีภรรยาบ่อยหรือแม้แต่แต่งงานใหม่ จนกว่าลูกจะโตและแต่งงานไปแล้ว เพราะกลัวผีผี ทำให้พ่อหม้ายลูกอ่อนที่จะต้องออกไปทำไร่และเลี้ยงลูกเล็ก ๆ ในเวลาเดียวกัน มีภาระและยากลำบากมาก

เด็กนักเรียนชาวลัวะ โรงเรียนสหศาสตร์ศึกษา จังหวัดเชียงราย

ลัวะ

ลัวะหรือที่คนไทยภาคเหนือเรียกว่า “ลัวะ” นั้น เป็นกลุ่มชนออสโตรนีเซียน และเรียกตนเองว่า “ละเวียะ” เชื่อกันว่าชาวลัวะอพยพมาจากทางตอนใต้ของไทย มลายา หรือเขมร บางคนเชื่อว่าชาวลัวะเป็นเชื้อสายเดียวกับพวกว้า ที่อยู่ทางภาคเหนือของเมียนมาและตอนใต้ของมณฑลยูนนานในประเทศจีน เพราะมีความคล้ายคลึงกันทางด้านภาษา ลักษณะรูปร่าง และการแต่งกาย ชาวลัวะได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตเมืองเชียงใหม่เมื่อประมาณ ๙๐๐ ปีมาแล้ว ชาวลัวะเชื่อว่าบรรพบุรุษของตนเคยอาศัยอยู่ในเชียงใหม่ และเป็นผู้สร้างวัดเจดีย์หลวงก่อนที่ไทยจะเข้าสู่ดินแดนแถบนี้ ชาวลัวะมีกษัตริย์ของตนเอง กษัตริย์องค์สุดท้ายคือ ขุนหลวงวิลังกะ ซึ่งถูกพระนางจามเทวีกษัตริย์มอญแห่งนครทริภุชชัย (ลำพูน) ตีแตกพ่ายไปอยู่บนป่าเขา แต่ก็มีชาวลัวะบางส่วนที่อาศัยอยู่บนพื้นราบ ชาวลัวะอาศัยอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ของประเทศไทย ใน ๖ จังหวัด คือ เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน อุทัยธานี สุพรรณบุรี เชียงราย และลำปาง สำหรับจังหวัดเชียงราย ชาวลัวะอาศัยอยู่มากที่บ้านห้วยน้ำขุน อำเภอแม่ฟ้าหลวง และบ้านปูราก อำเภอเวียงป่าเป้า

ภาษา

ภาษาของชาวลัวะอยู่ในตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติก และได้รับอิทธิพลมาจากภาษาของมอญ-เขมรด้วย ภาษาของชาวลัวะแบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มวาวู ใช้พูดกันในกลุ่มลัวะ เขตลุ่มน้ำปิง เช่น บ้านปอหลวง อีกกลุ่มหนึ่งคือ กลุ่มอังกา ใช้พูดกันในพื้นที่ตะวันตก เขตอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ภาษาของชาวลัวะมีความแตกต่างกันตามหมู่บ้านที่อยู่ห่างกัน แต่ก็สามารถเข้าใจกันได้ ชาวลัวะได้นำคำภาษาไทยพื้นเมืองทางเหนือไปใช้เป็นจำนวนมาก และสามารถพูดภาษาไทยได้ด้วย

ลักษณะบ้านเรือน

บ้านเรือนของชาวลัวะอยู่ในเขตภูเขาที่ห่างไกลจากคนไทย โดยจะสร้างเรียงรายตามแนวสันเขา ลักษณะบ้านยกพื้นสูง หลังคามีกาแลเป็นสลักไขว้กันสองอันเป็นหน้าจั่ว หลังคาบ้านซึ่งมุงด้วยหญ้าคาหรือตองติงจะสูงชันคลุมลงเกือบจรดพื้นดิน รอบ ๆ หมู่บ้านเป็นพื้นที่เพาะปลูก และระหว่างพื้นที่ทำไร่กับหมู่บ้านจะมีแนวป่าซึ่งเป็นป่าแก่สงวนไว้สำหรับเป็นแนวกันไฟ เวลาเผาไร่ของหมู่บ้าน

การแต่งกาย

ผู้หญิงสวมเสื้อสีดำผ่าอก แขนยาว ปีกเป็นแผ่นใหญ่ที่หน้าอกตามแถวกระดูก และแถวกระดูกรอบคอ ปีกที่ชายแขนเสื้อ ตรงข้อมือทั้งสองข้างและที่ใต้ตะโพกรอบเอวด้วยดินเหนียวเคลือบสีชุนนางไทยโบราณ ผ้าซิ่นติดผ้าขาวสลับดำเล็ก ๆ ตอนกลางเป็นริ้วลาย ชายซิ่นติดผ้าสีดำกว้างประมาณ ๑ คอก ผู้ชายสวมเสื้ออย่างเดียวกับผู้หญิง แต่ไม่ปักดอกลวดลายที่คอเสื้อ และชายเสื้อ นุ่งผ้าพื้นโจงกระเบนหรือโสร่ง

ปัจจุบันชาวลัวะจะใส่เสื้อเชิ้ตแขนยาว ผ่าอกกลาง กางเกงจีนธรรมดา แต่ก็ยังพบผู้ชายที่นุ่งผ้าโจงกระเบนอยู่บ้างเหมือนกัน

ลักษณะทางสังคม

ชาวลัวะจะมีการแต่งงานแบบผัวเดียวเมียเดียว โดยฝ่ายหญิงจะเข้าไปอยู่บ้านฝ่ายชายและนับถือผีบรรพบุรุษของฝ่ายชาย ครอบครัวของชาวลัวะโดยทั่วไปจะประกอบด้วยสามี ภรรยา และบุตร บุตรชายคนโตเมื่อแต่งงานต้องไปสร้างครอบครัวใหม่ บุตรชายคนสุดท้ายจะเป็นผู้ที่ได้รับมรดกและเลี้ยงดูพ่อแม่ตลอดชีวิต หน้าที่ในครัวเรือนจะแบ่งออกตามอายุและเพศ โดยผู้หญิงมีหน้าที่หาพืช ผัก น้ำ ตำข้าว ทำอาหารและทอผ้า ผู้ชายมีหน้าที่ซ่อมแซมบ้าน ทำไร่ ไร่ นา และล่าสัตว์ ส่วนงานในไร่เป็นหน้าที่ของทั้งสองฝ่ายต้องช่วยกันทำ รวมทั้งสมาชิกทุกคนของครอบครัวที่อยู่ในวัยแรงงาน สำหรับงานด้านพิธีกรรมถือเป็นหน้าที่ของผู้ชาย

ชาวลัวะจะให้ความเคารพเชื่อถือว่า “สมัง” ให้เป็นผู้มีหน้าที่ทำพิธีการต่าง ๆ ในนามของหมู่บ้าน ตั้งแต่การเลือกที่ดินทำไร่ของหมู่บ้าน การตัดสินกรณีแก่งแย่งที่ดิน เป็นต้น โดยสมังจะทำพิธีเหล่านี้ร่วมกับ “ล้า” หรือผู้นำด้านพิธีกรรมของแต่ละกลุ่มในหมู่บ้าน

อาชีพ

อาชีพของชาวลัวะ ได้แก่ การทำนา ทำไร่ ทำสวน และเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ วัว ควาย หมู และไก่ เวลาว่างชาวลัวะจะทอผ้า ตำข้าว จักสาน เช่น กระบุง ตะกร้า เป็นต้น ถูดูแล้งชอบเข้าป่าล่าสัตว์ ชาวลัวะยังชีพด้วยการทำไร่เลื่อนลอยแบบหมุนเวียน โดยจะปลูกข้าวเจ้าเป็นพืชหลัก เนื่องจากนิยมบริโภคข้าวเจ้ามากกว่าข้าวเหนียว

ศาสนา ความเชื่อ และพิธีกรรม

ชาวลัวะนับถือศาสนาพุทธ แต่ก็นับถือผีด้วย โดยมีการนับถือผีเสื้อบ้าน (ผีหมู่บ้าน) ส่งเคราะห์ ผูกเส้นด้ายข้อมือถือขวัญ เวลาเจ็บป่วยใช้ยารากไม้สมุนไพร เสกเป่า และทำพิธีฆ่าไก่เซ่นผี

ในวันงานพิธีเลี้ยงผีเสื้อบ้าน จะมีการทำขุมประตูดานไม้ไผ่เป็นรูปรีมี ๘ แฉกติดไว้ ห้ามไม่ให้คนต่างถิ่นเข้าสู่เขตหมู่บ้าน เครื่องหมายนี้ชาวเหนือเรียกว่า “ตาแหลว” ชาวไทยกลางจะเรียกว่า “เฉลว” จะมีการทำพิธีเลี้ยงผีเสื้อบ้าน ๑ วัน ถ้าเดินทางไปพบเครื่องหมายเฉลวนี้นี้แล้วต้องหยุด หากมีธุระอะไรก็ให้ตะโกนเรียกชาวบ้านให้ไปพุดกันที่ตรงนั้น เช่น ขอตมน้ำหรือเดินหลงทางมา ถ้าเดินลวงล้าเขตหมู่บ้านจะถูกปรับเป็นเงิน ๕ บาท ถ้าไม่ยอมให้ปรับ ก็จะบังคับให้ค้างแรม ๑ คืน เมื่อเกิดมีโรคสัตว์ระบาด หรือใช้ทรัพย์สินเกิดขึ้น จะปิดเฉลวหรือเครื่องหมายห้ามเข้าหมู่บ้าน

ไทยอง

ชาวไทยอง หรือชาวเมืองยอง เดิมตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณเมืองยอง และด้านตะวันออกของรัฐฉาน เมียนมา เขตสิบสองปันนา ในมณฑลยูนนานของจีน ต่อมาได้อพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนในจังหวัดลำพูน เชียงใหม่ เชียงราย และน่าน ในสมัยรัชกาลที่ ๑ สำหรับจังหวัดเชียงราย ชาวไทยองจะอาศัยอยู่ที่บ้านสันทางหลวง ตำบลจันจว้าใต้ อำเภอแม่จัน

ภาษา

ชาวไทยองมีภาษาพูด “ภาษายอง” ที่สามารถสื่อสารกันเข้าใจระหว่างชาวองสิบสองปันนากับชาวยองในประเทศไทย

ลักษณะบ้านเรือน

บ้านเรือนของชาวไทยองจะเป็นบ้านไม้ ใต้ถุนโล่ง หลังคาไม่มีกาแล แต่จะมีรูปนกยูงซึ่งเป็นสัตว์สัญลักษณ์ที่ชาวยองเคารพนับถือประดับอยู่แทน

การแต่งกาย

เสื้อผ้าของผู้ชายชาวไทยองได้รับรูปแบบมาจากเสื้อผ้าของชาวจีน โดยจะสวมเสื้อคอกลม แขนยาว ผ่าหน้า มีกระดุม ๕ เม็ด มีกระเป๋าสีเสื้อ ๓ แห่ง คือ บริเวณหน้าอกด้านซ้าย และที่ชายเสื้อทั้งสองข้าง สวมกางเกงขา กว้างหรือเตี้ยสะดอ ชายาวคลุมข้อเท้า เคียนศีรษะด้วยผ้าสีอ่อน เช่น ชมพู ขาวเหลือง เป็นต้น ส่วนเสื้อของเจ้านายก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน แต่อาจมีเสื้อเชิ้ตสวมอยู่ข้างใน แล้วสวมเสื้อคอกลมทับ เหลือให้เห็นเฉพาะคอปกของเสื้อเชิ้ตโผล่ออกมา ในโอกาสพิเศษเสื้อผ้าจะตัดเย็บด้วยผ้าไหม และมีเสื้อคลุมตัวยาว สาบเสื้อผ่ากลาง ตกแต่งด้วยการปักเล้งและปักแมลงทับ บางครั้งก็สวมเสื้อที่ได้รับอิทธิพลมาจากเสื้อผ้าของกษัตริย์ในราชสำนักเมืองมณฑลเลย เรียกว่า “เสื้อกาบคำ”

ผู้หญิงนุ่งซิ่นดำลือ ต่อหัวขึ้นด้วยผ้าสีดำ และต่อตีนซิ่นด้วยผ้าแพรสีม่วงหรือสีเขียว หากเป็นซิ่นในโอกาสพิเศษจะทอดด้วยเส้นไหมที่ซื้อมาจากจีน นอกจากซิ่นดำลือแล้ว ผู้หญิงไทยองยังสวมซิ่นตาอีกชนิดหนึ่งเรียกว่า “ซิ่นตาโยน” มีลักษณะเป็นซิ่นลายริ้วขวางลำตัวคล้ายซิ่นของชาวไทยวนอันเป็นที่มาของชื่อเรียก ทั้งนี้ ผู้หญิงชาวไทยองและชาวไทยจีนนิยมนุ่งซิ่นดำลือ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความใกล้ชิดระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าว

การแต่งกายของชายและหญิงชาวไทยอง

ลักษณะบ้านเรือนของชาวไทยอง

สืบสวญัปฉฉวไทยในเชิงวาง

“ญัปฉฉวไทย เป็นองค้ความรู้ ความสามารถและทักษะของคนไทยที่เกิดจากการสั่งสม ประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เป็นความรู้ ความสามารถในการดำเนินชีวิตอยู่ในพื้นที่ นั้นๆ โดยใช้สติปัญญาสั่งสมความรู้ ผสมผสานความกลมกลืนระหว่างศาสนา สภาพภูมิอากาศ สภาพแวดล้อม การประกอบอาชีพ แล้วถ่ายทอดสืบมาหลายชั่วอายุคน”

การแกะสลักไม้

การแกะสลักไม้ ถือว่าเป็นงานศิลปกรรมที่เก่าแก่ประเภทหนึ่ง เชื่อกันว่ามีมาตั้งแต่สมัย ดึกดำบรรพ์ ที่มนุษย์รู้จักใช้เครื่องมือหินชุดเจาะและถากไม้ให้มีรูปทรงตามต้องการ การแกะสลัก ไม้ทำได้ทั้งเพื่อประโยชน์ใช้สอยและความงาม

งานแกะสลักไม้ในเชิงวางมีอยู่มากมาย สืบเนื่องจากภาคเหนืออุดมสมบูรณ์ด้วยป่าไม้ ผู้คนจึงมีวิถีชีวิตผูกพันและใช้ประโยชน์จากป่า เริ่มด้วยการแกะสลักไม้ทำเครื่องมือเครื่องใช้เพื่อ ประโยชน์ใช้สอย ต่อมาจึงผลิตงานศิลปกรรมสำหรับประดับตกแต่ง งานแกะสลักไม้เป็นงานฝีมือที่ มีคุณค่า เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่สร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน เป็นงานประณีตศิลป์ด้านหนึ่งที่ โดดเด่นในจังหวัดเชียงราย สมัยก่อนเรียกผู้ทำงานด้านนี้ว่า “ช่างควักไม้” เป็นช่างที่ผลิตงานศิลปกรรม ที่ทำบนเนื้อไม้ด้วยวิธีการสลัก ฉลัก หรือจำหลัก ให้เป็นรูปร่างลวดลายด้วยเครื่องมือต่าง ๆ ซึ่งเป็นงานประณีตศิลป์ที่สละ หรือช่างต้องมีความรู้ความชำนาญเฉพาะตัว มีความประณีต ความละเอียดและมีความอดทนสูง

งานแกะสลักส่วนใหญ่ของเชียงรายเป็นองค์พระพุทธรูป ศิลปะล้านนา และของตกแต่งผนัง เครื่องมือที่ใช้ในการแกะสลัก ได้แก่ ค้อนไม้ สิ่ว มีด เลื่อย บุ้งหรือตะโบ กบไสไม้ ส่วน แทนยึด หรือปากกาจับไม้ กระดาษทราย และอื่น ๆ การแกะสลักไม้มีหลายประเภท อาทิ การแกะสลัก รูปลายเส้น การแกะสลักรูปนูนต่ำ การแกะสลักรูปนูนสูง การแกะสลักรูปลอยตัว

สล่าคำจันท์ ยาโน ครูภูมิปัญญาด้านแกะสลักไม้

งานแกะสลักไม้ของสล่าคำจันท์ ยาโน ซึ่งเน้นความละเอียดอ่อน ด้านแกะสลัก ประณีต และสวยงาม มีสัดส่วนเหมือนจริง มีการสร้างสรรค์และพัฒนาต่อยอดให้เข้ากับยุคสมัย มีความแปลกใหม่ เป็นที่รู้จักกันอย่างดี ทั้งในจังหวัดเชียงราย ในประเทศและต่างประเทศ

ผลงานบางชิ้นยังประกอบกลไกทำให้เคลื่อนไหวได้เหมือนมีชีวิต โดยนำนวัตกรรมสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ร่วมด้วย เช่น การแกะสลักหุ่นจำลองสัตว์ ๑๒ ราศี และวิถีชีวิตชุมชนที่เคลื่อนไหวได้ โดยมีหุ่นคนเคลื่อนไหวในอริยาบถต่าง ๆ การทำกระดุมเสี้ยวด้วยไม้มงคลเป็นรูปนักษัตรต่าง ๆ ทำให้ไม้แกะสลักผลงานของสล่าคำจันท์ ยาโน ได้รับการยกย่องว่าเป็น “ไม้แกะสลักมีชีวิต”

ไม้แกะสลักมีชีวิต-ไม้แกะสลัก
มีกลไกเคลื่อนไหวได้

สภาพมอเมือง แห่งเมืองเชียงราย

ในอดีต “มอเมือง” หรือแพทย์พื้นบ้านแบบล้านนาเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ใช้รักษาโรคภัยไข้เจ็บให้ผู้คนในชุมชน ปัจจุบันในหลายชุมชนมีการรวมกลุ่มกันอย่างเข้มแข็ง เพื่อดูแลสุขภาพของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม และมีการร่วมมือกับการศึกษานอกระบบเพื่อให้คนรุ่นหลังได้สืบสานภูมิปัญญาด้านแพทย์พื้นบ้านแบบล้านนาที่เป็นองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทยให้คงอยู่ต่อไป รวมทั้งมีการศึกษาวิจัย และจัดการทรัพยากรป่าสมุนไพรอย่างเป็นระบบ มีการส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพร ๑๘ ชนิดในพื้นที่กว่าพันไร่ มีการรวมกลุ่มมอเมืองและจัดตั้งเป็นเครือข่ายสภาพมอเมือง เป็นนิติบุคคลด้านองค์การสาธารณสุขประโยชน์ และกลายเป็นทางเลือกของการรักษาคุณภาพชีวิตไปกับการแพทย์แผนปัจจุบัน

สำหรับพัฒนาการการดำเนินงานด้านการแพทย์พื้นบ้านแบบล้านนา และภูมิปัญญาหมอมอเมือง มีการดำเนินงานเป็น ๓ ระยะ คือ ระยะแรก ช่วง พ.ศ. ๒๕๓๓-๒๕๔๓ สำนักงานคณะกรรมการสาธารณสุข และมหาวิทยาลัยมหิดลร่วมกับโรงพยาบาลในจังหวัดเชียงรายร่วมมือกันศึกษาศึกษาสภาพมอเมือง และในระยะที่สอง ช่วง พ.ศ. ๒๕๔๔-๒๕๕๓ เป็นช่วงที่สร้างความรู้ สร้างคน สร้างเครือข่าย มีการจัดตั้งสภาพมอเมืองล้านนาเชียงราย และสร้างเครือข่ายหมอมอเมืองใน ๑๘ อำเภอ โดยแบ่งออกเป็น ๔ เขต ในระยะนี้มีการจัดการทรัพยากรป่าสมุนไพรให้ได้นำมาใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง

ประธานสภาหมอมืองกับสวนพืชสมุนไพรนานาชาติ

อุปกรณ์ที่ใช้ในการตอกเส้นเพื่อกายภาพบำบัด

ส่วนระยะที่สาม ช่วง พ.ศ. ๒๕๕๔-ปัจจุบัน สภาหมอมืองได้รับความนิยมในสังคมแห่งการรักษามากขึ้น และมีสมาชิกกว่าหกร้อยคนซึ่งได้ฝึกฝนพัฒนาตนเอง ทั้งยังให้บริการแก่ประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งที่บ้านหมอ บ้านผู้ป่วย หรือร่วมให้บริการที่โรงพยาบาลชุมชน โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างพ่อหมอและแม่หมอ รวมทั้งออกให้บริการประชาชนในงานต่าง ๆ และมีการสร้างคนสืบสานภูมิปัญญาด้านนี้โดยเปิดสอนหลักสูตรแพทย์แผนประยุกตในมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง และมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

การบริการด้านหมอมือง

๒๐ ปีที่ผ่านมา ผู้คนในเชียงรายร่วมกันจัดกิจกรรมทุกวันอาทิตย์ บนถนนคนม่วน มีการจัดช่วง (ลาน) พญาภูมิปัญญาชาวบ้าน ๔ ช่วง แบ่งเป็น ลานวัด ลานใจ ลานบั้งไฟ และลานกีฬา ผู้สูงอายุนิยมมาออกกำลังกาย รำกระบี่กระบอง รำวงย้อนยุค หรือมีสากาแพในอาทิตย์ที่สองของทุกเดือน สภาหมอมืองได้ร่วมกิจกรรมโดยให้บริการด้านการแพทย์พื้นบ้านแบบล้านนา แก่ผู้คนใน ๔ ด้าน ได้แก่

๑๔๖ **เชิงฉาง : เซ็ฮือฮุดแดซฮาง ลัว่วางฮิลป์ ถึ๊ฮั๊ซฮอรรบลัวซฮ**

ด้านกายบำบัด ได้แก่ การนวด ตอกเส้น การย่ำข้าง

ด้านพิธีกรรมบำบัด เป็นที่พึ่งทางใจอย่างหนึ่งที่รักษาใจให้คนเรารู้สึกสบายใจและมีกำลังใจ คนในท้องถิ่นล้านนาจึงมีพิธีกรรม เช่น การฮ้องขวัญ การส่งเคราะห์ การเรียกขวัญ และการผูกข้อมือ เป็นต้น

ด้านสมุนไพรบำบัด การแพทย์พื้นบ้านแบบล้านนามีการดูแลสุขภาพประชาชนด้วยสมุนไพร มีการสืบทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญา รวมทั้งศึกษาวิจัยและพัฒนาตำรายาสมุนไพรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การปรุงต้มยา ยาต้ม คลายเส้นแก้ปวดเมื่อย ยาแก้ริดสีดวงทวาร ยาแก้โรคเก๊าต์ ยาแก้พิษ การอบสมุนไพร การใช้ลูกประคบ เป็นต้น

ด้านอาหารบำบัด มีการแนะนำการรับประทานอาหารให้ตรงกับธาตุ และไม่แสดงโรค

ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน...ภูมิปัญญาล้านนา

ศิลปะการแสดงพื้นบ้านล้านนาเป็นภูมิปัญญาด้านหนึ่งที่แสดงออกถึงวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของชาวเชียงราย เป็นสิ่งที่ควรอนุรักษ์ไว้ให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ดังนั้นพ่อครูมานิตย์ เจริญเกษมทรัพย์ ครูภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาจึงได้ก่อตั้ง “ศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมสายใยชุมชน” ที่ตำบลเวียงชัย อำเภอเมืองเชียงราย เป็นกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมล้านนา ก่อตั้งขึ้นมาเพื่ออนุรักษ์ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ถ่ายทอดและสืบสานไว้ให้คงอยู่ต่อไป ด้วยเกรงว่าศิลปะแขนงนี้จะสูญหาย จึงคิดค้นหาวิธีถ่ายทอดภูมิความรู้แก่เด็กและเยาวชน ให้ง่ายต่อการซึมซับและเข้าใจ สร้างเสริมให้เด็กเยาวชนเกิดความรักและหวงแหนศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น ให้เด็กรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ห่างไกลสิ่งเสพติด

ศูนย์การเรียนรู้แห่งนี้ มีวัตถุประสงค์มุ่งให้บริการความรู้แก่ชุมชน สืบทอดและพัฒนาองค์ความรู้ด้านศิลปะพื้นบ้านล้านนาและวัฒนธรรมที่เป็นภูมิปัญญาพื้นบ้าน ได้รวบรวมองค์ความรู้ทางภูมิปัญญาพื้นบ้านไว้ให้ชุมชนได้ศึกษา อนุรักษ์ และส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน ตลอดจนสร้างความบันเทิงใจในลานวัฒนธรรมแก่ชุมชน ให้ทันโลกและเปลี่ยนแปลง การสร้างสรรค์ผลงานและถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านศิลปะล้านนาเกิดจาก

การแสดงตีกลองสะบัดชัยของเยาวชน
จากศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมสายใยชุมชน

การแสดงฟ้อนสาวไหม
ซึ่งมีพ่อครูมานิตย์ เจริญเกษมทรัพย์ คอยกำกับดูแลอย่างใกล้ชิด

แม่บ้านกลุ่มเกษตรกรบ้านหาดไคร้กับสาหร่ายโก
ที่ยังไม่ได้แปรรูป

การพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับแม่ครูศิลปะอื่น ๆ และ
ส่งผลให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ท่าทางพ้องใหม่ ๆ
แล้วส่งต่อให้กับเด็กเยาวชนและผู้สนใจทั่วไป ได้แก่
การฟ้อนดาบ ๑๒ เล่ม การตีกลองสะบัดชัย และการฟ้อนสาวไหม
จากการดำเนินการของกลุ่ม ทำให้มีครูภูมิปัญญาด้านอื่น ๆ เข้า
มาร่วมด้วย เช่น สะล้อซอซึง บายศรี มีการถ่ายทอดภูมิปัญญา
ต่าง ๆ เหล่านี้ให้แก่เด็กเยาวชนในโรงเรียนต่าง ๆ โดยทำหน้าที่
เป็นวิทยากรสอนในโรงเรียน ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านศิลปะ
การแสดงสู่เด็กเยาวชน ปัจจุบันมีเด็กและเยาวชนในจังหวัด
และต่างจังหวัดมาอาศัยอยู่ที่ศูนย์แห่งนี้ เพื่อฝึกฝนเรียนรู้
การตีกลองสะบัดชัย การฟ้อนสาวไหม และภูมิปัญญาล้าน
นาที่เป็นมรดกของบรรพชน เด็ก ๆ มีโอกาสแสดงศิลปะการ
แสดงพื้นบ้านที่ลานแสดงบนถนนคนเดินในทุกวันศุกร์ และบน
ถนนคนม่วนในทุกวันอาทิตย์ เป็นการอนุรักษ์ศิลปะล้านนาไว้
อีกทั้งเผยแพร่ให้สังคมเห็นความสามารถของนักเรียนเยาวชน
ในการสืบทอดศิลปวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่สืบไป

โก...สาหร่ายน้ำจืดแห่งลุ่มน้ำโขง

“สาหร่ายโก” เป็นสาหร่ายน้ำจืดสีเขียวขนาดใหญ่
มีลักษณะเป็นเส้นสายยาวสีเขียวสดใส เจริญเติบโตในน้ำโขง
โดยเกาะกับก้อนหินใต้พื้นน้ำ สาหร่ายโกอุดมไปด้วย
สารอาหารที่เป็นประโยชน์ มีโปรตีนในปริมาณมากเมื่อเทียบกับ
กับเนื้อสัตว์ มีเส้นใยอาหารและซีลีเนียม ซึ่งเป็นแร่ธาตุที่มี
คุณสมบัติเป็นสารต้านอนุมูลอิสระ รวมทั้งมีแร่ธาตุอีกหลาย
ชนิดที่จำเป็นต่อร่างกาย อาทิ แคลเซียม เหล็ก เบต้าแคโรทีน
วิตามินบี ฯลฯ

๑๔๘ เชียงราย : เจริญสุดแดนสยาม ล้าดวงอาทิตย์ ถิ่นวัฒนธรรมล้านนา

ชาวบ้านหาดไคร้ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย รู้จักกันดีว่า “สาหร่ายโก” เป็นอาหารจากภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่ชาวบ้านชุมชนสองฝั่งโขง จะเก็บโกมาประกอบอาหารสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน โดยเชื่อกันว่า การรับประทาน “สาหร่ายโก” จะทำให้มีอายุยืนยาว สุขภาพแข็งแรง ไม่เจ็บป่วย ในหนึ่งปีควรได้บริโภคโกอย่างน้อยหนึ่งครั้ง ถัดจากเก็บสาหร่ายโก มักจะเก็บในช่วงเดือนธันวาคมถึงเดือนเมษายน หรืออาจถึงเดือนพฤษภาคม ซึ่งภูมิปัญญาชาวบ้านเรียกว่า “จิ๊กโก” นำมาประกอบอาหารพื้นบ้านง่าย ๆ เช่น แกงโก เจียวโก ห่อหมกโก รับประทานกับข้าวเหนียวร้อน ๆ และแปรรูปจำหน่าย

พ.ศ. ๒๕๔๒ ทางราชการได้ส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนบ้านหาดไคร้จัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านหาดไคร้ โดยริเริ่มการแปรรูปและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากโกเป็นอาหารขบเคี้ยว ขนมกรอบ และอื่น ๆ โดยพัฒนาจากวิธีการง่าย ๆ ที่เป็นภูมิปัญญาดั้งเดิม การแปรรูปสาหร่ายโกในรูปของอาหารแห้งและผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป สามารถถนอมรักษาโกให้คงสภาพได้นานขึ้นเช่น สาหร่ายทรงเครื่อง สาหร่ายเลิสรส (ไถย) กะหรีบับสาหร่ายโก กรอบเค็มสาหร่ายโก ข้าวตังหน้าสาหร่ายโก กล้วยตากผสมสาหร่ายโก และ น้ำพริกผสมสาหร่ายโก เช่น น้ำพริกข่า น้ำพริกตาแดง น้ำพริกปลาร้าตาแดง น้ำพริกผัก เป็นต้น

ผ้าทอศรีดอนชัย ภูมิปัญญาในเชียงราย

แต่เดิมชาวไทลื้อตั้งถิ่นฐานอยู่เมืองอุเหนือ แคว้นสิบสองปันนา มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีนตอนใต้ ได้อพยพมาตั้งรกรากในประเทศไทย ที่ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เมื่อร้อยกว่าปีที่ผ่านมา โดยนำวัฒนธรรมประเพณี รวมถึงเทคนิคการทอผ้าที่ทำให้ผ้ามี

แม่แวนแก้ว ภิมย์พลัด ผู้ก่อตั้งกลุ่มสตรีทอผ้าศรีดอนชัย

ความคงทน และวิธีการดูแลรักษา กลายเป็นผ้าทอที่เป็นอัตลักษณ์ของชาวบ้านศรีดอนชัย ทำให้ “ผ้าทอศรีดอนชัย” ของชาวไทลื้อเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ควรได้รับการสืบทอดต่อมา จากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน กล่าวขานกันว่าชาวไทลื้อเป็นกลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมการทอผ้าที่โดดเด่นมาก ผ้าชิ้นไทลื้อประกอบด้วยหัวชิ้น ตัวชิ้น และตีนชิ้น เย็บต่อเข้าด้วยกัน

ผลงานผ้าทอไทลื้อที่ได้รับรางวัลชนะเลิศจากการประกวดผ้าทอผืนงามประเภทผ้าฝ้ายในโครงการสุดยอดผ้าไทย ๔ ภูมิภาค

รูปแบบเสื้อของสตรีชาวไทลื้อที่ใส่กับผ้าชิ้น

กว่าจะเป็น “กลุ่มสตรีทอผ้าศรีดอนชัย”

ครั้งหนึ่งแม่แวนแก้ว ภริมย์พลัด ได้มีโอกาสเดินทางดูงานชุมชนทอผ้าที่วัดดอยสเก็น จังหวัดเชียงใหม่ จึงเกิดแรงบันดาลใจตั้งกลุ่มทอผ้าขึ้นมาเป็น “กลุ่มสตรีทอผ้าศรีดอนชัย” ปัจจุบันมีสมาชิกมากกว่า ๒๐๐ คน กิจกรรมหลักของกลุ่มคือ การทอผ้า การออกแบบและการตัดเย็บเสื้อผ้า ซึ่งเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านอันเป็นที่มาของรายได้ให้กับชาวบ้านในชุมชน

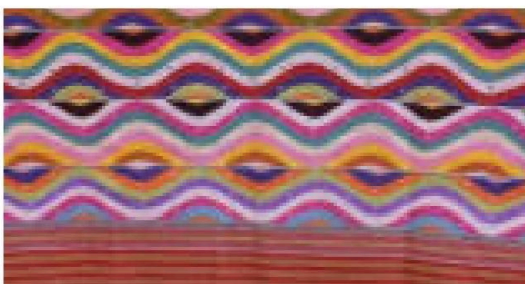
ผ้าทอไทลื้อของกลุ่มสตรีทอผ้าศรีดอนชัยเป็นที่ต้องการของตลาด ทำให้กลุ่มผ้าทอขยายพื้นที่ทำการของกลุ่ม การตั้งเป็นกลุ่มสตรีทอผ้า นอกจากสามารถพัฒนาเป็นธุรกิจระดับชุมชนที่พึ่งพาตนเองได้ ยังเป็นการอนุรักษ์ผ้าทอไทลื้อไม่ให้สูญหายไป ผลผลิตที่สำคัญของกลุ่มสตรีทอผ้าศรีดอนชัย ได้แก่ ผ้าชิ้นไทลื้อลายน้ำไหล ลายจก ลายนาคร ผ้าทอไทลื้อมีลายที่สำคัญ อาทิ ลายแซง ลายน้ำไหล ลายขอ และลายอื่น ๆ

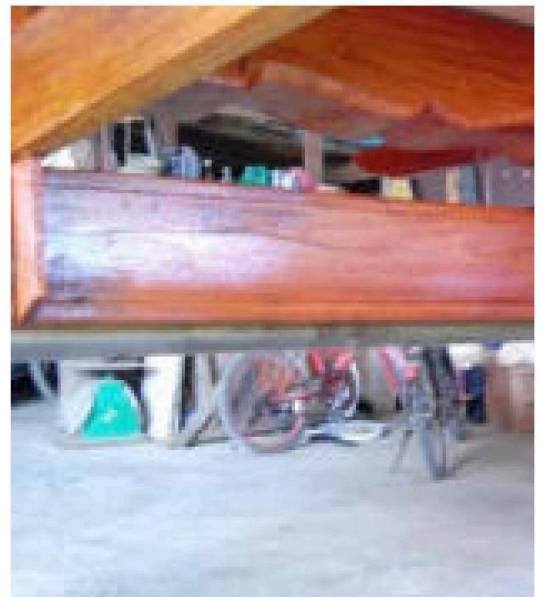
เทคนิคการทอผ้าของชาวไทลื้อบ้านศรีดอนชัย

เทคนิคการทอผ้าของกลุ่มสตรีทอผ้าศรีดอนชัยมีหลายแบบ เช่น เทคนิคการทอแบบ “เกาะลัวง” เป็นการทอผ้าให้เกิดลวดลายโดยใช้เส้นพุ่งธรรมดาหลายสีพุ่งย้อนกลับไปมาเป็นช่วง ๆ ทอด้วยเทคนิคขัดสานธรรมดา แต่มีการเกาะเกี่ยวและผูกเป็นห่วงรอบด้ายเส้นยืนเพื่อยึดเส้นพุ่งแต่ละช่วงไว้

เทคนิคการทอแบบ “จิด” เป็นการใช้เส้นพุ่งพิเศษ พุ่งจากริมผ้า ด้านหนึ่งสู่ริมผ้าอีกด้านหนึ่ง ทำให้เกิดลวดลายเป็นสีเดียวกันตลอดหน้ากว้างของผืนผ้า ชาวไทลื้อบ้านศรีดอนชัย เรียกเทคนิคการทอแบบ “จิด” ว่า “ดอกพุ่ง” ส่วนเทคนิค “จก” เป็นการใช้เส้นพุ่งพิเศษสร้างลวดลายเฉพาะจุดหรือเป็นช่วง ๆ ทำให้สามารถใช้เส้นด้ายสีต่าง ๆ สอดสลับกันได้หลากหลาย ชาวไทลื้อบ้านศรีดอนชัยใช้วิธีการ “จก” ด้วยนิ้วมือและสอดด้ายตาม

เทคนิคการทอแบบพิเศษ “จก” ใน “เกาะลัวง” เป็นการทอด้วยเทคนิคผสมผสานระหว่างเทคนิค “จก” กับ “เกาะลัวง” โดยเพิ่มเส้นพุ่งพิเศษเป็นลวดลายจกลงบนพื้นผ้าที่เป็นลายเกาะลัวง ทำให้ผ้าทอมีลวดลายแปลกตา เช่น การจกลายรูปช้าง ม้า เปิด ลงบนลาย “เกาะม็กเหลียม” เป็นต้น

เกวียน..เครื่องใช้ล้าหนา

ในภาษาล้านนาเรียกเกวียนว่า “ล้อ” ใช้สัตว์เทียมในการลาก ส่วนประกอบหลักของเกวียน ได้แก่ ส่วนที่เป็นล้อและตัวเรือน ล้อหรือเกวียน เป็นล้อเลื่อนที่ทำจากไม้จริง ซึ่งมีทั้งไม้เนื้ออ่อนและไม้เนื้อแข็ง มีชิ้นส่วนสำคัญ ที่ทำจากเหล็กประกอบเข้าด้วยกัน ในสมัยโบราณผู้คนนิยมใช้ล้อเลื่อนชนิดนี้ ในการขนส่งหรือบรรทุกสิ่งของ และใช้วัวหรือควายลากจูง

ในอดีตเกวียนเล่มหนึ่งใช้เวลาทำประมาณ ๑ เดือน เนื่องจากเครื่องมือ ยังไม่ทันสมัย เกวียนเล่มหนึ่งจึงมีราคาเล่มละ ๑,๕๐๐ บาท ปัจจุบัน การผลิตเกวียนไม่ได้ทำเพื่อใช้งานแล้ว แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้แสดงถึง ภูมิปัญญาวัฒนธรรมโบราณ ราคาเกวียนเล่มหนึ่งขึ้นอยู่กับระยะทางที่จะนำไปส่งให้ลูกค้าถึงบ้าน

ในดินแดนล้านนาเรียกผู้ทำเกวียนว่า “สลาล้อเกวียน” อาชีพ ช่างเกวียนจะทำไปพร้อมกับงานไร่ งานนา ช่วงที่ว่างจากงานไร่ นา ก็จะใช้เวลาทำ ล้อเกวียน สลาล้อวิทย์ ปินคำ เป็นสลาล้อเกวียนที่ได้รับการสืบทอดวิชาช่างจาก บิดาที่ยังคงรักวิชาช่างล้อเกวียนไว้อย่างสมบูรณ์แบบ

อุปกรณ์และวิธีการทำเกวียน

วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ทำล้อเกวียน ได้แก่ ไม้เนื้อแข็ง (ไม้ประดู่ ไม้ชิงชัน) ไม้เนื้ออ่อน (ไม้สัก ไม้เหียง) เหล็กเพลลา เหล็กแบนสำหรับใช้ทำขอบดุม ขอบล้อและสลักต่าง ๆ เครื่องมือต่าง ๆ ได้แก่ เหล็กงัด ทั้งตีเหล็ก ค้อน สว่า เลื่อย มีด ตะไบ กบ และเครื่องเจียรไฟฟ้า

ขั้นตอนการทำเกวียน

๑. เตรียมไม้ให้ได้ขนาดตามต้องการ และนำไม้ไปกลึง ทำรังดุมซี่เกวียน

๒. นำตุ้มล่อมาเจาะรูชี้ไถวียน และรัดขอบกลางและปากรูตุ้มให้แน่น ด้วยเหล็กแบนและเหล็กปลอก

๓. ทำสี่เหลี่ยมด้วยไม้สัก จำนวน ๑๔ ซี่ ต่อ ๑ วงล้อ แล้วทำไม้
ฝักขาม ๗ ชิ้นต่อ ๑ วงล้อ ไม้ฝักขามคือไม้รูปโค้งที่จะนำมาประกบกันให้เป็น
วงกลม เมื่อประกอบส่วนที่เป็นไม้ให้เป็นวงล้อแล้ว ก็หุ้มขอบรัดด้วยเหล็กแบน
ให้แข็งแรง

๔. ทำไม้หอมเพลา และหอมรองเรือนเกวียน เป็นไม้ทอนสี่เหลี่ยม ขนาด ๘ x ๘ นิ้ว ยาวประมาณ ๑๕๐ ซม. จากนั้นทำไม้คั่นส้าว หรือคั่นชัก เป็นไม้เนื้ออ่อน ขนาด ๒ x ๔ นิ้ว ยาวประมาณ ๓ เมตร หากเกลาให้เป็นรูป โค้งมน ไว้เป็นที่วางบนลำคอสัตว์ใช้งานเพื่อตึงเกวียนให้เคลื่อนไปข้างหน้า

๕. ทำไม้แอกเกวียน ทำจากไม้เนื้ออ่อน ขนาด ๔ x ๖ นิ้ว ยาวประมาณ ๑๖๐ ซม.

๖. ทำเรือนเกวียน หมายถึง ตัวเรือน เป็นชิ้นส่วนที่ยกมาประกอบ
 ภายหลัง การทำจึงแยกทำต่างหาก มีลักษณะเป็นกระบะ มีฝา ๔ ด้าน ทำจาก
 ไม้ซี่เรียงกัน และด้านหน้า-ด้านหลังเป็นแป้นต่อง (ไม้คั่น) สามารถถอดออกได้
 ตามต้องการ

๗. หลังจากประกอบชิ้นส่วนให้เป็นตัวเกวียนแล้ว ก็จะขัดผิวด้วยกระดาษทราย และลงเงาให้ดูสวยงามทนทาน

ปัจจุบันไม่มีการใช้แรงงานวัวควายลากเกวียนให้เห็นอีก หากแต่ยังคงมีเกวียนอันแสดงถึงลักษณะของวัฒนธรรมอันเก่าแก่ที่อาศัยลาช้างเกวียนดำรงภูมิปัญญาด้านนี้ให้คงอยู่สืบไปนานเท่านานตามความต้องการของตลาด หากในวันข้างหน้าขาดแคลนเชื้อเพลิงและพลังงานที่ใช้แล้วหมดไปไม่แน่ว่าผู้คนอาจหันกลับมาใช้เกวียนที่พาแรงงานสัตว์เหล่านี้อีกครั้งก็ได้

กังหันลม ของเล่นพื้นบ้าน อาศัยแรงลมผลักดันการเคลื่อนไหว (ของเล่นพื้นบ้านจาก โรงเรียนเรียนรู้ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ) กังหันลม ในอดีตพบในฤดูเก็บเกี่ยวข้าวเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งคนในชุมชนพร้อมใจมาช่วยกันเกี่ยวข้าว สะท้อนวิถีชีวิตชุมชนในอดีตที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อีกทั้งสะท้อนการเรียนรู้และใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ ชวนมาอาศัยการสังเกตกังหันลม เพื่อรู้ทิศทางลมสำหรับฝึกเมล็ดข้าวลิบออก

พิพิธภัณฑ์..แหล่งเรียนรู้และแองบัชดาลัย

พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนที่สำคัญ เป็นแหล่งสั่งสมและสร้างองค์ความรู้อันหลากหลายและทรงคุณค่า ทั้งด้านประวัติศาสตร์ ประเพณีวัฒนธรรม ศิลปะ และวิทยาการความก้าวหน้า ฯลฯ เป็นพลังภูมิปัญญาของชาติ อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทำให้เข้าใจที่มาของตนเองและเข้าใจผู้อื่น ความรู้จากพิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้สามารถนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต และสร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนาตนเอง ท้องถิ่น และประเทศ

จังหวัดเชียงรายมีพิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้มากมาย ทั้งพิพิธภัณฑ์ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ล้านนา ประวัติศาสตร์ของจังหวัดเชียงราย พิพิธภัณฑ์ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีอันงดงาม และวิถีชีวิตของกลุ่มชนต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงรายและดินแดนล้านนา เช่น ไทลื้อ ไทยวน หรือชาวไทยภูเขาที่มีเอกลักษณ์ของตนเอง มีวิถีชีวิตและภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมา รวมทั้งพิพิธภัณฑ์ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และวิทยาการความก้าวหน้าต่าง ๆ รูปแบบการนำเสนอมีความแปลกใหม่ น่าสนใจ บางแห่งนำเสนอในลักษณะที่ผู้ชมสามารถจับต้องสัมผัสได้ ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติและการมีส่วนร่วม เรียนรู้อย่างสนุกเพลิดเพลินไปกับจินตนาการและการค้นพบ

จังหวัดเชียงรายยังมีพิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ อีกหลายแห่ง ที่ไม่สามารถนำมากล่าวถึงในหนังสือเล่มนี้

ได้หมด เช่น พิพิธภัณฑ์ลือลายคำ ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จัดแสดงเรื่องราวของชาวไทลื้อศรีดอนชัย พิพิธภัณฑ์ผ้าทอล้านนาเชียงแสน ตำบลเวียง อำเภอ เชียงแสน โดยการนำของพระครูไพศาลพัฒนารัตน์ และชาวบ้านร่วมกันก่อตั้งพิพิธภัณฑ์เพื่ออนุรักษ์และ ส่งเสริมการทอผ้าแบบโบราณ และเพื่อส่งเสริมให้ประชาชน ในท้องถิ่นมีรายได้ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นวัดศรีสุทธาวาส อำเภอเวียงป่าเป้า เจ้าอาวาสและชุมชนรอบวัดร่วมกันก่อตั้ง พิพิธภัณฑ์ขึ้น เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้ข้อมูลสำหรับเด็ก และเยาวชน โดยจัดแสดงวัตถุทางธรรมที่เกี่ยวของกับศาสนา และเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันของชาวล้านนา พิพิธภัณฑ์อุบคำ ตั้งอยู่ที่ตำบลรอบเวียง อำเภอเมือง จัดแสดงโบราณวัตถุ และมรดกอันล้ำค่าของอาณาจักรล้านนา เช่น เครื่องใช้ ผ้าทอ ในราชสำนักล้านนา หรือแหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวกับด้าน การเกษตร เช่น ศูนย์พัฒนาพันธุ์พืชจักรพันธ์เพ็ญศิริ ตำบลโปงผา อำเภอแม่สาย เป็นแหล่งศึกษาดูงาน ด้านการวิจัยและการปลูกและขยายพันธุ์พืช โครงการ ปุยอินทรีย์ น้ำจุนทรีย์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาชา น้ำมัน และพืชน้ำมัน ตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย เป็นโรงงานหีบ น้ำมันชาแห่งแรกและครบวงจรของประเทศไทย มีนิทรรศการ ให้ความรู้เรื่องชา น้ำมันและพืชน้ำมันชนิดต่าง ๆ เป็นต้น

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เชียงแสน

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่เก่าแก่ที่สุดในภาคเหนือ เป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติประจำแหล่งโบราณคดีเมืองเชียงแสน ทำหน้าที่รวบรวม เก็บรักษา และจัดแสดงหลักฐานโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุที่ได้จากการสำรวจ ขุดแต่งและบูรณะโบราณสถานในเขตเมืองโบราณเชียงแสน และพื้นที่อื่น ๆ ในเขตจังหวัดเชียงราย

การนำเสนอมุ่งเน้นหลักฐานและข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ศาสนา และความเชื่อ ได้แก่ ภูมิสถานเมืองเชียงแสน การตั้งหลักแหล่งของชุมชนตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ โดยมีโบราณวัตถุ เช่น เครื่องมือหินกะเทาะของสังคมล่าสัตว์ เครื่องมือหินขัด ขวานหินขัดหรือขวานฟ้าของสังคมเกษตรกรรมระยะแรก กลองมโหระทึกสำริดในยุคโลหะ (ที่พิพิธภัณฑสถานนี้มีกลองมโหระทึกที่มีลักษณะพิเศษคือ มีลวดลายประดับเป็นรูปวัว แตกต่างจากกลองใบอื่นที่มีลวดลายประดับเป็นรูปคนหรือคนก) จนถึงสมัยประวัติศาสตร์ ซึ่งมีโบราณวัตถุ เช่น พระพุทธรูปขนาดใหญ่ศิลปะล้านนาเมืองเชียงแสนซึ่งเป็นโบราณวัตถุชิ้นเอก จัดแสดงอยู่หน้าโถงของพิพิธภัณฑสถาน พระพุทธรูปปูนปั้น ชิ้นส่วนประติมากรรมปูนปั้นประดับศาสนสถานจากเจดีย์วัดป่าสัก ชิ้นที่สำคัญคือเกียรติมุขหรือหน้ากาลซึ่งไม่พบบ่อยนักในล้านนา ศิลาจารึกจากเชียงราย และจากจังหวัดพะเยา ศิลาจารึกชิ้นสำคัญ คือจารึก

กษัตริย์ราชวงศ์มังราย จารึกไว้เมื่อพุทธศักราช ๑๙๕๔ เป็นจารึกที่ออกพระนามพญามังรายว่า “มังราย” และลำดับการขึ้นครองราชย์ของกษัตริย์ราชวงศ์มังราย นอกจากนี้ ได้จัดแสดงเครื่องถ้วยจากเตาเวียงกาหลง อำเภอยางป่าเป้า และจากเตาพาน อำเภอพาน

พิพิธภัณฑสถานยังจัดแสดงเกี่ยวกับประวัติศาสตร์การพัฒนาและฟื้นฟูเมืองเชียงแสนขึ้นใหม่ในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ โดยนำผู้คนจากลำปาง ลำพูน เชียงใหม่เข้ามาอาศัยอยู่ในเมืองเชียงแสน การเข้ามาของกลุ่มชนต่าง ๆ ในภายหลัง เช่น ไทใหญ่ และชาวไทยภูเขา ตลอดจนจัดแสดงเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มชนแถบลุ่มน้ำโขง เช่น เครื่องมือที่ใช้ในการทำมาหากินในชีวิตประจำวัน เครื่องดนตรีพื้นเมือง ดาบ และอาวุธ โบราณวัตถุและศิลปวัตถุทางศาสนาและความเชื่อของกลุ่มชนชาวเชียงแสน เช่น ตุ๊กตา เครื่องตั้งธรรมหลวง หีบธรรม และเจดีย์จำลอง ในด้านวัฒนธรรมการแต่งกาย จัดแสดง เช่น ผ้าขึ้นตีนจกของชาวไทยวนซึ่งย้ายถิ่นจากเชียงแสนไปอยู่ที่คูบัว ราชบุรีในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เมื่อพุทธศักราช ๒๓๔๗ แต่ยังคงรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังได้จัดแสดงนิทรรศการพิเศษเป็นนิทรรศการหมุนเวียน เช่น ภาพถ่ายประวัติศาสตร์ล้านนา เป็นต้น

จารึกที่พบในจังหวัดเชียงราย

อายุประมาณ พ.ศ. ๒๐๐๐ - ๒๑๐๐ เป็นจารึกเกี่ยวกับศาสนา ใช้อักษรไทยฝักขาม ซึ่งเป็นตัวอักษรที่มีลักษณะโค้งงอเหมือนฝักมะขาม และได้รับอิทธิพลของอักษรสุโขทัยด้วย

ภาพถ่าย : พระพุทธรูปปางมารวิชัย ศิลปะล้านนา

พุทธศตวรรษที่ ๒๑ - ๒๒

ภาพล่างซ้าย : พระพุทธรูปปางมารวิชัย และภาพเปลวรัศมี

ภาพล่างขวา : เปลวรัศมี ศิลปะล้านนา พุทธศตวรรษที่ ๒๑

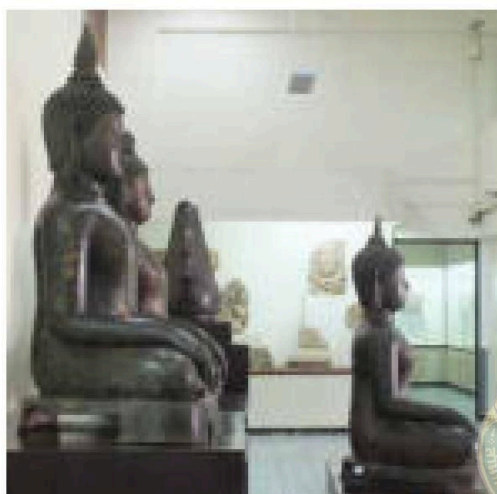
มีความสูง ๗๐ เซนติเมตร กว้าง ๕๕ เซนติเมตร

ฐานด้านล่างมีกลีบบัวหงายรองรับและมีเศียร

สำหรับสวมลงบนเศียรพระพุทธรูป

เปลวรัศมี เป็นสัญลักษณ์แห่งการตรัสรู้ของ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ลองเทียบขนาด
เปลวรัศมีนี้ว่า
องค์พระพุทธรูปจะมี
ขนาดใหญ่สักเพียงใด

เกียรติมุข

ลายปูนปั้นประดับเจดีย์วัดป่าสัก อำเภอเชียงแสน ศิลปะล้านนา

อายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๙ - ๒๐ เกียรติมุขหรือหน้ากาล

เป็นสัญลักษณ์ของกาลเวลาที่ก่อกินทุกอย่างแม้แต่ตัวเอง

สถานที่ตั้ง : ๗๐๒ หมู่ ๓ ถนนพหลโยธิน ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ๕๗๑๕๐

เวลาให้บริการ : วันพุธ - วันอาทิตย์ ตั้งแต่เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๖.๐๐ น. ปิด : วันจันทร์ - วันอังคาร และวันหยุดนักขัตฤกษ์

และวันหยุดชดเชยวันนักขัตฤกษ์

สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม : โทรศัพท์ / โทรสาร : ๐ ๕๓๗๗ ๗๑๐๒ / ๐ ๕๓๖๕ ๐๗๒๓

การบริการ : นำชมเป็นหมู่คณะโดยการนัดหมาย ให้ยืมนิทรรศการหมุนเวียน ภาพถ่าย และหนังสือจากห้องสมุด จัดบรรยาย

ทางวิชาการ จำหน่ายหนังสือ ภาพโปสการ์ด และของที่ระลึก

พิพิธภัณฑ์เสมือนจริง : <http://www.virtualmuseum.finearts.go.th/chiangsaen/360/chiangsaen.html>

พิพิธภัณฑ์ภาพเงียงฮาย

พิพิธภัณฑ์ที่ถ่ายทอดเรื่องราวในอดีตของเมืองเชียงรายได้ผ่านภาพถ่ายอันทรงคุณค่า ได้แก่ ภาพเจ้านายฝ่ายเหนือ เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ พระยา ลำพูน ลำปาง น่าน และ พระราชวงศ์ ภาพพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร เสด็จเยือนเชียงราย ภาพสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ และสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต คราวเสด็จตรวจราชการมณฑลพายัพ ภาพข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลพายัพ

ภาพถ่ายเกี่ยวกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อของชาวล้านนา เช่น พิธีตานก๋วยสลาก พิธีปีใหม่เมือง การเดินทางค้าขายโดยทางเรือ การเดินทางทางบกโดยวัว และช้าง กาดล้านนาในอดีต การฝัดข้าว การซ่อมข้าวด้วยมือ หมอเมือง การสักล้านนา ภาพดนตรี เช่น คณะกลองมอญเซียงซอ สล่า วัฒนธรรมเกี่ยวกับอาหาร วัฒนธรรมการดำรงชีพ ในการเดินทาง กลุ่มชาติพันธุ์ และชาวไทยภูเขา

ภาพการก่อสร้างโรงพยาบาลโอเวอร์บรุค เชียงใหม่ ภาพของนายแพทย์วิลเลียม เอ. บริกส์ (Dr. William A. Briggs) แพทย์ชาวอเมริกันในคณะมิชชันนารี อเมริกันเพรสไบทีเรียนผู้ก่อสร้างศาลากลาง จังหวัดเชียงรายหลังแรกซึ่งเป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์ภาพเงียงฮายในปัจจุบัน และก่อสร้างจนผู้ว่าราชการจังหวัด อาคารที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข เรือนจำ โบสถ์คริสต์จักรที่ ๑ เวียงเชียงราย อีกทั้งยังเป็นผู้อุปถัมภ์เมืองเชียงใหมเป็นแบบสมัยใหม่

ภาพถ่ายที่จัดแสดงที่พิพิธภัณฑ์แห่งนี้ได้มาจาก หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติฯ พระยา และมหาวิทยาลัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่

พิพิธภัณฑ์ยังมีจอทัชสกรีนให้ความรู้เกี่ยวกับ ตุง โคม และกลุ่มชาติพันธุ์ และมีห้องจัดแสดงเงินตราสมัยล้านนาตั้งอยู่ที่ห้องคลังเดิม ส่วนโถงทางเดินใต้หลังคาจัดแสดงโคมล้านนา

สถานที่ตั้ง : ถนนอุดรทวิ ตำบลรอบเวียง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย (ศาลากลางจังหวัดเชียงรายหลังแรก)

เวลาให้บริการ : เปิดให้บริการวันอังคาร - อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๗.๐๐ น.

ปิด : วันจันทร์

สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม : องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย โทรศัพท์ : ๐ ๕๓๗๒ ๗๑๔๔

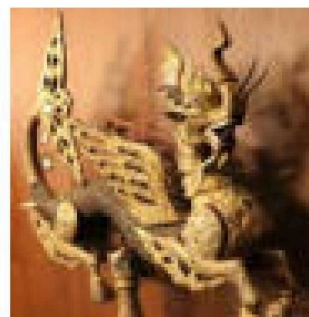
การบริการ : จัดแสดงนิทรรศการ และนำชมเป็นหมู่คณะโดยการนัดหมาย

พิพิธภัณฑ์โฮงหลวงแสงแก้ว

พิพิธภัณฑ์ของวัดพระแก้ว สร้างบนพื้นที่บริเวณกุฏิสงฆ์และหอฉันในสมัยพระพุทธรังศรีวิวัฒน์ อดีตเจ้าอาวาสวัดพระแก้ว โดยมีคุณแม่อมรา มุนิกานนท์ (แสงแก้ว) เป็นผู้อุปถัมภ์การก่อสร้าง รูปแบบอาคารเป็นทรงล้านนาประยุกต์ ๒ ชั้น โครงสร้างเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก ตกแต่งด้วยไม้สักทั้งภายนอกและภายใน ออกแบบโดย นายนภดล อิงควณิช สถาปนิกชาวเชียงราย วัตถุที่นำมาจัดแสดงเป็นโบราณวัตถุและศิลปวัตถุทางศาสนาและวัฒนธรรมล้านนา ซึ่งสอดคล้องปรัชญา แนวคิด ความเชื่อของชาวล้านนา ผสมผสานกับความศรัทธาในศาสนาพุทธ นอกจากนี้พิพิธภัณฑ์ยังจัดแสดงเครื่องแต่งกายและเครื่องใช้ของเจ้านายชั้นสูงของชาวล้านนา โดยมีคำอธิบายภาษาไทย ภาษาล้านนา และภาษาอังกฤษ มีผู้นำชมและให้ความรู้ โดย คุณศุภชัย สิทธิเลิศ และคณะ

ภาพบนซ้าย พระพุทธรังศรีเชียงราย พระประธานโฮงหลวงแสงแก้ว ภาพบนขวา ชุ่มพระ ส่วนประกอบของแท่นที่ใช้ประดิษฐานพระพุทธรูปไว้บูชา ภาพล่างซ้าย เครื่องบูชาพระของชาวล้านนา ประกอบด้วย ชันดอก สัตตภัณฑ์ และขันแก้วทั้งสาม ภาพล่างขวา พญาลวง สัตว์ในอุดมคติของชาวล้านนา ประกอบด้วยสัตว์ ๕ สายพันธุ์ คือ ช้าง ม้า กวาง หงส์ ปลา มีความหมายถึงพลัง อำนาจ และความยิ่งใหญ่

สถานที่ตั้ง : ภายในวัดพระแก้ว เลขที่ ๑๙ หมู่ ๑ ถนนไตรรัตน์ ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย ๕๗๐๐๐
เวลาให้บริการ : ทุกวัน ตั้งแต่เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๗.๐๐ น.
สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม : โทรศัพท์ ๐ ๕๓๗๑ ๑๓๘๕
การบริการ : จัดแสดงนิทรรศการ และนำชมเป็นหมู่คณะ

ศูนย์สิ่งทอล้านนา

ศูนย์สิ่งทอล้านนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มีวัตถุประสงค์การจัดตั้งเพื่อการวิจัยผ้าทอล้านนา หลังจากออกแบบลายผ้าและผลิตเสร็จก็ถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กลุ่มชาวบ้าน เพื่อยกระดับผ้าทอพื้นบ้าน รวมทั้งหลักสูตรการเรียนการสอนของนักศึกษาในวิชาเอกที่เกี่ยวข้องกับวิชาศิลปะ หัตถกรรม อุตสาหกรรม เพื่อให้สามารถเรียนรู้ด้านการออกแบบและผลิตผ้าทอล้านนา

ในส่วนของนิทรรศการถาวรรวบรวมและให้บริการข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งทอที่เป็นต้นแบบของกลุ่มชนแต่ละกลุ่มที่อาศัยอยู่ในเขตภาคเหนือตอนบนและภาคเหนือตอนล่าง กลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในเขตชายขอบของภาคเหนือตอนบนอยู่ในสาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ผลิตภัณฑ์ผ้าทอล้านนาตลอดลายที่ประยุกต์มาจากลวดลายต่าง ๆ ที่ล้านนาเป็นผลงานการออกแบบของ รองศาสตราจารย์ทรงพันธ์ วรรณมาศ และช่างทอพื้นบ้าน การออกแบบภายในจัดทำเป็นลิ้นชักและตู้เก็บผ้าทอลวดลายโบราณจากแหล่งต่าง ๆ และผืนผ้าที่ทอขึ้นมาใหม่ มีผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าล้านนาที่มีองค์ความรู้สามารถถ่ายทอดกระบวนการทอผ้า การย้อมสีจากธรรมชาติ และนำขมนิทรรศการ

สถานที่ตั้ง : ภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เลขที่ ๘๐ หมู่ที่ ๙ ถนนพหลโยธิน อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย ๕๗๑๐๐

เวลาให้บริการ : วันจันทร์ถึงวันศุกร์ เวลา ๐๘.๓๐ - ๑๖.๓๐ น.

สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม : โทรศัพท์ ๐ ๕๓๗๗ ๖๐๖๘ โทรสาร ๐ ๕๓๗๗ ๖๐๐๑

การบริการ : จัดแสดงนิทรรศการ มีวิทยากรให้ความรู้กระบวนการทอผ้า การย้อมสีจากธรรมชาติ

พิพิธภัณฑ์อารยธรรมลุ่มน้ำโขง

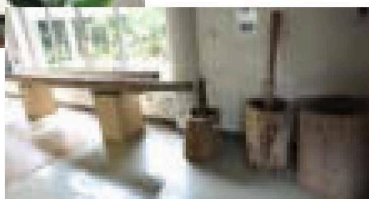
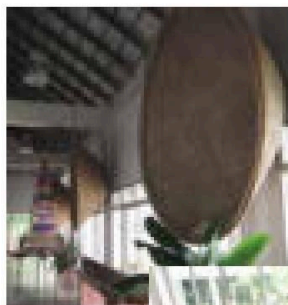
พิพิธภัณฑ์อารยธรรมลุ่มน้ำโขง มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เป็นแหล่งรวบรวมความรู้รูปแบบพิพิธภัณฑ์วิจัย โดยศึกษาค้นคว้าวิจัย รวบรวมองค์ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมแถบอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงมานำเสนอในลักษณะพิพิธภัณฑ์สถาน เพื่อสร้างจิตสำนึกทางอัตลักษณ์และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จัดแสดงทั้งวัตถุทางวัฒนธรรม ซึ่งได้มาจากการจัดซื้อและรับบริจาค และภาพถ่ายวิถีชีวิตในอารยธรรมลุ่มน้ำโขง

นิทรรศการสืบเนื่องจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงลงพระนามาภิไธยลงบนจานเซรามิกที่ทำมาจากดินที่บ้านโป่งแดง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย เมื่อคราสเด็จพระราชทานปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์แก่โรงเรียนแม่ฟ้าหลวง วันที่ ๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๕

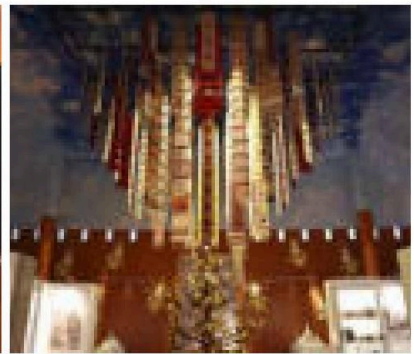
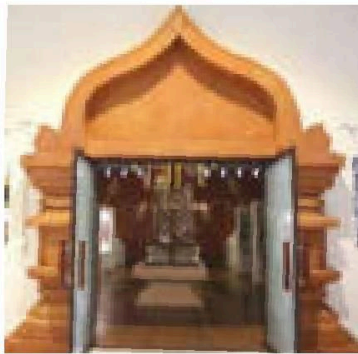

นิทรรศการภายนอก ประกอบด้วย ส่วนสิ่งทอ ทางเข้าเป็น
ตัวมอม ปูนปั้นรูปสิ่งทอ ๕ ตัว สร้างจำลองมาจากศิลปะของ ๕
ประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ราชอาณาจักรกัมพูชา
และราชอาณาจักรไทย เพื่อแสดงถึงความร่วมมือวัฒนธรรมร่วมกันของ
ประเทศในอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง โดยตัวมอม สิ่งทอ และพญานาค
เปรียบเสมือนผู้ปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนา ด้านหลังมีวัฒนธรรม
หินตั้งจำลอง ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นก่อนการมีขึ้นของพุทธศาสนา
สำหรับเป็นบริเวณประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อ

คุติข้าว มงตำข้าว เกวียน เรือระมัด จัดแสดงเพื่อ
บอกเล่าวิถีชีวิตของคนในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงที่ส่วนใหญ่ประกอบ
อาชีพเกษตรกรรม และการเดินทางในอดีตทั้งทางบกและทางน้ำ

คุดีข้าว มีลักษณะคล้ายขามขนาดใหญ่ ใช้ป้องกันเมล็ดข้าวเปลือกที่หลุดออกจากรวงไม่ให้หล่นไปบนพื้นดิน มองดำข้าวหรือครกกระเดื่องใช้กะเทาะเปลือกข้าวให้หลุดออกจากเมล็ด เกวียนใช้ในการเดินทางทางบกในอดีต เรือระมาด ใช้ในการเดินทางทางน้ำ เป็นเรือขุดจากต้นตะเคียนเพียงต้นเดียว แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้สมัยก่อน

ภายในห้องวิหาร จัดแสดงเกี่ยวกับชีวิต วัฒนธรรม สภาพทางธรรมชาติของกลุ่มแม่น้ำโขง ผู้คนในตำนาน ความหลากหลายของชาติพันธุ์ในลุ่มแม่น้ำโขง ตั้งแต่วิวัฒนาการทางวัฒนธรรมจากการเข้าป่าล่าสัตว์จนถึงการเขียนและบันทึกเรื่องราวเป็นตัวหนังสือ เช่น หมวกที่ทำจากเขา ชนสัตว์ เครื่องเงิน เครื่องประดับ หนังสือภาษาไทย การจัดแสดงเกี่ยวกับการเดินทางและการค้าทางไกลในอดีต การเดินทางทางบกโดยขี่วัว ควาย ม้า การใช้เกวียน การจัดแสดงเกี่ยวกับความเชื่อก่อนการเข้ามาของพุทธศาสนา คือการนับถือภูตผี เทวดา หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และความเชื่อหลังจากที่ได้รับพระพุทธศาสนาเข้ามาแล้ว ภายในห้องวิหารยังจัดแสดงตุ้มมงคล เช่น ตุ้มสิบสอง นักขัตลันนา ตุ้มโย้ ตุ้มโหล่ ตุ้มพระพุทเจ้า พระธาตุจำลองจากประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน และแผนผังดวงดาวลันนา

นิทรรศการยังบอกเล่าถึงการเผชิญหน้าการล่าอาณานิคม แสดงถึงมหาอำนาจชาติตะวันตกที่เข้ามาครอบงำผลประโยชน์กับอาณาจักรต่าง ๆ ในลุ่มแม่น้ำโขง การขีดเส้นแบ่งการปกครองในรูปแบบอาณานิคมส่งผลถึงความขัดแย้งที่ผู้คนในลุ่มแม่น้ำโขงเผชิญอยู่ในปัจจุบัน แม่น้ำโขงถูกสร้างให้ดูเหมือนว่าล่าหลังและมีความตื่นตาตื่นใจและโรแมนติกสำหรับนักผจญภัยผิวขาวผ่านการอธิบายของเจ้าอาณานิคม ทำให้ผู้คนในแม่น้ำโขงติดกับดักความคิดดังกล่าวและนำเรื่องราว

ที่เจ้าอาณานิคมสร้างขึ้นมาผลิตซ้ำสร้างตัวตนขึ้นมาตลอดเวลา นิทรรศการส่วนต่อมา การเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า แสดงให้เห็นถึงการช่วงชิงทรัพยากรทางธรรมชาติ ความขัดแย้งระหว่างเขตแดนระหว่างประเทศ ความขัดแย้งเชิงวัฒนธรรมระหว่างคนกลุ่มใหญ่ที่มีต่อคนกลุ่มน้อย คนพลัดถิ่น นอกจากนี้ นิทรรศการยังแสดงถึงการบริโภคเชิงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการทำให้วัฒนธรรมเป็นสินค้า การทำให้มนุษย์เป็นสินค้าผ่านการท่องเที่ยว การสร้างวัฒนธรรมใหม่ขึ้นมาที่เรียกว่า ประเพณีเหนือจริงเพื่อนำเงินตราต่างประเทศเข้ามาโดยไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

นอกจากนี้ นิทรรศการภายนอกห้องวิหารจัดแสดงเครื่องปั้นดินเผาและตะเกียงน้ำมันโบราณพบที่กลุ่มเตาพาน อำเภอพาน เครื่องดนตรีประเภทเป่า ดีด พิณ ดี ฉาบและฆ้อง ปราสาทธรรมาสันติลปะไทปลั่ง ตุ้มดินน้ำลมไฟที่ระลึกงานเมื่อบ้านดำนางแลครบ ๑๐๐ วัน ถวัลย์ ดัชนี ผลงานโดยอาจารย์ทรงเดช ทิพย์ทอง

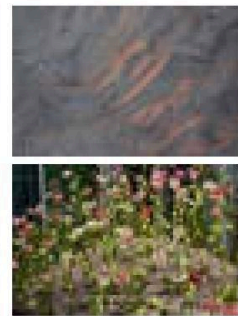
นิทรรศการหมุนเวียน จัดแสดงปีละ ๒ ครั้ง โดยนำประเด็นทางศิลปวัฒนธรรมมานำเสนอ นิทรรศการที่จัดไปแล้ว ได้แก่ ภูมิทัศน์รัฐฉาน ซึ่งสืบเนื่องจากการลงพื้นที่สำรวจศิลปวัฒนธรรมชาติพันธุ์ในพื้นที่รัฐฉาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

สถานที่ตั้ง : ภายในมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ๓๓๓ หมู่ ๑ ตำบลท่าสุด อำเภอมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย ๕๗๑๐๐
เวลาให้บริการ : วันจันทร์ถึงวันศุกร์ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๕.๓๐ น.
สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม : โทรศัพท์ ๐ ๕๓๙๔๑ ๗๐๖๗ โทรสาร ๐ ๕๓๙๔๑ ๗๐๖๘
การบริการ : การจัดแสดงนิทรรศการกึ่งถาวรและนิทรรศการหมุนเวียน ฐานข้อมูลความรู้เกี่ยวกับอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

หอผืน อุทยานสามเหลี่ยมทองคำ

หอผืนเกิดจากพระราชปณิธานของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เมื่อครั้งเสด็จพระราชดำเนินไปบ้านสบรวก และได้ทอดพระเนตรบริเวณ สามเหลี่ยมทองคำ ซึ่งเป็นพื้นที่ปลูกฝิ่นและผลิตยาเสพติด จึงทรงริเริ่มโครงการพัฒนา ดอยตุงขึ้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อฟื้นคืนผืนป่าและฟื้นฟูสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ที่เทือกเขานางนอนและ หุบเขาการปลูกและเสฟฝิ่น ต่อมาพระองค์ได้ทรงริเริ่มโครงการ เพื่อให้เกิดการศึกษาแก่ประชาชนในเรื่องของฝิ่นในดินแดน สามเหลี่ยมทองคำและทั่วโลก เพื่อปลูกจิตสำนึกให้ประชาชน ร่วมกันต่อสู้และต่อต้านยาเสพติด ให้คนส่วนใหญ่เข้าใจว่า ยาเสพติดก่อปัญหาให้กับประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่และยัง สร้างปัญหาให้ประชากรและสังคมโลกโดยรวมด้วย

นิทรรศการภายในจัดแสดงเป็นสื่อแบบผสมผสาน ประกอบด้วย **อุโมงค์แห่งกาลเวลา** เจาะทะลุเนินเขาเข้าไปยัง อาคารขนาดใหญ่ เป็นอุโมงค์ที่มีตูดลิ้นกลับ นำกลัว สะท้อนความ เจ็บปวด ซึ่งเป็นความรู้สึกของผู้ที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ห้องโถงแสดงถึงการก้าวเข้าไปสู่สามเหลี่ยมทองคำ ถัดจากนั้น ผู้ชมจะได้เห็นทุ่งดอกฝิ่นจำลอง และศึกษาเกี่ยวกับพันธุ์ของ ปิ๊ปปี้ที่มีทั้งพันธุ์ไม้ดอกสวยงามและชนิดที่ใช้กริดนำยามา ผลิตเป็นยา

ปัญจสหัสวรรษแรก กล่าวถึงหลักฐานทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับฝิ่นเมื่อ ๕,๐๐๐ ปีมาแล้ว และการใช้เชิง การแพทย์และการศาสนาในกรีกโบราณ โรมัน และอียิปต์ และ มีการใช้ต่อมาในยุโรป อเมริกา เอเชีย อินเดียและจีน **มีดสองคม**

สะท้อนทั้งด้านดีและด้านร้ายที่ได้จากการใช้ฝิ่น **ประจิมสู่ บุรพา** เป็นยุคของการค้าระหว่างจักรวรรดิยุโรปกับเอเชีย นำเสนอจำลองฉากท่าเรือพาณิชย์อังกฤษ สินค้าจากตะวันออก เช่น ใบชา ผ้าไหม เครื่องลายคราม และเครื่องเทศ เป็น สาเหตุของการขาดดุลการค้าจนเกือบทำให้ประเทศล่มสลาย จึงเกิดการนำฝิ่นที่ปลูกในอินเดียไปขายในจีน **ศึกยาฝิ่น** เล่าถึงเหตุการณ์สงครามฝิ่นที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทาง ประวัติศาสตร์ครั้งใหญ่ในจีน ได้แก่ การทำลายฝิ่นที่หู่เหมินโดย ข้าหลวงชาวจีน กองกำลังทหารอังกฤษเผาทำลายพระราชวัง ถูกรื้อถอนอายุกว่า ๑๕๐ ปี การถูกลิดรอนสิทธิและผลกระทบ ด้านความเป็นอยู่ของชาวจีนหลังสงครามฝิ่น **ฝิ่นในสยาม** เล่าประวัติที่เกี่ยวกับฝิ่นในสยาม กิจการฝิ่นหลังเปลี่ยนแปลง การปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ **พัฒนาการทางวิทยาศาสตร์** ของ ตะวันตกที่นำไปสู่การแยกตัวของมอร์ฟิน พัฒนาการของ เฮโรอีน **ข้อห้ามทางกฎหมาย/อาชญากรรม/การขัดแย้ง** โดย ทั่วโลกหันมาป้องกันฝิ่นและยาเสพติดในช่วงศตวรรษที่ ๒๐ เป็นความพยายามของชาวโลกในการร่วมใจกันต่อสู้กับการ ลักลอบค้ายาเสพติดและการใช้ยาในทางที่ผิด **แหล่งชุกซ่อน** เกี่ยวกับการรู้เท่าทันของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการตรวจจับ ยาเสพติด **ผลร้ายของยาเสพติด** ส่งผลกระทบทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม ตัวผู้เสฟเอง ยาเสพติดมีผลกระทบต่อทุกคน ไม่เฉพาะผู้เสฟเท่านั้น กรณีศึกษาครอบครัวที่ติดยาเสพติด ที่ต้องประสบทุกข์ทรมานอย่างสาหัส สุดท้ายคือความตาย

สถานที่ตั้ง : หมู่ ๑ บ้านสบรวก ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ๕๗๑๕๐

เวลาให้บริการ : วันอังคารถึงวันอาทิตย์ เวลา ๐๘.๓๐ - ๑๖.๐๐ น.

สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม : โทรศัพท์ ๐ ๕๓๗๘ ๔๔๔๔ โทรสาร ๐ ๕๓๖๕ ๒๑๓๓

บริการ : การจัดแสดงนิทรรศการ

ศูนย์การเรียนรู้้องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย

ศูนย์การเรียนรู้ (Discovery Center) องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย เป็นแหล่งการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสำหรับเด็ก เยาวชน และประชาชน ให้ได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง ได้สัมผัสทดลองเล่น ค้นหาตอบจากสื่อหลากหลายรูปแบบ ทั้งจากความรู้ในอาคารโลกวิทยาศาสตร์ เช่น แบบจำลองการเกิดและการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ความรู้จากฐานการเรียนรู้วิทยาศาสตร์กลางแจ้ง วัตถุทัศนการเรียนรู้ด้านดาราศาสตร์และภัยธรรมชาติภายในอาคารท้องฟ้าจำลอง ห้องภาพยนตร์สามมิติ ห้องสมุด พื้นที่แห่งการเรียนรู้ด้วยสื่อสารสนเทศ เป็นต้น

ฐานการเรียนรู้วิทยาศาสตร์กลางแจ้ง

ชุดแสดงการเดินทางของเสียงในท่อ
นำไปประยุกต์ใช้ในการสื่อสาร เช่น ในเรือ
ขนาดใหญ่จะมีท่อสำหรับใช้สื่อสาร
ระหว่างลูกเรือ

นาฬิกาแดดแบบศูนย์สูตร
การศึกษาเรื่องนาฬิกาแดดจะช่วยให้เรา
มีความรู้เรื่องทางเดินของดวงอาทิตย์
หรือสุริยวิถี

ชุดคานและโมเมนต์
หลักการสามารถนำไปใช้ในการผ่อนแรง
ของมนุษย์ในชีวิตประจำวัน เช่น
ที่ค้ำน้ำแข็ง ตะเกียบ

จานกระชับ
หลักการสามารถนำไปใช้
ในการทำจานรับสัญญาณดาวเทียม

สถานที่ตั้ง : หมู่ ๖ ตำบลริมกก อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย ๕๗๑๐๐

เวลาให้บริการ : วันอังคารถึงวันอาทิตย์ เวลา ๐๙.๓๐ - ๑๗.๐๐ น.

สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม : โทรศัพท์ ๐ ๕๓๗๕ ๑๑๔๘

การบริการ : การจัดแสดงนิทรรศการ ฐานการเรียนรู้วิทยาศาสตร์กลางแจ้ง ห้องภาพยนตร์สามมิติ ห้องสมุด

โรงเรียนเรียนรู้ พิพิธภัณฑสถานได้

โรงเรียนเรียนรู้ ก่อตั้งขึ้นจากคนหนุ่มคนสาว ที่เดินทางออกจากเมืองมายังบ้านป่าแดดเพื่อค้นหาคุณค่าในชีวิต ในตอนเริ่มแรกเข้ามาทำด้านสิ่งแวดล้อม โดยการฟื้นฟูป่า และเข้าไปผูกสัมพันธ์กับผู้สูงอายุในหมู่บ้าน พบว่าคนเฒ่าคนแก่มีความรู้ในการทำของเล่นพื้นบ้าน จึงชวนพูดคุยเพื่อรื้อฟื้นความทรงจำ และจัดตั้งเป็นกลุ่มคนเฒ่าคนแก่ รวบรวมของเล่นพื้นบ้านที่ค่อย ๆ สูญหายไป กับกาลเวลาขึ้นมา ทำเป็นพิพิธภัณฑสถานได้ และจัดวางระบบ เป็นโรงเรียนเรียนรู้ หรือพิพิธภัณฑสถานได้ บ้านป่าแดด เป็นแหล่งเรียนรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านจากคนเฒ่าคนแก่ และสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยใช้ของเล่นพื้นบ้านเป็นสื่อกลาง ผู้สูงอายุได้นำความรู้ ความชำนาญ และความสามารถมาถ่ายทอดให้กับเด็ก ๆ รุ่นหลัง ได้เรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่น เด็ก ๆ มีพื้นที่สำหรับเล่นในชุมชน ด้วยของเล่นที่ทำขึ้นเอง ด้วยองค์ความรู้ที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่น ช่วยสานสัมพันธ์ และลดช่องว่างระหว่างวัย คนเฒ่าคนแก่เองก็ภูมิใจรู้สึก ว่าตนเองมีคุณค่ามีความหมายกับลูกหลาน ได้ถ่ายทอดภูมิปัญญา และแนวคิดต่าง ๆ ผ่านของเล่นให้แก่เด็ก ๆ ทำให้สุขภาพกายใจแข็งแรงขึ้น ทั้งยังมีรายได้จากการผลิตของเล่นส่งไปขายยังที่ต่าง ๆ

หลักการของพิพิธภัณฑสถานคือการนำเสนอการเรียนรู้ ผ่านการเล่น เด็กได้เล่น ได้สัมผัสกับของเล่นที่นำมาจัดแสดง ในพิพิธภัณฑสถาน ได้ลองทำของเล่นโดยมีเด็กในชุมชน เป็นพี่เลี้ยง ได้ไปเยี่ยมเรียนรู้ที่บ้านพ่ออู้อยู่แม่อู้อยู่ ได้เรียนรู้ เรื่องวัสดุที่นำมาทำเป็นของเล่น ของเล่นพื้นบ้านที่นำมาจัดแสดงในโรงเรียนเรียนรู้แห่งนี้ประดิษฐ์จากวัสดุธรรมชาติเป็นหลัก เช่น ไม้ไผ่ กะลามะพร้าว เมล็ดพืช และวัสดุเหลือใช้ เช่น เศษไม้ เชือก มีทั้งของเล่นพื้นบ้านและของเล่นที่นำภูมิปัญญาพื้นบ้านมาออกแบบประดิษฐ์ขึ้นใหม่ มีชื่อเรียกและคำอธิบาย วิธีเล่น และบอกที่มา ของเล่นเหล่านี้สะท้อนวิถีการดำเนินชีวิต และการเปลี่ยนแปลงของสังคม คนสมัยก่อนคิณาคิดนำของที่มีอยู่รอบตัวมาทำเป็นของเล่น ไม่ต้องซื้อหาให้สิ้นเปลือง เช่น ลูกข่างสตางค์ โดยนำเหรียญสตางค์ที่มีรูปใช้กันในสมัยก่อนมา

มัดทำเป็นลูกข่าง สมัยนี้ไม่มีสตางค์แล้ว เมื่อจะนำมาประยุกต์ ประดิษฐ์ขึ้นใหม่จึงใช้วิธีเหลาไม้มาใส่แทน

ตัวอย่างของเล่นที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑสถาน เช่น ๑) **ฝูงสัตว์มีชีวิตด้วยจินตนาการ** ได้แก่ ของเล่นที่ใส่กลไกในสัตว์ประเภทต่าง ๆ ๒) **ลูกข่างไม้** หมุนได้โดยอาศัยการปั่น เช่น ลูกข่างไว้ ลูกข่างสตางค์ ลูกข่างสะบ้า ๓) **ทั้งหมูน ทั้งบิน** ของเล่นที่อาศัยการสังเกตมาประดิษฐ์ เช่น กำหมูน จานบิน โหวด ๔) **ตีสั่งกา ลีลาเยี่ยม** ของเล่นที่มีท่าทางการกระโดดตีสั่งกาไปมา เช่น อมรเทพ บาร์สูง ๕) **เกมส์เขาวนปัญญาฝึกไหวพริบ** ของเล่นที่เล่นจนลืมเวลาเข้าเวลาเย็น เช่น พญาลิ้มแลง พญาลิ้มงาย ๖) **เรียงร้อย สร้อยโมบาย ได้สมาธิ** ของเล่นที่ฝึกหัด การร้อยเชือกจากไม้แกะสลักรูปสัตว์ต่าง ๆ ๗) **จำลองวิถีชีวิตในอดีต** ของเล่นที่เล่าเรื่องราววิถีชีวิต เช่น क्रमอง ควายกินหญ้า และคนเลื่อยไม้

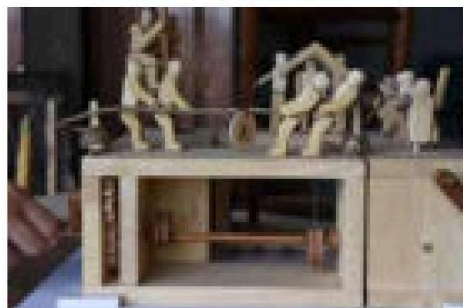

ของเล่น ไม่ได้มีประโยชน์แค่สร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินเท่านั้น โดยเฉพาะของเล่นพื้นบ้าน นั้น สะท้อนถึง วิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญญา เรื่องเล่น ๆ แต่ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้อีกมากมาย รวมทั้งมีหลักการวิทยาศาสตร์แฝงอยู่ในของเล่น พื้นบ้าน เมื่อเด็ก ๆ เล่นจะได้ฝึกทักษะการสังเกตการทำงานของของเล่นไปด้วยอย่างไม่รู้ตัว ได้ศึกษา รวบรวมข้อมูล จากการประดิษฐ์ และแก้ปัญหาระหว่างการประดิษฐ์ของเล่น ทำให้เกิดทักษะการคิดแก้ปัญหา คิดอย่างเป็นระบบ มีเหตุมีผล และทักษะการหาความรู้ที่หลากหลาย นอกจากนี้ยังได้เรียนรู้ด้านการออกแบบ กลไกการทำงาน การวัด การคำนวณ ยังได้เล่นได้ลงมือปฏิบัติก็จะยิ่งได้เรียนรู้ มีจินตนาการ มีทักษะการทำงานเป็นทีม มีวินัย ความอดทน รวมทั้งสามารถต่อยอดการเรียนรู้ และสร้างนวัตกรรมได้

แมลงปอสมดุส ของเล่นใหม่ที่เกาะได้ทุกพื้นผิว เกาะปลายนิ้วก็ไม่หล่น ประดิษฐ์โดยใช้การคำนวณองศา การชั่งน้ำหนัก

คอปเตอร์ไม้ไผ่ สามารถอธิบายการทำงานของปีกเครื่องบิน ใบพัด หรือปีกที่มีลักษณะเอียงทำมุมเล็กน้อยไม่เท่ากัน มีผลทำให้อากาศ ด้านบนเคลื่อนที่เร็วกว่าด้านล่าง เกิดแรงยกที่ทำให้วัตถุลอยขึ้นได้

เมื่อฉันทำ ฉันจะเข้าใจ
เมื่อฉันเล่น ฉันจะค้นพบ

ออโตเมต้า ของเล่นพื้นบ้านยุคใหม่ เคลื่อนไหวด้วยกลไก ประดิษฐ์โดยใช้ เทคโนโลยีช่วยออกแบบและหุ่นแรง ออกแบบโดย รามิล กังวานนวกุล นักศึกษา กศน. ที่เติบโตมากับ “โรงเรียนเรียนรู้ พิพิธภัณฑ์เล่นได้”

ผลงานการออกแบบเฟอร์นิเจอร์ โดยใช้แนวคิด จากของเล่นพื้นบ้าน โดยนักศึกษาที่มาฝึกงาน ที่โรงเรียนเรียนรู้

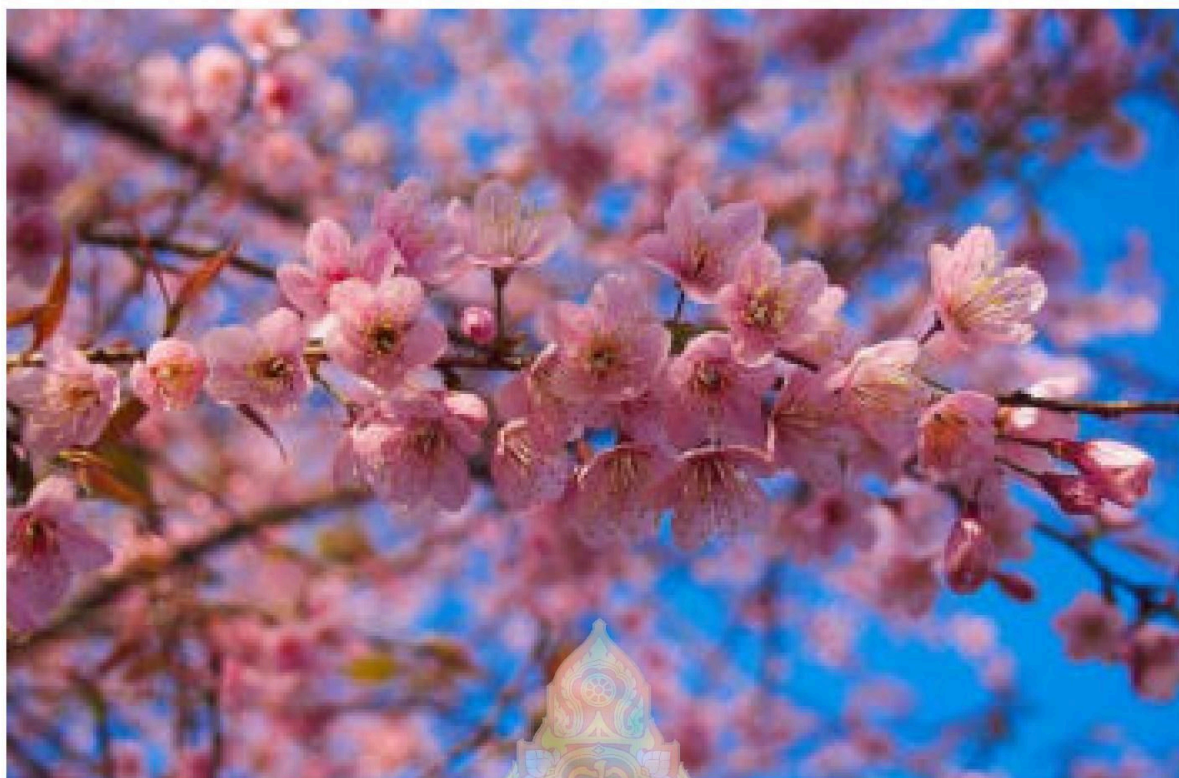
สถานที่ตั้ง : หมู่ ๑๒ ตำบลป่าแดด อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ๕๗๑๘๐
เวลาให้บริการ : ทุกวัน เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๖.๐๐ น.
สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม : คุณวีรวัฒน์ กังวานนวกุล โทรศัพท์ ๐ ๘๙๙๙ ๙๘๕๓๗
การบริการ : การจัดแสดงนิทรรศการ ฐานการเรียนรู้ ฝึกอบรม

ชากระบานที่แม่สลอง

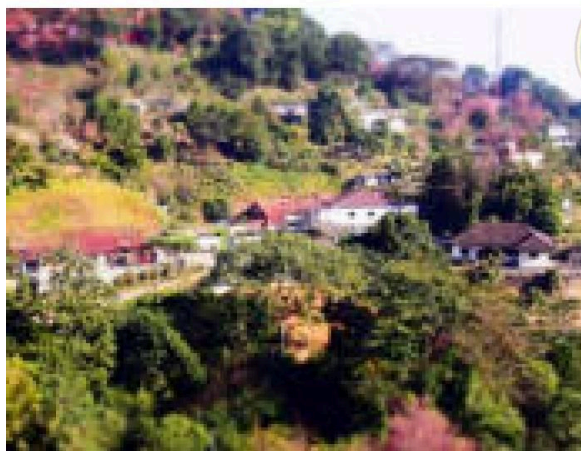
หนาวลมหนาวฟ้าหนาวอากาศ
สีสนัแห่งธรรมชาติบนไหล่เขา
งามทิวไม้รายทางที่ทอดเงา
ดอยดงเกล้าสูงตำระบำไพร
สายลมรำเพยพ้อล้อยอดหญ้า
เมื่อดอกบานละลานตาชูไสว
ดอยก็ห่มสีแสงแห่งพงไพร
ระย้าไกวดอกไม้ป่านาภิรมย์
ชากระบานแล้วลมแผ่วทัก
ม่านหมอกเจ้าย้ายยักเข้าคลุมห่ม
แม่สลองจึงผ่องงามความนิยม
ยังชื่นชมชื่นชอบดอกดวงงาม

อโศก ศรีสุวรรณ

ดอยแม่สลอง

คุณคงคิดไม่ถึงสิว่า ดอกซากุระบานที่บ้านเรา

คำพูดที่คล้ายจะปรามาสและเชิงบอกอย่างนี้ เราเคยได้ยินมาแล้ว เมื่อหลายปีก่อน พูดถึงดอกซากุระ หลายคนคงนึกถึงประเทศญี่ปุ่น เมื่อถึงปลายฤดูหนาวราวเดือนเมษายน ดอกซากุระจะบานสะพรั่งสร้างความตื่นตาตื่นใจให้กับผู้ไปพบเห็น หรือแม้แต่ภาพที่สวยงามตามนิตยสารต่าง ๆ ก็เป็นที่นิยมชมชอบ คนไทยจะไปท่องเที่ยวเพื่อชมดอกซากุระบานในช่วงนั้น

ซากุระมีจริง ๆ หรือ ที่บ้านเรา

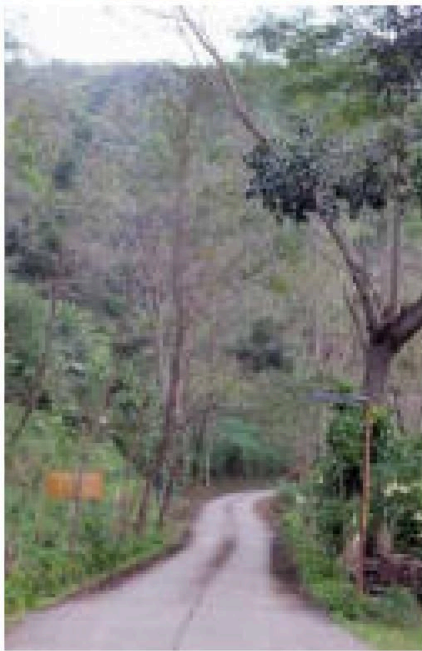
เมื่อถึงฤดูหนาวดอกไม้หลากหลายชนิดจะผลิดอกออกช่อ เบ่งบานรับกับลมหนาวเย็น โดยเฉพาะบนดอยแม่สลอง จังหวัดเชียงราย จะมีซากุระเบ่งบานรับลมหนาวในช่วงปีใหม่ และซากุระนี้เองเป็นเสน่ห์ที่ย้ายวนที่ชักชวนให้นักท่องเที่ยว ฝ่าลมหนาวขึ้นไปสัมผัสความงามของดอกไม้สีชมพูที่แต้มแต่งสีส้มของดอยแม่สลองให้มีความหวานละมุน ตื่นตาตื่นใจเป็นอย่างยิ่ง

ดอยแม่สลอง ดอยสูงของจังหวัดเชียงราย ในหน้าหนาวอากาศจะหนาวเย็น อุณหภูมิในช่วงหนาวจัด ๆ จะอยู่ราว ๕ - ๗ องศาเซลเซียส เป็นความหนาวที่มีเสน่ห์สำหรับผู้ที่ยินยอมความหนาวเย็นเยือกและบนดอยแห่งนี้จะมีดอกซากุระบานให้ยลความงามเป็นระยะเวลาสั้น ๆ ๑๐ - ๑๕ วันเท่านั้น และจะเบ่งบานในช่วงของปีใหม่ แต่มีได้หมายความว่าถึงปีใหม่แล้ว ดอกซากุระจะเบ่งบานทันที ขึ้นอยู่กับฤดูกาลของอากาศ ปีไหนหนาวมาเร็ว ดอกซากุระก็จะเบ่งบานเร็วตามฤดูกาลไปด้วย เสี่ยงว่าเสี่ยงลือเกี่ยวกับดอกซากุระผลิดอกเบ่งบานบนดอยแม่สลอง เปรียบเสมือนเป็นการกวักเรียกนักท่องเที่ยวให้ไปเยือนดอยแม่สลองมากยิ่งขึ้น จังหวัดเชียงรายจึงผลักดันให้ดอยแม่สลองเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ นำต้นซากุระป่าหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า ต้นนางพญาเสือโคร่ง ซึ่งจัดเป็นซากุระพันธุ์เล็กที่สุด เจริญเติบโตเฉพาะพื้นที่อากาศหนาวจัดเท่านั้น มาปลูกเพิ่มเติมตามไหล่ทางขึ้นดอยแม่สลองเป็นระยะทางกว่า ๔ กิโลเมตร สถานที่ราชการ และโรงเรียนก็นิยมปลูกซากุระมากยิ่งขึ้น วันนี้...ทั่วดอยแม่สลองจึงมีต้นซากุระมากมาย กลายเป็นสถานที่ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งหลายให้อยากไปสัมผัส ไปชมความมหัศจรรย์ของดอกไม้สีชมพูที่เบ่งบานไปทั่วทั้งดอย อย่างน้อยในชีวิตนี้ต้องได้เห็นสักครั้ง ช่วงเวลาทองของดอกซากุระจะผลิดิบและผลิดอกจะเป็นระยะเวลาสั้น ๆ แต่จะเบ่งบานสะพรั่งพร้อมกันไปหมดทั่วทั้งดอย จึงเป็นเสน่ห์ที่ตื่นตาตื่นใจสำหรับนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก

ดอยแม่สลองเป็นยอดดอยที่อยู่ในเทือกเขาที่กินพื้นที่นับตั้งแต่เชียงรายไปจนถึงจังหวัดเชียงใหม่ และต่อแนวเข้าไปในดินแดนเมียนมา บนยอดดอยแห่งนี้มีหมู่บ้านชื่อว่า “แม่สลอง” หรือที่ทางการตั้งชื่อให้ในนาม “หมู่บ้านสันติคีรี” นั้น ประชาชนส่วนใหญ่มีเชื้อสายจีนร้อยละ ๙๕ ส่วนร้อยละ ๕ นั้นจะประกอบไปด้วยเชื้อสายไทใหญ่และว่าประชาชนของหมู่บ้านแม่สลองเป็นส่วนหนึ่งของ กองพล ๙๓ แห่งก๊กมินตั๋ง ของประเทศจีนที่อพยพหนีภัยสงครามสมัยประธานเหมาเจ๋อตุง ซึ่งมีการปฏิบัติเปลี่ยนระบอบการปกครองเป็นคอมมิวนิสต์

ผลจากการสู้รบทำให้ก๊กมินตั๋งแตกพ่าย ส่วนหนึ่งโดยการนำของนายพลเจียงไคเช็ค อพยพไปอยู่ไต้หวัน ในปัจจุบัน อีกส่วนหนึ่งอพยพเข้าประเทศเมียนมา โดยการนำของนายพลต้วนซีเหวิน แม่ทัพภาค ๕ และนายพลหลีเหวินฝาน แม่ทัพภาค ๓ ได้อพยพเข้ามาตามแนวตะเข็บชายแดนไทย - เมียนมา ต่อมาได้ถูกทหารพม่าโจมตี และมีโรคภัยระบาด โดยเฉพาะนายพลต้วนซีเหวินแม่ทัพภาค ๕ ได้อพยพเคลื่อนย้ายประชาชนมาอยู่บนดอยแม่สลองแห่งนี้ ส่วนนายพลหลีเหวินฝาน แม่ทัพภาค ๓ ได้อพยพเคลื่อนย้ายแยกจากแม่ทัพภาค ๕ ไปตั้งกองบัญชาการอยู่ที่ดอยอ่างขางและบ้านถ้ำอ้อม อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๐๔

๑๗๐ เชียงราย : เจริญสุดแดนสยาม ล้ำค่าวงศิลาป้อมหัวเขตรอบล้าชวา

จากการที่ได้มีกองกำลังติดอาวุธจากต่างชาติเข้ามาอาศัยในพื้นที่ของประเทศไทย ทางรัฐบาลไทยได้เจรจากับฝ่ายรัฐบาลไต้หวัน ขอให้รับ ๒ นายพลแห่งกองพล ๙๓ และประชาชนที่อพยพมาไปอยู่ไต้หวัน แต่ทั้ง ๒ นายพลปฏิเสธที่จะไปอยู่และขออยู่ในประเทศไทย โดยปฏิบัติตนอยู่ภายใต้กฎหมายไทย ยอมปลดอาวุธ และจัดส่งชายฉกรรจ์จำนวนหนึ่งไปตั้งหมู่บ้านอยู่ที่บริเวณเขตดอยหลวงกับดอยผาหม่น ทั้งนี้เพื่อเป็นกันชนในการป้องกันผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ทางด้านเชียงคำ เชียงของและเทิง ในสมัยนั้น เมื่อตั้งหลักปักฐานบนดอยแม่สลองเรียบร้อยแล้ว ประชาชนจีนส่วนใหญ่เป็นชาวจีนฮ่อก็เริ่มทำมาหากิน ยึดอาชีพการทำพืชไร่เป็นการยังชีพ ขณะเดียวกันรัฐบาลจีนไต้หวัน ยังมีความผูกพันเปรียบเสมือนพี่น้องสายเลือดเดียวกัน ได้สนับสนุนการเงินและพืชพันธุ์บางส่วนมาให้พี่น้องชาวจีนฮ่อ ผลผลิตที่ชาวจีนฮ่อผลิตได้อย่างเป็นล่ำเป็นสัน ได้แก่ ข้าว ข้าว และพืชผักเมืองหนาว นอกจากนี้รัฐบาลไต้หวันยังเอื้ออาทรพี่น้องพลัดถิ่นที่ร่วมชะตากรรมมาด้วยกัน และด้วยสถานะการเงินของรัฐบาลไต้หวันที่ดีได้โอบอุ้มพี่น้องชาวจีนฮ่อบนดอยแม่สลอง โดยการให้ทุนการศึกษา

แก่บุตรหลานที่เกิดขึ้นบนดอยแม่สลองแห่งนี้ และส่งเสียให้ไปเล่าเรียนอยู่ที่ไต้หวันทั้งหมด เมื่อสำเร็จแล้วส่วนหนึ่งจะอยู่ทำงานที่ไต้หวัน ย่านเยาวราช และส่วนหนึ่งได้กลับมาพัฒนา ดอยแม่สลองให้เจริญรุดหน้ามากยิ่งขึ้น

สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของนักรบพลัดถิ่นรุ่นพ่อแม่ที่ตระกำลำบาก จากมณฑลยูนนาน ระหกระเหินมาถึงดอยแม่สลองด้วยความยากลำบาก เมื่อ ๕๐ กว่าปีก่อน บนแผ่นดินผืนใหม่แห่งนี้ให้ทั้งชีวิตและความหวังกับคนรุ่นใหม่ที่เกิดอยู่บนดอยแม่สลอง สภาพการติดต่อคมนาคมกับจังหวัดเชียงราย สะดวกมากยิ่งขึ้นดีกว่าชาวเขาหลายเผ่า สภาพชุมชนที่อยู่ไม่แตกต่างจากชุมชนบนผืนแผ่นดินใหญ่ การปกครองดูแลก็อยู่กันเป็นกลุ่มก้อนของตนเอง มีผู้นำและลูกบ้านร่วมกันกำหนดนโยบายความเป็นอยู่ดูแลกันเอง โดยรัฐบาลไทยในสมัยนั้นไม่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องใด ๆ ทั้งสิ้น จากยอดดอยสูงชันราว ๓๐ กิโลเมตร กว่าจะถึงพื้นล่าง ถ้านั่งรถผ่านหมู่บ้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นอำเภอ อำเภอ ลีซอ หรือกลุ่มชนที่อาศัยอยู่บนดอย ก็ไม่สามารถจะพัฒนาสังคมชุมชนได้เทียบเท่ากับนักรบพลัดถิ่นแห่งมณฑลยูนนานได้

พิพิธภัณฑวัดดิตวีรชนทหารจีนคณะชาติ

ป้อมน้ำศักดิ์สิทธิ์ด้านหน้าพิพิธภัณฑ

ดอยแม่สลองเป็นแหล่งปลูกพืชขึ้นชื่อและมีวัฒนธรรมอาหารแบบชาวจีนยูนนาน

พระบรมธาตุเจดีย์ศรีนครินทราสถิตมหาสันติคีรี

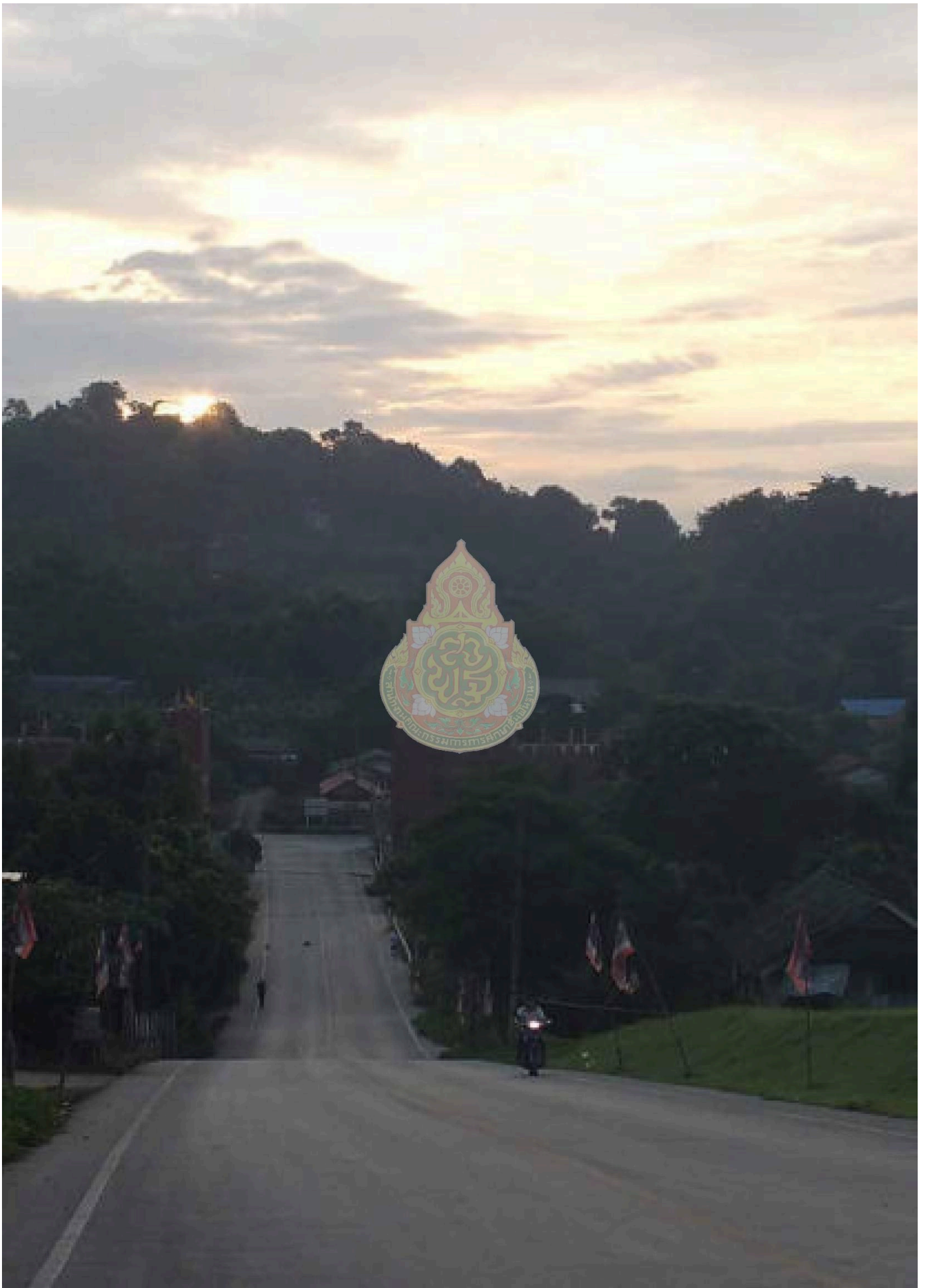
ทางรัฐบาลไทยได้ติดตามนักรบพลัดถิ่นแห่งมณฑลยูนนานมาตลอดเวลา และได้มองเห็นว่ากลุ่มชนกลุ่มนี้ ถือเอาแผ่นดินแห่งนี้เป็นหลักสุดท้าย หนีภัยร้อนมาพึ่งเย็น พึ่งพระบรมโพธิสมภาร เหมือนกับคนจีนโพ้นทะเลทั่ว ๆ ไป มีความกตัญญูรู้คุณอย่างแรงกล้า อีกทั้งมีความคิดด้านทานลัทธิคอมมิวนิสต์ที่ทำให้พวกตนต้องพลัดพรากจากผืนแผ่นดินเกิดของบรรพบุรุษและญาติพี่น้อง ให้ความร่วมมือกับทางราชการไทยเป็นอย่างดี โดยเฉพาะ ยุทธการเกรียงไกร ในการกวาดล้างและต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ ใน พ.ศ. ๒๕๑๓ รัฐบาลไทยเห็นความดีความชอบ จึงได้อนุมัติให้นายพลต้วนซีเหวิน และนายพลหลี่เหวินผาน ได้รับสัญชาติไทยเป็นกรณีพิเศษ นายพลหลี่เหวินผานมีชื่อไทยว่า นายชัย ชัยศิริ และนายพลต้วนซีเหวิน มีชื่อว่า นายชาวลย์ คำลือ

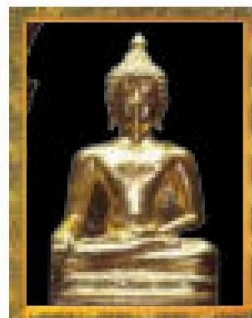
จากประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านแม่สลอง นับได้ว่าประชาชนของหมู่บ้านมีความกล้าหาญชาญชัยยิ่ง เป็นนักสู้แห่งขุนเขา รัฐบาลไทยจึงยอมรับลูกหลานของนักรบเหล่านี้เป็นประชาชนคนไทยเชื้อสายจีน

ทุกวันนี้ชีวิตของนักรบบนยอดดอยสูงอยู่อย่างสงบ รุ่งเรืองและรุ่มรวยเป็นคนรุ่นใหม่ที่มีความหวังของชีวิต ได้รับการศึกษามากยิ่งขึ้น มีโรงเรียนสอนภาษาจีน และเมื่อ

เรียนจบแล้วทางรัฐบาลได้หวั่นพร้อมที่จะรับไปเรียนต่อ มีทุนสนับสนุนการเล่าเรียนให้พร้อม ส่วนหนึ่งกลับมาพัฒนาดอยแม่สลองให้เจริญมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะต้นชากระจะปลูกมากยิ่งขึ้น เป็นการชักชวนให้นักท่องเที่ยวไปเยือนความงามของดอยไม้ สัมผัสความหนาวเย็นบนยอดดอยและเรียนรู้วิถีชีวิตของนักรบที่พลัดพรากจากแผ่นดินแม่ ว่าเขาดำเนินชีวิตและอยู่กันอย่างไร

สำหรับผู้สนใจจะไปเยือนดอยแม่สลอง ชมดอกชากระจะบาน บนดอยแม่สลองมีสถานที่พักให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยว ถ้าจะไม่ให้ผิดหวังชมดอกชากระจะบาน ควรติดต่อสอบถามแหล่งที่พักก่อน ซึ่งบนดอยแม่สลองมีที่พักอยู่หลายแห่ง หนานนี่ลองไปจับน้ำชา กินชาหอม หมั่นไถ่ สัมผัสบรรยากาศที่เย็นสบาย เพลิดเพลินกับสีสันของดอกชากระจะและผลไม้เมืองหนาว บรรยากาศอันอบอุ่นไปด้วยกลิ่นอายของวัฒนธรรมของชาวมณฑลยูนนาน บนยอดดอยแม่สลองแห่งนี้ยังเป็นที่ประดิษฐานพระบรมธาตุเจดีย์ศรีนครินทราสถิตมหาสันติคีรีที่สร้างถวายเป็นพระราชกุศลแด่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ซึ่งเป็นพระธิดาทั้งดงามและเป็นศรีสง่าแห่งดอยแม่สลองอีกด้วย

เชียงราย...เมืองข่าเขื่อน

เชียงราย เป็นจังหวัดที่อยู่สูงสุดของประเทศไทย มีแหล่งท่องเที่ยวมากมาย มีให้เลือกเที่ยวกันได้ตลอดทั้งปี หน้าหนาวของเชียงราย เป็นฤดูกาลที่ผู้คนมาพักผ่อนด้วยนักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและต่างประเทศ ที่ตั้งใจอยากไปสัมผัสกับอากาศหนาว และปรารถนาที่จะมาชมสิ่งสวยงาม

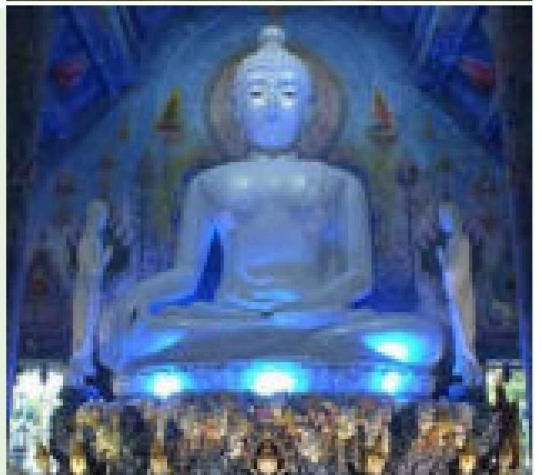
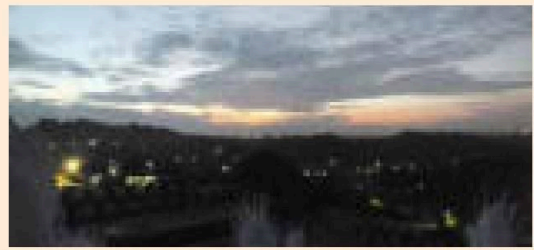
แต่ไม่ว่าจะไปเที่ยวที่ไหน อย่างไร อย่าลืมวางแผนล่วงหน้ากันก่อน เมื่อพร้อมแล้วก็ไปดูกันดีกว่า ว่าดินแดนแห่งนี้มีสิ่งที่น่าสนใจอะไรบ้าง

ถึงเมืองเชียงราย ต้องเข้าวัดกราบพระเพื่อความเป็นสิริมงคล แนะนำให้เยี่ยมชมวัดพระอารามหลวงในเมืองเชียงรายก่อนเป็นอันดับแรก เพราะเป็นวัดเก่าแก่คู่บ้านคูเมืองเชียงรายมาช้านาน ทั้งวัดพระสิงห์ วัดพระแก้ว วัดเจ็ดยอด และอนุสาวรีย์พ่อขุนเม็งรายมหาราช ร่วมชื่นชมศิลปกรรมล้านนา อนุรักษ์สืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน

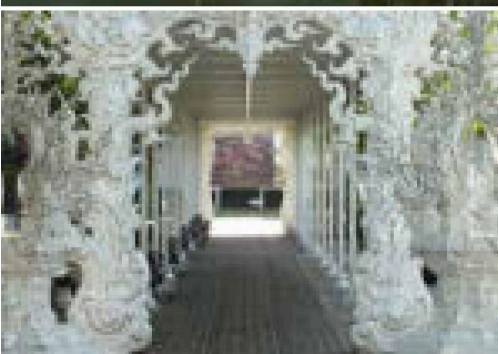
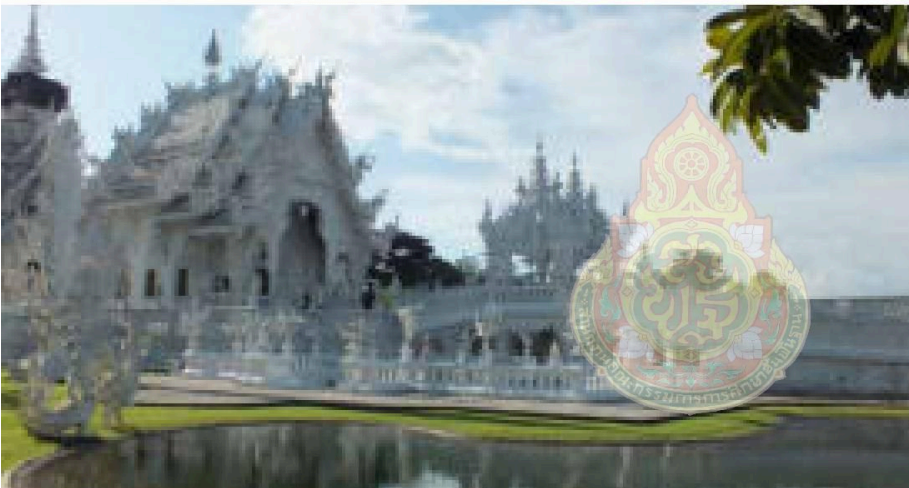
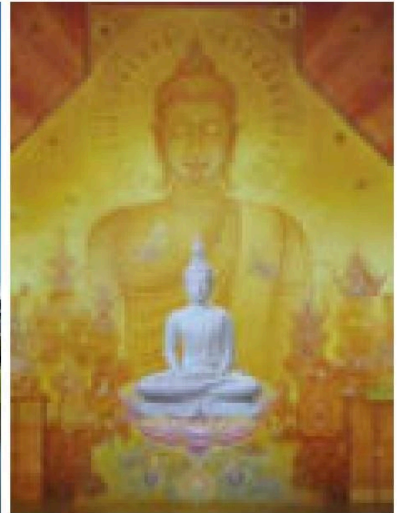
๑๗๔ เชียงราย : เซื้อสุดแดนสยาม ล้ำค่าวงศศิลป์ ถิ่นวัฒนธรรมล้านนา

จากนั้นไปขึ้นสวรรค์ ณ **วัดห้วยปลากั้ง** ที่ตั้งอยู่ตำบลริมกก อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย เป็นวัดที่หากตั้งต้นเดินทางมาจากสนามบินแม่ฟ้าหลวงจะสะดวกที่สุดเพราะอยู่บนถนนสายเลี้ยวเมืองที่ตัดตรงมาจากสนามบินแม่ฟ้าหลวงไม่กี่กิโลเมตรก็ผ่านเข้าถึงวัดได้โดยง่าย วัดแห่งนี้ตั้งอยู่บนเนินเขาสามารถมองเห็นวิวทิวทัศน์ที่สวยงามในแบบ ๓๖๐ องศา สิ่งที่น่าสนใจของวัดนี้ คือ พุทธธรรมเจดีย์ ซึ่งเป็นเจดีย์ที่สูงถึง ๙ ชั้น รูปทรงแปลกตา มีลักษณะเป็นทรงแหลม ศิลปะจีนผสมล้านนา หลังคาสีแดงมีรูปปั้นมังกรทอดยาวทั้งสองข้างบันได ล้อมรอบด้วยเจดีย์เล็ก ๆ ๑๒ ราศี วัดห้วยปลากั้งเป็นวัดที่ชาวบ้านนับถือและเชื่อกันว่าหากใครได้มาเยือนจะเหมือนกับได้ขึ้นสวรรค์ ภายในเจดีย์ประดิษฐานพระพุทธรูป และพระอรหันต์ต่าง ๆ และเจ้าแม่กวนอิมองค์ใหญ่แกะสลักจากไม้จันทร์หอมอย่างงดงาม และยังมีองค์เจ้าแม่กวนอิมองค์ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยที่นักท่องเที่ยวสามารถขึ้นไปชมทิวทัศน์เมืองเชียงรายด้านบนด้วยลิฟท์ขนาดใหญ่ได้อย่างสะดวกสบาย

ลงจากสวรรค์ไปชมศิลปะสีน้ำเงินที่**วัดร่องเสือเต้น (วัดสีน้ำเงิน)** เดินทางสะดวกเพราะอยู่ในตัวเมือง จุดเด่นของวัดร่องเสือเต้นอยู่ที่พระอุโบสถใหม่ที่สร้างด้วยศิลปะไทยประยุกต์ มีลวดลายที่พิริ้วไหว เป็นเอกลักษณ์ สีสนสวยงามในเฉดสีน้ำเงินตัดกับสีทอง ผลงานของ อาจารย์พุทธา กาบแก้ว ศิลปินท้องถิ่นชาวเชียงราย ลูกศิษย์ของอาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ที่ได้นำวิชาความรู้จากการร่ำเรียนมารังสรรค์เป็นผลงานบันทึกไว้ในแผ่นดินบ้านเกิด

ออกนอกเมืองไปชมวัดสีขาว หรือที่รู้จักกันว่า วัดร่องขุน ชมศิลปะปูนปั้น ของอาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ศิลปินแห่งชาติ วัดร่องขุน ถือเป็นสถานที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งที่ต้องไปเที่ยว วัดนี้เริ่มสร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๐ โดยอาจารย์เฉลิมชัยเป็นผู้ออกแบบและก่อสร้างได้อย่างประณีต สวยงาม และตั้งใจสร้างถวายให้เป็นผลงานศิลปะประจำรัชกาลที่ ๙

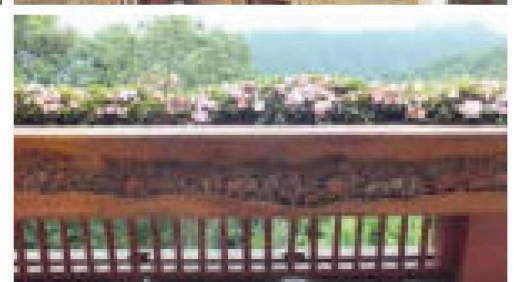
พระอุโบสถเป็นสีขาว หมายถึง พระบริสุทธิ์คุณของพระพุทธเจ้า กระจกขาวหมายถึง พระปัญญาธิคุณของพระพุทธเจ้าที่เปล่งประกายไปทั่วโลกมนุษย์และจักรวาล ลักษณะลวดลายปูนปั้นเป็นลายไทย โดยเฉพาะภาพพระพุทธรองค์หลังพระประธาน ซึ่งเป็นภาพที่ใหญ่ดงามมาก เหนืออุโบสถประดับด้วยสัตว์ในเทพนิยาย เป็นรูปกิ้งก้างกิ้งวึกเข็งวงซุงา ดุงดงามแปลกตา ภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในพระอุโบสถก็เป็นฝีมือที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของศิลปินท่านนี้

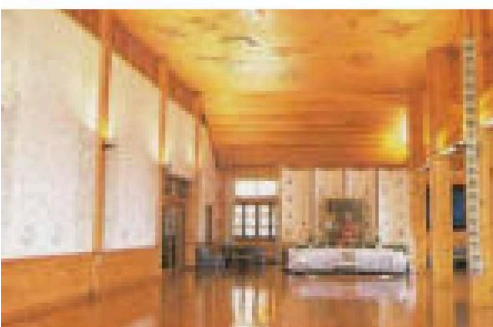
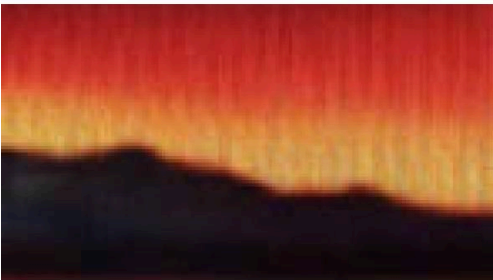

พลบค่ำไปเดินเที่ยว ถนนคนเดิน หรือ แอ่วกาตเจียงฮายรำลึก มีทุกวันเสาร์ บริเวณถนนหน้าใจกลางเมืองเชียงราย ที่นี่ถือว่าคึกคักมาก เพราะเต็มไปด้วยสินค้าแฮนด์เมด ของตกแต่งบ้าน สินค้าพื้นเมือง ของที่ระลึก เสื้อผ้า กระเป๋า รองเท้า ไม้แกะสลัก ขนม ของฝาก ผลิตภัณฑ์ชาวเขา ผักสด ผลไม้ มีอาหารให้เลือกชิม เลือกซื้อตามใจชอบ และมีลานสำหรับให้นักท่องเที่ยวมาร่วมกิจกรรมอยู่ใกล้ ๆ โซนขายอาหารบริเวณด้านหน้าของที่ว่าการอำเภอเมืองเชียงรายหลังเก่า จากนั้นไปต่อที่ ถนนคนม่วนเชียงรายเปิดเฉพาะวันอาทิตย์ ตั้งแต่หัวค่ำจนถึง ๕ โมง โดยใช้ถนนสันโค้งน้อยเป็นถนนคนเดิน เริ่มตั้งแต่หน้าโรงเรียนบัณฑิตศึกษาฯ ไปจนถึงหน้าวัดเซตุน มีสินค้าแฮนด์เมด อาหารพื้นเมือง การแสดงศิลปวัฒนธรรม เช่น ศิลปินล้านนากับการขับขาน รำวงย้อนยุค ศิลปหัตถกรรม เครื่องสาน เครื่องไม้ที่ออกแบบเป็นของใช้ในครัวเรือน ซึ่งทำมาจาก วัสดุธรรมชาติและมีความสวยงาม ทนทาน

ตั้งแต่เช้าเตรียมตัวขึ้นดอยเยือนพระตำหนักดอยตุง พระตำหนักดอยตุง ในอดีตเคยเป็นที่ประทับของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี (สมเด็จย่า) และสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ พระตำหนักแห่งนี้สร้างจากพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ เริ่มสร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๐ อาคารของพระตำหนักเป็นการผสมผสานระหว่างสถาปัตยกรรมล้านนา บ้านปึกไม้ และบ้านแบบพื้นเมืองของประเทศสวิตเซอร์แลนด์ มี ๒ ชั้น

ด้านนอกพระตำหนัก มีเชิงชายไม้แกะสลัก เป็นลายพื้นเมือง เรียกว่า “ลายเมฆไหล” เหนือหลังคามีกาแล ลงรักปิดทอง ๑๔ คู่ แยกเป็นลายพรรณพฤกษาแบบล้านนา ๒ คู่ อีก ๑๒ คู่ เป็นลวดลายพฤกษา สลักกับสัตว์ทั้ง ๑๒ ราศี ซึ่งเป็นตัวแทนของแต่ละปีในรอบนักษัตร นอกจากนี้ ที่บานพระทวารเข้าพระตำหนักมีลวดลายรูป พระอาทิตย์ฉายแสง ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของพลังอันแก่กล้า เหนือบานประตูเป็นภาพต้นไม้ทิพย์และหมู่วิหค ทางมุมซ้ายเป็นรูปนกเค้าแมวคอยดูแลสอดส่องมิให้สิ่งชั่วร้ายเล็ดลอดเข้าไปในพระตำหนักได้ ที่กรอบทวารมีข้อความว่า “ศรีสวัสดิ์ พุทธศักราช ๒๕๓๑”

บนหลังคาพระตำหนักมีท่อน้ำฝนทำจากเครื่องปั้นดินเผาชนิด ไม่เคลือบรูปตัวเหรา ปลา กบ สลักกับพญานาค ภายในพระตำหนักใช้ไม้สนภูเขาบุผนัง พื้นเป็นไม้สักทอง ซึ่งองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ น้อมเกล้าฯ ถวายสำหรับผนังในท้องพระโรง ประดับด้วยภาพวาดสีน้ำมันขนาดใหญ่ ๓ ภาพ คือ “ตำนานดอยตุง” ศิลปินคือ นายปัญญา ไซยะคำ “ยามตะวันตกพลบ” และ “ดอยตุงยามราตรีสด” ฝีมือของนายบรรณรักษ์ นาคบัลลังก์ ส่วนของเพดานท้องพระโรง โปรดเกล้าฯ ให้สมาคมดาราศาสตร์แห่งประเทศไทย ออกแบบแกะสลักเป็นสุริยจักรวาล ประกอบด้วยกลุ่มดาวในระบบสุริยะเรียงรายกันไปตามองศาของวันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๓ อันเป็นวันคล้ายพระราชสมภพ รวมทั้งรูปดาวนพเคราะห์กลุ่มต่าง ๆ ซึ่งทรงเลือกมารวบรวมไว้ด้วยพระองค์เอง ฝาผนังท้องพระโรงด้านหนึ่งบุด้วยผ้าปักรูปดอกไม้ นานาพรรณบนผ้าไหม ซึ่งชาวบ้านอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ น้อมเกล้าฯ ถวาย ส่วนอีกด้านหนึ่งแขวนผ้าปักโครสลีสรูปดอกไม้จากฝีมือพระหัตถ์ของพระองค์

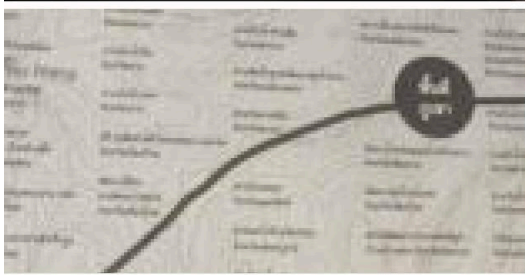
นักท่องเที่ยวสามารถเข้าเยี่ยมชมพระตำหนักได้โดยเดินผ่านเข้าอาคารพระตำหนัก ส่วนที่เข้าชมได้จะเป็นส่วนทางซ้ายมือของอาคารเท่านั้น คือ ห้องพระโรง และที่ประทับของสมเด็จพระเจ้า สำหรับด้านในไม่อนุญาตให้ถ่ายภาพ ส่วนบริเวณตรงชั้นลอยทางเชื่อมเพื่อเดินชมที่ประทับจากด้านนอก อนุญาตให้ถ่ายภาพได้

การได้มาเยี่ยมชมพระตำหนัก ทำให้ได้เห็นตัวอย่างของการรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่า เน้นประโยชน์ใช้สอยอย่างพอดี เรียบง่าย สง่างาม ซึ่งสามารถนำมาเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิต

หลังอาหารเที่ยงชวนกันไปดูสวนดอกไม้งามที่สวนแม่ฟ้าหลวง บนพื้นที่ประมาณ ๓๐ ไร่ ซึ่งรายล้อมด้วยหมู่ไม้ดอกไม้ประดับนานาพันธุ์ ให้ร่มรื่นสวยงามโดยเฉพาะดอกไม้เมืองหนาว เช่น ดอกชัลเวีย พิทูเนีย บีโกเนีย กุหลาบ ดอกลั่นทมที่ออกดอกเบ่งบานสะพรั่ง นอกจากนี้ ยังมีไม้มั่งคั่ง ไม้ยืนต้น และซุ้มไม้เลื้อยอีกมากกว่า ๗๐ ชนิด ตรงใจกลางสวนดอกไม้มีรูปปั้นชื่อว่า “ความต่อเนื่อง” ของคุณมีชัย ยิบอินซอย ประติมากรรางวัลศิลปาธรชั้นเยี่ยม งานศิลปกรรมแห่งชาติ ซึ่งสื่อถึงการทำงานใดๆ จะสำเร็จได้ต้องทำอย่างต่อเนื่อง

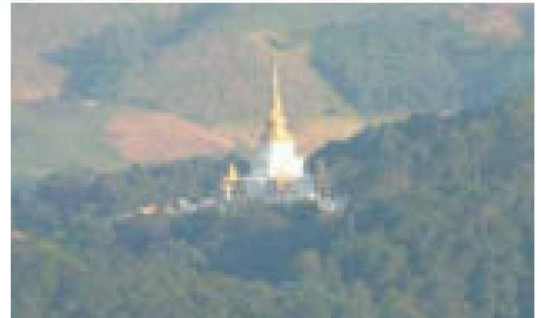
ชมหอแห่งแรงบันดาลใจ หอแห่งแรงบันดาลใจ เป็นอาคารแสดงนิทรรศการอยู่ในบริเวณไม่ไกลกันกับสวนแม่ฟ้าหลวง จัดแสดงนิทรรศการให้เดินชมทั้งหมด ๗ ห้อง บอกเล่าถึงการที่สมาชิกราชสกุลมหิตลแต่ละพระองค์ ทรงเป็นแรงบันดาลใจให้กันและกัน โดยเรื่องราวจะสะท้อนปรัชญาการทำงาน และผลงานอันเกิดจากพระวิสัยทัศน์อันยาวไกลของทั้งห้าพระองค์ที่ทำให้ประชาชนชาวไทยได้มีโอกาสในชีวิตที่ดีขึ้น เพื่อให้เกิดเป็นแรงบันดาลใจ แก่ผู้ที่เข้าชม ได้นำไปปฏิบัติเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม

๑๘๐ เชียงราย : เข็ญฮอดแดซสชาว ลัว่ลางาซลิลป์ ถั่ว๊วฒซธธลัวซชา

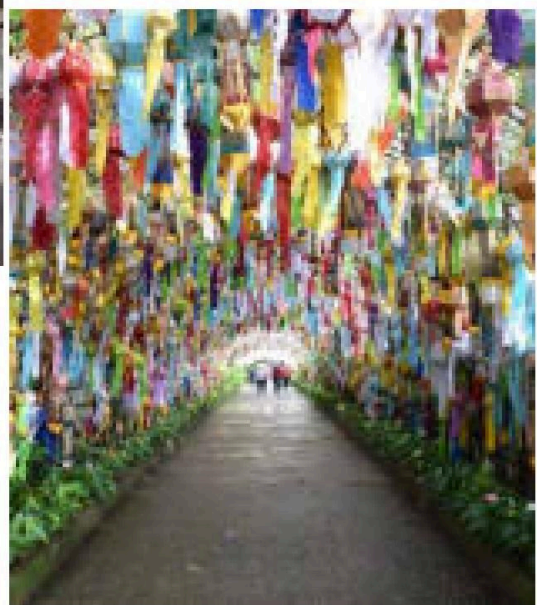

ซากลับแะกราปลาไหว้พระธาตุแห่งดอย พระธาตุดอยตุง เป็นเจดีย์
สี่ทองอร่าม ๒ องค์คู่กัน เป็นพระธาตุที่มีชื่อเสียงมากที่สุดของจังหวัดเชียงราย
มีความเก่าแก่และสวยงาม อยู่ในบริเวณวัดพระมหาชินธาตุเจ้า (ดอยตุง)
หรือเรียกโดยทั่วไปว่า วัดพระธาตุดอยตุง ตั้งอยู่บริเวณส่วนที่เรียกว่าหน้าอกของ
ดอยนางนอน ตำบลห้วยไคร้ อำเภอแม่สาย มีระยะทางห่างจากตัวเมืองเชียงราย
ประมาณ ๔๖ กิโลเมตร จากยอดดอยสามารถมองเห็นทิวทัศน์ของตัวเมือง
เชียงรายได้ในระยะไกล เนื่องจากพระธาตุดอยตุงตั้งอยู่สูงมาก แล้วถัดเลาะ
ไปดอยแม่สลอง จิบน้ำชาและอาหารจีนพื้นถิ่นมณฑลยูนนาน และซื้อสินค้า
เช่น ใบชาแห้ง ผลไม้แห้ง ผลไม้แช่อิ่ม ถ้วยชา เครื่องชงชาแบบต่าง ๆ และแะ
ท่องเที่ยวไร่ชาชั้นบันไดที่ไร่ชา ๑๐๑ ชมสวนครัว พืชเมืองหนาว ที่ปลูกได้ในสภาพ
อากาศที่เย็นสบายตลอดปีและเย็นจัดในช่วงฤดูหนาว ที่นี่เหมาะสำหรับผู้ที่ยิน
ท่องเที่ยวในช่วงที่มีอากาศหนาวเย็น และแะชมไร่ชาลุ่มฟง ไร่ชาบนเนินเขา
กว้างใหญ่ ครอบคลุมพื้นที่กว่า ๑,๐๐๐ ไร่บนเนินเขาแต่ละลูกเขียวขจีไปด้วย
ไร่ชา ลดหลั่นกันเป็นขั้นบันได เป็นระเบียบสวยงาม ไร่ชาแห่งนี้เป็นที่รู้จักกันดี
ในหมู่นักท่องเที่ยว เพราะการเดินทางที่แสนสะดวกง่ายดาย

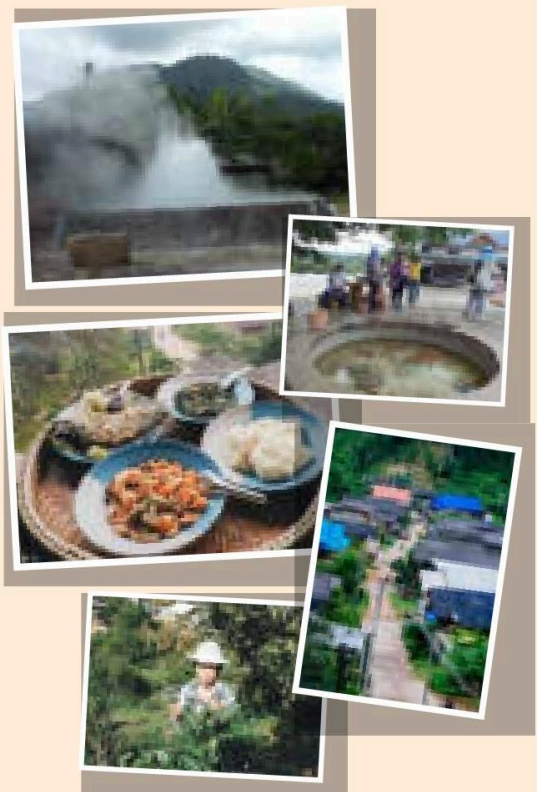

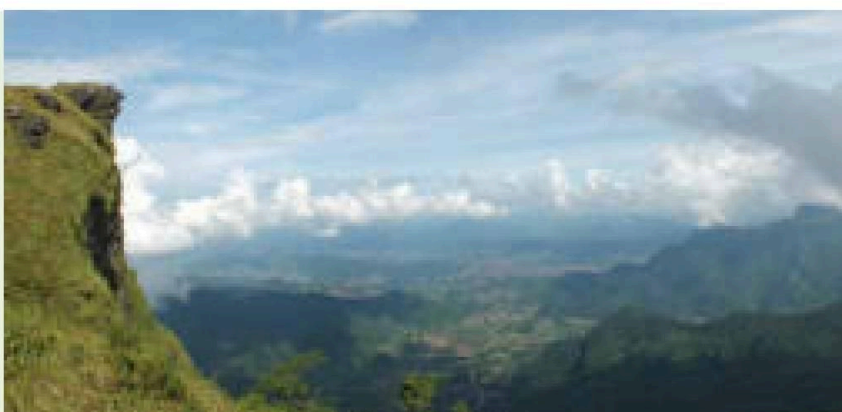
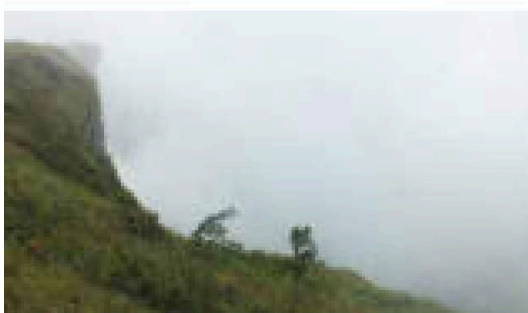
ล่องแม่กก-นั่งช้าง ชวนลงเรือล่องน้ำแม่กกหรือภาษาพื้นเมืองเรียกว่า แม่กก เป็นแม่น้ำที่ไหลมาจากบ้านท่าตอน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ผ่านตัวเมืองเชียงราย ไหลไปลงแม่น้ำโขงที่อำเภอเชียงของ มีความยาว ๑๓๐ กิโลเมตร หากสนใจสามารถเช่าเรือจากท่าเรือริมแม่น้ำในตัวเมือง (ท่าเรือ สีอาร์) เพื่อเที่ยวชมทัศนียภาพของน้ำแม่กก และบรรยากาศสองฟากฝั่งที่ยังมี ความเป็นธรรมชาติของป่าไม้และภูเขาที่สวยงาม สลับกับแปลงปลูกพืชไร่ของ ชาวบ้านที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ตามลำน้ำ นอกจากนี้ระหว่างทางยังสามารถแวะชม หมู่บ้านชาวเขาเผ่าต่าง ๆ เช่น อาข่า ลีซอ หรือจะแวะบ้านกะเหรี่ยงรวมมิตรเพื่อ นั่งช้างเที่ยวป่ารอบบริเวณ บ้านกะเหรี่ยงรวมมิตรตั้งอยู่ริมน้ำแม่กกฝั่งซ้าย หมู่ ๒ ตำบลแม่ยาว อำเภอเมืองเชียงราย มีบริการขี่ช้างเที่ยวชมหมู่บ้านชาวเขา บ้านกะเหรี่ยงรวมมิตรมีหมู่บ้านบริวาร ๑ หมู่บ้าน คือ บ้านดอยบ่อ ๒ (ชนเผ่าอาข่า) จำนวนครัวเรือนประมาณ ๑,๕๔๙ ครัวเรือน นอกจาก ชาวกะเหรี่ยงแล้วยังมีหมู่บ้านชาวเขาเผ่าอาข่า ล่าหู่ ลีซอ ม้ง และยังมีหมู่บ้าน ของชาวไทยลื้อในละแวกใกล้เคียงกันด้วย

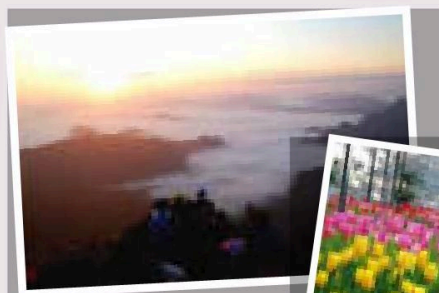
ศูนย์วิปัสสนาไร่เจริญตะวัน ก่อตั้งโดย พระมหาวิฑูริย์ วชิรเมธี หรือที่รู้จักกันในนาม ว.วชิรเมธี ตั้งอยู่ที่ตำบลห้วยสัก อำเภอเมืองเชียงราย ภายในบริเวณเต็มไปด้วยธรรมชาติอันร่มรื่น ชวนให้ผู้เข้ามารู้สึกสบาย มีความสุข ประกอบด้วยปริศนาธรรมที่ชวนให้คิด เช่น ตุ๊กตาลำนา ๔ ตุ๊กตาสี ๓ ตุ๊กตาสี หมายถึง ศีล สมาธิ ปัญญา และ อริยสัจ ๔ พร้อมทั้งหลักธรรมคำสอนตามต้นไม้และบริเวณต่าง ๆ และ ชุมโคมล้ำนาที่มีความหมายถึง ดวงตาหรือการให้ปัญญา เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีแปลงเกษตรส่งเสริมการสร้างอาชีพอีกด้วย

หากต้องการแช่น้ำแร่ก็ต้องไปออนเซ็นถึงญี่ปุ่น เพราะที่เชียงรายก็มีบ่อน้ำร้อนเจดีย์ใหม่ บนถนนสายเชียงราย-เชียงใหม่ กิโลเมตรที่ ๖๔-๖๕ บ่อน้ำร้อนแห่งนี้อยู่ติดถนนสายหลักจึงสะดวกในการเดินทางมาก ในระหว่างการเดินทางอาจแวะพักโฮมสเตย์บ้านห้วยน้ำกั้น หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงเกษตรขนาดเล็กอยู่ในอำเภอเวียงป่าเป้า เป็นตัวอย่างของชุมชนที่มีความเข้มแข็งในหลาย ๆ ด้าน และได้รับรางวัลหมู่บ้านสะอาดของโครงการหลวงถึง ๒ ปีซ้อน มีที่พักแบบโฮมสเตย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการมาสัมผัสกับธรรมชาติและบรรยากาศในวิถีการดำรงชีวิตแบบดั้งเดิมของชุมชน ได้ชมไร่ชาพันธุ์อัสสัมและผลผลิต ได้ลิ้มรสชาโบราณหรือชา ๕ สี คือ ชาดำ ชาเขียว ชาขาว ชาเหลือง และชาเมล็ดมังกรที่ใช้กรรมวิธีคั่วด้วยมือแบบยุคดั้งเดิม และการต้อนรับแบบขันโตก ปูเสื่อในแบบวัฒนธรรมของล้านนา เมนูอาหารประจำถิ่นที่นี่ คือ ยำใบเมี่ยง ใบเมี่ยงชุบแป้งทอด รับประทานกับข้าวที่ห่อด้วยใบตอง ซึ่งจะสร้างความสุขความประทับใจให้กับทุกคนที่ได้มาเยือน

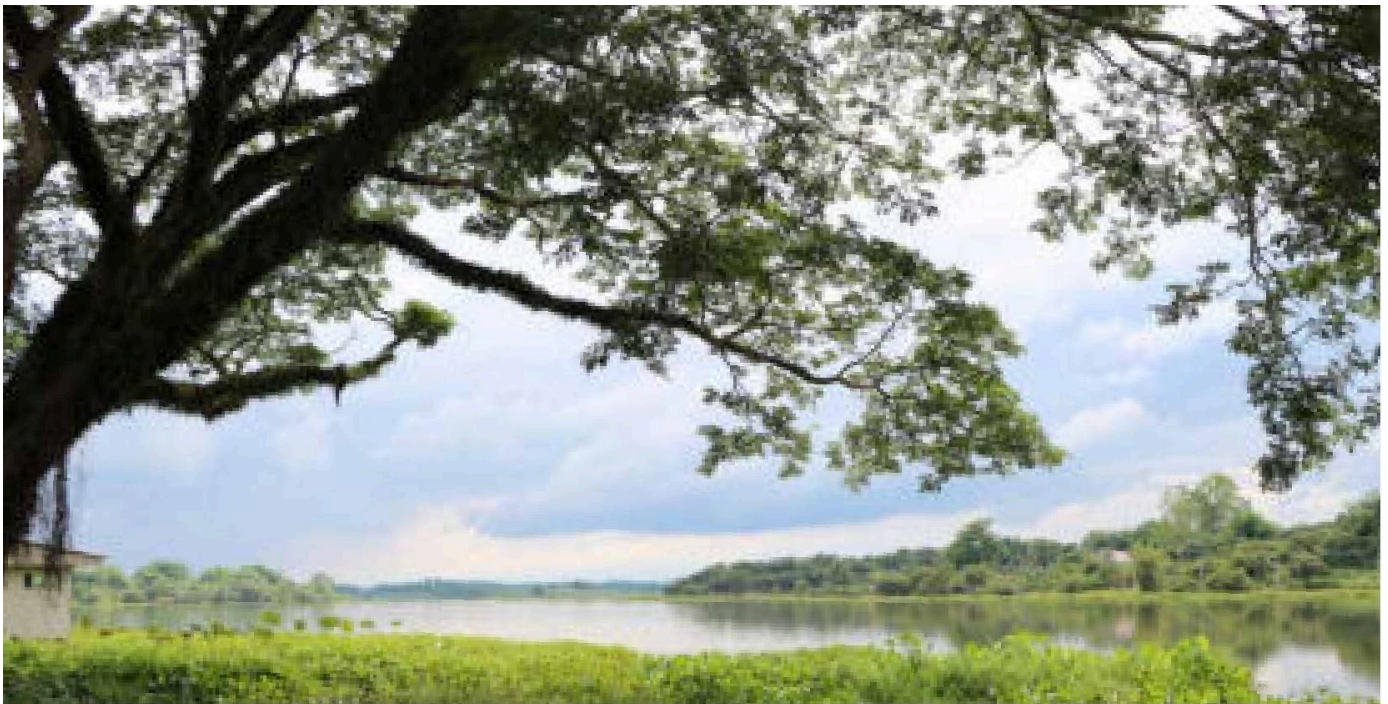

เช้าวันที่อากาศดีไปขึ้นดอยทะเลหมอกที่ภูชี้ฟ้า จุดเด่นของที่นี่คือเนินที่ราบสูงบนยอดภูใครได้มาจะต้องประทับใจอย่างแน่นอน ที่นี่ยังเป็นหนึ่งในสถานที่ยอดนิยม สำหรับชมทะเลหมอก และพระอาทิตย์ขึ้นที่มีความงดงามอันดับต้น ๆ ของเมืองไทย เพราะเป็นภูเขาดินแนวชายแดนที่สวยงาม ตอนกลางคืนก็มองเห็นดาว ได้บรรยากาศในช่วงฤดูหนาวที่มีวิวสวย ๆ ของทะเลหมอกสีขาวกว้างสุดลูกหูลูกตา ภาพภูเขาสลับซับซ้อนกับอากาศหนาว ๆ ที่ถ้าใครได้มาสัมผัสแล้วจะต้องอยากมาอีก เพราะที่นี่ได้ดูทั้งทะเลหมอก ดูนกและจุดถ่ายภาพพระอาทิตย์กำลังขึ้นที่สวยงามที่สุดแห่งหนึ่งด้วยเช่นกัน

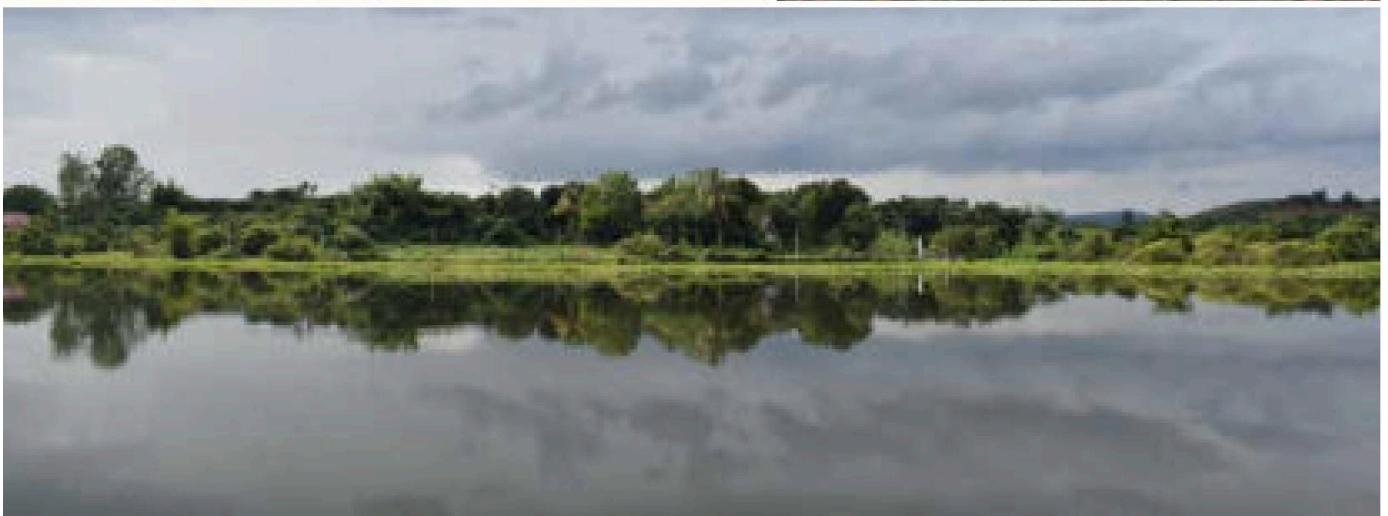
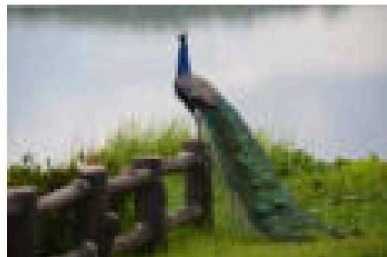

แหว่งท่องเที่ยวที่ ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดเชียงราย หรือเกษตรที่สูงดอยผาหม่น แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้องชมของเกษตรเชียงราย ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕ โดย ชาวอำเภอเวียงแก่น จำนวน ๘,๐๐๐ครัวเรือน ที่เข้าโครงการหลวงและโครงการฟาร์มตัวอย่างอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้ดำเนินการส่งเสริมจัดทำแปลงเรียนรู้ไม้หอม เจริญนิยมโรสแมรี่ กล้วยไม้เข็มปีเดียม กล้วยไม้ทองถิ่น ดอกหน้าวัว และแปลงวิจัยดอกไม้เมืองหนาว เช่น ดอกทิวลิป ถือเป็นแปลงแรกในประเทศไทย สามารถสร้างรายได้ให้ราษฎรในโครงการ ไม่น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ บาทต่อปี และปัจจุบันได้รับการพัฒนาให้เป็น แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้องชม ของจังหวัดเชียงรายที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี และมีผู้เข้ามาเรียนรู้มากกว่า ๒,๐๐๐ คนต่อปี

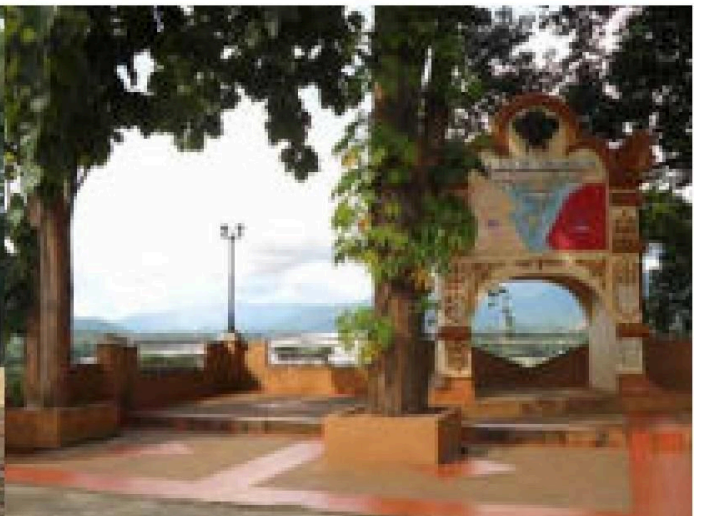
ลงจากทะเลหมอกไปต่อทะเลสาบเชียงแสน หรือ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองบงคาย พื้นที่ชุ่มน้ำของเชียงราย ตามตำนานพื้นที่บริเวณนี้คือ อาณาจักรโยนกนาคนคร มีพระเจ้าแผ่นดินหลายพระองค์ เช่น พระเจ้าฟ้างคราช พระเจ้าพรหม พระเจ้าชัยศิริ พระเจ้ามหาชัยชนะ เมื่อประมาณ พ.ศ. ๑๕๕๒ ได้เกิดน้ำท่วมฉับพลัน เนื่องจากพนักกันน้ำหรือเขื่อนเหนื่อน้ำพังทลายลง จนทำให้เมืองจมอยู่ใต้บาดาล สันนิษฐานว่า คือ ทะเลสาบเชียงแสนในปัจจุบัน และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีบรรยากาศแสนเงียบสงบ สามารถเข้าไปท่องเที่ยวได้ในเวลาเช้า

ต่อด้วยชมทัศนียภาพ ๓ พรหมแดน ณ จุดชมวิวสามเหลี่ยมทองคำ และวัดพระธาตุปูเข้า ที่อยู่บนดอยเล็ก ๆ ริมน้ำรวกที่มีชื่อว่า ดอยเชียงเมียง ปัจจุบันพระธาตุปูเข้าเหลือให้เห็นเพียงซากปรักหักพังเท่านั้น แต่ที่ดอยแห่งนี้ นักท่องเที่ยวสามารถชมวิวทิวทัศน์อันงดงามของสามเหลี่ยมทองคำ รอยต่อชายแดนของ ๓ ประเทศ ได้แก่ ไทย ลาว และเมียนมา ได้อย่างชัดเจน

การได้มาสัมผัสชีวิต ความเป็นอยู่ วัฒนธรรมและอารยธรรมที่ผสมกลมกลืนได้อย่างแนบเนียนและแนบแน่นของดินแดนแห่งนี้ รวมทั้งธรรมชาติอันแสนบริสุทธิ์ ได้ความสดชื่นและดื่มด่ำกับบรรยากาศ จะช่วยเพิ่มประสบการณ์และเติมเต็มความสุขได้อย่างไม่รู้ลืม

ล้า่วา...ของกินบ้านเฮา

ล้า่วา...ของกินบ้านเฮา เป็นคำพูดพื้นเมืองของชาวล้านนา ซึ่งหมายถึง อร่อยมาก... ของกินบ้านเรา

อาหารของคนเชียงราย มีเอกลักษณ์ที่บ่งบอกถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย รวมทั้งความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ อันเป็นองค์ประกอบสำคัญของอาหารพื้นเมือง คนพื้นเมืองนิยมนำผัก ท้องถิ่นที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาประกอบอาหาร มีขั้นตอน วิธีการทำและ ใช้เครื่องปรุงที่พิถีพิถัน เช่น อาหารที่มีรสชาติกลมกล่อมจะได้รับความหวาน จากผัก กลิ่นหอมจากเครื่องเทศที่เป็นสมุนไพร ซึ่งมีประโยชน์ต่อร่างกาย อาหารพื้นเมืองของเชียงรายมีรสไม่จัดจ้าน รสออกเค็ม เผ็ดน้อย ส่วนใหญ่ เป็นแกงน้ำใส และมีความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เช่น รสเค็มนำจากถั่วเน่า และเกลือ รสเปรี้ยวเล็กน้อยจากมะเขือเทศ เป็นต้น

อาหารพื้นเมืองของชาวเชียงรายซึ่งเป็นที่ล้า่วา เช่น

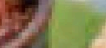
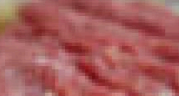

ลาบ อาหารพื้นเมืองล้านนา

ลาบทางภาคเหนือจะมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว คือ พริกลาบ หรือน้ำพริกลาบ ประกอบด้วยเครื่องเทศต่าง ๆ ที่คั่วให้สุก โดยเฉพาะ มะแขว่น เป็นส่วนผสมหลัก ใช้ปรุงรสลาบ ทำให้ลาบของภาคเหนือมีลักษณะเฉพาะ ลาบมีหลายอย่าง ได้แก่ ลาบหมู ลาบเนื้อ ลาบปลา เป็นต้น

ในบทนี้ จะยกตัวอย่าง ลาบหมู ส่วนประกอบหลัก คือ เนื้อหมูสดหั่น เป็นชิ้นเล็ก ๆ แล้วสับให้ละเอียด ขณะที่สับให้ใส่เลือดหมูลงสับด้วยทีละน้อย จนกระทั่งหมูละเอียดและนุ่ม หั่นเครื่องในหมูต้มและหนังหมูต้มเป็นชิ้นบาง ๆ

A plate of fried food, likely fritters or dumplings, served with a bowl of green chutney and sliced cucumbers.

ปแดง กระเทียม และเกลือ
บางสูตรใส่น้ำปลากับเกลือ
ใบตองย่างไฟโดยใช้ถ่านไ
นนา

น้ำพริกอ่อง เป็นอาหารพื้นบ้านของภาคเหนือ ที่คนไทยรู้จักและนิยมรับประทานกันทั่วไป เพราะมีลักษณะน่ารับประทานและรสชาติกลมกล่อม อ่อง แปลว่า ไฟอ่อน ไม่เดือดมาก เคี้ยวนาน ๆ น้ำพริกอ่องจะอร่อยต้องเคี้ยวไฟอ่อนนาน ๆ เครื่องปรุงน้ำพริกอ่องประกอบด้วย หมูติดมัน พริกแห้ง เกลือ หอมแดง กระเทียม กะปิ มะเขือเทศ และที่ขาดไม่ได้เลย คือ ถั่วเน่าแผ่น (ถั่วเน่าแผ่น ทำจากถั่วเหลืองหมัก ทำให้เป็นแผ่นแล้วนำไปตากแห้ง) เมื่อนำไปเคี้ยวไฟอ่อน ๆ น้ำพริกจะข้นขลุกขลิกและมีน้ำมันลอยหน้าเล็กน้อย น่ารับประทาน รสชาติเค็ม เผ็ดเปรี้ยวไม่หวานมาก เครื่องเคียงที่รับประทานกับน้ำพริกอ่องได้แก่ แคบหมูและผัก ผักที่นิยมมีทั้งผักสดและผักลวก ได้แก่ แตงกวา ถั่วฝักยาว กะหล่ำปลี ยอดกระถิน หรือผักอื่น ๆ ตามฤดูกาล แต่ผักที่รับประทานกับน้ำพริกอ่องแล้วเข้ากันได้ดีและเป็นที่นิยมกันมากโดยเฉพาะ ผักสุ่งอายุ คือ ผักขี้เหล็กลวก เรียกว่า “จิ้น้ำพริกอ่อง”

ม่วนใจ๋ ใส่อั่ว

ใส่อั่ว เป็นอาหารยอดนิยมของนักชิมที่มาเที่ยวจังหวัดเชียงราย อั่ว หมายถึง ใส่ แทรก ยัดไว้ตรงกลาง ปกติทำจากเนื้อหมูปด ผสมด้วย เครื่องพริกแกง (พริกแห้ง กระเทียม ขมิ้น ข่า ใบมะกรูด หอมแดงและเครื่องปรุงรส ที่โขลกรวมกัน) คลุกเคล้ากับเนื้อหมูปด ใส่ผักชี ต้นหอมซอย ใบมะกรูดซอย คลุกเคล้าให้เข้ากันอีกครั้ง ต่อจากนั้นนำมากรอกใส่ไส้หมูที่ล้างสะอาดแล้ว เมื่อกรอกใส่จนเต็มจึงมัดปากไส้ แล้วนำมาย่างไฟอ่อน ๆ ประมาณ ๔๕ นาที จนสุกเหลืองทั่ว

แกงฮังเล สุดยอดเมนูเด็ดวันปีใหม่เมือง

แกงฮังเล หรือ แกงฮินเล เป็นอาหารของไทยใหญ่ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากอาหารพม่า โดยคำว่า ฮิน หมายถึง แกง และ เล หมายถึง เนื้อสัตว์ ซึ่งต่อมาชาวพื้นเมืองได้ปรับเปลี่ยนเครื่องปรุงบางชนิดเพื่อให้แกงฮังเลมีรสชาติตามแบบของชาวล้านนา จนกลายเป็นอาหารพื้นเมืองที่ขึ้นชื่อมาจนถึงปัจจุบัน

เครื่องปรุงแกงฮังเล ประกอบด้วย เนื้อหมูสันคอและหมูสามชั้นหั่นเป็นชิ้น ผสมกับพริกแกง (พริกแห้ง พริกชี้หนูแห้ง หอมแดง กระเทียม ตะไคร้ซอย ข่าซอย เกลือ กะปิโขลกให้ละเอียด) ผงฮังเล สับปะรด คลุกเคล้าให้เข้ากัน หมักไว้ประมาณ ๑ ชั่วโมง นำหมูที่หมักไว้มาตั้งไฟ ใส่ น้ำเล็กน้อย ผัดจนกว่าหมูตึงตัว เคี่ยวต่อ คอยเติมน้ำ จนหมูนิ่มได้ที่ ใส่ น้ำอ้อยปั่น น้ำมะขามเปียก ใส่กระเทียม และขิงซอย คนให้เข้ากัน เคี่ยวต่อ ใส่ถั่วลิสงคั่ว พอเดือดสักพัก ปิดไฟ จะได้แกงฮังเลที่มีรสชาติกลมกล่อม

ขนมเส้นน้ำเงี้ยวของอาหารเหนือสุดฮิต

เป็นอาหารตำรับล้านนาของคนเมือง ชาวไทใหญ่ ชาวไทลื้อ (ชาวไทลื้อเรียก ข้าวปุ้น) คล้ายขนมจีนน้ำยาของภาคกลาง ต่างกันที่การปรุงน้ำแกง สูตรการปรุงเป็นตำรับเฉพาะของชาวไทใหญ่ สำหรับขนมเส้น แต่เดิมใช้แป้งข้าวเจ้า ซึ่งต้องหมักค้ำคืนหลายคืนเพื่อให้เหนียว แล้วนำมาลวกน้ำร้อน บีบจนจนเหนียวนุ่ม นำมาบีบลงในหม้อน้ำร้อนผ่านตะแกรงรูเล็ก ๆ เมื่อเส้นสุกจนได้ที่จะลอยขึ้นมา ใช้กระชอนตักขึ้นมาพักให้สะเด็ดน้ำ จะได้ขนมเส้นที่เหนียวนุ่มอร่อย แต่มีสีคล้ำ ๆ ปัจจุบันไม่ต้องหมักแป้งค้ำคืน ขนมเส้นจึงมีสีขาวน่ารับประทาน

น้ำแกงหรือน้ำเงี้ยว มีเครื่องปรุงคือ น้ำพริก (พริกแห้ง พริกชี้หนูแห้ง หอมแดง กระเทียม ข่าซอย เกลือ กะปิ ถั่วเน่าแผ่น โขลกให้ละเอียด) แล้วผัดน้ำพริกกับน้ำมันให้เข้ากันเติมหมูสับผัดให้เข้ากันจนสุก จากนั้นต้มน้ำพุดเดือด ใส่ซี่โครงหมูต้มจนนุ่ม แล้วจึงนำน้ำพริกที่ผัดใส่ลงในน้ำต้มกระดูกหมู แล้วใส่ดอกจี่ว เลือดหมูหรือเลือดไก่ (เลือดที่แข็งตัวเป็นก้อน) มะเขือเทศ จากนั้นตั้งไฟต่อประมาณ ๕ นาทีแล้วตักราดขนมเส้น เหยาะด้วยน้ำมันกระเทียมเจียว ผักชีรับประทานร้อน ๆ มีเครื่องเคียง คือ ถั่วงอก และแคบหมูหรือหนังพอง ปรุงรสด้วยมะนาว หรือผักกาดดองหั่นฝอย พริกทอด

แกงอ่อม อาหารพื้นบ้านล้านนา

แกงอ่อม เป็นแกงประเภทที่ใช้เนื้อสัตว์เป็นส่วนผสมหลัก เช่น ปลา เนื้อวัว เนื้อควาย เนื้อไก่ นอกจากเนื้อแล้ว นิยมใส่เครื่องในสัตว์เป็นส่วนผสมด้วย เรียกชื่อตามส่วนผสมหลัก ได้แก่ แกงอ่อมไก่ แกงอ่อมเนื้อ แกงอ่อมจิ้นจ้ว แกงอ่อมจิ้นควาย แกงอ่อมหมู (แกงอ่อมจิ้นหมู) เป็นต้น

แกงอ่อมหมู มีส่วนประกอบ คือ เนื้อหมู เครื่องในหมู หั่นเป็นชิ้นพอคำ ผัดพริกแกง (พริกแห้ง พริกขี้หนูแห้ง หอมแดง กระเทียม ข่า ตะไคร้และขมิ้นซอย รากผักชี เกลือ กะปิโขลกให้ละเอียด) กับน้ำมันจันมีกลิ่นหอม แล้วใส่เนื้อหมูและเครื่องในลงผัด ใส่ข่า ตะไคร้ ผัดให้เข้ากัน เติมน้ำ เคี่ยวต่อจนเนื้อและเครื่องในนุ่ม ปิดไฟ แล้วโรยใบมะกรูด ผักชีต้นหอม และผักชีฝรั่ง จะได้แกงอ่อมที่มีกลิ่นหอมน่ารักรับประทาน

แกงแค อาหารสารพัดผัก

แกงแค เป็นอาหารตามภูมิปัญญา ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม และมีเอกลักษณ์ ดำรงแกงแคส่วนใหญ่ได้รับการสืบทอดจากคนเฒ่าคนแก่ เป็นแกงที่ประกอบด้วยผักหลายชนิด และมีเนื้อสัตว์เป็นส่วนผสมด้วย เรียกชื่อแกงแคตามชนิดของเนื้อสัตว์ที่นำมาเป็นส่วนผสมนั้น เช่น แกงแคไก่ แกงแคกบ แกงแคจิ้นจ้ว (เนื้อวัว) แกงแคปลาแห้ง มีส่วนผสมหลัก คือ จะค่าน ผักตำลึง ผักขอม ใบชะพลู ผักชีฝรั่ง มะเขือพวง เห็ดหลมอ่อน ผักเผ็ด และดอกแค เป็นต้น

เครื่องปรุงแกงไก่ ประกอบด้วย ไก่สับเป็นชิ้นพอคำเด็ดหรือหั่นผักทุกชนิด ล้างให้สะอาด พักไว้โขลกเครื่องแกง (พริกแห้ง พริกขี้หนูแห้ง หอมแดง กระเทียม ข่า ตะไคร้และขมิ้นซอย รากผักชี เกลือ กะปิ) ให้ละเอียด พักไว้ เจียวกระเทียมสับพอเหลือง นำเครื่องแกงลงผัดให้หอม ใส่ไก่ผัดให้สุก เติมน้ำพอท่วมไก่ ตั้งไฟให้เดือด ใส่ผักสุกยากก่อน แล้วตามด้วยผักที่สุกง่าย คนให้เข้ากัน แล้วใส่มะเขือพวงที่โขลกละเอียด พอผักสุก ยกลง ตักใส่ถ้วยรับประทานได้

ข้าวซอยไก่ เสน่ห์อาหารเหนือ

ข้าวซอยมักเรียกว่า ข้าวซอยฮ่อ เดิมเรียกว่า ก๋วยเตี๋ยวฮ่อ ด้วยกลุ่มคนผู้นำข้าวซอยเข้ามาเผยแพร่ในพื้นที่ภาคเหนือ คือ กลุ่มพ่อค้าชาวมุสลิมจีนฮ่อ ที่เดินทางค้าฝิ่นอยู่บริเวณเขตชายแดนไทยเมียนมาและญวนนาน สูตรข้าวซอยดั้งเดิมที่แพร่หลายทางภาคเหนือจึงเป็นข้าวซอยเนื้อ

เครื่องปรุงของน้ำพริกแกง ประกอบด้วยลูกผักชี เมล็ดชะโกแกะเปลือก เอาแต่เมล็ดใน พริกแห้งเมล็ดใหญ่แกะเม็ดออก ขิงแก่ซอย ขมิ้นปอกเปลือก หั่นละเอียด กระเทียมไทยแกะเปลือกสับ หอมแดงแกะเปลือกหั่นนำมาคั่ว จากนั้นโขลกรวมกันกับถั่วเน่าแผ่นที่ย่างไฟ แล้วนำไปผัดจนหอมตั้งพักไว้ เครื่องปรุงรส กะทิ น่องไก่ เกลือ น้ำพริกแกง น้ำปลา น้ำตาลปีบ ผงกะหรี่

วิธีปรุง ตั้งน้ำกะทิประมาณ ๑ ถ้วย พอเดือดใส่น้ำพริกแกงที่ผัดและ ผงกะหรี่ละลายน้ำเล็กน้อย ตามด้วยน่องไก่ผัดให้เข้ากัน เติมเกลือ น้ำตาลปีบ เล็กน้อย และเติมน้ำกะทิเคี่ยวต่อจนน่องไก่นุ่ม ปิดไฟ ตักราดเส้นข้าวซอย รับประทานได้โดยมีเครื่องเคียง ผักกาดดองหั่น หอมแดงหั่นสี่เหลี่ยมลูกเต๋าเล็ก มะนาวหั่นซีก และพริกป่น ผัดน้ำมันทอดกรอบ

แกงกระด้าง หรือแกงหมูด้าง หรือแกงหมูหนาว

แกงกระด้างเป็นแกงในวัฒนธรรมอาหารล้านนา แกงกระด้างมีลักษณะ เป็นวุ้นกินในขณะที่แกงเย็น ซึ่งแตกต่างจากวัฒนธรรมการกินของคนเอเชีย โดยทั่วไปที่นิยมกินอาหารขณะยังร้อน แกงกระด้างทำมาจาก ขาหมูเคี่ยวจน ไขมันและเจลาตินละลายออกมาในน้ำ แกงกระด้างมี ๒ ชนิด คือแกงกระด้าง แบบเป็นวุ้นใสไม่ใส่พริกแห้งแต่เผ็ดร้อนจากพริกไทยเล็กน้อย เป็นตำรับของ ชาวเชียงใหม่ แกงกระด้างอีกแบบหนึ่งจะใส่น้ำพริกแกง มีพริกแห้งและเครื่อง แกงหลายชนิดมากกว่า สีแกงจึงออกแดงและมีรสจัดกว่า เป็นตำรับที่นิยมทำ ในจังหวัดเชียงราย ลำปาง ชาวล้านนานิยมทำแกงกระด้างกินในช่วงฤดูหนาว โดยปรุงแกงเก็บไว้ข้ามคืน อากาศเย็นจะทำให้แกงกระด้างคงรูปได้โดยไม่ต้อง แช่ตู้เย็น

แกงโสะ คั่วโสะ อาหารเหนือของเหลือจากงานบุญ

แกงโสะ เป็นแกงในวัฒนธรรมอาหารล้านนา ลักษณะเป็นแกงแห้ง ๆ สันนิษฐานว่า เป็นแกงที่เกิดขึ้นที่วัด เนื่องจากในช่วงเทศกาลงานบุญ เช่น วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา เทศกาลสงกรานต์ ชาวบ้านจะนำอาหารมา ถวายพระเป็นจำนวนมาก เมื่อพระสงฆ์ฉันไม่หมดจะทิ้งอาหารเหล่านั้นก็ นำเสียดาย สมัยก่อนยังไม่มีตู้เย็นที่ใช้เก็บอาหาร ลูกวัดจึงนำอาหารเหล่านั้นมา โสะ (รวมกัน) แล้วปรุงใหม่ บ้างอาจใส่เครื่องแกงต่าง ๆ เพิ่มเพื่อให้กลิ่นหอม แต่ปัจจุบันมีตำรับแกงโสะที่ตั้งใจปรุงขึ้นมาใหม่หลายตำรับ แต่ละตำรับ แตกต่างกันตรงชนิดของผักที่ใส่ในแกง แต่วัตถุดิบซึ่งขาดไม่ได้ของแกงโสะ คือ วุ้นเส้น หน่อไม้ดอง แต่งหน้าด้วยพริกขี้หนูแห้งทอด และใบมะกรูดทอด

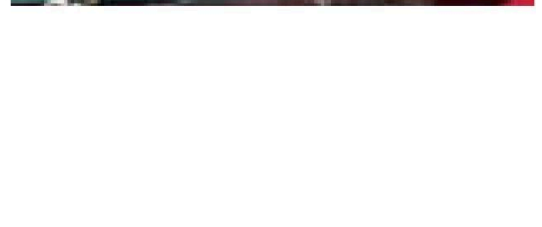
ข้าวแรมพิน หรือข้าวแรมคิน อาหารพื้นถิ่นอร่อยเด็ด

ข้าวแรมพินหรือข้าวแรมคิน เป็นอาหารที่มีรสชาติเปรี้ยว เผ็ด หวาน เป็นได้ทั้งอาหารว่างและอาหารหลัก และเป็นอาหารประเภทคาว หวาน ซึ่งเป็น มังสวิรัติ เป็นที่นิยมของชาวไทยใหญ่ ไทลื้อ ไทจีน ตัวแป้งข้าวแรมพินและ เครื่องปรุง มีลักษณะคล้าย ๆ ก๋วยเตี๋ยวของชาวจีน ตัวข้าวแรมพินเดิมมี ๒ ชนิด คือ ข้าวแรมพินขาวและข้าวแรมพินถั่วลันเตา ปัจจุบันเพิ่มข้าวแรมพินถั่วดิน (ถั่วลิสง) ข้าวแรมพินขาว ทำจากการโม่ข้าวเจ้าทำแป้ง ส่วนข้าวแรมพินถั่ว มีสีเหลืองทำจากเม็ดถั่วลันเตา ซึ่งนำมาโม่ แล้วนำตะกอนส่วนหนึ่งมาเคี่ยว จนเดือด พอตะกอนเริ่มเหนียวจึงเทใส่ภาชนะ แต่ไม่นิยมทำค้างคืน (แรมคิน) เพราะแปปจะเหลว ไม่จับตัวแข็งเหมือนข้าวแรมพินขาว เมื่อได้แป้งข้าวแรมพิน นำมาหั่นเป็นชิ้นสี่เหลี่ยมผืนผ้าเล็กๆ เตรียมไว้

ເມື່ອມາເຮືອຂັບທັງໝົດເຮັດບາດກ້ວນໄດ້ຂົນສົ່ງທຳນຽມລ້າງຊາທີ່ມີໃຜເລືອກ
 ທຳມາດຊາລາຍເມືອງ ແລະທີ່ຮ່າງບາດກ້ວນຈະສົ່ງຂົນສົ່ງຂົນສົ່ງຂົນສົ່ງຂົນສົ່ງຂົນສົ່ງຂົນສົ່ງຂົນສົ່ງ
 ຂວບຂົນສົ່ງແລ້ວ ອະທິດໃຊ້ທຸກໆໄດ້ມາຄົ້ນເຮັດບາດກ້ວນແທ້ຈິງ

1. การดำเนินงาน

กระทรวงวัฒนธรรม และสำนักงานจังหวัดเชียงราย. (ม.ป.ป.) *เล่าชีวิตผ่านซอนไม้ประณีตศิลป์แห่งเชียงราย*. (ม.ป.ท.).

กัลยาณมิตร. (๒๕๖๑). สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (สุวรรณ สุวณฺโชโต). สืบค้นเมื่อ ๙ สิงหาคม ๒๕๖๑, จาก <https://kalayanamitra.org>

กลุ่มสตรีทอผ้าศรีดอนชัย. (ม.ป.ป.). *ประวัติและผลงาน นางแว่นแก้ว ภิรมย์พลัด*. (ถ่ายเอกสาร). เชียงราย: กลุ่มสตรีทอผ้าศรีดอนชัย.

กองโบราณคดี กรมศิลปากร. (๒๕๓๖). *ประวัติศาสตร์และโบราณคดีเมืองศรีมโหสถ เล่ม ๒*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (๒๕๕๖). *ทรัพยากรการท่องเที่ยวไทย ชุตินิพนธ์* : เชียงราย. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๒. (๒๕๕๔). *วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดเชียงราย*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. (๒๕๕๕). *ล้านนาศึกษา*. กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

จิรศักดิ์ เดชวงษ์ญา. (๒๕๓๙). *พระเจดีย์เมืองเชียงแสน*. เชียงใหม่: สุริวงศ์บุ๊คเซนเตอร์.

ฉัตรลดา สินธุสอน และศิริศักดิ์ อภิกคค์มนตรี. (๒๕๔๙). *เมืองประวัติศาสตร์ เชียงแสน*. กรุงเทพฯ: สำนักศิลปากรที่ ๘ เชียงใหม่, กรมศิลปากร.

ชูพินิจ เกษมณี. (๒๕๓๑). *คู่มือการทำงานกับชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง*. (พิมพ์ครั้งที่ ๒). ลำปาง: โครงการศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา (ศศช.)

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเหนือ ลำปาง กรมการศึกษานอกโรงเรียน.

เตือนใจ ดีเทศน์. (๒๕๓๑). *คู่มือการทำงานกับชาวเขาเผ่าอีก้อ*. (พิมพ์ครั้งที่ ๒). ลำปาง: โครงการศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา (ศศช.)

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเหนือ ลำปาง กรมการศึกษานอกโรงเรียน.

ทรงพันธ์ วรรณมาศ. (๒๕๔๙). *ความรู้เกี่ยวกับสิ่งทอล้านนา*. (พิมพ์ครั้งที่ ๑). เชียงใหม่: ศูนย์สิ่งทอล้านนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล. (๒๕๕๙). *พิพิธภัณฑสถานสิ่งลายผ้า สืบสานสายใยผ้าทอไทลื้อ*. เชียงราย: พิพิธภัณฑสถานสิ่งลายผ้า.

บุญพิร พันธ์วร. *ร้อยเรื่องภาพ*. สืบค้นเมื่อ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๑, จาก <https://m.facebook.com>boompirabanvorn>.

พระธรรมราชาโนวัตร เจ้าอาวาสวัดพระแก้ว เจ้าคณะภาค ๖. (๒๕๕๔). *ประวัติวัดพระแก้ว อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย*. เชียงราย: พระธรรมราชาโนวัตร.

พระยาประชาภิจักรจักร (เข้ม บุนนาค). (๒๕๑๖). *พงศาวดารโยนก*. กรุงเทพฯ: คลังวิทยา.

เพ็ญสุข หวังแก้ว และคณะ. (๒๕๓๑). *คู่มือการทำงานกับชาวเขาเผ่าเย้า*. (พิมพ์ครั้งที่ ๒). ลำปาง: โครงการศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา (ศศช.)

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเหนือ ลำปาง กรมการศึกษานอกโรงเรียน.

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย. สืบค้นเมื่อ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๑, จาก <http://www.ipes.ac.th>thaistory>

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. (๒๕๑๑). *ลิลิตพยุพ*. (พิมพ์ครั้งที่ ๓). หนังสืออนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ นางอรรย์ เมื่อนุช (ณ เชียงใหม่) ณ เมรุวัดไตรมิตรวิทยาราม วันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๑๑. (ม.ป.ท.).

มหาชน. (๒๕๓๘). “หนานนี้ขึ้นเหนือแล้วดอยแม่สลองดีกว่า”. ๓๑ ธันวาคม ๒๕๓๘. (ม.ป.ท.).

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง. (๒๕๕๗). *Mekong Museum Pieces*. เชียงราย: โครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานธรรมชาติวิทยา.

มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์. (ม.ป.ป.). *หอดิโน*. กรุงเทพฯ: แปลน โมทิฟ จำกัด.

มูลนิธิส่งเสริมสถาบันอุดมศึกษาจังหวัดเชียงราย. (๒๕๕๒). *ประวัติศาสตร์เมืองเชียงราย-เชียงแสน*. เอกสารการศึกษาประกอบวิชาหลักสูตรท้องถิ่น. เชียงใหม่ : มูลนิธิส่งเสริมสถาบันอุดมศึกษาจังหวัดเชียงราย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (๒๕๔๑). *ศิลปกรรมไทย : พระพุทธปฏิมา พระบรมมหาราชวัง วัด เรือนไทย ภาคกลาง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

_____. (๒๕๕๗). *อักษรานุกรมภูมิศาสตร์ไทย เล่ม ๑ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. (พิมพ์ครั้งที่ ๕ แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา. (๒๕๕๙). *สมบัติผู้ดี เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี : หนังสือที่ระลึกในงานถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน ณ วัดเจ็ดยอด ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย วันพุธที่ ๒๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๕*. กรุงเทพฯ: โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา.

วัดพระแก้ว (พระอารามหลวง). (๒๕๖๐). *งานสมโภชวัดพระแก้ว*. ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย วันที่ ๙ - ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๐. กรุงเทพฯ: เกินร้อยกัปป จำกัด

๑๙๔ เชียงราย : เจริญสุดแดนสยาม ล้ำค่างานศิลป์ ถิ่นวัฒนธรรมล้านนา

วัดพระสิงห์ (พระอารามหลวง). (๒๕๕๘). *ที่ระลึกเนื่องในมงคลพิธีอัญเชิญพระสิงห์ขึ้นประดิษฐานพระวิหารแก้ว งานทำบุญอายุวัฒนมงคล ๗๖ ปี พระเทพสิทธินายก วันที่ ๒ - ๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๘*. เชียงราย: ลือล้านนา.

วารสารครูเชียงราย. (๒๕๖๐). ปีที่ ๕๕ ฉบับที่ ๔๑๐ (สิงหาคม ๒๕๕๙ - ตุลาคม ๒๕๖๐).

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี (๒๕๖๑). *ถวัลย์ ดัชนี*. สืบค้นเมื่อ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑, จาก <https://th.wikipedia.org>

วิบูลย์ ลีสุวรรณ. (๒๕๕๙). *พจนานุกรมศัพท์ศิลปกรรมไทย*. นนทบุรี: เมืองโบราณ.

ศักราช ลุงปั่น ฟ้าขาว. *สัตตภัณฑ์ล้านนา (๑)*. สืบค้นเมื่อ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๑, จาก <https://gotoknow.org/ports/115985>

ศักดิ์ชัย สายสิงห์. (๒๕๕๑). *ศิลปะเมืองเชียงแสน : วิเคราะห์งานศิลปกรรมร่วมสมัยกับหลักฐานทางโบราณคดีและเอกสารทางประวัติศาสตร์*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

ศุภชัย สมิทธิศิลป์. (๒๕๔๖). *คู่มือการทำงานกับชาวเขาเผ่ามูเซอ (พิมพ์ครั้งที่ ๓)*. กรุงเทพฯ: ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาคเหนือ สำนักงานการศึกษาออกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ.

ศูนย์ศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. (๒๕๕๕). *การท่องเที่ยวเดินป่า จังหวัดเชียงราย เนื่องในวาระ ๗๕๐ ปี จังหวัดเชียงราย พ.ศ. ๒๕๕๕*. เชียงราย: ศูนย์ศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

_____. (๒๕๕๔). *เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเชียงรายเนื่องในวาระ ๗๕๐ ปี จังหวัดเชียงราย พ.ศ. ๒๕๕๔*. เชียงราย: ศูนย์ศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (องค์การมหาชน). (๒๕๕๒). *ศิลปะประดิษฐ์ล้านนา*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์ จำกัด.

สถาบันการเรียนรู้ภาคประชาสังคมเชียงราย. (ม.ป.ป.). *ผญา หมอเมืองล้านนาเจียงฮาย จังหวัดเชียงราย*. เชียงราย: สถาบันการเรียนรู้ภาคประชาสังคมเชียงราย.

สังฆาธิการ (๒๕๖๑). *พระเทพสิทธินายก (ชิน ปญฺญาโร)*. สืบค้นเมื่อ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๑, จาก <https://sanghatikan.com>

สายันต์ ไพฑูรย์จิตร พาสุข ดิษยเดช และสุพจน์ พรหมมาโนช. (๒๕๓๙). *เมืองและแหล่งชุมชนโบราณในล้านนา*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทย สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต ๑, ๒, ๓, ๔. (๒๕๕๓). *หนังสือที่ระลึกเนื่องในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ภาคเหนือ ครั้งที่ ๖๐*. จังหวัดเชียงราย วันที่ ๑๕ - ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๓. เชียงราย: ลือล้านนา

สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. *เครื่องสักการบูชาทางศาสนา*. สืบค้นเมื่อ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๑, จาก <https://lannakadee.cmu.ac.th/area2/page4.php?pid=3>.

คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการจังหวัดเชียงราย. (๒๕๕๙). *แผนพัฒนาจังหวัดเชียงราย พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๔*. เชียงราย: สำนักงานจังหวัดเชียงราย.

สร้อยดี อ่องสกุล. (๒๕๓๙). *ประวัติศาสตร์ล้านนา (พิมพ์ครั้งที่ ๒)*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๖๐). *แหล่งเรียนรู้ ศิลป วัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย วัดเจ็ดยอด (พระอารามหลวง) หนังสือที่ระลึกในงานถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน ณ วัดเจ็ดยอด ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย วันศุกร์ที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๐*. (ม.ป.ท.).

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย. (๒๕๕๙). *เสน่ห์เชียงรายหลากหลายชาติพันธุ์*. เชียงราย: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย.

_____. (ม.ป.ป.). *สุดฟ้าล้านนาตะวันออก*. เชียงใหม่: สันติภาพแพ็คพริ้นท์ จำกัด.

อภิชาติ ศิริชัย. (๒๕๕๙). *รู้เรื่องเมืองเชียงราย : เรื่องราวที่เคยรับรู้กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏ*. เชียงราย: ลือล้านนา.

อรุณี อุทวรรการ และจันทิมา มนัสวิยกุล. (๒๕๖๑). *ภาพการดูการปฏิบัติภารกิจช่วยเหลือทีมหมูป่าอะคาเดมี*. สืบค้นเมื่อ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๑, จาก <https://m.facebook.com>

Ning Iurban (๒๕๖๑). *ถวัลย์ ดัชนี “ช่างวาดรูป” ผู้นำพุทธปรัชญามาสู่พุทธศิลป์*. สืบค้นเมื่อ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑, จาก <https://iurban.in.th/people/rip-thawan-duchanee/>

หน่วยงานและผู้อนุเคราะห์ข้อมูล

นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์
พระครูปริยัติโกวิท (ราเชนทร์ โกวิท)
พระครูสิริวิธารัง (มหายงยุทธ เทวธมโม)
พระครูอุดมคณาภิรักษ์
พระอธิการสมชาติ ฐิตปญโญ
นายโศภ ศรีสวรรณ
นายอภิชาติ ศิริชัย

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเชียงราย

นายเนาวรัตน์ อุ่ทอง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต ๑

นายสมบุญ ธรรมลังกา
นายวิวรรณพงศ์ สมจิตร
นายสมนึก วัฒนวงศ์ศรี
นายสมจิตร สมอ
นางแสงดาว ปล้องนิราศ
นางยุพเรศ ส่วยสุวรรณ
นางสาวไพรินทร์ ไชเย็น
นางสาวเพ็ญศรี คำโป่ง
นางบุญเรศ อุ่นด้อย
นายวรพจน์ อุ่นบ้าน
นายสิทธิฤกษ์ เกิดกุล

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต ๒

นายจรัญ แจ่มณี
นายอาจันต์ ชูติภาณุวัชร
นายวรวิทย์ วุฒิอาภรณ์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต ๓

นายกิตติชัย เมืองมา
นายเมธา ปรารค์แสงวิไล
นางณอม เกเย็น
นางสาววิลาพร จันทพูน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต ๔

นายเทอดชาติ ชัยพงษ์
นายทศพร เมฆอากาศ
นายสมดุลย์ เจริญสุข
นายสมพงษ์ บุตรวัน
นายเกษียร มโนชัย

สำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๖ (เชียงราย - พะเยา)

นายมนต์ชัย ปาณธูป
นางบุษกร เชื้อสีดา
นางสาวแสงเดือน สอนิ
นางสาวกาญจนา ธรรมสอน
นายดำรง ใจหงษ์
นายจักริน เมืองใจหล้า
นายดุสิต ขุมคำ
นายสาคร ไรจน์คำลือ

ศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์
เจ้าอาวาสวัดเจ็ดยอด (พระอารามหลวง) เชียงราย
เจ้าอาวาสวัดพระธาตุจอมจันทร์
เจ้าอาวาสวัดอำมาตย์
เจ้าอาวาสวัดแม่แห่งและผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองบัวพิทยา
ข้าราชการครูชำนาญ โรงเรียนบ้านห้วยก้าง “รัฐประชาสงเคราะห์”
นักวิชาการอิสระด้านเชียงรายศึกษา

ศึกษาธิการจังหวัดเชียงราย

ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการ
ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและแผน
นักจัดการงานทั่วไปชำนาญการ
นางจิรวดี ศรีจันทร์
นางสุภาพร พรหมปัญญา
นางมาลี นันทรัตน์
นายมงคล เข้มขาว
รองผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลเชียงราย
ครูโรงเรียนอนุบาลเชียงราย

ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานการเงินและสินทรัพย์
นักประชาสัมพันธ์ชำนาญการพิเศษ

ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
นักจัดการงานทั่วไปชำนาญการพิเศษ

ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ

ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา
นักประชาสัมพันธ์ชำนาญการพิเศษ
นักประชาสัมพันธ์ชำนาญการ
ผู้อำนวยการโรงเรียนจันจว้าวิทยา
รองผู้อำนวยการโรงเรียนสามัคคีวิทยาคม ๒
ครูโรงเรียนสามัคคีวิทยาคม ๒
ข้าราชการครูชำนาญ โรงเรียนจันจว้าวิทยา

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานจังหวัดเชียงราย

นางสาวกิตติยา ปารมย์

วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย

นายอมร กิตติกวางทอง

นายก้าพล จาววัฒนาสกุล

สภาวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย

นายวัง นวรัตน์

การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงราย

นายจักรกฤษณ์ เอ่งฉ้วน

สำนักพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงราย

นางสาวรัชนิพร เตชะ

เทศบาลจังหวัดเชียงราย

นายจิรัฐภูมิ ศรีกุลวงศ์

พิพิธภัณฑ์ภาพเงียงฮาย

องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เชียงแสน กรมศิลปากร

นางสาวธนิศานต์ วรรณมานนท์

นายเพิ่มพันธ์ นนตะศรี

สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร

นางสาวชนิดา สีหามาตย์

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดเชียงราย (เกษตรที่สูง)

นายนาวัน อินทจักร

สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๑๕ (เชียงราย)

นายวิบูลย์ เรืองศรีศุภพงค์

นางสาวเสาวรส ชมภูเทพ

สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๒ (เชียงราย)

นางสาวอำพร จีมะลิ

นางสาวดวงพร เหลืองอร่าม

เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองบงคาย

นายวิชราย เกียรติบุตร

นายโกวิท คำพวน

องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย เขต ๒ อำเภอเชียงของ

นายพงษ์พร ชยาตุลชาติ

โรงเรียนเชียงแสน อคาเดมี

นางสุนีย์ เชื้อเจ็ดตน

นางสาวสุชาดา เงินดี

นางสาวจรรุวรรณ เกเย็น

โรงเรียนสหศาสตร์ศึกษา

นายวิชัย ส่องแสง

บ้านสันทางหลวง และกลุ่มวิถีไทย-วิถียอง

แม่หลวงสังเวียน ปารมย์

วัดเจ็ดยอด (พระอารามหลวง) เชียงราย

นายประพันธ์ สุวรรณ

วัดพระแก้ว อำเภอเชียงของ

แม่ชีสมใจ แซ่ตั้ง

ตลาดพื้นเมือง วัดศรีเกิด เชียงราย

นายบุญสุข ปวงคำ

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเชียงราย

นายชัยวัฒน์ วาจาสัตย์

นายธนากร ฉิมพาลี

สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดเชียงราย

นางชนิษฐา จารุจินดา

หอผืน อุทยานสามเหลี่ยมทองคำ

นางสาวชลธิดา สีตา

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

นายสมหวัง อินทร์ไชย

นายอนุสรณ์ บุญเรือง

ศูนย์การเรียนรู้องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย

นายธนากร อำไพจิตร

มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์

ศูนย์พัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้

นางอมรรัตน์ บังคมเนตร

นางสาววิสิษฐ์อร รัชตะนาวิน

อุทยานศิลปะและวัฒนธรรมแม่ฟ้าหลวง

นายอรุณพล เล่ายวนิช

พิพิธภัณฑ์อารยธรรมลุ่มน้ำโขง

นายชูชาติ ไฉแก้ว

กลุ่มสตรีทอผ้าศรีดอนชัย

นางแว่นแก้ว ภิมย์พลัด

กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองเชียงแสน

นางศรี ธรรมวงศ์

กลุ่มคนเผ่าคนแก่ พิพิธภัณฑ์เล่นได้

นายวิวัฒน์ กังวานนวกุล

กลุ่มเครื่องเคลือบดินเผาเวียงกาหลง

นายทัน ธิจิตตั้ง

นายชลพั ไชยลังกาวัช

นายพิสุทธิ ทองธานีสกุล

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นายบุญรักษ์ ยอดเพชร
นางสาวอุษณีย์ ธโนศวรรย์
นางสุกัญญา งามบรรจง
นายวินัย รอดจ่าย

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ผู้ทรงคุณวุฒิคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะกรรมการจัดทำหนังสือ

นายวินัย รอดจ่าย	ประธานกรรมการ	นางสาวนิจสุตา อภินันทาภรณ์	รองประธานกรรมการ
นางระวีวรรณ ภาคพรต	กรรมการ	นางวันเพ็ญ สุทธากาศ	กรรมการ
นางวรรณิ์ จันทศิริ	กรรมการ	นางสาวอรอร ฤทธิกลาง	กรรมการ
นายปรีชา หมั่นคง	กรรมการ	นางสาวชุดิภาญจน์ บุญญะธิติสุข	กรรมการ
ว่าที่ร้อยตรีสุราษฎร์ ทองเจริญ	กรรมการ	นางธนาภรณ์ กอวัฒนา	กรรมการและเลขานุการ
นางลัดติยา อมรสมานกุล	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ	นางสาวอังคณา ผิวเกลี้ยง	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาวจันทร์จิรา ชัดติยะ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ	นางสาวนาตยา ตรีสรู	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ผู้เขียน

- เสน่ห์เชิงราย
- เชียงราย : เหนือสุดแดนสยาม
- พัฒนาการทางประวัติศาสตร์
- พระมหากรุณาธิคุณของบรมราชวงศ์จักรี
ที่มีต่อจังหวัดเชียงราย
- กราบพระ สักการะพระธาตุ
ชมพุทธศิลปศาสตร์ล้านนาที่เชียงราย
- พระอริยสงฆ์และศิลปินแห่งชาติ
- ประเพณีและพิธีกรรมของชาวไทยล้านนา
- วิถีชาวเขาหลายหลากชาติพันธุ์
- สืบสานภูมิปัญญาไทยในเชียงราย
- พิพิธภัณฑ์...แหล่งเรียนรู้และแรงบันดาลใจ
- ดอยแม่สลอง
- เชียงราย...เมืองน่าเที่ยว
- ลำขนาต...ของกินบ้านเฮา

นายวินัย รอดจ่าย
นายปรีชา หมั่นคง และนายนาวัน อินทจักร
นางระวีวรรณ ภาคพรต และนางสาวธนิกันต์ วรรณมานนท์
นางระวีวรรณ ภาคพรต และนายกำพล จาววัฒนาสกุล
นางระวีวรรณ ภาคพรต และนางแสงดาว ปล้องนิราศ
นางธนาภรณ์ กอวัฒนา
นางวันเพ็ญ สุทธากาศ
นางวรรณิ์ จันทศิริ
นางสาวชุดิภาญจน์ บุญญะธิติสุข
นางสาวอังคณา ผิวเกลี้ยง
นายวินัย รอดจ่าย
ว่าที่ร้อยตรีสุราษฎร์ ทองเจริญ และนายนาวัน อินทจักร
นางสาวอรอร ฤทธิกลาง

คณะบรรณาธิการและออกแบบรูปเล่ม

นางระวีวรรณ ภาคพรต	นางวันเพ็ญ สุทธากาศ
นางวรรณิ์ จันทศิริ	นางสาวอรอร ฤทธิกลาง
นายปรีชา หมั่นคง	นางสาวชุดิภาญจน์ บุญญะธิติสุข
นางลัดติยา อมรสมานกุล	ว่าที่ร้อยตรีสุราษฎร์ ทองเจริญ
นางธนาภรณ์ กอวัฒนา	นางสาวอังคณา ผิวเกลี้ยง

ถ่ายภาพประกอบ

นางระวีวรรณ ภาคพรต	ว่าที่ร้อยตรีสุราษฎร์ ทองเจริญ	นายวรวิทย์ วุฒิอาภรณ์
นางสาวอังคณา ผิวเกลี้ยง	นางสาวจันทร์จิรา ชัดติยะ	นายดุสิต ชุมคำ
นางสาวแสงเดือน สนธิ		

จัดพิมพ์ต้นฉบับ

นายรุ่ง จันทร์ผาก	นางสาวนาตยา ตรีสรู
นายวรวิทย์ ลูกรักษ์	นายสวิตต์ สุขสุโณม

๑๙๘ เชียงราย : เจริญสุดแดนสยาม ล้ำค่างานศิลป์ ถิ่นวัฒนธรรมล้านนา

ประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
เรื่อง อนุญาตให้ใช้สื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา

ด้วยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง เชียงราย : เจริญสุดแดนสยาม ล้ำค่างานศิลป์ ถิ่นวัฒนธรรมล้านนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ใช้ในสถานศึกษาได้

ประกาศ ณ วันที่ ๑๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

(นายบุญรักษ์ ยอดเพชร)
เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน